

- [19.] tionen äger, har inspektionen beräknat, att under nuvarande förhållanden granskningen av upprättade slutnotor skulle kunna fullgöras med biträde av två kvinnliga befattningshavare. Därest ett uppsving å fondmarknaden skulle inträda, blir därav en naturlig följd, att granskningsarbetet ökas, och torde då ytterligare arbetskraft vara erforderlig. Då en dylik arbetsökning torde kunna inträda relativt hastigt, synes möjlighet böra redan nu beredas för inspektionen att få tillgång till ytterligare en kvinnlig befattningshavare för ifrågasvarande ändamål. Tillsättandet av sistnämnda befattningshavare torde emellertid icke böra ifrågakomma, förrän erfarenhet vunnits om arbetets omfattning och det mera varaktiga behovet av ytterligare arbetskraft.

Inspektionen får alltså föreslå, att i ämbetsverkets stat beräknas avlöningar till tre kvinnliga befattningshavare för fondstämpelgranskning, av vilka emellertid till en början allenast två må tagas i anspråk. Av de ifrågasvarande befattningshavarna synes en böra i avlöningshänseende givas en högre placering, då dess innehavare bör intaga en förmansställning gent emot övriga med ifrågasvarande arbete sysselsatta kvinnliga befattningshavare.

Såsom inspektionen tidigare anfört, synes icke någon speciell utbildning behöva förutsättas såsom kompetensfordran på innehavare av ifrågasvarande kvinnliga befattningar. Den konfidentiella naturen av granskningsarbetet betingar emellertid med nödvändighet vissa personliga kvalifikationer hos dessa befattningshavare, ett förhållande, vartill vederbörlig hänsyn bör tagas vid avlöningarnas utmätande.

Avlöningar  
och avlö-  
ningsvillkor.

Vad därefter angår avlöningar och avlöningsvillkor för befattningshavare i bank- och fondinspektionen, bör, såsom inspektionen redan antytt, enligt inspektionens mening det nya allmänna avlöningsreglementet i de delar, desamma angår ordinarie tjänstemän, som tillsätts genom fullmakt eller konstitutorial, genom särskilt beslut av Eders Kungl. Maj:t förklaras i tillämpliga delar gälla jämväl för bank- och fondinspektionen. I vissa avseenden torde emellertid avvikelser från reglementets bestämmelser eller tillägg till desamma vara erforderliga beträffande såväl avlöningarnas belopp eller befattningars placering å löneplanen som även villkoren för avlönings åtnjutande.

Avlöningarna för byråchef och de kvinnliga befattningshavarna ävensom expeditivsvakt framgå direkt av reglementets löneplan och den vid reglementet fogade tjänsteförteckningen.

Byråchefsbefattningen skulle sålunda placeras i 20:e lönegraden inom Avdelning B. Till byråchefen bör liksom hittills inom finansdepartementet utgå det förutnämnda arvodet å 2,600 kronor för nämnde befattningshavares arbete därstädes såsom chefs för finansdepartementet biträde vid beredning av ärenden angående bank- och fondväsendet m m., och bör med hänsyn därtill allenast återstoden av avlöningen inom nyssnämnda lönegrad utgå inom bank- och fondinspektionen.

De nuvarande båda kvinnliga befattningarna, av vilka den ena är av den tredje och den andra av den andra graden, böra direkt hänföras till respektive 5:e och 3:e lönegraderna inom Avdelning C.

Av de kvinnliga befattningar, vilka bank- och fondinspektionen ifrågasatt till inrättande för fondstämpelgranskningen, synes, i anslutning till vad in-

spektionen förut nämnt, en böra hänföras till 3:e lönegraden och de båda övriga till 2:a lönegraden.

Expeditionsvakten, nuvarande vaktmästaren, bör liksom vid övriga verk placeras i 1:a lönegraden under Avdelning B.

Byråinspektör åtnjuter för närvarande en avlöning av 9,000 kronor med två ålderstillägg å 500 kronor efter resp. 5 och 10 års tjänstgöring, varigenom slutavlöningen blir 10,000 kronor. Inspektionen hemställer, att dessa befattningar bli hänsynfulla till samma lönegrad som byrådirektör i andra verk eller samlunda till 18:e lönegraden inom Avdelning B.

Övriga befattningar inom ämbetsverket kunna däremot icke direkt hänföras till allmänna avlöningsreglementets löneplan.

Ämbetsverkets chef, bankinspektören, och de båda förste byråinspektörerna uppbära för närvarande avlöningar, den förstnämnde till belopp av 24,000 kronor och en var av de sistnämnda till belopp av 12,000 kronor. Någon förändring i avlöningsbeloppen för ifrågavarande befattningshavare har inspektionen ansett sig icke böra ifrågasätta. I särskild bestämmelse torde böra angivas de avlöningar, vilka till dessa befattningshavare skola utgå.

Detsamma gäller arvudet till biträdande ledamot, som för närvarande utgår med 4,000 kronor. I särskild bestämmelse angående dessa arvoden torde även föreskrivas, att då vid förfall för biträdande ledamot den för honom förordnade suppleanten inkallas till tjänstgöring, denne skall äga uppbära det för den biträdande ledamoten anslagna arvode för den tid, suppleanten tjänstgör.

De befattningar, med undantag av biträdande ledamöter, för vilka samlunda avlöning skulle i bank- och fondinspektionens stat beräknas, har inspektionen sammanfört i det förslag till tjänsteförteckning, som återfinnes såsom bilaga<sup>1)</sup> till denna underdåniga skrivelse.

Inspektionen ber att få erinra, att Eders Kungl. Maj:t genom meranämnda nädiga brev den 24 oktober 1919 föreskrivit, att tills vidare och intill dess annorlunda må varda av Eders Kungl. Maj:t bestämt, allenast den ena byråinspektörsbefattningen å fondbyrå skall tillsättas samt att de för avlöning till ytterligare en byråinspektör på nämnda byrå avsedda medel icke må användas, förrän tjänsten blivit med innehavare besatt, ävensom att Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 24 mars 1921 dels föreskrivit, att den nuvarande innehavaren av den ena byråinspektörsbefattningen å fondbyrå skall tills vidare, sedan en befattning såsom byråinspektör å bankbyrå blivit ledig, tjänstgöra å sistnämnda byrå, och dels förklarat, att tills vidare anstalt icke skall träffas för förordnande av vikarie å byråinspektörsbefattningen å fondbyrå.

Vidare har inspektionen ansett sig böra framhålla, att inspektionen förutsett, att samtliga befattningshavare i ämbetsverket skulle äga att å sina avlöningar uppbära dyrtidstillägg enligt de allmänna grunder, som gälla för befattningshavare vid nyreglerade verk, i förekommande fall såsom personligt dyrtidstillägg.

Vad därefter angår villkor för avlöningarnas åtnjutande, torde till en början sådan avvikelse ske från det allmänna reglementets bestämmelser, att

<sup>1)</sup> Här utesluten.

[19.] den för befattningshavare i bank- och fondinspektionen för närvarande gällande föreskriften angående rätt att förena tjänster bibehålles och införes bland de särskilda bestämmelserna.

De i 13 § första mom. andra stycket meddelade bestämmelserna angående skyldighet för befattningshavare att underkasta sig förflyttning till annan befattning inom den centrala statsförvaltningen bör vidare förklaras sakna tillämpning på befattningshavare i bank- och fondinspektionen.

Tjänstledighetsavdrag för bankinspektören och förste byråinspektör har inspektionen ansett sig böra föreslå till resp. 20 och 10 kronor.

Slutligen torde föreskrivas, att bankinspektören och förste byråinspektör skall äga rätt till semester under 45 dagar.

Övriga anslagsposter i staten.

I detta sammanhang anser sig bank- och fondinspektionen böra föreslå vissa ändringar i övriga, i inspektionens stat för närvarande ingående anslagsposter.

Till rese- och traktamentsersättning finnes, såsom av nu gällande stat framgår, upptagen en anslagspost å 18,000 kronor, därav hälften skall utgå av bankbolagens bidrag och andra hälften av fondkommissionärernas bidrag. Under det att på grund av den ringa verksamheten på fondmarknaden och fondkommissionsverksamhetens koncentrerings till allenast några få orter den för undersökningsförrättningar hos fondkommissionärer m. m. avsedda delen av ifrågavarande anslag under nuvarande förhållanden visat sig mer än väl förslå för sitt ändamål och till och med kunna vidkännas en nedsättning, har en motsatt erfarenhet gjort sig gällande ifråga om den till bankundersökningar avsedda delen dels på grund därav att det ökade antalet avdelningskontor av banker föranlett större antal förrättningar och förrättningar på flera orter och dels enär de höga direkta resekostnaderna gjort sig särskilt kännbara vid dessa förrättningsresor. Den sistnämnda delen av anslaget synes därför böra höjas till 12,000 kronor samtidigt som den för undersökningsförrättningar hos fondkommissionärer m. m. avsedda delen synes kunna sänkas till 6,000 kronor. Därigenom skulle alltså anslagspostens slutsumma komma att bli oförändrad. Inspektionen förutsätter, att Eders Kungl. Maj:t måtte förklara, att de för bankinspektören samt ledamot i bank- och fondinspektionen ävensom byråinspektör för närvarande gällande särskilda bestämmelserna beträffande rese- och traktamentsersättning fortfarande skola vara gällande.

Till extra biträden, vaktbetjäning, lokalhyra, uppvärmning, belysning och andra expenser m. m. finnes en anslagspost å 28,500 kronor. Då inspektionen torde hava att emotse en väsentlig förhöjning av hyresbeloppet för sin ämbetslokal, måste en ökning av berörda anslagspost ske. Inspektionen förutsätter emellertid, att kostnaden för bland annat lokalbehovet för utförandet av fondstämpelgranskningen skall bestridas från särskilt för berörda granskningsverksamhet i staten upptagen anslagspost, och torde med hänsyn därtill en förhöjning av den förstnämnda anslagsposten till 30,000 kronor vara tillfyllest.

Nyssberörda för fondstämpelgranskningen avsedda anslagspost har inspektionen ansett sig böra upptaga till 5,000 kronor. Från denna post skulle bestridas kostnaderna, förutom för lokalhyra, för vikariatsersättningar, be-

lysning, uppvärmning av ämbetslokal ävensom extra vaktbetjäning och andra för denna verksamhet erforderliga expenser.

19.]

För övergången på den nya staten synes såsom huvudregel böra gälla, att de nya avlöningsbestämmelserna skola omedelbart efter deras ikraftträdande bliva gällande för samtliga befattningshavare såsom om bestämmelserna varit tillämpade under vars och ens hela tjänstetid i oavbruten följd. De allmänna bestämmelser i detta ämne, som Eders Kungl Maj:t må komma att utfärda för de centrala verken, böra göras gällande i tillämpliga delar för befattningshavare i bank- och fondinspektionen.

Övergångs-  
förhållanden.

Likaså torde de tilläggsbestämmelser till det allmänna avlöningsreglementet, vilka må vara att förvänta, förklaras i tillämpliga delar gälla bank- och fondinspektionen.

Tilläggs-  
bestämmel-  
ser.

De nya avlöningsbestämmelserna torde fastställas att gälla från och med ingången av år 1922.

Tid för ikraft-  
trädande av  
den nya  
staten.

Inspektionen har ansett sig böra meddela, att samtliga nuvarande befattningshavare i ämbetsverket äro villiga underkasta sig de av inspektionen nu ifrågasatta nya villkoren och bestämmelserna för avlöningarnas åtnjutande m. m.

Vad därefter angår sättet för bestridandet av kostnaderna för bank- och fondinspektionen enligt dess föreslagna organisation, bör detta ske, såvitt angår ämbetsverkets verksamhet för tillsyn över bankbolagen med de bidrag, vilka bankerna på grund av bestämmelse enligt 239 § banklagen skola erlägga, och i fråga om ämbetsverkets verksamhet för tillsyn över fondkommissionärer och fondbörser med de bidrag, som fondkommissionär på grund av stadgande i 41 § lagen om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet skola erlägga. För bestridande av kostnaderna för ämbetsverkets nya uppgift att utöva kontroll över fondstämpelavgiftens behöriga erläggande var redan vid kontrollens överflyttande förutsatt, att medel skulle fortfarande såsom hittills beredas från det under riksstatens sjunde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till stämpelomkostnader.

Beredande  
av medel  
för bestridan-  
det av kost-  
naderna för  
ämbets-  
verket.

Den närmare fördelningen av utgifterna för år 1922 med hänsyn till de medel, av vilka de skola bestridas, framgår av följande tablå:



[19.]

Tablå öfver fördelning av utgifterna efter de medel, av vilka de skola bestridas.

|                                                                                                                                                                            | Att bestridas av |               |                   |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|---------------|-------------------|
|                                                                                                                                                                            | bank-<br>medel   | fondmedel     | stämpel-<br>medel |
|                                                                                                                                                                            | Kr.              | Kr.           | Kr.               |
| <b>Avlöningar:</b>                                                                                                                                                         |                  |               |                   |
| Bankinspektören .....                                                                                                                                                      | 12,000           | 12,000        | —                 |
| Byråchefen .....                                                                                                                                                           | 3,950            | 3,950         | —                 |
| 1 förste byråinspektör å bankbyrån .....                                                                                                                                   | 12,000           | —             | —                 |
| 1 förste byråinspektör å fondbyrån .....                                                                                                                                   | —                | 12,000        | —                 |
| 1 byråinspektör å bankbyrån .....                                                                                                                                          | 1) 9,780         | —             | —                 |
| 1 byråinspektör å bankbyrån .....                                                                                                                                          | 9,940            | —             | —                 |
| 1 byråinspektör å fondbyrån .....                                                                                                                                          | —                | 9,940         | —                 |
| 1 byråinspektör å fondbyrån .....                                                                                                                                          | —                | 9,540         | —                 |
| 1 kontorskrivare .....                                                                                                                                                     | 1,602            | 1,602         | —                 |
| 1 kansl. biträde .....                                                                                                                                                     | 1,287            | 1,287         | —                 |
| 1 kansl. biträde .....                                                                                                                                                     | —                | —             | 2,574             |
| 1 kontorsbiträde .....                                                                                                                                                     | —                | —             | 2,160             |
| 1 kontorsbiträde .....                                                                                                                                                     | —                | —             | 2,160             |
| 1 expeditiönsvakt .....                                                                                                                                                    | 1,572            | 1,572         | —                 |
|                                                                                                                                                                            | 51,731           | 51,491        | 6,894             |
| <b>Arvoden:</b>                                                                                                                                                            |                  |               |                   |
| 1 biträdande ledamot för bankärenden .....                                                                                                                                 | 4,000            | —             | —                 |
| 1 biträdande ledamot för fondärenden .....                                                                                                                                 | —                | 4,000         | —                 |
| Rese- och traktementsersättning .....                                                                                                                                      | 12,000           | 6,000         | —                 |
| Extra biträden, vaktbetjäning och vikariatsersättning samt lokalhyra, belysning och andra expenser m. m. ....                                                              | 15,000           | 15,000        | —                 |
| Lokala inspektioner beträffande fondkommissionärer m. m. ....                                                                                                              | —                | 7,000         | —                 |
| Omkostnader för tillsynen öfver efterlevnaden av föreskrifterna i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper ..... | —                | —             | 5,000             |
| <b>Summa kronor</b>                                                                                                                                                        | <b>82,731</b>    | <b>83,491</b> | <b>11,894</b>     |

1) Uppflyttning i högre lönegrad från och med tredje kvartalet.

Såsom av berörda tablå framgår, skulle sammanlagda beloppet av direkta utgifter för avlöningar för år 1922 uppgå till 110,116 kronor. I kungörelsen den 22 juni 1921 med vissa föreskrifter i anledning av ny definitiv lönerereglering från och med år 1922 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande civila statsförvaltningen, vilken kungörelse jämväl bör i tillämpliga delar göras gällande för bank- och fondinspektionen, har emellertid föreskrivits, att av anslag till avlöningar skola bestridas, bland annat, jämväl förekommande kostnader för läkarvård och begravningshjälp. Med hänsyn därtill och då därjämte i varje fall för år 1923 anslagsposten bör höjas på grund av vissa befattningshavares uppflyttning i högre löneklass, synes anslagsposten böra avrundas till 112,000 kronor, därav, för utjämning av de i anslagsposten ingående specialsummorna, 53,000 kronor böra utgå av bidrag till

bankinspektionen och 52,000 kronor av bidrag till fondinspektionen samt 7,000 kronor av förutnämnda anslag för stämpelomkostnader. Därigenom skulle staten för bank- och fondinspektionen för år 1922 komma att sluta på 180,000 kronor. Detta skulle visserligen innebära en ökning av statens slutsumma, men det är att märka, dels att denna ökning till en mycket väsentlig del är förändrad av förutnämnda för fondstämpelgranskningen erforderliga förändringar i bank- och fondinspektionens organisation, samt dels att ökningen i övrigt huvudsakligen är beroende av förändringar i avlöningsbelopp i enlighet med det nya allmänna lönesystemet och i denna del i viss utsträckning uppväges av ett minskat behov av medel för dyrtidstillägg, varjämte den tillfälliga avlöningsförbättringen för innehavaren av byråchefsbefattningen skulle upphöra.

Inspektionen har ansett sig böra erinra, att Eders Kungl. Maj:t vid tidigare fastställande av stat för ämbetsverket förklarar, att besparing, som under något år vunnits å viss i staten upptagen anslagspost, må, utan särskild framställning, användas till täckande av brist, som under samma år uppkommit å annan post, dock under iakttagande av den fastställda fördelningen med hänsyn till de medel, med vilka utgifter böra täckas, och så att statens slutsumma icke överskrides. Ett liknande medgivande synes även böra lämnas vid fastställandet av den nu ifrågavarande staten.

Utöver nyssnämnda belopp erfordras emellertid för år 1922 ett belopp av 4,600 kronor för bestridande av kostnaderna för en övergång i enlighet med de i nyssnämnda kungörelse den 22 juni 1921 angivna grunder från uppbärande i förskott till uppbärande i efterskott av viss del av avlöningen till befattningshavare i ämbetsverket. Av nyssnämnda belopp, vilket med hänsyn till omkostnadens tillfälliga natur synes kunna uppföras utanför staten, böra 2,825 kronor bestridas av bankbolagens bidrag och återstoden, 1,775 kronor, av fondkommissionärernas bidrag.

Efter fastställande av ny stat för bank- och fondinspektionen i enlighet med ämbetsverkets förslag skulle för år 1922 för upprätthållande av inspektionens verksamhet — frånsett kostnaderna för fondstämpelgranskning — erfordras ett belopp av 181,600 kronor, att med 92,825 kronor bestridas av bidrag till bankinspektionen och med 88,775 kronor av bidrag till fondinspektionen. Då det i riksstaten för året uppförda anslag således icke skulle komma att förslå för ändamålet, erfordras att å tilläggsstat för samma år uppföres ett anslag å 15,300 kronor. Av sistnämnda belopp böra 11,675 kronor utgå av bidrag till bankinspektionen och 3,625 kronor av bidrag till fondinspektionen.

I den statsverksproposition, som av Eders Kungl. Maj:t må komma att till nästkommande års riksdag avlätas, och som enligt Eders Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut skall omfatta anslagsbehovet för första halvåret 1923, bör för bank- och fondinspektionens vidkommande, i den mån utgifter böra bestridas av bankbolagens eller fondkommissionärernas bidrag, upptagas ett reservationsanslag å 89,000 kronor, att utgå med 45,250 kronor av bidrag till bankinspektionen och med 43,750 kronor av bidrag till fondinspektionen.

Såsom redan nämnts har bank- och fondinspektionen förutsatt, att till hyrchefen i ämbetsverket fortfarande liksom hittills skall från det under

Anslag å  
tilläggsstat  
för år 1922.

Anslag å  
riksstaten för  
första halv-  
året 1923.

- [19.] sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till biträde inom finansdepartementet vid beredning av ärenden rörande bank- och fondväsendet m. m. utgå ett arvode av 2,600 kronor. Av ifrågavarande arvodesbelopp utgöra för närvarande 1,800 kronor lön och 800 kronor tjänstgöringspenningar. Inspektionen har ansett sig böra fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet därpå, att en tillämpning av det nya avlöningssystemet jämväl på denna avlöningsförmån torde böra föranleda, att från och med ingången av år 1922 hela det ifrågavarande beloppet gives karaktären av lön samt att av tjänstledighetsavdrag för byråchefen 2 kronor 15 öre skola anses falla på befattningen inom departementet.

Såvitt inspektionen nu kan bedöma, torde de förändringar i staten för ämbetsverket, vilka nu ifrågasatts, icke behöva föranleda någon ökning av de belopp, vilka bankbolag och fondkommissionärer hava att lämna såsom bidrag till upprätthållande av bank- och fondinspektionens verksamhet.»

Bank- och fondinspektionens i anslutning härtill gjorda hemställan utmynnade i, bland annat, fastställande av ett upprättat förslag till stat för ämbetsverket.

Allmänna  
civilförvaltnings  
lönemånds.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd, som den 28 oktober 1921 avgivit infordrat utlåtande över bank- och fondinspektionens förslag i ämnet, har därvid förklarat sig icke funnit anledning till erinran mot förslaget i lönetekniskt hänseende.

Statskontoret.

Jämväl statskontoret har avgivit infordrat utlåtande i ärendet. I detta utlåtande, som är dagtecknat den 11 november 1921, har statskontoret framställt vissa erinringar mot förslaget i fråga om de i staten ingående anslagsposter m. m. Vidare har statskontoret — under förmenande att i motsats till vad som tillämpats beträffande fastställandet år 1919 av stat för bank- och fondinspektionen den nu föreslagna staten och löneregleringen icke borde fastställas förrän riksdagen anvisat för ändamålet erforderliga medel — ställt sig tveksamt mot förslaget, att den nya löneregleringen skulle träda i kraft redan från och med ingången av år 1922.

Kungl. Maj:ts  
beslut.

Vid föredragning av ärendet inför Kungl. Maj:t den 2 december 1921 ansåg jag mig icke äga anledning föreslå annan ordning för besluts meddelande i fråga om ny lönereglering och stat för bank- och fondinspektionen än den, som hittills med stöd av i banklagen givna bestämmelser tillämpats. Då jag därtill ansåg skäligt, att personalen i bank- och fondinspektionen erhöles definitiv lönereglering från samma tid som de centrala ämbetsverken i allmänhet, fann jag betänkligheter

icke möta mot tillstyrkande av bank- och fondinspektionens förslag. På min hemställan förordnade Kungl. Maj:t nämnda dag,

[19.]

*dels* att avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare i statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, såvitt detsamma angår avlöningsförmåner för ordinarie tjänstemän, som tillsätts genom fullmakt eller konstitutorial, och villkor för berörda förmåners åtnjutande, ävensom ej mindre kungörelsen den 22 juni 1921 med vissa föreskrifter i anledning av ny definitiv löne-reglering från och med år 1922 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, samt kungörelsen den 10 oktober 1921 med bestämmelser i fråga om övergång till de från och med den 1 januari 1922 gällande lönestaterna för ordinarie tjänstemän vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, än även de tilläggsbestämmelser till berörda reglemente, som Kungl. Maj:t kunde komma att utfärda, skulle från och med den 1 januari 1922 i tillämpliga delar äga giltighet å befattningshavare vid bank- och fondinspektionen;

*dels ock* att i fråga om befattningshavare vid bank- och fondinspektionen följande särskilda bestämmelser skulle i övrigt lända till efterrättelse:

1. I stället för vad i 3 § i avlöningsreglementet sägs skall gälla, att med befattning i bank- och fondinspektionen icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre densamma befinnes icke vara hinderlig för fullgörandet av tjänstgöringen inom ämbetsverket eller förenandet av tjänster föranledes av särskilt därom meddelad föreskrift.

2. Till följande befattningshavare utgår lön med nedannämnda belopp för år räknat:

|                           |                |
|---------------------------|----------------|
| bankinspektören .....     | 24,000 kronor, |
| förste byråinspektör..... | 12,000 kronor. |

3. De i 13 § mom. 1, andra stycket, i avlöningsreglementet meddelade bestämmelserna skola icke äga tillämpning på befattningshavare vid bank- och fondinspektionen.

4. Tjänstledighetsavdrag skall för bankinspektören och förste byråinspektör utgöra nedanstående belopp för dag räknat:

|                               |            |
|-------------------------------|------------|
| för bankinspektören .....     | 20 kronor, |
| för förste byråinspektör..... | 10 kronor. |

5. Bankinspektören samt förste byråinspektör äga årligen, när det kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjuta semester under 45 dagar.

[19.]

6. Till biträdande ledamot utgår ett arvode med 4,000 kronor för år räknat.

Då vid förfall för biträdande ledamot den för honom förordnade suppleanten inkallas till tjänstgöring, skall denne äga uppbära det för den biträdande ledamoten anslagna arvode för den tid, suppleanten tjänstgör.

Tillika fastställde Kungl. Maj:t till efterrättelse från och med den 1 januari 1922

dels följande

»Tjänsteförteckning

angivande befattningar vid bank- och fondinspektionen ävensom för vissa av dessa befattningar de särskilda lönegrader, till vilka de äro hänförliga enligt den i 9 § av avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, intagna löneplan:

| Befattningshavare.                                                          | Avdelning<br>och löne-<br>grad enligt<br>löneplanen. |
|-----------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|
| 1 bankinspektör, lön enligt särskilda bestämmelser .....                    | —                                                    |
| 1 byråchef.....                                                             | B 20                                                 |
| 1 förste byråinspektör å bankbyrån, lön enligt särskilda bestämmelser ..... | —                                                    |
| 1 förste byråinspektör å fondbyrån, lön enligt särskilda bestämmelser ..... | —                                                    |
| 2 byråinspektörer å bankbyrån .....                                         | B 18                                                 |
| 2 byråinspektörer å fondbyrån .....                                         | B 18                                                 |
| 1 kontorsskrivare, kvinnlig .....                                           | C 5                                                  |
| 2 kanslibiträden, kvinnliga .....                                           | C 3                                                  |
| 2 kontorsbiträden, kvinnliga .....                                          | C 2                                                  |
| 1 expeditiönsvakt .....                                                     | B 1                                                  |

Anm. Av avlöningen till byråchefen skall ett belopp av 2,600 kronor för år räknat utgå inom finansdepartementet från det under riksstatens sjunde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till biträde inom finansdepartementet vid beredning av ärenden rörande bank- och fondväsendet m. m.; och skall beträffande denna del av avlöningen tjänstledighetsavdrag beräknas till två kronor 15 öre;

dels ock följande

## »Stat

[19.]

för bank- och fondinspektionen.

|                                                                                                                                                                           |         |        |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|--------|
| Avlöningar .....                                                                                                                                                          | 112,000 | kronor |
| Arvoden till en biträdande ledamot för bankärenden och<br>en biträdande ledamot för fondärenden .....                                                                     | 8,000   | »      |
| Rese- och traktamentsersättning .....                                                                                                                                     | 18,000  | »      |
| Extra biträden, vaktbetjäning och vikariatsersättning<br>samt lokalhyra, belysning och andra expenser m. m. ....                                                          | 30,000  | »      |
| Lokala inspektioner beträffande fondkommissionärer m. m. ....                                                                                                             | 7,000   | »      |
| Omkostnader för tillsynen över efterlevnaden av föreskrifterna i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper ..... | 5,000   | »      |
| Summa 180,000 kronor.                                                                                                                                                     |         |        |

*Anm. 1.* Av i förestående belopp ingående avlönings- och omkostnadsbelopp skola utgå: av *bankbolagens bidrag* ej mindre hälften av avlöningarna till bankinspektören, byråchefen, kontorsskrivaren, ett kanslibiträde och expeditionsvakten samt hela avlöningen till en förste byråinspektör och två byråinspektörer å bankbyrån jämte arvode till biträdande ledamoten för bankärenden än även dels högst 12,000 kronor av omkostnadsbeloppet för resekostnads- och traktamentsersättning och dels hälften av omkostnadsbeloppet för extra biträden, vaktbetjäning och vikariatsersättning samt expenser för ämbetsverkets verksamhet såsom tillsynsmyndighet över bankbolag, fondkommissionärer och fondbörser; av *fondkommissionärernas bidrag* ej mindre hälften av avlöningarna till bankinspektören, byråchefen, kontorsskrivaren, ett kanslibiträde och expeditionsvakten samt hela avlöningen till en förste byråinspektör och två byråinspektörer å fondbyrån jämte arvode till biträdande ledamoten för fondärenden än även dels högst 6,000 kronor av omkostnadsbeloppet för resekostnads- och traktamentsersättning, dels hälften av omkostnadsbeloppet för extra biträden, vaktbetjäning och vikariatsersättning samt expenser för ämbetsverkets verksamhet såsom tillsynsmyndighet över bankbolag, fondkommissionärer och fondbörser och dels hela omkostnadsbeloppet för lokala inspektioner beträffande fondkommissionärer m. m.; samt av *medel, vilka ställas till förfogande för bestridande av kostnaderna för tillsynen över efterlevnaden av föreskrifterna i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper* ej mindre avlöningen till ett kanslibiträde och två kontors-

*Bihug till riksdagens protokoll 1922. 1 saml.*

- [19.] biträden än även särskilda omkostnadsbelopp för utövandet av sistnämnda tillsynsverksamhet.

*Anm. 2.* Kostnaden för sådana förmåner, som blivit befattningshavare tillförsäkrade, skola bestridas av de medel, av vilka vederbörande befattningshavares avlöning utgår.»

Vidare förklarade Kungl. Maj:t,

att bankinspektören och chefen för samt ledamot i bank- och fondinspektionen ävensom byråinspektör därstädes finge för resor i tjänsten åtnjuta — förutom resekostnadsersättning, ämbetsverkets chef enligt andra klassen och övriga nu ifrågavarande befattningshavare enligt tredje klassen i gällande resereglemente — dagtraktamente med 25 kronor om dagen efter de i samma reglemente för åtnjutande av dagtraktamente i allmänhet stadgade grunder, att bestridas av det i ämbetsverkets stat för sådant ändamål uppförda anslag;

att utgifterna för bank- och fondinspektionen, så vitt de borde bestridas med av bankbolag eller fondkommissionärer lämnade bidrag, skulle utgå för år 1922 från det i riksstaten för samma år uppförda reservationsanslaget till upprätthållande av bank- och fondinspektionens verksamhet, i den mån nämnda anslag, från vilket jämväl skulle bestridas den till förre bankinspektören R. H. Benckert jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 12 december 1913 utgående pension och det till förste byråinspektören P. A. Bolldén jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 28 november 1919 utgående personliga lönetillägg, därtill lämnade tillgång, samt i övrigt av i det följande närmare angivna, särskilt anvisade medel, och för tiden därefter från det anslag, som för ändamålet kunde komma att upptagas i riksstaten, allt med iakttagande beträffande de i den fastställda staten uppförda anslagsposterna av den fördelning, som med hänsyn till de slag av medel, av vilka de borde bestridas, i de till staten fogade anmärkningarna angåves;

att utgifterna för bank- och fondinspektionen, såvitt de avsåge kostnader för tillsynen över efterlevnaden av föreskrifterna i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, skulle utgå från det under riksstatens sjunde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till stämpelomkostnader; samt

att besparing, som under något år vunnits å viss i bank- och fondinspektionens stat upptagen anslagspost, finge utan särskild framställning användas till täckande av brist, som under samma år uppkommit å annan post, dock under iakttagande av nyssnämnda fördelning med hän-

syn till de medel, med vilka utgifter borde täckas, och så att statens slutsumma icke överskredes.

[19.]

Under förklaring att Kungl. Maj:t ville i de förslag, vilka Kungl. Maj:t ämnade avlåta till nästkommande riksdag, upptaga dels å tilläggsstat för år 1922 för upprätthållande av bank- och fondinspektionens verksamhet ett reservationsanslag å 15,300 kronor att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen, dels ock å riksstaten för första halvåret 1923 för samma ändamål ett ordinarie reservationsanslag å 88,500 kronor att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen, anbefallde Kungl. Maj:t statskontoret att till bank- och fondinspektionen i mån av rekvisition utanordna

*dels* efter ingången av år 1922 av till statskontoret influtna bidrag från bankbolag och fondkommissionärer ett belopp av högst 15,300 kronor med förut angivna fördelning med hänsyn till de olika slagen av bidragsmedel mot gottgörelse, då det bleve tillgängligt, av det anslag för ändamålet, som kunde bliva å tilläggsstat för nämnda år upptaget,

*dels ock* för ovan angivet ändamål från det under riksstatens sjunde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till stämpelomkostnader ett belopp av högst 12,000 kronor för år räknat.

Slutligen föreskrev Kungl. Maj:t, att tillsvidare och intill dess annorlunda kunde varda av Kungl. Maj:t bestämt de båda byråinspektörsbefattningarna å fondbyrån och den ena av de för fondstämpelgranskningen avsedda kontorsbiträdesbefattningarna icke skulle tillsättas samt att de för avlöning till nämnda tre befattningar avsedda medel icke finge, under åberopande av ovan lämnade medgivande i fråga om användning av besparing å anslagspost, av bank- och fondinspektionen tagas i anspråk för annat ändamål.

På sätt jag redan anfört och såsom närmare framgår av den av mig nu lämnade redogörelsen skulle å tilläggsstat för år 1922 till förstärkning av det ordinarie reservationsanslaget till bank- och fondinspektionen behöva uppföras ett reservationsanslag å 15,300 kronor att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen; och torde jag senare i dag få göra framställning härom. Det ordinarie reservationsanslaget i fråga skulle å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptagas till 88,500 kronor. Av de nämnda anslagsbeloppen torde 11,675 kronor, respektive 45,000 kronor böra utgå av bidrag till bank-

*Departements-  
chefen.*



## Sjunde huvudtiteln.

[19.] inspektionen och 3,625 kronor, respektive 43,500 kronor av bidrag till fondinspektionen.

Jag får alltså nu hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* reservationsanslaget till upprätthållande av bank- och fondinspektionens verksamhet,

nu..... kronor 166,300,  
med..... » 88,500

att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen.

## 15. Dyrtidstillägg vid bank- och fondinspektionen.

[20.] Under återopande av vad jag förut denna dag vid anmälan av *Dyrtidstillägg för flera huvudtitlar gemensamma frågor anført beträffande behovet av vid bank- och fondinspektionen.* anslag å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 för täckande av kostnader för dyrtidstillägg under sagda tid åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli riksdagen förelagd, till täckande av kostnader för dyrtidstillägg under första halvåret 1923 åt befattningshavare vid bank- och fondinspektionen å *extra* stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom reservationsanslag beräkna ett belopp

av..... kronor 17,000  
att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen.

## Postsparbanken.

## 16. Postsparbankens verksamhet.

[21.] I skrivelse den 17 juni 1921, nr 7 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 sjunde huvudtitel, innefattande *Postsparbankens verksamhet.* anslagen till finansdepartementet, anmälde riksdagen, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning dels godkänt förslag

(ordinarie anslag.)

till ny utgiftsstat för postsparbanken, att tillämpas tillsvidare från och med den 1 januari 1922, dels ock på grund härav till upprätthållande av postsparbankens verksamhet bland de ordinarie anslagen under sjunde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 647,615 kronor att av inkomster av postsparbanksrörelsen direkt utgå.

Vid anmälan den 22 juni 1921 av riksdagens omförmälda skrivelse fastställde Kungl. Maj:t i enlighet med riksdagens berörda beslut utgiftsstat för postsparbanken, att tillämpas tillsvidare från och med den 1 januari 1922.

I skrivelse den 31 augusti 1921 har nu styrelsen för postsparbanken avgivit förslag till stat för postsparbanken för tiden 1 januari—30 juni 1923, slutande å 317,410 kronor. Under förmälan därvid att styrelsen vid skrivelsens avlåtande icke hade sig bekant, om de jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 juli 1920 av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag till en fullständig omorganisation av postsparbanken kunde väntas avgiva sitt förslag i så god tid, att det kunde föreläggas 1922 års riksdag, har styrelsen anfört, att styrelsen vid uppgörande av sitt berörda förslag till stat för första halvåret 1923 så förfarit, att de i staten för år 1922 upptagna anslagen halverats, därest ej särskilda förhållanden föranlett undantag härutinnan. I sistberörda avseende må anföras, att styrelsen i enlighet med vad som skett år 1920 föreslagit, att arvodet till ordföranden i styrelsen måtte höjas från 2,000 till 4,000 kronor för helt år räknat samt arvodet till var och en av de tre ledamöterna i styrelsen från 600 till 2,000 kronor för helt år.

Sedermera hava bemälda sakkunniga med skrivelse den 15 november 1921 avgivit betänkande angående omorganisation av postsparbanken. Betänkandet har den 19 i samma månad remitterats till åtskilliga verk, vilka anmodats att senast den 16 januari 1922 inkomma med utlåtanden.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, kunna de infordrade utlåtandena över de sakkunnigas förslag till omorganisation av postsparbanken förväntas först omkring mitten av januari 1922. Jag är sålunda för närvarande givetvis icke beredd att fatta ståndpunkt till denna fråga utan tillåter mig därför tillstyrka, att medel till upprätthållande av postsparbankens verksamhet tillsvidare endast beräknas. Därvid synes mig styrelsens förslag kunna följas utom i vad avser höjning av arvoden till ordföranden och ledamöterna i styrelsen, vilken fråga jag med hänsyn till den ifrågasatta omorganisationen för närvarande saknar anledning att närmare ingå på. Vid sådant förhållande

[21.]

*Departement-  
chefen.*

[21.] torde nu endast de belopp, varmed dessa arvoden hittills upptagits, böra beräknas, och förty det belopp, varå styrelsens förslag slutar, 317,410 kronor, minskas med 3,100 kronor.

I detta sammanhang får jag anmäla, att riksräkenskapsverket i sitt den 6 november 1921 avgivna förslag med inkomstberäkning för första halvåret 1923 hemställt, att postsparbanken måtte i riksstaten upptagas bland statens produktiva fonder under titeln statens affärsverksamhet. Då emellertid den sålunda upptagna frågan bör prövas i samband med behandlingen av förenämnda omorganisationsförslag, synes mig ej föreligga anledning att i statsverkspropositionen upptaga postsparbanken på annan plats än i nu gällande riksstat.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan vara riksdagen förelagd, beräkna det *ordinarie* reservationsanslaget till upprätthållande av postsparbankens verksamhet till ..... kronor 314,310 att direkt utgå av inkomster av postsparbanksrörelsen.

#### 17. Dyrtidstillägg vid postsparbanken.

[22.] Under åberopande av vad jag förut denna dag vid anmälan av *Dyrtidstillägg för flera huvudtitlar gemensamma frågor anført beträffande behovet av anslag å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 för täckande av kostnader för dyrtidstillägg under sagda tid åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen*  
*vid p stsparbanken.*  
 (extra anslag.)

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli riksdagen förelagd, till täckande av kostnader för dyrtidstillägg under första halvåret 1923 åt befattningshavare vid postsparbanken å *extra* stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom reservationsanslag beräkna ett belopp av ..... kronor 110,000 att direkt utgå av inkomster av postsparbanksrörelsen.

**Riksräkenskapsverket.****18. Riksräkenskapsverket.**

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till riksräkenskapsverket, nu ..... kronor 503,000,  
med halva beloppet eller ..... " 251,500.

[23.]

Riksräkenskapsverket.  
(ordinarie  
anslag.)

**19. Riksräkenskapsverkets verksamhet.**

Å riksstaten för år 1922 är till förstärkning av arbetskrafterna hos riksräkenskapsverket m. m. uppfört ett förslagsanslag, högst, 50,000 kronor. Ifrågavarande anslag är avsett att bestrida kostnaderna dels för arvodesfyllnad åt vikarierande revisorer, dels ock för anställande av sex extra revisorer hos ämbetsverket.

[24.]

Riksräkenskapsverkets  
verksamhet.

(extra anslag.)

I skrivelse den 25 augusti 1921 har nu riksräkenskapsverket, bland annat, gjort framställning om anslag till ett belopp av 25,000 kronor för enahanda ändamål för tiden 1 januari—30 juni 1923 och därvid anfört följande:

»Med hänsyn till ämbetsverkets stora arbetsbörda anser riksräkenskapsverket nödvändigt, att liknande anslag anvisas jämväl för första halvåret 1923. Beträffande beräkningen av anslaget får riksräkenskapsverket framhålla, att ämbetsverket i underdånig skrivelse den 11 mars 1921 på anförda skäl hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att motsvarande anslag i 1922 års riksstat upptoges till 63,000 kronor. Denna hemställan har emellertid Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 8 sistlidne april funnit icke böra föranleda någon åtgärd.

Ehuru det varit önskvärt för arbetets ändamålsenliga bedrivande att anslaget för första halvåret 1923 beräknats enligt de grunder, som angivas i ämbetsverkets sistnämnda skrivelse, har riksräkenskapsverket, med hänsyn till Eders Kungl. Maj:ts anmodan till ämbetsverken att vid nu förestående anslagsäskanden iakttaga största möjliga sparsamhet, ansett sig icke för närvarande böra föreslå höjning av anslaget.»

De sex extra revisorsbefattningarna vid riksräkenskapsverket hava upprättats för utförande av mer tillfälliga revisionsarbeten, nämligen för kontrollen å de tillfälliga skatterna och å anslagen till dyrtidstillägg och dyrtidshjälp. Enligt vad jag inhämtat voro omkring den 1 december 1921 1919 års krigskonjunkturskattelängder ännu ogranskade för Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Skaraborgs,

Departements-  
chefen.

- [24.] Värmlands, Örebro, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens samt Norrbottens län, och 1920 års krigskonjunkturskattelängder hade icke granskats för vare sig Stockholms stad eller något av länen. Dessutom vill jag erinra, att krigskonjunkturskatt eftertaxerats jämväl under år 1921. Vid ingången av år 1923 torde därför alltjämt krigskonjunkturskattelängder komma att i stort omfång kvarligga ogranskade, och vad dyrtidsanslagen angår torde de förvisso komma att förefinnas i de räkenskaper, som skola granskas under nämnda år. Någon minskning av antalet extra revisorer hos riksräkenskapsverket kan jag fördenskull icke föreslå.

Vad angår kostnaderna för de extra arbetskrafter vid riksräkenskapsverket, som sålunda skulle behövas jämväl för första halvåret 1923, torde samma beräkningsgrund böra följas som för år 1922. Då jag för nämnda halvår icke ifrågasätter någon ändring i arbetsförstärkningen, sådan den är bestämd för år 1922, torde det erforderliga anslagets belopp böra bestämmas till hälften av motsvarande belopp för år 1922 eller alltså till 25,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till upprätthållande av riksräkenskapsverkets verksamhet å *extra* stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 bevilja ett förslagsanslag, högst, kronor 25,000.

### Statens tryckerisakkunnige m. m.

#### 20. Statens tryckerisakkunnige m. m.

- [25.] För anställande av en statens tryckerisakkunnig jämte erforderliga biträden m. m. anvisade 1921 års riksdag under sjunde huvudtiteln såsom förslagsanslag, högst, dels å tilläggsstat för år 1921 ett belopp av 17,000 kronor, dels ock å extra stat för år 1922 ett belopp av 33,000 kronor. Dessa belopp voro avsedda dels för beredande av arvoden åt den sakkunnige jämte ett manligt och ett kvinnligt biträde, dels till expenser.

Den 29 juni 1921 meddelade Kungl. Maj:t förordnande för viss person såsom statens tryckerisakkunnige för tiden från och med den 1 augusti 1921 till och med den 31 december 1922 samt förklarade, att den sakkunnige skulle tillsvidare åtnjuta ett mot lön enligt tjugufjärde löneklassen, ortsgrupp G, i avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsför-

Statens  
tryckeri-  
sakkunnige  
m. m.  
(extra anslag).

valtningen, svarande arvode av 9,540 kronor, för helt år räknat, jämte dyrtidstillägg därå, beräknat enligt de grunder, som finnas angivna i § 4 av kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 344) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Instruktion för statens tryckerisakkunnige utfärdades den 26 september 1921. Samma dag fann Kungl. Maj:t gott

*dels* besluta, att tillsvidare, räknat från och med den 1 oktober 1921, ett manligt biträde, faktor, och ett kvinnligt biträde skulle vara anställda hos den tryckerisakkunnige;

*dels* förklara, att, räknat från och med nämnda den 1 oktober 1921, faktorn och det kvinnliga biträdet skulle äga tills vidare åtnjuta, faktorn ett mot lön enligt avdelning B, trettonde löneklassen, ortsgrupp G, i avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, svarande arvode av 4,932 kronor, för helt år räknat, jämte dyrtidstillägg därå, beräknat enligt de grunder, som finnas angivna i § 4 av förenämnda kungörelse den 29 juni 1921 och det kvinnliga biträdet ett mot lön enligt avdelning C, fjärde löneklassen, ortsgrupp G, i samma avlöningsreglemente svarande arvode av 2,160 kronor, för helt år räknat, jämte därå enligt nyssberörda grunder belöpande dyrtidstillägg;

*dels* ock fastställa följande stater för sakkunniginstitutionen, nämligen:

#### Stat

för tryckerisakkunniginstitutionen, att tillämpas under senare halvåret 1921:

|                                                                           |               |
|---------------------------------------------------------------------------|---------------|
| Arvoden jämte dyrtidstillägg därå, förslagsvis, högst .....               | kronor 11,500 |
| Expenser, förslagsvis, högst .....                                        | » 1,500       |
| Engångskostnader för anskaffande av inventarier, förslagsvis, högst ..... | » 4,000       |
| <hr/>                                                                     |               |
| Förslagsanslag, högst kronor                                              | 17,000.       |

#### Stat

för tryckerisakkunniginstitutionen, att tillämpas under år 1922:

|                                                                           |               |
|---------------------------------------------------------------------------|---------------|
| Arvoden jämte dyrtidstillägg därå, förslagsvis, högst .....               | kronor 27,500 |
| Expenser, förslagsvis, högst .....                                        | » 2,500       |
| Engångskostnader för anskaffande av inventarier, förslagsvis, högst ..... | » 3,000       |
| <hr/>                                                                     |               |
| Förslagsanslag, högst kronor                                              | 33,000.       |

Då det torde få anses självfallet, att den ifrågavarande sakkunniginstitutionen bör fortbestå även för tid efter utgången av år 1922,

- [25.] tillåter jag mig nu göra framställning om äskande av anslag för ändamålet å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923. Den tid, under vilken institutionens verksamhet hittills fortgått, har varit alltför kort för att kunna giva någon bestämd uppfattning i fråga om institutionens lämpligaste organisation för framtiden. Tills vidare torde man alltså böra stanna vid att föreslå dess bibehållande till samma omfattning som för närvarande.

I detta sammanhang ber jag att med några ord få beröra frågan om lokal för tryckerisakkunniginstitutionen.

Såsom framgår av det utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 11 mars 1921, som finnes bilagt Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen samma dag angående anställande av en statens tryckerisakkunnig, yttrade dåvarande chefen för finansdepartementet beträffande frågan om lokal för den sakkunnige jämte erforderliga bi-träden, att, enligt vad han under hand inhämtat från fullmäktige i riksgäldskontoret, utsikt torde förefinnas, att behövliga rum till ett antal av åtminstone två kunde ställas till förfogande i de lokaler, som disponerades av riksdagens tryckeriavdelning. Samarbetet mellan de båda institutionerna borde därigenom, yttrade departementschefen vidare, kunna i väsentlig mån underlättas.

Under första tiden av tryckerisakkunniginstitutionens verksamhet ställdes för densamma behövlig lokal till förfogande i den avdelning av riksdagshuset, som disponeras av riksdagens tryckeriexpedition. Denna lokal har dock sedermera ansetts erforderlig för andra ändamål, i följd varav det blivit nödvändigt att tills vidare anskaffa annan lokal för institutionen. Sådan lokal har ställts till förfogande genom Kungl. Maj:ts beslut den 18 november 1921; och utgör det årliga hyresbeloppet för lokalen 2,600 kronor.

Kostnaderna för institutionens verksamhet under första halvåret 1923 torde kunna beräknas på följande sätt:

|                                                           |               |
|-----------------------------------------------------------|---------------|
| Arvoden jämte dyrtidstillägg därå.....                    | kronor 13,000 |
| Expenser, däri inberäknad hyresersättning för lokal ..... | » 2,300       |
| <hr/>                                                     |               |
| Summa kronor                                              | 15,300.       |

Skulle däremot lokal kunna anvisas sakkunniginstitutionen inom riksdagshuset, komme det för ändamålet erforderliga anslagsbeloppet att kunna minskas med 1,300 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för auställande av en statens tryckerisak-  
kunnig jämte erforderliga biträden m. m. å *extra* stat  
för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa  
ett förslagsanslag, högst ..... kronor 15,300.

[25.]

## (I. Skatteomkostnader.

### Tullverket.

#### 1. Tullverket.

I skrivelse den 17 oktober 1921 har generaltullstyrelsen avgivit förslag till reglering av tullverkets utgiftsstater för tiden 1 januari—30 juni 1923. Förslaget utgör en omarbetning i vissa avseenden av det förslag till tullverkets utgiftsstater för år 1922, som styrelsen framlade den 11 oktober 1920 och vilket vilade å 1914 års tullkommissions delvis överarbetade förslag till omorganisation och lönereglering för tullverket. Vid den av styrelsen nu företagna omarbetningen av sitt tidigare förslag har styrelsen i flera fall tagit hänsyn jämväl till vad min företrädare i statsrådsämbetet i ämnet anført till statsrådsprotokollet över finansärenden den 18 mars 1921, vilket yttrande finnes återgivet i det vid Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen samma dag (nr 330) fogade utdrag av sagda protokoll.

[26.]

*Tullverket.*  
(ordinarie  
anslag.)

Under den förberedande behandlingen av detta ärende fann jag — särskilt som det avsetts, att det för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, den 22 juni 1921 utfärdade avlöningsreglemente (nr 451) skulle bliva tillämpligt jämväl å tullpersonalen — önskvärt, att 1902 års löneregleringskommittés yttrande i ärendet, i vad detsamma avsåg frågor av löneteknisk natur, inhämtades. Sedan ärendet därför remitterats till kommittén, förelåg det sålunda infordrade yttrandet den 6 december 1921. Detta innehåller på flera punkter vittgående avvikelser från vad generaltullstyrelsen hemställt i sitt statförslag.

Med iakttagande i väsentliga delar av vad löneregleringskommittén sålunda ifrågasatt, finner jag generaltullstyrelsens berörda förslag kunna med vissa ändringar läggas till grund för en framställning till den förestående riksdagen angående tullverkets utgiftsstater för tiden 1 januari—30 juni 1923, innefattande tillika det förslag till omorganisation och lönereglering för tullverket, som 1921 års riksdag i skrivelse den 20 juni 1921 (nr 372) förutsatt skola vid innevarande års riksdag föreligga. Det



[26.] är mig dock icke möjligt att förrän längre fram för Kungl. Maj:t anmäla ärendet i syfte att proposition i ämnet måtte avlätas till riksdagen. I avvaktan härå torde erforderliga medel för berörda ändamål nu böra allenast beräknas.

Vid godkännande av vad jag må komma att i ämnet slutligt tillstyrka bör, såvitt nu kan förutses, det för tullverket uppförda ordinarie förslagsanslaget i så måtto höjas, att det för första halvåret 1923 upptages med omkring 8,580,000 kronor. Däremot skulle under nämnda förutsättning samtliga för tullverket å extra stat för år 1922 uppförda anslag kunna ur riksstaten utgå. För första halvåret 1923 torde emellertid för möjliggörande av övergången till systemet med efterskottslöner böra å extra stat uppföras ett förslagsanslag, som lärer kunna beräknas till omkring 428,000 kronor. Dessutom synes böra å tilläggsstat för år 1922 uppföras ett sammanlagt belopp av ungefär 234,800 kronor, varav såsom förslagsanslag omkring 116,000 kronor, avseende att täcka kostnaderna för uppförande under år 1922 av bostadslägenheter åt viss tullpersonal, samt såsom förslagsanslag, högst, dels omkring 93,800 kronor, utgörande avlöningar vid vissa till nyinrättande redan under år 1922 föreslagna befattningar vid tullverket, dels ock 25,000 kronor, avsedda till förstärkning under år 1922 av det å tullverkets omkostnadsstat uppförda, till bestridande av diverse utgifter avsedda förslagsanslag.

Beträffande beräkandet av det för förutnämnda ändamål erforderliga extra anslaget å riksstaten för första halvåret 1923 torde jag få göra framställning under näst härefter följande punkt. Om beräkandet av de för innevarande år behövliga beloppen å tilläggsstat kommer jag att senare i dag göra hemställen i sammanhang med övriga äskanden å 1922 års tilläggsstat. Vidkommande det ordinarie anslaget för budgetperioden 1 januari—30 juni 1923 får jag nu hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna det *ordinarie* förslagsanslaget till tullverket till ..... kronor 8,580,000.

## 2. Övergångsavlöning till tullverkets personal.

[27.] Under återopande av vad jag under punkt 26 anført i fråga om utbetalning av övergångsavlöning till tullverkets personal under år 1923 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Övergångsavlöning till tullverkets personal.

(extra anslag.)

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, för bestridande av övergångsavlöning under år 1923 till tullverkets personal bland de *extra* anslagen under sjunde huvudtiteln å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 beräkna ett förslagsanslag av ..... kronor 428,000.

[27.]

### Kontrollstyrelsen.

#### 3 och 4. Kontrollstyrelsens avdelningar för kontrollen över tillverkningsavgifter samt för rusdrycksförsäljningsärenden och dess avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m.

Såsom framgår av det utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 18 mars 1921, vilket finnes bilagt Kungl. Maj:ts till riksdagen avlåtna proposition samma dag, nr 269, angående ny stat för kontrollstyrelsens avdelningar för kontrollen över tillverkningsavgifter samt för rusdrycksförsäljningsärenden m. m., har kontrollstyrelsen i skrivelse den 30 september 1920 framlagt förslag till omorganisation av styrelsens avdelning för kontrollen över tillverkningsavgifter. Den 2 oktober 1920 anbefallde Kungl. Maj:t 1902 års löneregleringskommitté att i ärendet avgiva utlåtande. Sedan emellertid riksdagen i skrivelse den 17 juni 1921, nr 407, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, huruvida och på vad sätt kontrollen över sockertillverkningen skulle kunna förenklas eller omläggas, i syfte att kostnaden för densamma nedbringades utan att därvid kontrollens effektivitet äventyrades, har Kungl. Maj:t den 26 september 1921 dels föranstaltat om sådan utredning, dels ock, enär resultaten av den sålunda beslutade utredningen samt av de pågående utredningarna rörande vissa med brännvinstillverkningen samt med maldryckstillverkningen sammanhängande spörsmål kunde komma att i väsentlig mån påverka frågan om omorganisation av kontrollstyrelsens avdelning för kontrollen över tillverkningsavgifter, med återkallande av det löneregleringskommittén meddelade uppdraget, funnit kontrollstyrelsens förberörda framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Även om dessa utredningar skulle komma att föranleda proposition till innevarande års riksdag, synes mig någon proposition angående omorganisation av kontrollstyrelsens avdelning för kontrollen över tillverkningsavgifter icke hinna avlåtas till riksdagen detta år, helst i samband med berörda om-

[28.]

Kontrollstyrelsens avdelningar för kontrollen över tillverkningsavgifter samt för rusdrycksförsäljningsärenden och dess avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m.

(ordinarie anslag.)

[28.] organisationsfråga en undersökning torde böra ske angående kontrollstyrelsens organisation jämväl i övrigt.

I skrivelse den 31 augusti 1921 har kontrollstyrelsen förklarat sig anse, att för styrelsens avdelningar för kontrollen över tillverkningsavgifter samt för rusedrycksförsäljningsärenden ävensom för styrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m. erfordras anslag å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 med hälften av motsvarande anslagsbelopp för år 1922.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till kontrollstyrelsens avdelningar för kontrollen över tillverkningsavgifter samt för rusedrycksförsäljningsärenden, nu ..... kronor 119,600,  
med halva beloppet eller ..... » 59,800;

dels upptaga det *ordinarie* reservationsanslaget till kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m., nu ..... » 120,700,  
med halva beloppet eller ..... » 60,350  
att direkt utgå av denatureringsavgifter.

##### 5. Verksamheten å kontrollstyrelsens avdelning för rusedrycksförsäljningsärenden.

[29.] För upprätthållande av verksamheten å kontrollstyrelsens avdelning för rusedrycksförsäljningsärenden har å extra stat för vartdera av åren 1919—1921 anvisats förslagsanslag, högst, å 35,000 kronor. Å 1922 års riksstat är för enahanda ändamål uppfört ett förslagsanslag, högst, 47,000 kronor. Motiveringen för anslaget, som är avsett till beredande av arvoden åt ett juridiskt biträde, en inspektörsassistent och en aktuarie, till vikariatsersättningar under semester för inspektörsassistenten och aktuarien samt till arvoden åt amanuenser, skriv- och räknebiträden, vaktmästare, sakkunniga m. m., återfinnes i det vid propositionen nr 318 till 1918 års lagtima riksdag fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 22 mars 1918, vartill jag tillåter mig hänvisa.

I sin under föregående punkt omförmälda skrivelse den 31 augusti 1921 har kontrollstyrelsen gjort framställning om anvisande för ändamålet å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslags-

Verksamheten  
å kontroll-  
styrelsens  
avdelning för  
rusedrycksförsäljnings-  
ärenden.  
(extra anslag.)

anslag, högst, av hälften utav motsvarande anslagsbelopp för år 1922 [29.] eller sålunda 23,500 kronor.

Enligt vad jag inhämtat, var ifrågavarande anslag vid mitten av år 1921 disponerat på följande sätt: *Departements-  
chefen.*

|                                                                        |               |
|------------------------------------------------------------------------|---------------|
| arvoden till juridiskt biträde, inspektörsassistent och aktuarie ..... | kronor 13,800 |
| semesterarvoden för de båda sistnämnda .....                           | » 250         |
| arvoden till 3 amanuenser å 2,000, 1,800 och 1,500 kronor .....        | » 5,300       |
| arvoden till 7 kvinnliga biträden å 1,550 kronor .....                 | » 10,850      |
| arvoden till vaktmästare .....                                         | » 1,570       |
| arvoden till 3 sakkunniga .....                                        | » 1,200       |
| <hr/>                                                                  |               |
| Summa kronor 32,970.                                                   |               |

Då anslaget å 1921 års riksstat var upptaget med 35,000 kronor, återstod alltså till kontrollstyrelsens disposition ett belopp av omkring 2,000 kronor, som avsågs att användas till arvoden till sakkunniga och tillfälliga biträden samt till ersättningar för vikariat under ledighet för tjänstemän, vilka befriats från viss del av tjänstgöringen för fullgörande av särskilda uppdrag.

Emellertid har på min förfrågan, huruvida ifrågavarande anslag skulle kunna undergå någon minskning, chefen för kontrollstyrelsen under hand meddelat, att på senare tid en amanuensbefattning och en kvinnlig biträdesbefattning lämnats obesatta. Vad särskilt den förra befattningen anginge, torde dock behov av densamma snart åter inträda. Däremot syntes inskränkning kunna vinnas genom någon ytterligare minskning av antalet kvinnliga biträden. Med hänsyn till önskvärdheten av att kontrollstyrelsen hade medel till förfogande för mötande av oförutsedda krav vore likväl erforderligt, att anslaget icke nedsattes i riksstaten.

Vid föreliggande frågas bedömande torde avgörande vikt böra fästas vid angelägenheten av att varje besparing, som överhuvud är möjlig, verkligen vidtages, och att äskandet av anslag å övergångsstaten i görligaste mån begränsas. I betraktande härav och med hänsynstagande jämväl till den ökade arbetsprodukt, som är att förvänta genom den från och med år 1922 inträdda ökningen av den dagliga tjänstgöringstiden inom ämbetsverken, synes mig förevarande anslagspost kunna minskas med ett belopp av i runt tal med 5,000 kronor, för år räknat. Med utgångspunkt från det å 1922 års riksstat upptagna an-

- [29.] slaget av 47,000 kronor, skulle årsanslaget alltså böra bestämmas till 42,000 kronor, motsvarande för halvt år 21,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för upprätthållande av verksamheten å kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden å *extra* stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 21,000.

#### 6. Dyrtidstillägg vid kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m.

- [30.] Under åberopande av vad jag förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört beträffande behovet av anslag å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 för täckande av kostnader för dyrtidstillägg under sagda tid åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli riksdagen förelagd, till täckande av kostnader för dyrtidstillägg under första halvåret 1923 åt befattningshavare vid kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m. å *extra* stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom reservationsanslag beräkna ett belopp av ..... kronor 11,000 att direkt utgå av denatureringsavgifter.

*Dyrtidstillägg  
vid kontroll-  
styrelsens av-  
delning för  
ärenden angä-  
ende skattefri  
sprit m. m.*

(extra anslag.)

#### 7. Kontroll å tillverkningsavgifter.

- [31.] Det ordinarie förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter bestämdes av 1916 års riksdag till 800,000 kronor men blev av 1921 års riksdag, med hänsyn till att anslaget i avsevärd grad överskridits, höjt med 200,000 kronor till 1,000,000 kronor för år 1922.

*Kontroll å  
tillverknings-  
avgifter.  
(ordinarie  
anslag.)*

Enligt inhämtade uppgifter hava utgifterna å ifrågavarande anslag under de första nio månaderna 1921 uppgått till 769,710 kronor 8 öre. Anslaget har under samma tid gottgjorts med ett belopp av 84,067 kronor 67 öre.

Storleken av anslaget, varifrån bestridas kostnader för arvoden åt överkontrollörer och kontrollörer vid brännvins- och maltdryckstillverkningen samt till förste kontrollörer och kontrollörer vid sockerbeskatt-

ningen ävensom för vissa expenser, torde för tiden 1 januari—30 juni 1923 bliva beroende av hur den under utredning varande frågan om kontrollen å tillverkningsavgifter kommer att lösas; och lär, enligt vad jag inhämtat, en avsevärd nedsättning i anslagsbeloppet vara att motse, därest det under utarbetning varande förslaget kommer att i huvudsak genomföras.

Jag ber i detta sammanhang få anmäla, att vissa överkontrollörer vid brännvins- och maltdryckstillverkningen gjort framställning om erhållande av tillfällig arvodesförbättring från och med år 1922. I häröfver avgivet utlåtande har kontrollstyrelsen framhållit, att frågan om tjänstgöring för och arvode åt överkontrollörerna torde bliva upptagen till prövning i sammanhang med kontrollens omändring över huvud. För år 1922 anser jag mig icke kunna tillstyrka någon arvodesförhöjning till ifrågavarande kontrollörer, och vad angår tiden därefter är jag, med hänsyn till den pågående utredningen om kontrollen, icke nu beredd att taga ställning till spörsmålet om kontrollörernas arvoden.

I avvaktan på den proposition, som i detta ämne må komma att avlätas till riksdagen, torde anslaget till kontroll å tillverkningsavgifter böra å riksstaten allenast beräknas; och torde man beträffande anslagets belopp böra tillsvidare räkna med hälften av det för år 1922 anvisade beloppet eller alltså 500,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna det *ordinarie* förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter till ..... kronor 500,000.

## 8. Stämpelomkostnader.

Det ordinarie förslagsanslaget till stämpelomkostnader, vilket vid 1909 års riksdag höjdes från 280,000 kronor till 390,000 kronor, upptogs av 1910 års riksdag i riksstaten för år 1911 med ett belopp av 420,000 kronor. Anslaget har sedermera alltjämt upptagits med sistnämnda belopp.

På anmodan av min företrädare i ämbetet har statskontoret den 31 oktober 1921 yttrat sig angående beräkning av beloppet av detta anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923. Enligt av ämbetsverket därvid lämnade uppgifter hava utgifterna å anslaget belöpt sig för år 1919 till

[32.]

Stämpel-  
omkostnader.  
(ordinarie  
anslag.)

[32.] 748,991 kronor 55 öre samt för år 1920 till 516,290 kronor 39 öre, därav 311,974 kronor 26 öre under första halvåret. Under första hälften av år 1921 har å anslaget utanordnats tillhopa 535,159 kronor 82 öre. Statskontoret föreslår, att anslaget för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptages med ett belopp av 300,000 kronor.

Med hänsyn till att anslaget i fråga under de senare åren överskridits synes mig en höjning av detsamma böra äga rum. Jag föreslår, i likhet med statskontoret, att anslaget bestämmes efter ett årsbelopp av 600,000 kronor samt förty för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptages till 300,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till  
stämpelomkostnader, nu ..... kronor 420,000,  
med ..... » 300,000.

#### 9. Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet.

[33.]  
Kostnader  
för taxering  
till skatt å  
inkomst och  
förmögenhet.  
(ordinarie  
anslag.)

Förslagsanslaget till kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet har i riksstaterna för åren 1919 och 1920 uppförts med respektive 1,100,000 och 1,500,000 kronor. Jämväl för år 1921 var anslaget upptaget till sistnämnda belopp. I riksstaten för år 1922 har anslaget, som under åren 1919 och 1920 avsevärt överskridits, upptagits med ett till 2,500,000 kronor förhöjt belopp.

Enligt vad jag inhämtat uppgingo utgifterna å ifrågavarande anslag under första halvåret 1920 till 95,310 kronor 49 öre och under första hälften av år 1921 till 387,478 kronor 61 öre. Statskontoret, som på anmodan avgivit yttrande angående beräkningen av ifrågavarande anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923, har föreslagit, att anslaget för sagda tidsperiod upptages med ett belopp av 350,000 kronor.

Av utgifterna å anslaget under första halvåret 1921 faller, enligt vad jag inhämtat, den ojämförligt största posten eller omkring 260,000 kronor, på kostnader för tryckning av blanketter m. m. För tiden 1 januari—30 juni 1923 hava dylika kostnader av olika orsaker ansetts kunna högst avsevärt nedbringas och torde kunna beräknas till omkring 100,000 kronor. Med hänsyn härtill synes mig anslaget för sagda tidsperiod kunna begränsas till 200,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till [33.]  
 kostnader för taxering till skatt å inkomst och för-  
 mögenhet, nu ..... kronor 2,500,000,  
 med ..... » 200,000.

#### 10. Observations- och uppbördsprocenter m. m.

Förslagsanslaget till observations- och uppbördsprocenter m. m. [34.]  
 höjdes av 1916 års riksdag från 10,000 kronor till 20,000 kronor, med  
 vilket sistnämnda belopp anslaget sedermera upptagits i riksstaten.

Från ifrågavarande anslag hava utgått anmärkningsförfattare i  
 kammarrätten tillkommande anmärkningsprovision å de till följd av  
 kammarrättens revisionsavdelnings anmärkningar inflytande medel, ad-  
 vokatfiskalen i nämnda ämbetsverk i andra mål än anmärkningsmål lik-  
 som ock advokatfiskalerna i kammarkollegium tillkommande provision å  
 till följd av deras ämbetsåtgärder till kronan inflytande medel, av hov-  
 rätterna för granskning i fråga om stämpelbeläggningen av vederbö-  
 rande underrätters protokoll över lagfarter och inteckningar m. m. för-  
 ordnade tjänstemän tillkommande anmärkningsarvode å stämpelmedel,  
 som med anledning av deras anmärkningar komma statsverket till godo,  
 vissa tjänstemän i städerna tillkommande mantalsskrivningsprovision  
 ävensom vissa andra, jämförelsevis mindre betydande utgifter.

Utgifterna å anslaget uppgingo under år 1920 till 51,689 kronor  
 25 öre, därav under första halvåret 18,574 kronor 70 öre, samt för  
 tiden 1 januari—30 juni 1921 till 29,764 kronor 75 öre. Statskontoret,  
 som på anmodan yttrat sig angående beräkningen av ifrågavarande an-  
 slag för tiden 1 januari—30 juni 1923, har ansett detsamma böra för  
 sagda tidsperiod upptagas till 20,000 kronor.

Vid bedömande av spörsmålet om behov av anslag för ifrågava-  
 rande ändamål å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 torde hän-  
 syn böra tagas jämväl därtill, att, enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den  
 17 december 1920 (nr 834) angående upphörande av den vissa stats-  
 tjänstemän tillkommande rätt till anmärkningsarvode sådant arvode icke  
 skall utgå för belopp, som återburits eller inbetalts på grund av an-  
 märkningar, vilka till vederbörande ämbetsverk ingivits efter utgången  
 av år 1920. Med undantag allenast för tjänsteman, som icke är skyl-  
 dig underkasta sig upphävande av eller minskning i extra inkomster  
 vid tjänsten, kommer sålunda rätten till anmärkningsarvode att under

Observations-  
 och uppbörds-  
 procenter  
 m. m.  
 (ordinarie  
 anslag.)

Departements-  
 chefen.



[34.] viss övergångstid avvecklas. Härigenom måste ifrågavarande anslag komma att befrias från utgifter för dylikt arvode. Enligt erhållen uppgift hava kostnader av ifrågavarande slag hittills utgjort den ojämförligt större delen av de å anslaget avförda utgifterna. Inom vilken tid anslaget må kunna praktiskt taget befrias från utgifter för anmärkningsarvoden torde visserligen icke kunna nu förutses, då detta blir beroende på avgörandet av anmärkningsmål, anhängiggjorda inom utgången av år 1920, men det synes mig dock kunna antagas, att behovet av medel för ifrågavarande ändamål under första halvåret 1923 skall väsentligt nedgå. Med hänsyn härtill finner jag mig, oaktat anslaget under de senare åren överskridits, icke böra föreslå någon höjning av det samma. För tiden 1 januari—30 juni 1923 torde förty anslaget böra bestämmas till 10,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till  
observations- och uppbördsprocenter  
m. m., nu ..... kronor 20,000,  
med halva beloppet eller ..... » 10,000.

## D. Diverse.

### 1. Ålderstillägg.

[35.]  
*Ålderstillägg.*

(ordinarie  
anslag.)

Vidare hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till  
ålderstillägg, nu ..... kronor 1,000,  
med halva beloppet eller ..... » 500.

### 2. Ersättning till städerna för mistad tolag.

[36.]  
*Ersättning  
till städerna  
för mistad  
tolag.*

(ordinarie  
anslag.)

Anslaget för ersättning till städerna för mistad tolag höjdes av 1920 års riksdag från 3,500,000 kronor till 5,000,000 kronor, med vilket sistnämnda belopp anslaget finnes upptaget i riksstaten för vartdera av åren 1921 och 1922.

Vad angår ersättningen till städerna för mistad tolag ber jag i detta sammanhang få erinra om följande: [36.]

Sedan Kungl. Maj:t genom kungörelse den 18 december 1857, nr 58, sid. 62, förordnat om upphörande av de till städerna under benämningen tolag utgående avgifter, vilka för framtiden inbegripits i de samtidigt därmed fastställda nya tullsatserna, meddelade Kungl. Maj:t i skrivelse till generaltullstyrelsen samma dag, nr 64, sid. 1, bestämmelser angående, bland annat, den gottgörelse, som städerna i anledning härav skulle erhålla av tullmedlen. För städer, som hade tolag och år 1857 erhöilo tolagsersättning, utgår berörda gottgörelse *dels* med visst för varje stad bestämt årligt belopp, *dels* med tillökning av 5 procent å den tulluppbörd, som i varje stad överstiger visst fastställt belopp, med iakttagande därjämte att ersättningen undergår på visst sätt bestämd minskning för vad tulluppbörden understiger sistnämnda belopp. Till städer, som efter år 1857 erhållit anslag av tullmedlen, utgår ersättningen efter 5 procent av deras tulluppbörd. I § 134 av tjänstgöringsreglementet för tullverket den 14 december 1910, bih. nr 86, meddelas föreskrifter rörande utbetalning av tolagsersättning. Sådan ersättning skall, där den utgår med viss fastställd procent av uppbörden, utbetalas till vederbörande stadsmyndighet för varje kvartal i början av nästföljande månad, varvid ersättningen för årets tre första kvartal balanseras i räkenskaperna under förskottstitel. Vid utbetalningen i januari månad avföres nästföregående års hela tolagsersättning. Beträffande tolagsersättning, som utgår efter annan grund, sker utbetalningen kvartalsvis inom loppet av den sista månaden med en fjärdedel av berörda ersättnings normalbelopp och balanseras i räkenskaperna under förskottstitel. Om vid årets slut befinnes, att i följd av tulluppbördens ökning tillökning i tolagsersättningen utöver normalsumman bör äga rum, skall sådan ökning gottgöras staden efter fastställd grund och jämte under föregående år utbetalda förskott avföras i räkenskapen för januari månad. Har däremot stadens tulluppbörd under året icke uppnått den fastställda normalsumman, skall stadgat avdrag ske vid närmast följande utbetalning av förskott å tolagsersättningen.

Statskontoret, som yttrat sig angående beräkningen av det för ifrågavarande ändamål erforderliga anslaget å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923, har ansett hela det för år 1923 erforderliga beloppet böra uppföras i riksstaten för förstnämnda tidsperiod. Vad beträffar storleken av anslaget har statskontoret ansett det knappast vara anledning frångå de i 1921 och 1922 års riksstater uppförda anslagsbeloppen.

I sin skrivelse den 17 oktober 1921 med förslag till tullverkets

- [36.] utgiftsstater för halvåret 1 januari—30 juni 1923 har generaltullstyrelsen yttrat sig jämväl angående anslaget till tolagssersättning. Styrelsen har därvid anfört, att, då den på år 1922 belöpande tolagssersättningen till övervägande del utbetalades först i början av år 1923 och den del därav, som utbetalades under år 1922, i allt fall icke avfördes i räkenskapen förr än i början av år 1923, kunde den omständigheten, att första hälften av sistnämnda år komme att utgöra en särskild budgetperiod, icke inverka på storleken av anslagsbeloppet för samma period. I detta sammanhang har emellertid styrelsen ifrågasatt utredning, i vad mån budgetårets omläggning påkallar ändring av gällande bestämmelser rörande utbetalningen av tolagssersättningen till därtill berättigade städer i så måtto, att den huvudsakliga delen av samma utbetalning flyttas från början av kalenderåret till början av budgetåret.

Departements-  
chefen.

Då det å ett års riksstat uppförda anslaget till tolagssersättning, såsom av det anförda framgår, avser ersättning, som belöper å nästföregående kalenderår, synes det mig icke böra komma i fråga att uppskjuta gäldandet av sådan ersättning för år 1922 till efter ingången av juli månad 1923. Vid sådant förhållande lärer å övergångsbudgeten böra uppföras anslag till belopp, som erfordras för gäldande av hela den på år 1922 belöpande ersättningen. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att spörsmålet om en omläggning av utbetalningen av tolagssersättningen, i syfte att få den huvudsakliga delen av samma utbetalning förflyttad från början av kalenderåret till början av budgetåret, torde böra ses i samband med lösningen av tolagssersättningsfrågan över huvud. Sistberörda fråga har varit föremål för undersökning vid den förberedande enmansutredning om städernas uppbördsväsende m. m., som påbörjades under år 1920 och numera slutförts. Emellertid bör givetvis tillfälle beredas, bland andra, vederbörande städer att yttra sig i ämnet, innan något närmare förslag kan framläggas.

På grund av vad sålunda anförts, och då jag icke äger anledning föreslå någon ändring av det ifrågavarande anslagets årsbelopp, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget för  
ersättning till städerna för mistad tolag,  
nu..... kronor 5,000,000,  
med hela beloppet eller ..... » 5,000,000.

## 3. Städers friheter.

Förslagsanslaget till städers friheter har i riksstaten från och med år 1907 upptagits med ett belopp av 44,700 kronor, därav 44,670 kronor till och med år 1913 såsom »anvisning i kontant» och därefter såsom »direkt anvisning» samt 30 kronor till och med år 1913 såsom »indelning och därmed jämförlig anvisning på förslag, friheter» och därefter såsom »friheter».

[37.]  
Städers fri-  
heter.  
(ordinare  
anslag.)

Statskontoret, som på anmodan yttrat sig angående beräkningen av ifrågavarande anslag å övergångsbudgeten, har meddelat, bland annat, att utgifterna å det kontanta anslaget uppgått under år 1920 till 37,979 kronor 99 öre, därav under första halvåret 25,208 kronor 62 öre, och under första hälften av år 1921 till 25,043 kronor 63 öre; och har statskontoret ansett, att anslaget å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 borde beräknas till hälften av anslagets hittillsvarande belopp eller sålunda 22,335 kronor. Beträffande det såsom »friheter» upptagna beloppet 30 kronor har statskontoret meddelat, att ingen del av detsamma tagits i anspråk sedan år 1908. Statskontoret, som förklarat sig icke hava varit i tillfälle att nu verkställa någon undersökning, huruvida det i framtiden vore behöfligt att i riksstaten uppföra något belopp för ifrågavarande ändamål, har emellertid hållit före, att berörda anslag i allt fall kunde uteslutas vid uppgörande av budgetberäkning för första halvåret 1923.

Vad angår det kontanta anslaget, vilket till största delen är avsett för beredande av ersättning till vissa städer för förlorade tullfriheter, som av gammalt varit dem medgivna, saknar jag anledning föreslå annat än att anslaget beräknas till hälften av det nuvarande beloppet eller till 22,335 kronor. Departements-  
chefen.

I fråga om det under rubriken »friheter» upptagna belopp å 30 kronor ber jag få erinra om följande.

Genom brev den 18 april 1844 förordnade Kungl. Maj:t, att allmogen i Årstads och Faurås härader, som varit skyldiga utgöra hjälpedagsverken till Falkenbergs kronolaxfiske, vilket innehades av Falkenbergs stad under perpetuellt arrende, skulle befrias från den årliga avgift, de för berörda hjälpedagsverken till staden erlagt, och statsverket vidkännas densammans erläggande genom avdrag å arrendet intill dess i laga ordning kunde bliva provat, om icke samma avgift till staden

[37.] kunde för framtiden upphöra, varefter kammarkollegium genom beslut den 11 december 1890 förklarat Falkenbergs stad såsom innehavare under perpetuellt arrende av Falkenbergs kronolaxfiske framgent berättigad till denna ersättning, varav staden komme i åtnjutande på det sätt att motsvarande del av kronolaxfiskets ränta upptagits såsom staden anordnad. Den 4 mars 1892 förordnade Kungl. Maj:t, att, då de i 7 mom. av kungörelsen angående nedsättning i de på viss jord vilande grundskatter den 5 juni 1885 meddelade bestämmelser ej vore på denna ränta tillämpliga, densamma fortfarande skulle i jordebok och räkenskaper kvarstå under anordningstitel. Ifrågavarande anordnade grundskatt uppgår till 33 kronor 57 öre. Det däremot svarande anslaget bestämdes av 1899 års riksdag till 30 kronor.

Enligt vad jag inhämtat innehaves det ifrågavarande kronolaxfisket ännu alltjämt av Falkenbergs stad, som alltså skulle vara berättigad till ersättning på sätt förut sagts. Emellertid har staden sedan år 1908 icke tagit ersättningen i anspråk. Hur det än må komma att förhålla sig med behovet av anslag för ifrågavarande ändamål för framtiden, synes mig i varje fall sådant anslag kunna avvaras å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

|                                                        |                |
|--------------------------------------------------------|----------------|
| att upptaga det <i>ordinarie</i> förslagsanslaget till |                |
| städers friheter, nu .....                             | kronor 44,700, |
| därav direkt anvisning .....                           | » 44,670       |
| och friheter .....                                     | » 30,          |
| med direkt anvisning .....                             | » 22,335       |
| och friheter utan angivet belopp.                      |                |

#### 4. Restitutioner.

[38.] Det *ordinarie* förslagsanslaget till restitutioner blev i riksstaten för *Restitutioner.* år 1921 höjt från 300,000 till 3,000,000 kronor. I fråga om den närmare motiveringen till berörda beslut tillåter jag mig hänvisa till vad (ordinarie anslag.) föredragande departementschefen därom anfört under punkten 28 i det vid 1920 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 7 januari 1920. Då anslaget, som enligt vad nyss sagts för år 1920 uppgick till 300,000 kronor, för sagda år överskridits med icke mindre än 9,490,637 kronor 66 öre, höjdes anslagsbeloppet i 1922 års riksstat till 5,000,000 kronor.

Statskontoret, som avgivit infordrat utlåtande angående beräkningen av ifrågavarande anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923, har därvid meddelat, bland annat, att under första halvåret 1921 från anslaget utanordnats 8,090,992 kronor 97 öre. Vidare har ämbetsverket anfört, att, då det vore antagligt, att de omständigheter, som föranlett de stora utgifterna under år 1920 och första halvåret 1921, icke skulle föreligga i samma utsträckning under första halvåret 1923, det torde vara tillfyllest att för sistberörda halvår beräkna hälften av det i 1922 års riksstat uppförda beloppet eller således 2,500,000 kronor.

[38.]

Från riksräkenskapsverket har jag inhämtat, att för tiden 1 januari—31 oktober 1921 å ifrågavarande anslag dels uppförts såsom inkomst tillhopa 4,409 kronor 46 öre, dels avförts utgifter å tillhopa 15,430,432 kronor 25 öre. Dessutom lära de å inkomstiteln »krigskonjunkturskatt» för angivna tid avförda utgifter, tillhopa 20,016,119 kronor 10 öre, till största delen avse restitution av sådan skatt.

Departementschefen.

De utgifter, som äro avsedda att bestridas från anslaget till restitutioner, hava sålunda uppgått till långt högre belopp än anslaget. För tiden 1 januari—30 juni 1923 torde emellertid utgifterna å anslaget kunna beräknas bliva avsevärt mindre. I betraktande härav och då det icke nu kan ens närmelsevis förutses, till vilket belopp utgifterna för sagda tid komma att uppgå, synes mig anslaget böra bestämmas till hälften av det för år 1922 upptagna beloppet.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till  
restitutioner, nu ..... kronor 5,000,000,  
med halva beloppet eller ..... » 2,500,000.

##### 5. Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting.

Från och med år 1911 har å riksstatens sjunde huvudtitel uppförts ett reservationsanslag till »bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting», till beloppet svarande mot inkomstiteln »bevillning av fast egendom samt av inkomst». Euligt Kungl. Maj:ts tidigare i dag fattade beslut skall sagda inkomstitel i förslaget till övergångsbudget upptagas med ett belopp av 400,000 kronor. Anslaget bör alltså bestämmas till nämnda belopp. I sammanhang med budgetårets omläggning torde bestämmelserna angående anslagets utbetalning behöva undergå ändring, men därmed lärers lämpligen böra anstå till ett senare år.

[39.]

Bidrag till  
landsting och  
städer, som  
icke deltaga i  
landsting.  
(extra anslag.)

[39.] Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, å *extra* stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett reservationsanslag å ..... kronor 400,000 att direkt utgå av bevillning av fast egendom samt av inkomst.

#### 6. Ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

[40.] Enligt 1 § i förordningen den 18 juli 1913 (nr 198) angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel skola av statsverket till de i nämnda paragraf angivna städer och köpingar utbetalas bestämda ersättningsbelopp, för vilkas bestridande särskilt ordinarie anslag anvisats å riksstaten. Ifrågavarande belopp skola enligt 5 § i samma förordning av statskontoret till vederbörande utbetalas under april månad.

(ordinarie  
anslag.)

För år 1923 uppgå ersättningsbeloppen till sammanlagt 3,893,700 kronor. Då det emellertid icke synes nödigt att till vederbörande utbetala ersättningarna tidigare än efter ingången av juli månad samt genom en dylik anordning skulle vinnas, att anslag för ändamålet icke behövde uppföras å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923, har jag ansett mig böra föreslå sådan ändring av 5 § i förenämnda förordning, att utbetalningen kan uppskjutas till juli månad.

Inom departementet har för sådant ändamål utarbetats följande

#### Förslag

till

*förordning angående ändrad lydelse av 5 § i förordningen den 18 juli 1913 (nr 198) angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.*

Härigenom förordnas, att 5 § i förordningen den 18 juli 1913 angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel skall hava följande ändrade lydelse:

## 5 §.

[40.]

Statskontoret skall varje år låta till vederbörande utbetala de i 1 § föreskrivna ersättningsbeloppen under juli månad.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1923.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* antaga ifrågavarande förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § i förordningen den 18 juli 1913 (nr 198) angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel;

*dels* ock upptaga det *ordinarie* anslaget för ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel,

nu..... kronor 4,205,196,  
utan angivet belopp.

**7. Ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.**

I förordningen den 9 oktober 1914 (nr 275) angående ersättning till landsting och vissa städer samt hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel äro i §§ 1 och 3 bestämmelser meddelade angående dylik ersättning till landsting och städer, som icke deltaga i landsting. Anslag, som av riksdagen för ändamålet beviljas, skall enligt § 1 mellan landstingen och nämnda städer tillsvida fördelas efter deras folkmängd vid början av det år, då fördelningen äger rum. Enligt § 3 skall statskontoret låta till vederbörande utbetala de dem tillkommande ersättningsbeloppen, så snart uppgifterna om folkmängden vid årets början blivit tillgängliga.

Då de ifrågavarande ersättningsbeloppen, enligt vad statskontoret upplyst, icke hinna utbetalas förr än under senare halvåret, torde något anslag för ändamålet icke behöva anvisas å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923. Skulle emellertid folkmängdsuppgifterna bliva tillgängliga så tidigt, att ersättningarnas utbetalande kunde ske under första halvåret, torde bestämmelsen i § 3 av förenämnda förordning kunna anses lägga hinder i vägen för utbetalningens uppskjutande till senare halvåret. Jag anser därför lämpligt, att bestämmelsen i fråga

[41.]

*Ersättning  
till landsting  
och städer,  
som ej deltaga  
i landsting,  
för till stats-  
verket in-  
dragna  
brännvins-  
försäljnings-  
medel.  
(ordinarie  
anslag.)*



[41.] ändras därhän, att utbetalningen må äga rum först efter ingången av juli månad.

I detta sammanhang ber jag få meddela, att bestämmelserna angående ersättning till hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel ansetts böra utbrytas ur meranämnda förordning och sammanföras i en särskild förordning, vartill förslag senare i dag torde komma att föreläggas Kungl. Maj:t av chefen för jordbruksdepartementet. Vid sådant förhållande synes det lämpligast, att beträffande motsvarande ersättning till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, ny förordning, innehållande samtliga bestämmelser i ämnet, utfärdas. I enlighet härmed har jag låtit inom departementet utarbета följande

### Förslag

till

*förordning angående ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.*

Med upphävande av vad i förordningen den 9 oktober 1914 (nr 275) angående ersättning till landsting och vissa städer samt hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel stadgas i fråga om dylik ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, förordnas som följer:

Anslag, som av riksdagen beviljas för beredande av ersättning till landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, skall mellan landstingen och nämnda städer tillsvidare fördelas efter deras folkmängd.

Sådan fördelning verkställes årligen. Till grund för fördelningen skall läggas folkmängden vid början av det år, då fördelningen äger rum.

Statskontoret skall låta till landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, utbetala de dem tillkommande ersättningsbeloppen, så snart uppgifterna om folkmängden vid årets början blivit tillgängliga, dock först efter ingången av juli månad.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1923.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels antaga ifrågavarande förslag till förordning angående ersättning till landsting och vissa städer för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel;*

*dels* ock upptaga det *ordinarie* anslaget för ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, nu..... kronor 3,100,000, utan angivet belopp.

[41.]

#### 8. Vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter.

Vidare hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter, nu..... kronor 75,000, med halva beloppet eller ..... » 37,500.

[42.]

Vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter.  
(ordinarie anslag.)

#### 9—11. Inlösen av och ersättning för skattefrälseräntor samt avlösning av frälse-skatte-äntor.

För vartdera av åren 1919—1922 hava å extra stat under sjunde huvudtiteln såsom förslagsanslag uppförts *dels* till inlösen av skattefrälseräntor ett belopp av 45,000 kronor, *dels* till ersättning för skattefrälseräntor ett belopp av 80,000 kronor och *dels* till avlösning av frälse-skatte-äntor ett belopp av 125,000 kronor.

[43.]

Inlösen av och ersättning för skattefrälseräntor samt avlösning av frälse-skatte-äntor.  
(extra anslag.)

För närmare kännedom om beskaffenheten av de kostnader, för vilka ifrågavarande anslag beviljats, samt om de grunder, som följts vid beräkandet av anslagsbeloppen, tillåter jag mig hänvisa till den utredning, som i berörda hänseenden lämnats i det vid statsverkspropositionen till 1918 års riksdag, sjunde huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1918 (sid. 260—263).

Även för första halvåret 1923 erfordras givetvis anslag för nu ifrågavarande ändamål.

Vad angår anslagens storlek har jag icke anledning föreslå någon ändring i årsbeloppen. För tiden 1 januari—30 juni 1923 torde böra anvisas hälften av berörda belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra* stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag anvisa

a) till inlösen av skattefrälseräntor ett belopp av..... kronor 22,500,

[43.]

- b) till ersättning för skattefrälse-  
räntor ett belopp av ..... kronor 40,000,  
samt  
c) till avlösning av frälseskatte-  
räntor ett belopp av ..... » 62,500.

## 12. Kostnader för bestridande av staten åliggande kommunala och andra utskylder.

[44.]

*Kostnader för  
bestridande  
av staten  
åliggande  
kommunala  
och andra  
utskylder.*

(extra anslag.)

Till bestridande av staten åliggande kommunala och andra utskylder är å extra stat för år 1922 uppfört ett förslagsanslag å 250,000 kronor. I fråga om de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut härom, får jag hänvisa till det vid 1921 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 7 januari 1921, sid. 77—80.

Även för första halvåret 1923 erfordras givetvis anslag för nu ifrågavarande ändamål. Då man ännu saknar erfarenhet om utgiftsbelastningen å anslaget, synes mig beloppet för sagda tid böra bestämmas till hälften av anslagets belopp å 1922 års riksstat.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av staten åliggande kommunala och andra utskylder å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag av ..... kronor 125,000.

## 13. Vissa utskylder för det brittiska beskickningshuset i Stockholm.

[45.]

*Vissa utskylder  
för det  
brittiska be-  
skicknings-  
huset i Stock-  
holm.*

(extra anslag.)

Till bestridande av vissa utskylder för det brittiska beskickningshuset i Stockholm har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag på extra stat för ett vart av åren 1918—1921 anvisat ett förslagsanslag av 1,000 kronor. De förhållanden, som föranledde Kungl. Maj:ts berörda framställningar, föreligga alltså oförändrade, varför en liknande framställning i vad angår första halvåret 1923 torde böra göras till instundande riksdag.

1922 års anslag för ifrågavarande ändamål är avsett för bestridande av den för år 1922 för det brittiska beskickningshuset utgående bevilningen samt viss andel av kommunalutskylderna för fastigheten för år 1921, vilka skatter skola erläggas under år 1922. Den på svenska

staten fallande andelen av kommunalutskylderna har beräknats till 65 procent av hela beloppet.

[45.]

Beträffande det för ifrågavarande ändamål erforderliga anslagsbelopp för första halvåret 1923, vilket belopp allenast kommer att avse kommunalutskylder, torde man kunna räkna med omkring hälften av det hittillsvarande årsbeloppet eller alltså 500 kronor. Den andel av kommunalutskylderna, som bör erläggas av svenska staten, synes jämväl för ifrågavarande tid böra beräknas efter hittills gällande grunder.

Jag vill i detta sammanhang omnämna, att framställningar gjorts, i syfte att svenska staten måtte ikläda sig kostnaderna för vissa utskylder jämväl för de tyska och franska beskickningshusen här i staden, vilka frågor emellertid ännu icke fortskridit så långt, att jag nu kan framlägga något förslag i ämnet.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av viss del av de kommunalutskylder för år 1922, som komma att påföras det brittiska beskickningshuset i Stockholm, på *extra* stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag av ..... kronor 500.

#### Bidrag till svenska stadsförbundets verksamhet m. m.

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar har riksdagen såsom bidrag till svenska stadsförbundets verksamhet under sjunde huvudtiteln såsom förslagsanslag, högst, anvisat dels å tilläggsstat för år 1918 ett belopp av 4,000 kronor, dels ock å extra stat för vardera av åren 1919 och 1920 ett belopp av 8,000 kronor. Sedermera har riksdagen, på av Kungl. Maj:t i anledning av framställning från stadsförbundet gjorda förslag, anvisat såsom förslagsanslag, högst, dels å tilläggsstaten för år 1920 ytterligare 4,000 kronor, dels ock å extra stat för vardera av åren 1921 och 1922 ett belopp av 12,000 kronor.

[46.]  
*Bidrag till  
svenska stads-  
förbundets  
verksamhet  
m. m.*

Rörande denna fråga tillåter jag mig hänvisa till den utredning, som lämnats vid anmälan av frågorna rörande regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 sjunde huvudtitel och som återfinnes i det vid statsverkspropositionen till 1920 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finausärenden den 7 januari 1920 (sid. 374—379).

I skrivelse den 2 september 1921 har nu svenska stadsförbundets styrelse gjort framställning om erhållande av statsbidrag till förbundets verksamhet jämväl under år 1923 med oförändrat belopp.

[46.]

Då, enligt vad jag inhämtat, ifrågavarande anslag plägar av stadsförbundet tagas i anspråk först under senare halvåret, lär det icke innebära någon olägenhet att jämväl för år 1923 uppskjuta statsbidragets utbetalning till efter den 30 juni. Vid sådant förhållande synes mig den nu föreliggande framställningen icke böra föranleda något förslag till riksdagen.

Jag ber i detta sammanhang få anmäla, att styrelsen för svenska landskommunernas förbund, som trätt i verksamhet under år 1920, i skrivelse den 20 november 1921 gjort framställning om ett statsanslag till förbundet å 8,000 kronor årligen. Enligt min mening bör icke heller denna framställning föranleda något förslag till riksdagen, då ett eventuellt anslag till förbundet icke lär böra ifrågakomma tidigare än för år 1923 och i så fall torde behöva beviljas först å riksstaten för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.

#### 14. Bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag.

[47.]

*Bidrag till  
internatio-  
nella statis-  
tiska institu-  
tets perma-  
nenta byrå  
i Haag.*

(extra anslag.)

I riksstaterna för ett vart av åren 1916—1922 har såsom bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag på extra stat under sjunde huvudtiteln anvisats ett förslagsanslag, högst, å 1,000 kronor.

Jämväl för år 1923 torde anslag i omförmälda avseende bliva behöfvligt, därvid liksom hittills bör förutsättas, att erforderligt antal av byråns publikationer kostnadsfritt överlämnas till vederbörande svenska myndigheter. I enlighet med vad jag förut i dag under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» anfört rörande anslagsberäkningen å övergångsbudgeten torde hela det för år 1923 erforderliga beloppet böra upptagas å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 1,000.

15. **Bevakning nattetid av i det s. k. gamla kungshuset inrymda ämbetslokaler.**

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning anvisade 1920 års riksdag till bestridande av bevakningen nattetid av i det s. k. gamla kungshuset inrymda ämbetslokaler å extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 2,100 kronor. Beträffande den närmare motiveringen för riksdagens berörda beslut får jag hänvisa till vad chefen för finansdepartementet anför i ämnet å sid. 381—383 av det vid 1920 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, fogade utdraget av protokollet över finansärenden. (extra anslag.)

[48.]  
Bevakning  
nattetid av  
i det s. k.  
gamla kungs-  
huset inrymda  
ämbetsloka-  
ler.

Å riksstaten för år 1922 är likaledes för ifrågavarande ändamål uppfört ett förslagsanslag, högst, 2,100 kronor.

Anslag för ändamålet bliver givetvis erforderligt jämväl för första halvåret 1923. Av anslagets årsbelopp utgår 2,000 kronor såsom arvode till en nattvakt och 100 kronor har beräknats för semesterarvode. Statskontoret, som yttrat sig angående anslagets beräkning för första halvåret 1923, har ansett ett belopp av 1,000 kronor för nämnda halvår vara erforderligt.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av bevakning nattetid av  
i det s. k. gamla kungshuset inrymda ämbetslokaler  
på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa  
ett förslagsanslag, högst ..... kronor 1,000.

16. **Kostnader för provtaxering i och för omläggning av det kommunala beskättningsväsendet.**

I skrivelse den 10 november 1921 har 1921 års kommunalskattekommitté gjort framställning i syfte att erforderliga medel måtte ställas till förfogande för anordnande i slutet av år 1922 eller början av år 1923 av en provtaxering, avsedd att ligga till grund för undersökning och beräkning av den skattskyldighet, som skulle åläggas vederbörande skattskyldiga enligt det förslag till ny kommunalskattelagstiftning, som nämnda kommitté hade för avsikt att framlägga. Det för ändamålet erforderliga belopp har kommittén preliminärt beräknat till 100,000 kronor; och har kommittén förklarat sig skola framdeles inkomma med den närmare beräkning angående kostnaderna, som kunde åstadkommas. (extra anslag.)

[49.]  
Kostnader för  
provtaxering  
i och för om-  
läggning av  
det kommu-  
nala beskät-  
nings-  
väsendet.

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml.

[49.]

Jag är icke nu beredd att taga slutlig ställning till kommunal-skattekommitténs ifrågavarande förslag, men, då jag torde bliva i tillfälle att längre fram under året underställa Kungl. Maj:t frågan om avlåtande till riksdagen av proposition i ämnet, har jag funnit mig nu böra föreslå, att erforderligt anslag, som torde böra givas reservationsanslags natur, för ändamålet beräknas å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923; och torde detta anslags belopp böra tillsvidare beräknas till 100,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition i ämnet, som kan bliva riksdagen förelagd, till bestridande av kostnader för provtaxering i och för omläggning av det kommunala beskattningssväsendet på *extra* stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 beräkna ett reservationsanslag av ..... kronor 100,000.

#### 17. Rese- och traktamentspenningar.

[50.]

*Rese- och  
traktaments-  
penningar.  
(ordinarie  
anslag.)*

Under åberopande av vad jag förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anført angående anslag för första halvåret 1923 till rese- och traktamentspenningar får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, nu... kronor 140,000, med halva beloppet eller ..... » 70,000.

#### 18. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

[51.]

*Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.  
(ordinarie  
anslag.)*

Det *ordinarie* förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., som för år 1920 var uppfört med 120,000 kronor, upptogs av samma års riksdag å riksstaten för år 1921 till 190,000 kronor, vilket belopp beräknats sålunda, att den efter handelsdepartementets inrättande på finansdepartementets huvudtitel fallande andelen av 1920 års anslag för ändamålet ansetts böra höjas med 100 procent. I 1922 års riksdag är anslaget upptaget med samma belopp som för år 1921. Utgifterna å hela det för år 1920 uppförda anslaget hava uppgått till

593,035 kronor 38 öre. Under första halvåret 1921 hava utgifterna å anslaget under sjunde huvudtiteln belöpt sig till 176,154 kronor 46 öre. Med hänsyn till den betydande utgiftsbelastningen synes mig anslaget böra undergå någon höjning; och föreslår jag, att det beräknas efter ett årsbelopp av 250,000 kronor samt förty för första halvåret 1923 bestämmas till 125,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.,

|     |       |                 |
|-----|-------|-----------------|
| nu  | ..... | kronor 190,000, |
| med | ..... | » 125,000.      |

### 19. Tryckningskostnader.

Enligt i huvudsak enahanda beräkningsgrund som i fråga om det under nästföregående punkt omförmälda anslag upptogs efter handelsdepartementets inrättande det *ordinarie* förslagsanslaget till tryckningskostnader, som för år 1920 utgjort 133,064 kronor, i riksstaten för år 1921 med ett belopp av 140,098 kronor. För år 1922 är anslaget upptaget till 140,119 kronor. Utgifterna å anslaget hava för år 1920 uppgått till 407,584 kronor 95 öre och under första halvåret 1921 till 206,598 kronor 53 öre. Med hänsyn härtill synes mig anslaget, även om man nu kan motse minskad belastning å detsamma, böra undergå någon höjning; och föreslår jag, att det beräknas efter ett årsbelopp av 200,000 kronor samt förty för första halvåret 1923 bestämmas till ungefär hälften av sistnämnda belopp. För utjämning av huvudtiteln slutsumma torde emellertid beloppet böra i erforderlig mån jämkas.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till tryckningskostnader, nu ..... kronor 140,119,  
med ..... » 100,035.

### 20. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, nu ..... kronor 400,000,  
med halva beloppet eller ..... » 200,000.

[51.]

[52.]  
Trycknings-  
kostnader.  
(ordinarie  
anslag.)

[53.]  
Kommittéer  
och utred-  
ningar g. n. om  
sakkunniga.  
(ordinarie  
anslag.)



## 21. Extra utgifter.

[54.]

Extra  
utgifter.(ordinarie  
anslag.)

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att upptaga det *ordinarie* reservationsanslaget till  
extra utgifter, nu ..... kronor 60,000,  
med halva beloppet eller ..... » 30,000.

## 22. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

[55.]

Dyrtidstillägg  
åt befattnings-  
havare i  
statens tjänst.  
(extra anslag.)

Under återopande av vad jag förut denna dag vid anmälan av  
för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört beträffande behovet av  
anslag å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 för täckande av  
kostnader för dyrtidstillägg under sagda tid åt befattningshavare i statens  
tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som  
kan bli riksdagen förelagd, till täckande av kost-  
nader för dyrtidstillägg under första halvåret 1923 åt  
befattningshavare i statens tjänst vid de till finans-  
departementet hörande ämbetsverk och kårer å *extra*  
stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom för-  
slagsanslag beräkna ett belopp av... kronor 2,600,000.

## 23. Avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen m. m.

[56.]

Avlöningsför-  
höjningar åt  
vissa icke-  
ordinarie be-  
fattnings-  
havare inom  
den civila  
statsförvalt-  
ningen m. m.  
(extra anslag.)

Jag anhåller slutligen att få för Kungl. Maj:t anmäla en av all-  
männa civilförvaltningens lönenämnd den 1 november 1921 avlåten  
skrivelse, vilken torde böra föranleda framställning till riksdagen. I  
nämnda skrivelse har lönenämnden anfört följande:

»Vid den förberedande behandlingen inom allmänna civilförvaltningens  
lönenämnd av frågan om avlöningsgrunder för icke-ordinarie befattnings-  
havare vid sådana verk, å vilka avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för be-  
fattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den  
civila statsförvaltningen, från och med år 1922 skall äga tillämpning, har löne-  
nämndens uppmärksamhet fästats vid ett med nämnda fråga sammanhängande  
förhållande, vilket syntts nämnden böra påkalla särskild framställning till  
1922 års riksdag.

Uti de från och med år 1922 gällande avlöningsstaterna för flertalet av ovannämnda verk hava för bestridande av avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. uppförts särskilda anslagsposter, i allmänhet med karaktären 'förslagsanslag, högst'.

Till grund vid bestämmandet av dessa anslagsposters belopp torde i allmänhet hava lagts de för år 1921 beräknade avlöningsbeloppen till ifrågavarande befattningshavare, dock med fränseende av tillfällig löneförbättring. Då emellertid de nämnda avlöningarna i allmänhet hittills skolat bestridas av anslag, som avsetts jämväl för andra ändamål, lärer allenast en approximativ uppskattning av berörda avlöningskostnader hava ägt rum. De sålunda erhållna beloppen höjdes vid beräkningen av anslagsbehovet för år 1922 i regeln med omkring 33 procent, med hänsyn bland annat därtill att den tillfälliga löneförbättringen skulle bortfalla.

Enligt 34 § i förenämnda avlöningsreglemente skola i allmänhet grunderna för avlöningsförmånerna beträffande icke-ordinarie befattningshavare fastställas av Kungl. Maj:t. I fråga om dylika grunder synes av riksdagens skrivelse nr 2 A år 1921 framgå, att riksdagen avsett, att desamma skulle i princip överensstämma med de grunder i sådant hänseende, som av Kungl. Maj:t den 31 december 1920 utfärdats för kommunikationsverkens vidkommande.

Sistberörda avlöningsgrunder äro byggda på ett system, som beträffande s. k. extra ordinarie tjänstemän innebär, att tjänsteman vid tillträdet av viss befattning i regeln skall erhålla lön enligt en för befattningen fastställd lägsta löneklass och att han med vissa tidsmellanrum sedermera uppflyttas till högre löneklasser. Detta system ansluter sig sålunda till det för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken gällande.

Därest de löneprinciper, som fastställts för kommunikationsverkens icke-ordinarie personal, skulle komma att tillämpas för motsvarande befattningshavare vid nu omhandlade verk, torde det i åtskilliga fall kunna inträffa att ovanberörda anslagsposter för avlöning till icke-ordinarie personal — för så vitt de hava karaktären av 'förslagsanslag, högst' — visa sig icke förslå för avsett ändamål. Det är nämligen att märka, att, då enligt hittills tillämpade avlöningsgrunder för icke-ordinarie personal vid nu ifrågavarande verk avlöningsförhöjningar (motsvarande ålderstillägg) i regeln icke förekomma, omförmälda för år 1922 anvisade anslagsposter beräknats utan hänsyn tagen till dylika avlöningsförhöjningar. Tillika torde böra beaktas, att de nämnda anslagsposterna till följd av det evan angivna tillvägagångssättet vid deras beräkning kunna även oavsett avlöningsförhöjningar hava blivit för knappt tillräckliga i jämförelse med de verkliga avlöningskostnaderna under år 1921.

Vid nu angivna förhållanden synes det nödvändigt att medel beredas för de fall, då anvisade anslag icke komma att förslå. Härvid har det synts lönenämnden, som skulle den lämpligaste utvägen vara, att å tilläggsstat för år 1922 och å extra stat för förra halvåret 1923 av riksdagen anvisades anslag utom huvudtitlarna till förstärkning av sådana anslag för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. vid ifrågavarande verk, vilka hava karaktären av 'förslagsanslag, högst'. Det skulle då ankomma på Kungl. Maj:t att, efter framställning av vederbörande verk, utanordna erforderligt belopp från berörda förstärkningsanslag.

Då jämväl en del sådana anslag till avlöningar åt icke-ordinarie be

[56.]

fattningshavare vid nu ifrågavarande verk, som anvisats å *extra* stat för år 1922, blivit beräknade efter förut angivna grunder och icke lämpligen kunna för förra halvåret 1923 omräknas efter andra grunder, torde det bliva nödigt att bereda möjlighet till förstärkning även av dylika anslag, i den mån de blivit till beloppet bestämda. Det enklaste tillvägagångssättet härvid torde vara, att även för sådana fall de ifrågasatta förstärkningsanslagen finge, i händelse av behov, tagas i anspråk.

Då det gäller att bestämma de belopp, vartill ifrågavarande förstärkningsanslag böra beräknas, må uppmärksammas, att en noggrannare kalkyl icke är möjlig, innan grunderna för den icke-ordinarie personalens avlöning blivit fastställda, och utan att med tillämpning av dessa grunder en ingående undersökning verkställes beträffande de särskilda befattningshavarnas ställning på löneskalan med hänsyn till vederbörandes tjänsteålder. Lönenämnden har emellertid sökt företaga en överslagsberäkning och har därvid uppskattat anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål till omkring 100,000 kronor för år 1922 och 50,000 kronor för förra halvåret 1923.

Den nu ifrågasatta åtgärden får betraktas såsom ett provisorium. Huru förhållandena uti nu ifrågavarande hänseende för framtiden böra på ett mera definitivt sätt ordnas, kan bliva föremål för olika meningar. Det enklaste förfaringssättet vore givetvis att, i likhet med vad som tillämpats beträffande avlöningsanslagen för ordinarie tjänstemän, låta motsvarande anslag för icke-ordinarie tjänstemän få karaktären av förslagsanslag utan begränsning till ett högsta belopp. Mot användandet av ett sådant förfaringssätt torde dock kunna invändas, att möjligheten för riksdagen att inverka på bestämmandet av den omfattning, i vilken icke-ordinarie personal må användas vid vederbörande verk, skulle, åtminstone formellt, i viss mån inskränkas.

Ett annat förfaringssätt torde snarare kunna komma i fråga, nämligen att de ifrågavarande anslagen, med bibehållande i förekommande fall av karaktären 'förslagsanslag, högst', beräknas till sådana belopp, att erforderlig marginal erhålles för bestridande av jämväl förekommande avlöningsförhöjningar. En tillämpning av detta senare förfaringssätt torde emellertid icke kunna äga rum förr än nödig erfarenhet vunnits rörande verkningarna av de avlöningsgrunder för icke-ordinarie personal, som må komma att fastställas. I avvaktan härå torde fördenskull den förut antydda anordningen med förstärkningsanslag bliva erforderlig.»

I anslutning härtill har lönenämnden hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till 1922 års riksdag föreslå riksdagen att till förstärkning i mån av behov av anslag till bestridande av avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, bevilja ej mindre å tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag å 100,000 kronor än även å *extra* stat för förra halvåret 1923 ett förslagsanslag å 50,000 kronor.

Departements-  
chefen.

Den 31 december 1921 har Kungl. Maj:t på förslag av allmänna civilförvaltningens lönenämnd utfärdat kungörelse med avlöningsbestäm-

melser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen. I anslutning till riksdagens uttalande angående avlöningsförhållandena för icke-ordinarie befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen hava dessa bestämmelser i stort sett anpassats till det system för avlöning av icke-ordinarie personal, som kommit till uttryck i avlöningsbestämmelserna för sådan personal vid kommunikationsverken. Sålunda hava bestämmelser givits om, bland annat, avlöningsförhöjning genom uppflyttning i löneklass efter viss tids tjänstgöring. Då emellertid de i samband med den definitiva löneregleringens genomförande approximativt beräknade anslagsposterna för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare såväl å ordinarie som å extra stat i många fall icke torde vara tillräckliga för beredande av sådana avlöningsförhöjningar och särskilda medel för ändamålet icke ännu finnas att tillgå, har i nämnda kungörelse stadgats, att bestämmelserna angående uppflyttning i löneklass tills vidare icke skola träda i tillämpning. Sedan ytterligare beräkningar av medelsbehovet m. m. hunnit verkställas, torde till riksdagen böra avlätas framställning om anvisande av erforderliga anslag för ändamålet. Jag får därför föreslå, att medel för ändamålet nu beräknas såväl å tilläggsstaten för år 1922 som å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923, därvid det synes mig mest praktiskt att anslag, i stället för att upptagas utanför huvudtitlarna, beräknas under sjunde huvudtiteln.

På grund av vad sålunda anförts får jag, som senare i dag torde få göra framställning om beräkning av anslag för ändamålet å tilläggsstaten, under förevarande punkt hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, för beredande av avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, m. m. bland de *extra* anslagen å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 beräkna ett förslagsanslag av ..... kronor 50,000.

Av sjunde huvudtiteln *ordinarie* anslag, som för år 1922 uppgå  
till ..... kr. 36,653,200,

komma vid bifall till av mig framställda förslag följande  
anslag att, *för år räknat*, höjas minskas  
med med

nämligen:

till bank- och fondinspektionens verk-

|                                                                                                                         |           |         |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|---------|
| sambet.....                                                                                                             | 10,700    | —       |
| » tullverket .....                                                                                                      | 6,898,630 | —       |
| » stämpelomkostnader .....                                                                                              | 180,000   | —       |
| » ersättning till vissa städer och<br>köpingar för till statsverket in-<br>dragna brännvinsförsäljnings-<br>medel ..... | —         | 311,496 |
| » skrivmaterialier och expenser,<br>ved m. m. ....                                                                      | 60,000    | —       |
| » tryckningskostnader .....                                                                                             | 59,851    | —       |
|                                                                                                                         | 7,209,181 | 311,496 |

vadan alltså *ordinarie* anslagen, *för år räknat*, skulle  
ökas med..... » 6,897,685

till ..... » 43,550,885.

För tiden *1 januari—30 juni 1923* skulle härav utan  
angivet belopp kunna upptagas anslag om tillhopa ... » 6,993,700

samt av återstoden kr. 36,557,185

*dels* med hela årsbeloppet upptagas anslag om ..... » 5,000,000

*dels* ock av övriga anslag å sammanlagt 31,557,185

kronor upptagas tillhopa ..... » 14,719,130

vadan alltså *ordinarie* anslagen skulle för sistnämnda

tid utgöra ..... kr. 19,719,130.

Å *extra stat* hava för 1922 under sjunde huvudtiteln

anvisats anslag å tillhopa ..... » 9,273,900.

Härav belöpa

å anslag för ändamål, varför anslag ej vidare anses  
erforderligt, ..... 3,606,500

samt å anslag för ändamål, varför äskande

av anslag av 1922 års riksdag ej anses

erforderligt, ..... 12,000 kr. 3,618,500.

|                                                                                                                                                 |                |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| Till ändamål, för vilka å 1922 års riksstat anvisats återstående .....                                                                          | kr. 5,655,400, |
| föreslås nu för tiden 1 januari—30 juni 1923 anslag, som uppgå till .....                                                                       | » 921,600.     |
| Härutöver föreslås till nya ändamål anslag å .....                                                                                              | » 579,670      |
| samt till dyrtidstillägg, varför anslag hittills ej å extra stat begärts å de särskilda huvudtitlarna utan avsatts utanför huvudtitlarna, ..... | » 2,765,000    |
| vadan alltså å extra stat föreslås anslag till belopp av...                                                                                     | kr. 4,266,270. |

Vid bifall till av mig gjorda förslag kommer således huvudtitelns slutsumma att för tiden 1 januari—30 juni 1923 uppgå till 19,719,130 + 4,266,270 = 23,985,400 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

---

Ur protokollet:

*Olga Gjörloff.*

## Sammandrag och register

till

Sjunde huvudtiteln för tiden 1 januari—30 juni 1923.

| Punkt                               | Sid. | Nr |                                                                                                                                             | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|-------------------------------------|------|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| <b>A. Departementet.</b>            |      |    |                                                                                                                                             |                               |                           |                               |                           |
| 1                                   | 1    | 1  | Departementschefen .....                                                                                                                    |                               |                           | 12,000                        |                           |
| 2                                   | 2    | 2  | Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli,<br><i>förslagsanslag</i> .....                                                            |                               |                           | 119,600                       |                           |
| 3                                   | 2    | 3  | Departementets verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst .....                                                                              |                               |                           |                               | 7,000                     |
| 4                                   | 3    | 4  | Biträde inom departementet vid beredning av ären-<br>den rörande bank- och fondväsendet m. m., <i>för-<br/>slagsanslag</i> , högst .....    |                               |                           | 2,350                         |                           |
| 5                                   | 3    | 5  | Föredragande inom departementet av ärenden rö-<br>rande sparbanksväsendet, <i>förslagsanslag</i> , högst .....                              |                               |                           |                               | <sup>1</sup> 1,670        |
|                                     |      |    | Säger för departementet .....                                                                                                               |                               |                           | 133,950                       | 8,670                     |
| <b>B. De centrala ämbetsverken.</b> |      |    |                                                                                                                                             |                               |                           |                               |                           |
| Kammarkollegium:                    |      |    |                                                                                                                                             |                               |                           |                               |                           |
| 6                                   | 3    | 1  | Kammarkollegium, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                                |                               |                           | 144,950                       |                           |
| 7                                   | 4    | 2  | Kammarkollegii verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst .....                                                                              |                               |                           |                               | 52,000                    |
| 8                                   | 13   | 3  | Statskontoret, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                                  |                               |                           | 167,000                       |                           |
| Mynt- och justeringsverket:         |      |    |                                                                                                                                             |                               |                           |                               |                           |
| 9                                   | 24   | 4  | Mynt- och justeringsverkets drift, <i>reservations-<br/>anslag</i> , att direkt utgå av inkomst av mynt-<br>ning och justering .....        |                               |                           | 530,000                       |                           |
| 10                                  | 24   | 5  | Dyrtidstillägg vid mynt- och justeringsverket,<br><i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av inkomst<br>av myntning och justering ..... |                               |                           |                               | <sup>1</sup> 27,000       |
| Kammarrätten:                       |      |    |                                                                                                                                             |                               |                           |                               |                           |
| 11                                  | 25   | 6  | Kammarrätten, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                                   |                               |                           | 153,400                       |                           |
| 12                                  | 25   | 7  | Kammarrättens verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst .....                                                                               |                               |                           |                               | 61,500                    |
| Statistiska centralbyrån:           |      |    |                                                                                                                                             |                               |                           |                               |                           |
| 13                                  | 33   | 8  | Statistiska centralbyrån, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                       | 139,000                       |                           |                               |                           |
| 14                                  | 36   | 9  | Bibliotekets underhållande, <i>reservationsanslag</i> ...                                                                                   | 1,000                         |                           |                               |                           |
| 15                                  | 36   | 10 | Statistiska centralbyråns verksamhet, <i>förslags-<br/>anslag</i> , högst .....                                                             |                               | 8,000                     |                               |                           |
| 16                                  | 38   | 11 | Personal vid vissa finansstatistiska undersökningar,<br><i>förslagsanslag</i> , högst .....                                                 |                               | 33,800                    |                               |                           |
| 17                                  | 42   | 12 | Personal vid valstatistik, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                      |                               | 2,000                     |                               |                           |
| 18                                  | 42   | 13 | Personal vid 1920 års folkräkning, <i>reservations-<br/>anslag</i> .....                                                                    |                               | 43,500                    | 140,000                       | 87,300                    |

<sup>1</sup> Beräknat belopp.

| Punkt | Sid. | Nr |                                                                                                                                                                  | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|-------|------|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| 19    | 44   | 14 | Bank- och fondinspektionen:                                                                                                                                      |                               |                           |                               |                           |
|       |      |    | Bank- och fondinspektionens verksamhet, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen          |                               |                           | 88,500                        |                           |
| 20    | 60   | 15 | Dyrtidstillägg vid bank- och fondinspektionen, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen   |                               | •                         |                               | <sup>1</sup> 17,000       |
|       |      |    | Postsparbanken:                                                                                                                                                  |                               |                           |                               |                           |
| 21    | 60   | 16 | Postsparbankens verksamhet, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av inkomster av postsparbanksrörelsen                                                    |                               |                           | <sup>1</sup> 314,310          |                           |
| 22    | 62   | 17 | Dyrtidstillägg vid postsparbanken, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av inkomster av postsparbanksrörelsen                                             |                               |                           |                               | <sup>1</sup> 110,000      |
|       |      |    | Riksräkenskapsverket:                                                                                                                                            |                               |                           |                               |                           |
| 23    | 63   | 18 | Riksräkenskapsverket, <i>förslagsanslag</i>                                                                                                                      |                               |                           | 251,500                       |                           |
| 24    | 63   | 19 | Riksräkenskapsverkets verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst                                                                                                  |                               |                           |                               | 25,000                    |
| 25    | 64   | 20 | Statens tryckerisakkunnige m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst                                                                                                  |                               |                           |                               | 15,300                    |
|       |      |    | Säger för de centrala ämbetsverken                                                                                                                               |                               |                           | 1,789,660                     | 395,100                   |
|       |      |    | <b>C. Skatteomkostnader.</b>                                                                                                                                     |                               |                           |                               |                           |
|       |      |    | Tullverket:                                                                                                                                                      |                               |                           |                               |                           |
| 26    | 67   | 1  | Tullverket, <i>förslagsanslag</i>                                                                                                                                |                               |                           | <sup>1</sup> 8,580,000        |                           |
| 27    | 68   | 2  | Övergångsavlöning till tullverkets personal, <i>förslagsanslag</i>                                                                                               |                               |                           |                               | <sup>1</sup> 428,000      |
|       |      |    | Kontrollstyrelsen:                                                                                                                                               |                               |                           |                               |                           |
| 28    | 69   | 3  | Kontrollstyrelsens avdelningar för kontrollen över tillverkningsavgifter samt för rusdrycksförsäljningsärenden, <i>förslagsanslag</i>                            | 59,800                        |                           |                               |                           |
| 28    | 69   | 4  | Kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m., <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av denatureringsavgifter                    | 60,350                        |                           |                               |                           |
| 29    | 70   | 5  | Verksamheten å kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden, <i>förslagsanslag</i> , högst                                                      |                               | 21,000                    |                               |                           |
| 30    | 72   | 6  | Dyrtidstillägg vid kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m., <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av denatureringsavgifter |                               | <sup>1</sup> 11,000       | 120,150                       | 32,000                    |
| 31    | 72   | 7  | Kontroll å tillverkningsavgifter, <i>förslagsanslag</i>                                                                                                          |                               |                           | <sup>1</sup> 500,000          |                           |
| 32    | 73   | 8  | Stämpelomkostnader, <i>förslagsanslag</i>                                                                                                                        |                               |                           | 300,000                       |                           |
| 33    | 74   | 9  | Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet, <i>förslagsanslag</i>                                                                               |                               |                           | 200,000                       |                           |
| 34    | 75   | 10 | Observations- och uppbördsprocenter m. m., <i>förslagsanslag</i>                                                                                                 |                               |                           | 10,000                        |                           |
|       |      |    | Säger för skatteomkostnader                                                                                                                                      |                               |                           | 9,710,150                     | 460,000                   |

<sup>1</sup> Beräknat belopp.



| Punkt                   | Sid. | Nr  |                                                                                                                                                           | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor | Ordinarie<br>anslag<br>Kronor | Extra<br>anslag<br>Kronor |
|-------------------------|------|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|-------------------------------|---------------------------|
| <b>D. Diverse.</b>      |      |     |                                                                                                                                                           |                               |                           |                               |                           |
| 35                      | 76   | 1   | Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                                                |                               |                           | 500                           |                           |
| 36                      | 76   | 2   | Ersättning till städerna för mistad tolag, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                    |                               |                           | 5,000,000                     |                           |
| 37                      | 79   |     | Städers friheter, <i>förslagsanslag</i> :                                                                                                                 |                               |                           |                               |                           |
|                         |      | 3 a | Direkt anvisning .....                                                                                                                                    | 22,335                        |                           |                               |                           |
|                         |      | 3 b | Friheter .....                                                                                                                                            | —                             |                           | 22,335                        |                           |
| 38                      | 80   | 4   | Restitutioner, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                                                |                               |                           | 2,500,000                     |                           |
| 39                      | 81   | 5   | Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av beviljning av fast egendom samt av inkomst |                               |                           |                               | 400,000                   |
| 40                      | 82   | 6   | Ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel                                                        |                               |                           | —                             |                           |
| 41                      | 83   | 7   | Ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel .....                          |                               |                           | —                             |                           |
| 42                      | 85   | 8   | Vederlag för nedlagda utskänkingsrättigheter, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                 |                               |                           | 37,500                        |                           |
| 43                      | 85   | 9   | Inlösen av skattefrälseräntor, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                                |                               |                           |                               | 22,500                    |
| 43                      | 85   | 10  | Ersättning för skattefrälseräntor, <i>förslagsanslag</i> ..                                                                                               |                               |                           |                               | 40,000                    |
| 43                      | 85   | 11  | Avlösning av frälseskatteräntor, <i>förslagsanslag</i> ..                                                                                                 |                               |                           |                               | 62,500                    |
| 44                      | 86   | 12  | Staten alliggande kommunala och andra utskylder, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                              |                               |                           |                               | 125,000                   |
| 45                      | 86   | 13  | Vissa utskylder för det brittiska beskickningshuset i Stockholm, <i>förslagsanslag</i> .....                                                              |                               |                           |                               | 500                       |
| 46                      | 87   |     | Bidrag till svenska stadsförbundets verksamhet m. m.                                                                                                      |                               |                           |                               |                           |
| 47                      | 88   | 14  | Internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag, <i>förslagsanslag</i> , högst .....                                                       |                               |                           |                               | 1,000                     |
| 48                      | 89   | 15  | Bevakning nattetid av i det s. k. gamla kungshuset inrymda ämbetslokaler, <i>förslagsanslag</i> , högst ...                                               |                               |                           |                               | 1,000                     |
| 49                      | 89   | 16  | Kostnader för provtaxering i och för onläggning av det kommunala beskattningsväsendet, <i>reservationsanslag</i> .....                                    |                               |                           |                               | <sup>1</sup> 100,000      |
| 50                      | 90   | 17  | Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i> ...                                                                                                 |                               |                           | 70,000                        |                           |
| 51                      | 90   | 18  | Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                     |                               |                           | 125,000                       |                           |
| 52                      | 91   | 19  | Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                                          |                               |                           | 100,035                       |                           |
| 53                      | 91   | 20  | Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                                  |                               |                           | 200,000                       |                           |
| 54                      | 92   | 21  | Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i> .....                                                                                                           |                               |                           | 30,000                        |                           |
| 55                      | 92   | 22  | Dyrtidsullägg åt befattningshavare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i> .....                                                                          |                               |                           |                               | <sup>1</sup> 2,600,000    |
| 56                      | 92   | 23  | Avlösningsförhöjningar till vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen m. m., <i>förslagsanslag</i> .....                  |                               |                           |                               | <sup>1</sup> 50,000       |
| Säger för diverse ..... |      |     |                                                                                                                                                           |                               |                           | 8,085,370                     | 3,412,500                 |
| Summa .....             |      |     |                                                                                                                                                           |                               |                           | 19,719,130                    | 4,266,270                 |

<sup>1</sup> Beräknat belopp.

# Åttonde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför  
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms  
slott den 7 januari 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden  
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKER-  
MAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

— — — — —  
Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Olsson, redogör  
härefter för de frågor, som tillhöra regleringen av utgifterna under  
riksstatens åttonde huvudtitel för tiden 1 januari—30 juni 1923, inne-  
fattande anslagen till ecklesiastikdepartementet, och anför därvid:

## A. Departementet.

1. **Departementschefen.** Jag hemställer, att Eders Kungl. [1.]  
Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni  
1923 upptaga det *ordinarie* anslaget till departe-  
mentschefen, nu 24,000 kronor, med halva belop-  
pet eller 12,000 kronor. Departementschefen.

2. **Ecklesiastikdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts** [2.]  
**kansli.** Det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till de-  
partementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, 300,200 kronor, Ecklesiastik-  
departemen-  
tets avdel-  
*Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml.* 1

ning av  
Kungl. Maj:ts  
kansli.

bör i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 uppföras med halva beloppet eller alltså 150,100 kronor. Vid departementets nu gällande stat är fogad en övergångsstat, upptagande avlöning åt en kansli-sekreterare, som kvarstår å äldre stat än den år 1921 gällande. Sedan den å sagda övergångsstat uppförda befattningshavaren numera övergått på den från och med år 1922 gällande staten för departementet, torde berörda övergångsstat få anses därigenom hava upphört att gälla, och bör det för densamma upptagna anslaget ur riksstaten avföras.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 300,200 kronor, med halva beloppet eller 150,100 kronor;

*dels ock* ur riksstaten avföra det nu under departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, rubriken: övergångsstat uppförda förslagsanslaget, högst 5,200 kronor.

[3.]

Extra  
föredragande  
m. m.

3. **Extra föredragande m. m.** Till extra föredragande m. m. har riksdagen beviljat på extra stat såsom förslagsanslag, högst, för vartdera av åren 1918 och 1919 ett belopp av 15,600 kronor, för vartdera av åren 1920 och 1921 17,200 kronor samt för år 1922 24,000 kronor.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att till extra föredragande m. m. inom ecklesiastikdepartementet anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 12,000 kronor.

---

## B. Arkiv, bibliotek och museer.

### Arkiv.

1. **Riksarkivet.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t [4.]  
 måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga Riksarkivet

*dels* det *ordinarie* förslagsanslaget till riksarkivet, nu 163,000 kronor, med halva beloppet eller 81,500 kronor,

*dels ock* det *ordinarie* reservationsanslaget till inköp av arkivalier och tryckta arbeten för riksarkivet, nu 2,000 kronor, med halva beloppet eller 1,000 kronor.

2. **Avlöningar till icke ordinarie befattningshavare vid riksarkivet m. m.** Till förstärkande av den i staten för riksarkivet uppförda anslagsposten till avlöningar till icke ordinarie befattningshavare m. m. anvisade riksdagen på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 4,000 kronor. I skrivelse den 30 augusti 1921 har riksarkivarien hemställt om anvisande för enahanda ändamål för tiden den 1 januari — den 30 juni 1923 av hälften av omfördälda belopp eller 2,000 kronor. Riksarkivarien erinrar härvid om att riksarkivets arbetsuppgifter, bland annat till följd av riksarkivets omhändertagande av kammararkivet, högst väsentligt stegrats samt framhåller, att ökat behov av amanuenser gör sig gällande, men säger sig med hänsyn till det rådande ekonomiska depressionsläget förhindrad hemställa om ytterligare förstärkning av riksarkivets arbetskrafter.

[5.]  
 Avlöningar  
 till icke ordi-  
 narie befatt-  
 ningshavare  
 vid riksarki-  
 vet m. m.

Under de senare åren hava vidare anslag anvisats å extra stat dels till utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia, vartill för år 1922 beviljats 6,000

kronor, dels ock till fortsatt registrering av Svea hovrätts domar under 1600-talet och av hittills utgivna delar av rådets protokoll i justitieärenden för samma tid, i vad angår till Kungl. Maj:t fullföljda mål av civil och kriminell natur, för vilket sistnämnda ändamål å 1922 års stat anvisats ett anslag av 1,800 kronor. Framställningar föreligga nu från riksarkivarien om anvisande för ifrågasättande ändamål för förra hälften av år 1923 av respektive 3,000 och 900 kronor.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923

*dels* för beredande av ökade medel till avlöningar till icke ordinarie befattningshavare i riksarkivet m. m. ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor;

*dels* till fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia, ett reservationsanslag av 3,000 kronor;

*dels ock* till fortsatt registrering genom riksarkivet av Svea hovrätts domar under 1600-talet och av hittills utgivna delar av rådets protokoll i justitieärenden för samma tid, i vad angår till Kungl. Maj:t fullföljda mål av civil och kriminell natur, ett förslagsanslag, högst 900 kronor.

[6.]  
Landsarkiven.

3. **Landsarkiven.** Vidare hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga

*dels* det *ordinarie* bestämda anslaget till landsarkiven, nu 39,405 kronor, med halva beloppet i avjämnat krontal eller 19,703 kronor,

*dels ock* de *ordinarie* reservationsanslagen till inköp av arkivalier och tryckta arbeten för landsarkiven, med halva nu utgående belopp eller för landsarkivet i Vadstena 125 kronor, för landsarkivet i Uppsala 125 kronor, för landsarkivet i Göteborg 125 kronor, för landsarkivet i Lund 125 kronor samt för arkivdepån i Visby 50 kronor.

4. **E. o. tjänstemän vid landsarkiven.** På ordinarie stat [7.]  
äro för närvarande uppförda en landsarkivarie vid vart och ett av E. o. tjänste-  
landsarkiven i Vadstena, Uppsala, Lund och Göteborg samt vad män vid  
beräffrar landsarkivet i Lund, en andre arkivarie. Sedan åtskilliga år landsarkiven.  
hava på extra stat medel anvisats till förstärkning av landsarkivens  
arbetskrafter. Så har på extra stat för år 1922 riksdagen enligt  
Kungl. Maj:ts förslag beviljat medel till beredande av arvode å  
1,800 kronor åt en amanuens vid vart och ett av landsarkiven i  
Uppsala, Vadstena och Göteborg — med rätt för Kungl. Maj:t, vad  
angår vart och ett av dessa belopp, att, om särskilda förhållanden  
skulle därtill föranleda, bestämma om medlens användande till er-  
sättning åt flera extra biträden vid landsarkivet i fråga — även-  
som till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Uppsala  
2,000 kronor, vid landsarkivet i Lund 2,200 kronor, vid landsarkivet  
i Göteborg 1,000 kronor och vid landsarkivet i Vadstena 600 kronor.

Jag har nu att anmäla inkomna anslagsäskanden rörande lands-  
arkiven och vill då först omnämna, att riksarkivet i skrivelse den Landsarkiven  
31 augusti 1921 för landsarkiven i Vadstena, Göteborg och Lund å i Vadstena,  
extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 begärt anslagsmedel, Göteborg och  
svarande mot halva beloppen av dem, som utgå för år 1922, eller Lund.  
alltså dels till arvode åt en amanuens vid vardera av landsarkiven  
i Vadstena och Göteborg 900 kronor, med enahanda rätt för Kungl.  
Maj:t som i motsvarande fall stadgats för år 1922; dels till ersätt-  
ning åt extra biträden vid landsarkivet i Lund 1,100 kronor, vid  
landsarkivet i Vadstena 300 kronor och vid landsarkivet i Göteborg  
500 kronor.

Jag har intet att erinra häremot.

Departement-  
schefen.

Under de senast förflutna åren har landsarkivet i Uppsala upp-  
repade gånger anhållit om anslag till beredande av ökad arbets-  
kraft för sin verksamhet. Detta har skett under framhållande, bland  
annat, därav, att den nuvarande personalen väsentligen toges i an-  
språk av det löpande arbetet, vilket betydligt vidgats genom väx-  
ande krav på upplysningar från andra statsinstitutioners och all-  
mänhetens sida, allt under det att den maktpåliggande uppgiften  
att ordna och sovra de ständigt ökade samlingarna av arkivalier  
på ett betänkligt rätt måste skjutas tillbaka. Kungl. Maj:t, som  
beaktat dessa önskemål, har likväl hittills icke funnit dem böra

Landsarkivet  
i Uppsala.

- [7.] föranleda någon framställning till riksdagen, främst därför att det varit nödvändigt att taga hänsyn till den närliggande utsikten att ett landsarkiv skulle upprättas jämväl i Norrland och därmed landsarkivets i Uppsala arbetsbörda fördelas. Vid 1921 års riksdag bragtes visserligen spörsmålet om landsarkivets i Uppsala ställning på tal genom en inom riksdagen väckt motion (I:61), däri yrkades, dels att på ordinarie stat för sagda arkiv måtte uppföras en andre arkivarie, varemot det hittills utgående anslaget för en amanuens skulle bortfalla, dels att det till ersättning åt extra biträden vid samma landsarkiv utgående anslaget måtte ökas, så att det sammanlagt uppginge till 2,200 kronor. Riksdagen anslöt sig dock till den avvaktande ståndpunkt, dåvarande departementschefen intagit i ämnet.

Nu föreligger ånyo en framställning från landsarkivet i Uppsala, vilken avser

1) uppförande på ordinarie stat för detta landsarkiv av en andre arkivarie, i sammanhang varmed vikariatsanslaget skulle ökas, men det hittills utgående anslaget till en amanuens bortfalla *eller ock* höjande av det å extra stat utgående amanuensarvodet från 1,800 kronor till 3,300 kronor, varvid skulle fordras en daglig tjänstgöringsskyldighet för amanuensen av sex timmar;

2) anvisande på extra stat av ett från 2,000 kronor till 2,200 kronor förhöjt anslag till ersättning åt extra biträden.

*Landsarkivarien* anför till stöd härför bland annat, att landsarkivet har under år 1921 nödgats hos riksarkivet anmäla, att det sett sig ur stånd att såsom hittills förrätta inspektioner av lokala arkiv inom arkivdistriktet. Men än mera. De löpande göromålens snabba ökning, framkallad av det i och för sig uteslutande välkomna förhållande, att landsarkivet i allt större utsträckning tages i anspråk av såväl myndigheter som allmänhet, har med nödvändighet vållat, att allt mindre tid kunnat ägnas åt arbetet på samlingarnes ordnande och tillgängliggörande. Tidigare påbörjade stora ordningsarbeten, såsom arbetena på Örebro och Gävle länsstyrelser arkiv, ha måst avbrytas och det står i vida fältet, om och när de kunna återupptagas. Under år 1921 hava för övrigt de löpande göromålen så helt tagit landsarkivets arbetskrafter i anspråk, att det tidsödande arbetet med granskningen av det under utskrivning varande kortregistret över kyrkoarkiven i mycket stor utsträckning fått utföras på övertid utan att det ändock kunnat undvikas att arbetsbalans uppstått. Lika litet har det kunnat undvikas, att en rätt betydande arbetsbalans allaredan uppstått i fråga om ordningsarbeten i samband med större tioårsleveransers inordnande.

Landsarkivets arbetsuppgifter hava betydligt ökats under de gångna åren av dess verksamhet. Statistiken visar, hurusom under femårsperioden 1915—

1919 i jämförelse med femårsperioden 1904—1908 antalet forskare mer än fördubblats, forskningsbesöken mer än sjufaldigt ökats och antalet framtagna volymer vuxit till inemot det fyrdubbla. Medan sålunda i medeltal under den förra perioden på varje forskare kom 3.8 forskningsbesök och 12.1 volymer voro motsvarande siffror för senare perioden resp. 12.4 och 27. Lånen för forskares räkning av arkivalier från andra arkiv liksom antalet inlånade volymer voro ungefär 18 gånger så många under senare perioden som under den förra. Samtidigt visade antalet utredningar, bevis och avskrifter en tillväxt till ungefär det fyrfaldiga.

Motsvarande siffror för år 1920 visa på så gott som alla punkter en ökning mot närmast föregående år, liksom detta i fråga om flertalet rubriker i sin ordning mot år 1918. Ökningen fortsätter även under år 1921. Landsarkivet har under förra hälften av år 1921 haft 346 forskningsbesök och 628 framtagna volymer mera än under samma tid år 1920.

Landsarkivet befinner sig nu i ett läge, där bristen å arbetskrafter omöjliggör allt egentligt arbete på samlingarnes tillgängliggörande, där de löpande göromålen i stort sett absorbera all arbetstid och de samma för övrigt under år 1920 kunnat medhinnas blott genom personalens frivilliga övertidsarbete. För att ett arkiv skall kunna fylla sin uppgift fordras emellertid oundgängligen att personalen skall hava tid till ordnings- och förteckningsarbeten. Givetvis gäller detta i synnerligen hög grad just om landsarkiven, där inom kort tidrymd hopas ett stort, vid leveransen till största delen oordnat och till innehållet okänt arkivmaterial. Landsarkivet i Uppsala befinner sig för den skull nu på en punkt, där det för dess fortsatta möjlighet till utveckling har avgörande betydelse, att det erhåller nödig förstärkning i fråga om arbetskrafterna. Erhålles icke denna förstärkning inom närmaste framtiden, kan det icke undgås att stillastånd och tillbakagång inträda.

Landsarkivet får särskilt betona att det för arkivtjänsten är av yttersta vikt att en längre tid få behålla kvalificerade tjänstemän. Stora delar av utbildningen för tjänsten vid ett landsarkiv kunna endast i och med tjänstgöringen därstädes förvärvas. Detta gäller i lika hög grad kännedomen om själva arkivaliebeståndet som förtroendet med de olika myndigheternas inom arkivdistriktet arbetsordning och kompetens under äldre och nyare tid. För att det skall vara möjligt att förvärva och behålla kvalificerad tjänsteman är det nödvändiga villkoret emellertid, att landsarkivet kan erbjuda en så tryggad och i fråga om ekonomisk nödortfäst så pass god ställning att arkivtjänsten åtminstone ger enahanda förmåner som annan motsvarande statsanställning t. ex. vid läroverken.

Dessa skäl visa oförtydbart på nödvändigheten att den amanuensbefattning vid landsarkivet, vartill riksdagen anvisat fast arvode, snarast ombildas till en ordinarie tjänst, icke blott ur den synpunkt att landsarkivet, som ovan framhållits, behöver utsträckt tjänstgöringstid för vederbörande men också och icke mindre därför, att landsarkivet behöver längre tid få behålla den tjänsteman, som är landsarkivariens närmaste biträde och hans vikarie under semester och sjukdom. Landsarkivet kan nu erbjuda ett arvode av 1,800 kronor d. v. s. ett arvode, som högst betydligt understiger vad en extralärare vid läroverken erhåller — samtidigt som gällande kompetensbestämmelser för arkivtjänsten föreskriva



[7.]

fil. lic. examen, medan extraläraren vinner anställning efter långt mindre dyrbar akademisk utbildning.

När landsarkivet här nedan — oaktat vad som i det föregående anförts — framställer ett alternativ till inrättande av en andre-arkivarietjänst, så sker detta endast i betraktande därav, att statsmakterna helt nyligen icke beaktat landsarkivets behov av den föreslagna andre arkivariebefattningen, och under uttryckligt betoning av, att det föreslagna alternativet enligt dess mening allenast är en nödfallsutväg för en kortare tid.

Vid universitetsbiblioteken finnas ett antal amanuensbefattningar med ett arvode av 3,300 kronor för minst fem timmars daglig tjänstgöring. Arvodets belopp torde här hava bestämts med hänsyn till det till extralärare vid läroverken utgående arvode. Enligt de vid bestämmande av riksarkivets amanuensarvoden tillämpade regler utgår ett årsarvode av 600 kr. för varje timmes daglig tjänstgöringstid.

Skulle landsarkivet icke erhålla andre-arkivariebefattningen, är det nödvändigt, att amanuensens tjänstgöringstid utsträcker till sex timmar dagligen. Arvodet härför skulle enligt de normer, som gälla för riksarkivet, uppgå till 3,600 kronor pr år. Då emellertid i Stockholm tjänstgörande ordinarie tjänstemän erhålla dyrortstillägg och sålunda även arvoden för e. o. tjänstemän i Stockholm få anses utmätta med någon hänsyn till stadens dyrortskaraktär, kan arvodet för amanuenserna vid landsarkivet måhända sättas något lägre. Dock icke lägre än det till amanuenserna vid universitetsbiblioteket utgående arvodet, 3,300 kronor, helst som amanuensen vid landsarkivet ju finge en timmes längre daglig tjänstgöringstid.

Jag vill vidare återge en av landsarkivarien bifogad tablå, innehållande

*Jämförelse mellan landsarkiven i Uppsala och Lund i nedan angivna hänseenden.  
(Siffrorna ur riksarkivariens årsberättelse).*

|                                   | 1917    |        | 1918    |       | 1919    |       | 1920    |       |
|-----------------------------------|---------|--------|---------|-------|---------|-------|---------|-------|
|                                   | Uppsala | Lund   | Uppsala | Lund  | Uppsala | Lund  | Uppsala | Lund  |
| Forskare <sup>1</sup> . . . . .   | 167     | 269    | 163     | 207   | 181     | 175   | 197     | 244   |
| Forskningsbesök . . .             | 2,383   | 1,351  | 1,912   | 1,560 | 1,794   | 1,233 | 1,879   | 1,634 |
| Framtagna vol. <sup>2</sup> . . . | 6,232   | 11,954 | 4,882   | 9,443 | 5,838   | 8,640 | 7,312   | 9,441 |

Anmärkningar. <sup>1)</sup> För Uppsala är ej bland forskarna inräknade deltagarna i seminarieövningar etc.

<sup>2)</sup> Siffrorna för »framtagna vol.» kunna icke utan vidare jämföras. Medan i Uppsala man räknat ur samlingarna framtagna vol. har man i Lund räknat varje volym, som använts flera dagar i sträck såsom nytt nummer varje dag, den begagnats, (riksarkivariens årsberättelse 1920). Verkställd beräkning har givit vid handen, att antalet »framtagna vol.» i Uppsala måste multipliceras med minst 3 för att jämförelsesiffra skall erhållas. (I mars månad 1920 framtogos i Uppsala 674 vol. Beräknade på samma sätt som i Lund utgjorde antalet framtagna vol. under samma tid 2,229).

[7.]

|                                     | 1917     |                       | 1918              |                       | 1919      |                       | 1920      |          |
|-------------------------------------|----------|-----------------------|-------------------|-----------------------|-----------|-----------------------|-----------|----------|
|                                     | Uppsala  | Lund                  | Uppsala           | Lund                  | Uppsala   | Lund                  | Uppsala   | Lund     |
| Lån till arkivet <sup>1</sup> . . . | 91 (373) | 27 (52)               | 67 (197)          | 28 (61)               | 106 (441) | 37 (81)               | 119 (444) | 46 (70)  |
| Lån från arkivet <sup>1</sup> . . . | 64 (356) | 43 (123)              | 106 (438)         | 49 (311)              | 118 (402) | 62 (274)              | 91 (287)  | 56 (119) |
| Utredningar . . . . .               | 19       | Ing. bl.<br>utg. skr. | Siffror<br>saknas | Ing. bl.<br>utg. skr. | 40        | Ing. bl.<br>utg. skr. | 78        | —        |
| Bevis . . . . .                     | 15       | 86                    | 18                | 38                    | 62        | 56                    | 101       | 48       |
| Avskrifter . . . . .                | 59       | 217                   | 45                | 64                    | 70        | 155                   | 85        | 83       |
| Ing. skriv. (huv. diar.)            | 321      | 490                   | 306               | 490                   | 352       | 543                   | 445       | 297      |
| D:o (exp. diar.) <sup>2</sup>       | —        | —                     | —                 | —                     | —         | —                     | 342       | —        |
| Utg. skriv. (huv. diar.)            | 165      | 604                   | 153               | 620                   | 203       | 605                   | 290       | 494      |
| D:o (exp. diar.) <sup>2</sup>       | —        | —                     | —                 | —                     | 596       | —                     | 677       | —        |

Anmärkningar: <sup>1</sup>) Inom parentes stående siffror angiva antalet volymer.

<sup>2</sup>) Siffrorna för in- o. utgående skrivelser äro icke direkt jämförbara i fråga om Uppsala och Lunds landsarkiv. I Lund har man i huvuddiarierna även medtagit skrivelser, som i Uppsala numera införas i exp. diarierna och tidigare ej diarieförts. Ingående exp. diariet upplades fr. o. m. 1920; utgående exp. diariet fr. o. m. 1919.

Ävenså torde följande tablå belysa de förebragta kraven:

*Antalet forskningsbesök och framtagna volymer vid landsarkivet i Uppsala.*

1 jan.—20 juni år 1921 jämfört med samma tid år 1920.

*I. Forskningsbesök.*

|                 | 1920 | 1921 |
|-----------------|------|------|
| jan. . . . .    | 147  | 141  |
| febr. . . . .   | 126  | 227  |
| mars . . . . .  | 144  | 212  |
| april . . . . . | 141  | 216  |
| maj . . . . .   | 156  | 189  |
| juni . . . . .  | 89   | 164  |

Summa 803 1,149

*II. Framtagna vol.*

|               | 1920  | 1921  |
|---------------|-------|-------|
| 1 kv. . . . . | 2,005 | 2,145 |
| 2 kv. . . . . | 1,636 | 2,124 |
| Summa         | 3,641 | 4,269 |

Riksarkivet har i skrivelse av den 31 augusti 1921 biträtt de av landsarkivarien i Uppsala framställda önskemålen. Det heter härom i riksarkivets skrivelse:

De skäl, som landsarkivarien framlagt för sin framställning, synas riksarkivet synnerligen tungt vägande. De utvisa oförtydbart, att landsarkivet i Uppsala har en mycket betydande och ständigt växande arbetsbörda, numera inga-

*Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml.*

[7.] lunda understigande den vid landsarkivet i Lund. För närvarande utgår till avlöningar, arvoden, vikariatsersättning m. m. vid landsarkivet i Uppsala 10,345 kronor mot 12,570 kronor vid landsarkivet i Lund, en skillnad, som icke kan anses motiverad med hänsyn till arkivens faktiska arbetsbörda. Förhållandet ställer sig så mycket ogynnsammare för landsarkivet i Uppsala, som det under en följd av år haft lägre anslag och på grund härav arbetsbalansen ökat.

I fråga om de två av landsarkivarien förordade alternativen till förstärkning i arbetskrafterna måste riksarkivet, liksom landsarkivarien, giva företräde åt det första, upprättande av en andre-arkivariebefattning. Först därigenom vinnes garanti att kunna förvärva och efter utbildningen få behålla verkligt dugande krafter. Riksarkivet tillåter sig i detta sammanhang erinra, att då vid inrättande av en andre-arkivariebefattning amanuensarvudet skulle upphöra, förhöjningen i årskostnad mot nu utgående anslag bleve begränsad till 1,900 kronor för lönen (3,700—1,800) jämte 125 kronor för vikariatsersättning.

Skulle åter det senare alternativet vinna företräde hos Kungl. Maj:t, d. v. s. amanuensarvudet höjas till 3,300 kronor, bleve skillnaden i årskostnad mellan de båda alternativen blott 525 kronor, en besparing, som dock icke lär uppväga fördelarna av att för förstärkningen i arbetskrafter vinna en ordinarie befattning. Att landsarkivet behöver, vid sidan av landsarkivarien, på det ena eller andra sättet erhålla en tjänsteman, som kan åläggas en daglig tjänstgöringstid av sex timmar, framstår emellertid för riksarkivet såsom oavvisligt.

Under betonande härav anser sig riksarkivet på grund av de rådande ekonomiska förhållandena böra hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes, så långt det är möjligt, tillmötesgå landsarkivets i Uppsala äskanden om anslag till förstärkning av dess arbetskrafter.

Departementsschefen.

Skäl finnas förvisso att i främsta rummet beakta framställningen om uppförande av en andre arkivarie på ordinarie stat för ifrågasättande landsarkiv, och detta desto mera, som genom de rådande tidsförhållandena utsikten att kunna upprätta ett eget landsarkiv för Norrland efterhand trängts tillbaka. Möjligheten att utjämna den arbetsbörda, som för närvarande tvivelsutan vilar på Uppsala landsarkiv, har därmed dessvärre förminskats men därmed också behovet av ökad arbetskraft vid nämnda arkiv blivit allt mera markerat.

Om jag också, ej minst vid en jämförelse med förhållandena vid landsarkivet i Lund, finner de rent sakliga betingelserna tala för ett bifall till landsarkivariens av riksarkivet understödda första alternativ, anser jag dock det nuvarande tidsläget vara sådant, att det icke inbjuder till inrättande av ordinarie statstjänster i andra fall, än då sådant framstår som en ofrånkomlig nödvändighet. En sådan synes mig i förevarande fall ej förefinnas, åtminstone ej till full evidens bevisad. Riksdagens så sent som år 1921 intagna stånd-

punkt till frågan gör också, att det ej synes mig lämpligt, att spörsmålet redan nu återigen drages inför riksdagens prövning. Jag vill vidare erinra därom, att en lönereglering för landsarkiven är förestående och att det knappast torde vara skäl att genom ökat anslag till avsevärdare belopp på en enstaka punkt föregripa denna reglering. Den utredning, som i föreliggande ärende framlagts från landsarkivet i Uppsala, synes mig emellertid böra föranleda, att i samband med denna stundande lönereglering för landsarkiven förhållandena särskilt vid arkiven i Uppsala och Lund upptagas till en ingående, jämförande prövning, och att skälig hänsyn därvid tages till de arbetsbetingelser, under vilka båda dessa arkiv verka.

En förhöjning av amanuensarvudet vid landsarkivet i Uppsala synes mig emellertid fullt befogad. Jag är dock ej böjd helt tillmötesgå det härutinnan framställda kravet. Enligt min mening får man tillsvidare försöka reda sig med ett till 2,500 kronor förhöjt årsarvode, varmed torde förbindas en tjänstgöringsskyldighet för amanuensen av fem timmar dagligen. För första halvåret 1923 skulle alltså härför beräknas 1,250 kronor. Anslaget till det extra biträdet, som höjdes vid 1921 års riksdag till 2,000 kronor, synes mig tillsvidare böra utgå med samma belopp, eller alltså med 1,000 kronor för förra hälften av år 1923.

Åberopande vad jag sålunda anfört, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari —30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 5,950 kronor, att utgå till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Uppsala med högst 1,250 kronor samt åt en amanuens vid vart och ett av landsarkiven i Vadstena och Göteborg med högst 900 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t, vad angår vart och ett av dessa belopp, att, om särskilda förhållanden skulle därtill föranleda, bestämma om medlens användande till ersättning åt flera extra biträden vid landsarkivet i fråga, samt till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Uppsala med högst 1,000 kronor, vid landsarkivet i Lund med högst 1,100 kronor, vid landsarkivet i Göteborg med högst 500 kronor och vid landsarkivet i Vadstena med högst 300 kronor.

[7.]

**Bibliotek.***Kungl. biblioteket.*

[8.]  
Kungl. biblioteket.

5. **Kungl. biblioteket.** Jag hemställer, att Eder Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till kungl. biblioteket, nu 215,700 kronor, med halva beloppet eller 107,850 kronor.

[9.]  
Gäldande av  
skulder å  
kungl. biblio-  
tekets konton  
för bokinköp  
och bindning.

6. **Gäldande av skulder å kungl. bibliotekets konton för bokinköp och bindning.** I särskilda skrivelser den 31 augusti 1920 gjorde riksbibliotekarien framställning om förhöjning av det å kungl. bibliotekets stat uppförda anslaget för bokinköp och bokbindning med ett sammanlagt belopp av 40,000 kronor eller från 45,000 kronor till 85,000 kronor.

Riksbibliotekarien anförde, att av det ordinarie anslaget å 45,000 kronor högst 10,000 kronor borde reserveras för bokbinderikostnader. Återstoden, 35,000 kronor, vore ett oundgängligt minimum för bokinköp.

Angående prisen på utländska böcker upplyste riksbibliotekarien, att med hänsyn tagen till kursskillnader jämte därav betingade förhållanden priset på franska böcker med säkerhet väntades stiga, på tyska böcker vore högre än år 1914, på engelska böcker hade stigit med 25 å 30 procent samt på danska, norska och finska böcker kunde jämföras med i Sverige rådande bokpris, vilka under de senaste åren fördubblats eller tredubblats. Man kunde förutsätta, att ovan antydda prisförhöjningar komme att icke blott bestå utan även fastmera ökas. Vid sådant förhållande minskades kungl. bibliotekets möjligheter att i önskvärd utsträckning anskaffa främmande länders bokproduktion, om ej nödiga medel för ändamålet ställdes till bibliotekets förfogande. Under senare år hade också inköpen av utländsk litteratur måst koncentreras till vissa fack, varigenom bl. a. teologi, juridik, nationalekonomi, filosofi och språkvetenskap blott i ringa utsträckning kunnat tillgodoses.

Även den svenska avdelningen ställde ökade krav på bibliotekets bokanslag för anskaffning av böcker utöver de s. k. arkivexemplaren. En mycket stor del av inköpen till denna avdelning gjordes antikvariskt eller på bokauktioner, vilka

inköp under senare år i alldeles oväntad grad fördyrats; det vore ofta omöjligt för de offentliga biblioteken att taga upp tävlan med de enskilda samlarna. Vidare måste nyanskaffning till ersättning för förslitna exemplar av det nyare svenska bokbeståndet i stor utsträckning äga rum.

På grund av anförda förhållanden ansåge riksbibliotekarien beträffande det å ordinarie stat uppförda anslaget till böckers inköp och inbindning en förhöjning av 20,000 kronor erforderlig för det förstnämnda ändamålet.

Angående kostnaderna för bindning hade man numera för tidningsbandens del att räkna med icke långt ifrån en fördubbling av priserna före krisåren; de egentliga bokbanden hade i genomsnitt uppnått nära nog en fördubbling av de tidigare priserna. Under förutsättning att det å extra stat till bindning i kungl. biblioteket beviljade anslaget av 20,000 kronor fortfarande finge utgå, vore det, lågt räknat, för bindingskostnadernas täckande nödvändigt, att av det ordinarie anslaget för ändamålet 30,000 kronor finge disponeras. Enär, som nämnts, av det nuvarande ordinarie anslagsbeloppet högst 10,000 kronor borde reserveras för bokbinderikostnader, hemställde riksbibliotekarien om förhöjning i denna del av anslaget med 20,000 kronor.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 7 januari 1921 anförde föredragande departementschefen, hurusom riksbibliotekariens ifrågavarande framställning ej syntes kunna lämnas obeaktad för så vitt man ej ville riskera, att kungl. bibliotekets förmåga att fylla sin viktiga uppgift skulle lida alltför stort avbräck. Vid en institution sådan som kungl. biblioteket kunde man ej utan fara dröja med beredande av erforderligt ekonomiskt stöd: institutionen borde uppenbarligen vara i stånd att hjälpligt följa med bokproduktionen och genom bindning sörja för bokförrådets bestånd och tillgänglighet för de besökande.

Departementschefen ansåg sig fördenskull böra tillstyrka, att förhöjt anslag äskades för de av riksbibliotekarien angivna ändamålen. Han kunde dock ej fullt följa riksbibliotekarien i avseende å de av honom framställda anspråken utan såg sig med hänsyn till nödvändigheten av att begränsa statsutgifterna, nödsakad att något inskränka kraven, och föreslog, att ökningen för ifrågavarande ändamål begränsades till 25,000 kronor. Då det emellertid, anförde departementschefen vidare, torde få anses ovisst, huruvida prisläget stabiliserat sig å här förevarande område, syntes försiktigheten bjuda, att höjning ej gjordes i det ordinarie anslaget, utan att den av honom förordade anslagsökningen sammanfördes med det förutvarande anslaget av 20,000 kronor å extra stat, vadan detta anslag i sin helhet skulle uppgå till 45,000 kronor samt avse bokinköp och inbindning.

[9.]

Riksdagen ansåg sig emellertid icke kunna i allo godtaga det av Kungl. Maj:t framställda förslaget och anvisade på extra stat för år 1922 dels till bokinköp och bokbindning för kungl. biblioteket ett reservationsanslag av 20,000 kronor, dels ock såsom tillfällig förstärkning av den å ordinarie stat för kungl. biblioteket uppförda anslagsposten till böckers inköp och inbindning ett förslagsanslag, högst 20,000 kronor. Riksdagen anförde i detta sammanhang:

Riksdagen beaktar fullväl vikten av, att kungl. biblioteket beredes möjlighet att verkställa bokinköp i önskvärd omfattning och att genom bindning sörja för bokförrådets bestånd. Att under nu rådande abnorma förhållanden inom såväl bokmarknaden som bokbinderibranschen svårigheter i angivna hänseende uppkommit för biblioteket, torde ligga i öppen dag. Men med största sannolikhet kan man dock antaga, att dessa svårigheter nu äro stadda i avtagande; den sjunkande tendens på arbetsmarknaden, som på ett flertal håll redan gjort sig gällande, kommer givetvis att sträcka sina verkningar även till sådana områden, varom nu är tal. Riksdagen har därför ställt sig tveksam inför frågan om lämpligheten att höja det extra anslaget, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, och detta så mycket mera som erfarenheten givit vid handen, att en vidtagen höjning av ett dylikt anslag i allmänhet plågar bliva beständande. I stället synes det riksdagen lämpligt, att ett engångsanslag beviljas till mötande av vissa extra ordinarie utgifter för ifrågasvarande ändamål. Då, enligt vad riksdagens vederbörande utskott inhämtat, vid senaste årsskiftet obetalda bokbinderiräkningar förelågo till ett belopp av något mera än 20,000 kronor, synes en summa av denna storlek böra ställas till bibliotekets disposition.

I skrivelse den 31 augusti 1921 har nu riksbibliotekarien gjort framställning om utverkande på extra stat för år 1923 av ett engångsanslag å 20,000 kronor *dels* för att möta förutsedda höga omkostnader för bokbindning, *dels* för att bereda möjlighet till i någon mån ökade bokinköp. Som stöd för denna framställning har riksbibliotekarien anfört huvudsakligen följande:

I min skrivelse till kungl. maj:t den 31 augusti 1920 sökte jag utförligt belysa kungl. bibliotekets behov av förhöjt anslag till bokinköp och bindning, motiverande detta dels med den allmänna fördyringen av böcker, dels med de enormt ökade kostnaderna för bokbindningen. Det är alldeles särskilt den omständigheten, att prisen för bokband sedan år 1918 tredubblats, som i betänklighetsgrad rubbat kungl. bibliotekets ekonomi vad angår bokinköp och bokbindning. Den minskning i bindningen, som biblioteksförvaltningen under de bägge senaste åren sett sig nödsakad att vidtaga, har dock icke kunnat motväga den stora kostnadsökningen, varför de beviljade årsanslagen visat sig otillräckliga för att det löpande årets utgifter skola med dem kunna gäldas. Vid slutet av år 1920 kvarstodo sålunda obetalda cirka 20,000 kronor för bindning, vilket belopp vid 1921

års början betalades av 1921 års anslag. På samma sätt kan större delen av 1921 års bokbinderikostnader först gäldas med medel, som bliva tillgängliga år 1922.

Vad de nuvarande bokbandsprisen beträffar äro dessa enligt inhämtade, fullt tillförlitliga uppgifter i det närmaste oförändrade, i det att de endast sjunkit med 7 %. Materialkostnaderna ha visserligen nedgått vad vissa artiklar beträffar rätt avsevärt, men arbetslönerna äro fortfarande så högt uppdrivna, att de motverka en återgång till normala pris. Det synes mig därför ofrånkomligt och med kungl. bibliotekets utveckling oförenligt att, trots den bekymmersamma statsfinansiella ställningen och den till vederbörande verk och myndigheter riktade uppmaningen att iakttaga sparsamhet och återhållsamhet vid äskandet av nya anslag, icke ånyo understryka det bekymmersamma läge vari kungl. biblioteket för närvarande befinner sig på grund av otillräckliga anslag till bokinköp och bindning.

Under år 1919 utbetalades för bokbinderiändamål 25,800 kronor, under år 1920 28,350 kronor; enligt den sedan åtskilliga år tillbaka följda planen borde endast cirka 20,000 kronor av anslagen till bokinköp och bindning, 55,000 kronor tillhopa (45,000 kronor å ordinarie stat, 10,000 kronor å extra stat), användas till detta ändamål, då 35,000 kronor ansetts vara ett minimum för årliga bokinköp, såsom jag i föregående skrivelser framhållit. Under år 1921, då det extra anslaget blivit höjt till 20,000 kronor, torde åtminstone 35,000 kronor komma att få användas till bokbinderiändamål. För bokinköp ha medlen under sådant förhållande blivit under dessa år starkt beskurna, och olägenheterna härav göra sig också på ett kännbart sätt gällande. Jag har hyst den varmaste förhoppning, att kungl. bibliotekets ställning som det främsta i vårt land på det humanistiska området alltjämt skulle med framgång kunna hävdas, men om icke tillräckliga medel att anskaffa »de viktigaste alstren av främmande länders vetenskapliga och litterära verksamhet» — för att citera § 1 i gällande instruktion för kungl. biblioteket — stå till biblioteksförvaltningens förfogande, är denna ställning i fara att förryckas. Kungl. biblioteket är på det humanistiska området icke blott en medelpunkt i huvudstadens andliga liv, det är även ett centralbibliotek för hela landet, varifrån utlåning i betydande utsträckning, såsom den årliga statistiken därom utvisar, sker till universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund, Göteborgs stadsbibliotek, stifts- och läroverksbiblioteken m. fl. Men denna dominerande ställning har kungl. biblioteket kunnat intaga endast därigenom att det varit i stånd att på angivet område inköpa, icke blott sådana arbeten, som kunna erhållas för jämförelsevis ringa kostnad, utan även sådana, som betinga ganska höga pris, såsom omfattande urkundspublikationer, dyrbara faksimileupplagor, monumentalverk i skön konst etc. Genom de av ovan angivna skäl minskade medel, som under de senaste åren stått till förfogande till bokinköp, har en avsevärd del litteratur av stor betydelse icke kunnat förvärvas, och jag anser mig i detta sammanhang böra särskilt framhålla denna omständighet, då nu efter krigets avslutande ett starkt uppsving i förläggarverksamheten trots de brydsamma tiderna gör sig märkbart. Det är huvudsakligen dyrbarare verk och serier som börjat utgivis, varigenom större vinst kan beredas förläggare och bokhandlare. Härvid



[9.]

bortser jag emellertid alldeles från de till otroligt höga pris uppskruvade lyx- och privatpresstrycken, vilka icke falla inom området för kungl. bibliotekets samlarverksamhet. Men härtill kommer också den omständigheten, att en verklig tävlan synes igångsättas mellan skilda kulturländer, särskilt på kontinenten, också rörande herraväldet på det vetenskapliga området. På vissa områden av internationell förlagsverksamhet, där Tyskland förut var utan konkurrens, skynda sig nu andra länder att tillgodogöra sig detta lands också vetenskapligt isolerade läge. Följden blir bland annat att parallella vetenskapliga publikationer se dagen, vilka båda måste förvärfvas av ett bibliotek sådant som kungl. biblioteket. Med hänsyn också till de högt uppdrivna bokprisen i allmänhet skulle en förnyad hemställan om ökade anslag också till bokinköp icke vara oberättigad under nuvarande förhållanden, såvida kungl. bibliotekets verksamhet skall kunna fortsätta som hittills till gagn för inhemsk odling och vetenskaplig forskning.

Jag får även erinra därom att jag i min skrivelse den 31 augusti 1920 ansåg mig böra, såsom skäl för den av mig då begärda anslagsförhöjningen, bland annat framhålla behovet av, att utom de rent humanistiska facken, tillgodose andra viktiga fack inom biblioteket, såsom de teologiska och de juridiska vetenskaperna, nationalekonomi, m. fl., vilka ämnesgrenar på grund av bristande medel under senare år varit tillbakasatta.

Med hänsyn till det nuvarande statsfinansiella läget och för att ställa mig statsministerns nyss anförda uppmaning till efterrättelse anser jag mig emellertid icke i år böra göra framställning om förhöjt anslag till bokinköp och bindning. Då emellertid av vad jag ovan anfört med all tydlighet torde framgå, att utgiftsbehoven för kungl. biblioteket på intet sätt bliva mindre under år 1923 än under 1922, anser jag det vara för kungl. biblioteket i högsta grad angeläget, att det för år 1922 beviljade anslaget å 20,000 kronor för mötande av extra ordinarie utgifter även kommer biblioteket till godo under år 1923.

Departementschefen.

Att jag trots de betänkligheter det statsfinansiella läget ingiver icke anser mig kunna lämna riksbibliotekariens nu gjorda framställning obeaktad, beror därpå, att jag blivit övertygad om att kungl. biblioteket för närvarande befinner sig i ett verkligt nödläge, och att jag icke kan stå till svars för att biblioteket av brist på medel skall för en måhända lång tid framåt vara klavbundet i sina nödvändigaste accessioner och i tillvaratagandet av sitt bokbestånd.

Då riksdagen för år 1921 beviljade det ovan omförmälda tillfälliga förstärkningsanslaget av 20,000 kronor, hade riksdagen kännedom allenast om en från år 1920 balanserad brist av samma belopp, vilken var avsedd att täckas med sagda anslag. Kungl. bibliotekets ekonomiska ställning har emellertid sedermera visat sig vara långt brydsammare. Såsom av det föregående framgår, förfogar biblioteket för bokinköp och inbindning — om jag nu helt bortser från det för täckande av förenämnda brist avsedda tillfälliga för-

stärkningsanslaget — över dels ett ordinarie anslag av 45,000 kronor, dels ett extra anslag av 20,000 kronor, alltså tillhopa 65,000 kronor. Av riksbibliotekariens ovanberörda skrivelser framgår, att av sistnämnda årliga summa i runt tal 35,000 kronor beräknas till bokinköp och 30,000 kronor till bindning av tidningar och böcker. På grund av de abnormt stegrade priserna hava emellertid dessa belopp visat sig alldeles otillräckliga. De allmänna orsakerna härtill belysas till fullo i riksbibliotekariens skrivelser och äro dessutom för alla och en var allt för väl kända för att här behöva närmare utvecklas. Till följd av dessa för alla kulturbärande företag och institutioner hämmande faktorer har bibliotekets ekonomi kommit i det bekymmersamma läge, vari det för närvarande befinner sig. Detta framstår med all tydlighet vid en jämförelse mellan nyss angivna beräknade normalkostnader och de verkliga kostnaderna. Under det att årsbehovet i avseende å bokinköp beräknats till 35,000 kronor, hava under år 1921 vid ingången av oktober månad redan betalats bokräkningar med 38,130 kronor och återstodo vid samma tidpunkt obetalda räkningar å tillhopa 10,911 kronor. I fråga om bokbindningskostnaderna — beräknade för år till 30,000 kronor — hade vid ingången av oktober utbetalats 30,990 kronor, och återstodo obetalta räkningar å ej mindre än 39,690 kronor. Även om man tager i betraktande att i dessa siffror ingår den ovannämnda från 1920 balanserade bristen, visa de dock ett deficit, som måste ingiva allvarliga betänkligheter.

De yttre omständigheter, på vilka jag nyss pekat, hava varit biblioteket övermäktiga, och det kan enligt min mening icke läggas institutionen alltför mycket till last, att den låtit sig angeläget vara att upprätthålla sin ställning och sökt fylla de krav, som ställts på den-samma. Det bör emellertid framhållas, att kungl. biblioteket i gör-ligaste mån vinnlagt sig om en återhållsamhet i bokförvärv, som under normala förhållanden ingalunda skulle hava godtagits; och säkert är, att, om sparsamhet härvid icke iakttagits, bibliotekets deficit skulle uppvisat betydligt högre siffror.

Sådana som förhållandena nu te sig, synes det mig nödvändigt, att bibliotekets ekonomi varder så ordnad, att de årliga anslagen räcka för dess löpande behov. Härför skulle, som synes, erfordras en högre summa än den riksbibliotekarien nu begär. Jag anser mig dock icke böra tillstyrka en dylik utväg; då riksbibliotekarien, efter

vad jag inhämtat, hyser förhoppning att kunna, därest det nu äskade anslaget beviljas, under iakttagande av den största sparsamhet de kommande åren bringa bibliotekets utgifter i närmare överensstämmelse med förefintliga statsanslag, finner jag mig böra inskränka mig till att tillstyrka framställning till riksdagen om det nu ifrågasatta anslaget av 20,000 kronor. Beloppet torde böra i sin helhet uppföras på staten för förra halvåret 1923.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till gäldande av vissa å kungl. bibliotekets konton för bokinköp och bindning uppkomna skulder anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 20,000 kronor.

# [10.]

Bokinköp och bindning, katalogiseringsarbeten samt gemensam accessionskatalog för Sveriges offentliga bibliotek.

## 7. **Bokinköp och bindning, katalogiseringsarbeten samt gemensam accessionskatalog för Sveriges offentliga bibliotek.**

Från och med år 1909 är i kungl. bibliotekets stat till böckers inköp och inbindning uppfört ett ordinarie anslag av 45,000 kronor, varjämte från och med samma år å extra stat utgått medel till inbindning av böcker i kungl. biblioteket. För år 1922 utgör berörda extra anslag 20,000 kronor. Därjämte har riksdagen på extra stat för år 1922 anvisat såsom tillfällig förstärkning av ovannämnda ordinarie anslag ett belopp av 20,000 kronor.

I skrivelse den 15 juni 1921 angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 åttonde huvudtitel anförde riksdagen rörande inbindningen av böcker vid kungl. biblioteket:

Riksdagens vederbörande utskott har försport, att biblioteket använder sig i regel endast två bokbinderifirmor; i detta hänseende vill riksdagen framhålla, att genom att bereda flera firmor tillfälle till inlämnande av anbud möjlighet kan förefinnas att bland ett flertal konkurrenter träffa ett val, som kan ställa sig för statsverket ekonomiskt fördelaktigare, än om man är bunden vid allenast ett fåtal anbudsgivare. Under alla förhållanden bör dock tillses, att vid valet av bokbinderi kvaliteten av arbetet ej blir lidande.

Till utarbetande av katalog över ofullständigt förtecknade delar av kungl. bibliotekets äldre samlingar har riksdagen vidare under en följd av år anvisat extra anslag. För år 1922 utgår detta anslag med ett till 25,200 kronor förhöjt belopp.

Slutligen har riksdagen till redigering av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogen sedan åtskilliga år tillbaka anvisat anslag å extra stat, och utgår detta anslag för år 1922 med ett belopp av 6,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1921 har riksbibliotekarien anhållit om beredande av anslag för ifrågavarande ändamål även under år 1923 med samma belopp, som av riksdagen beviljats för år 1922. Beträffande det tillfälliga förstärkningsanslaget å 20,000 kronor har jag redan yttrat mig under nästföregående punkt. I fråga om de övriga anslagen uttalar riksbibliotekarien sig på följande sätt:

Med anledning av riksdagens ovanberörda uttalande angående inbindningsarbetena för kungl. biblioteket må framhållas, att kungl. biblioteket vid upprepade tillfällen anlitat även andra firmor än de bägge, som sedan lång tid tillbaka utfört huvudparten av bibliotekets bindning och som därför i alldeles särskild grad och till obestriddlig fördel för biblioteket inriktat sig på detta arbete. De pris, som dessa andra firmor åsatt bokbanden, hade härvid *till en början* kunnat vara något lägre, men hade snart vid förnyade beställningar ökats; i de allra flesta fall hade dessa bokbands kvalitet lämnat åtskilligt övrigt att önska i fråga om styrka och utseende. Vidare förtjänade framhållas, att de pris, som av de båda nu för kungl. biblioteket arbetande firmorna tillämpas, vore åtskilligt lägre än dem, som deras privata kunder finge vidkännas.

Beträffande de pågående katalogiseringsarbetena inom kungl. biblioteket erinrar riksbibliotekarien, att dessa arbeten från och med år 1921 bedrivs å såväl den svenska som den utländska tryckavdelningen samt att de fortskridit enligt fastställd plan, vilket framginge av en skrivelsen bifogad, av föreståndaren för katalogiseringsavdelningen avgiven redogörelse.

Slutligen meddelar riksbibliotekarien rörande accessionskatalogen, att av denna för vårt lands biblioteksväsen så viktiga publikation årgång 34, omfattande år 1919 (852 sidor), utkommit vid början av år 1921 samt att arbetena med utgivandet av årgång 35, omfattande år 1920, fortskridit så långt, att densamma kan beräknas utkomma under oktober 1921.

De av riksbibliotekarien här äskade anslagen hava samtliga utgått under en följd av år och för år 1922 till de belopp, som nu för nästföljande år begäres; de torde även i fortsättningen visa sig vara oundgängligen nödvändiga för arbetet och verksamheten vid kungl. biblioteket.

För förra halvåret 1923 torde vart och ett av de nu begärda anslagen böra upptagas till hälften av det för helt år beräknade beloppet.

Departementschefen.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa:

*dels* till bokinköp och bokbindning för kungl. biblioteket ett reservationsanslag av 10,000 kronor;

*dels* till katalogiseringsarbeten inom kungl. biblioteket, enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, ett förslagsanslag, högst 12,600 kronor;

*dels ock* till redigering av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 37:e årgång, omfattande år 1922, ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor, att användas enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter.

[11.]  
Ändrings-  
arbeten i  
kungl. biblio-  
tekets  
byggnad.

8. **Ändringsarbeten i kungl. bibliotekets byggnad.** Genom beslut den 22 november 1918 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att verkställa en fullständig utredning rörande om- och tillbyggnad av kungl. biblioteket. Byggnadsstyrelsen har nu efter samråd med riksbibliotekarien åvägabragt en dylik utredning samt uppgjort ritningar och kostnadsberäkningar ävensom framlagt fullständigt förslag till ifrågavarande om- och tillbyggnadsarbeten. Då ett förslag i den av byggnadsstyrelsen uppgjorda omfattning icke lämpligen kunde under nu rådande förhållanden tänkas bliva realiserat, har styrelsen alternativt förordat en mindre utvidning av den nuvarande byggnaden, vilka arbeten skulle betinga väsentligen reducerade kostnader. Trots det verkliga behov av ökade utrymmen för de växande boksamlingarna, som här föreligger, har jag dock på grund av de rådande finansiella svårigheterna icke ansett mig för närvarande kunna tillstyrka ens detta mindre förslag.

Kravet på förbättrade anordningar inom biblioteksbyggnaden är emellertid ofrånkomligt och för att tillmötesgå de mest trängande behoven har jag tänkt mig, att tillsvidare vissa ändringsarbeten, företrädesvis inom den nuvarande utställningssalen skulle bereda biblioteket en tillfällig lättnad i dess svåra lokalförhållanden. Kostnaderna härför hava approximativt beräknats till 240,000 kronor.

Ärendet är emellertid ännu icke i det skick, att framställning nu kan göras till riksdagen, och hemställer jag därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående ändringsarbeten i kungl. bibliotekets byggnad, för ändamålet beräkna på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 240,000 kronor.

*Stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping.*

9. **Stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping.** Under en följd av år har riksdagen beviljat anslag å extra stat för beredande av arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping. På extra stat för år 1922 har riksdagen för angivna ändamål samt till arvode åt vaktmästaren vid sagda bibliotek anvisat ett förslagsanslag, högst 2,600 kronor.

[12.]

Stifts- och  
läroverksbiblioteket i Linköping.

I skrivelse den 17 augusti 1921 har domkapitlet i Linköping gjort framställning om beviljande av ett anslag å 1,300 kronor för enahanda ändamål för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att till arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping och till arvode åt vaktmästaren vid samma bibliotek anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 1,300 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

*Pedagogiska biblioteket i Stockholm.*

10. **Pedagogiska biblioteket i Stockholm.** Pedagogiska biblioteket i Stockholm har från och med år 1900 åtnjutit av riksdagen på extra stat beviljade anslag. Understödet utgick till en början med 2,500 kronor men har gång efter annan höjts. För år 1922 har riksdagen i enlighet med av Kungl. Maj:t i ämnet avgivet förslag anvisat ett förslagsanslag, högst 11,700 kronor.

[13.]

Pedagogiska  
biblioteket i  
Stockholm.

[13.] Förutom nyss angivna anslag har riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställningar, för ökade värmekostnader för pedagogiska bibliotekets lokaler såsom förslagsanslag, högst, anvisat vissa belopp på tilläggsstat för åren 1918, 1920 och 1921.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 15 april 1921 dagtecknad ansökning har styrelsen för biblioteket gjort framställning om beredande av fortsatt understöd åt biblioteket.

Styrelsen lämnar till en början vissa siffror till upplysning om pedagogiska bibliotekets utveckling under de tio senaste åren med avseende å antalet besökande och boklån samt framhåller därvid, att av dessa siffror framginge, att biblioteket, om än med växlande frekvens av besökare under olika tider, fortfarande anlitas i stor utsträckning.

Styrelsen yttrar härefter:

De ekonomiska medel, vilka under den närmaste framtiden kunna påräknas för biblioteket vid sidan av vad riksdagen beviljat eller kan komma att bevilja, utgöras av två poster. Den ena är ett anslag, vilket, efter vad man vågar hoppas, torde komma att på förslag av Stockholms folkskoledirektion årligen av Stockholms stadsfullmäktige beviljas. Beloppet av detta anslag har utgjort 2,300 kronor för vardera av åren 1920 och 1921. Den andra inkomstposten, som utgöres av årsavgifter från medlemmarna i sällskapet »Pedagogiska bibliotekets vänner», uppgick under åren 1918, 1919 och 1920 till respektive 75, 60 och 60 kronor.

Under förutsättning att riksdagen och Stockholms stadsfullmäktige bevilja anslag åt biblioteket till samma belopp som för år 1921, skulle bibliotekets inkomster för år 1923, vissa tillfälliga räntemedel inräknade, uppgå till ett belopp, som kan uppskattas till omkring 14,300 kronor.

Med hänsyn till de utgifter, som påkallas för uppehållande av bibliotekets verksamhet under år 1923, torde de flesta kunna beräknas uppgå till ungefär motsvarande belopp som utgifterna för år 1922. Ett väsentligt undantag i sådant avseende bildar utgiften för hyra. Bibliotekets nuvarande lokal är av detsamma förhyrd för tiden från och med den 1 oktober 1913 till den 1 oktober 1923 mot ett årligt hyresbelopp av 3,100 kronor jämte 400 kronor för värme. Enligt vad styrelsen tror sig veta, finnes utsikt för biblioteket att inom icke allt för lång tid efter år 1923 erhålla en för detsamma lämplig lokal. Under sådana omständigheter vore det givetvis förmånligast för biblioteket, om detsamma efter den 1 oktober 1923 fortfarande finge hyra den nuvarande lokalen under den sannolikt korta tid, då detta skulle behövas. Därigenom skulle bland annat kostnaden för en flyttning av biblioteket inbesparas. Då det emellertid tydligen är omöjligt att redan nu uppgöra något så när tillförlitliga beräkningar över hyreskostnad och eventuell flyttningsskostnad för biblioteket så långt framåt som slutet av år 1923, har styrelsen trots det vara lämpligast att för närvarande beräkna hyreskostnaden för biblioteket under hela år 1923 i enlighet med nuvarande förhållanden samt

att framdeles eventuellt inkomma med framställning om anslag å tilläggsstat för år 1923, i den mån detta kan komma att visa sig erforderligt. [13.]

Vad härefter beträffar frågan om anslag till täckande av kostnaderna för bibliotekslokalernas uppvärmning, hava dessa kostnader av styrelsen beräknats till samma belopp, som av 1921 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisats för år 1922, eller 1,486 kronor, således 1,086 kronor utöver det enligt hyreskontraktet utgående beloppet 400 kronor.

På grund av det anförda har styrelsen alltså hemställt om proposition till riksdagen om beviljande åt biblioteket av samma belopp, som anvisats för år 1922, eller 11,700 kronor. I anslutning härtill anför styrelsen, att om sagda belopp av riksdagen beviljades, bibliotekets samtliga inkomster för år 1923 skulle komma att uppgå till omkring 14,300 kronor, samt att dessa medel skulle användas till följande ändamål:

|                                                      |        |           |
|------------------------------------------------------|--------|-----------|
| Böcker och tidskrifter . . . . .                     | kronor | 1,500: —  |
| Bokbinderiarbete . . . . .                           | »      | 950: —    |
| Trycksaker och renskrivning . . . . .                | »      | 100: —    |
| Arvode åt huvudbibliotekarien . . . . .              | »      | 5,000: —  |
| » » biträdande bibliotekarier . . . . .              | »      | 1,053: —  |
| Extra katalogarbete . . . . .                        | »      | 200: —    |
| Vaktmästarens arvode . . . . .                       | »      | 500: —    |
| Hyra . . . . .                                       | »      | 2,700: —  |
| Telefon . . . . .                                    | »      | 130: —    |
| Uppvärmning . . . . .                                | »      | 1,486: —  |
| Belysning . . . . .                                  | »      | 150: —    |
| Brandförsäkring . . . . .                            | »      | 70: —     |
| Inköp och reparation av inventarier . . . . .        | »      | 300: —    |
| Städning av förstuga och trappa . . . . .            | »      | 104: —    |
| Diverse (skrivmaterial, transporter m. m.) . . . . . | »      | 57: —     |
| Summa kronor                                         |        | 14,300: — |

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 31 augusti 1921 tillstyrkt ifrågavarande framställning med den modifikation, som betingas av budgetårets omläggning, vadan överstyrelsen således för tiden 1 januari—30 juni 1923 förordar ett anslag av 5,850 kronor eller hälften av det av biblioteksstyrelsen för hela år 1923 begärda.

Den verksamhet, som pedagogiska biblioteket under en lång följd av år bedrivit till stort gagn för undervisningen och dess Departementschefen.



målsmän, är enligt min mening allttjämt väl förtjänt av understöd från statens sida. Jag anser mig för den skull böra tillstyrka, att framställning göres till riksdagen om fortsatt anslag för uppehållande av bibliotekets verksamhet.

Emellertid torde det av styrelsen begärda anslaget kunna i visst hänseende något avknappas. Jag syftar härvid på det i förenämnda anslagssumma ingående belopp, som beräknats för täckande av värme-kostnader. Som norm för sin beräkning av sagda kostnader har styrelsen, enligt vad i ansökningsen angives, använt 1920 års priser. Prisen å bränslemarknaden hava emellertid sedan dess sjunkit högst avsevärt, och ett överslag synes mig giva vid handen, att styrelsen vid sin beräkning av nämnda kostnad kommit till en summa, som med omkring 600 kronor överstiger den kostnad, man med hänsyn till nu gällande pris torde böra antaga såsom den sannolika. Hela anslagssumman skulle således enligt mitt förmenande kunna reduceras med 600 kronor för år räknat eller med 300 kronor för förra halvåret 1923. Bibliotekets hela anslagsbehov för sagda tid skulle alltså belöpa sig till 5,550 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag alltså om förslag till riksdagen

att såsom bidrag till uppehållande av pedagogiska bibliotekets verksamhet anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 5,550 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

*S:te Genevièvebiblioteket i Paris.*

[14.]

11. **Skandinaviska bibliotekarien vid S:te Genevièvebiblioteket i Paris.** Såsom bidrag till avlöning åt den skandinaviska bibliotekarien vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris har riksdagen under en följd av år beviljat extra anslag, för vart och ett av åren 1920—1922 utgående med 1,500 kronor. Till detta belopp höjde 1919 års riksdag anslaget, som tidigare utgått med 800 kronor.

I en av riksbibliotekarien med eget utlåtande av den 12 oktober 1921 till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse har nu den skandina-

Skandina-  
viska biblio-  
tekarien vid  
S:te Gene-  
vièvebiblio-  
teket i Paris.

viska bibliotekarien vid nämnda biblioteksavdelning, Signe Garling, avgivit redogörelse för avdelningens verksamhet under tiden den 1 augusti 1920—den 31 juli 1921 samt därvid tillika hemställt om ett till 2,000 kronor förhöjt anslag för år 1923.

Riksbibliotekarien har i sitt ovan omförmälda utlåtande anfört bland annat:

Enligt av riksbibliotekarien inhämtade upplysningar fördelade sig övriga nordiska länders bidrag till bibliotekariens avlöning på följande sätt: Danmark 1,000 danska kronor, Norge 800 norska kronor jämte ett dyrtidstillägg, som för tiden januari—juni uppgick till 300 francs, för kvartalet juli—september utbetalats med 100 kronor men som troligen icke komme att utgå för sista kvartalet, samt Finland 800 francs. Sveriges andel i bibliotekariens avlöning vore alltså i och för sig störst, vartill komme förmånen av den svenska valutans höga ställning. Det vore emellertid att antaga, att vid instundande sammanträde med den av franska staten för ifrågavarande biblioteksavdelning tillsatta Comité de patronage den skandinaviska bibliotekariens avlöningsfråga komme att bliva föremål för utredning och förslag härom avgivas till respektive länders regeringar.

Departementschefen.

I avbidan på den av riksbibliotekarien omförmälda utredning jämte förslag torde Sveriges bidrag till här ifrågavarande avlöning böra beräknas i likhet med vad förut varit fallet.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att såsom bidrag till avlöning åt en skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 750 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

## Museer.

### *Nationalmuseum.*

12. **Nationalmuseum.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga

[15.]  
Nationalmuseum.

dels det *ordinarie* förslagsanslaget till nationalmuseum, nu 151,100 kronor, med halva beloppet eller 75,550 kronor,

*dels ock* följande *ordinarie* reservationsanslag med hälften av de nu utgående beloppen eller till målnings- och skulptursamlingarnas ökande 15,000 kronor;  
 till inlösen av levande svenska konstnärers arbeten 15,000 kronor;  
 till handtecknings- och gravyrsamlingarnas ökande 3,750 kronor;  
 till samlingarnas vård och underhåll samt expenser 5,500 kronor;  
 till ökande av samlingen av konsthantverk 5,000 kronor;  
 till boksamlingen 1,500 kronor; samt  
 till utländska studieresor 1,500 kronor.

[16.]

Fortsatta anslag till konstföremåls försäkring m. m. samt konservering av handtecknings- och gravyrsamlingar.

13. **Fortsatta anslag till konstföremåls försäkring m. m. samt konservering av handtecknings- och gravyrsamlingar.**  
 Till försäkring och transport av konstföremål, som äro eller varda deponerade i nationalmuseet, har riksdagen under de senaste åren anvisat anslag på extra stat. För år 1922 utgör detta anslag 2,500 kronor.

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1918 års lagtima riksdag att till konservering av handtecknings- och gravyrsamlingar inom nationalmuseum bevilja ett anslag av 25,000 kronor. Av detta anslag har riksdagen anvisat på extra stat för vart och ett av åren 1919—1922 såsom reservationsanslag ett belopp av 5,000 kronor.

Vidare har riksdagen till juridiskt och administrativt biträde hos museet för år 1921 anvisat ett belopp av 500 kronor, vilket för år 1922 höjdes till 700 kronor.

Överintendenten och chefen för nationalmuseum har nu i särskilda skrivelser av den 29 augusti 1921 hemställt dels om fortsatt anslag å 2,500 kronor till försäkring och transport av konstföremål, dels om anvisande av återstående beloppet, 5,000 kronor, för konservering av förenämnda samlingar, dels ock om fortsatt anslag å 700 kronor till juridiskt och administrativt biträde.

För förra halvåret 1923 torde erfordras för ifrågavarande ändamål hälften av respektive föreslagna belopp.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—  
30 juni 1923

*dels* till försäkring och transport av konstföremål, som äro eller varda deponerade hos nationalmuseum, ett reservationsanslag av 1,250 kronor;

*dels* till konservering av handtecknings- och gravyrsamlingar inom nationalmuseet av förut beviljat anslag, 25,000 kronor, ett reservationsanslag av 2,500 kronor;

*dels ock* till juridiskt och administrativt biträde hos nationalmuseet ett förslagsanslag, högst 350 kronor.

14. **Kostnaden för nationalmusei telefoner.** I 1919 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, bland annat, att *dels*, med uteslutande ur nationalmuseets stat av det då under avdelningen B. Omkostnadsstat upptagna reservationsanslaget å 4,000 kronor till samlingarnas vård och underhåll och det under samma avdelning upptagna bestämda anslaget å 3,000 kronor till underhåll av golv, fönster och förelisningsmateriell samt för renhållning, under sagda avdelning i staten uppföra ett reservationsanslag å 11,000 kronor med titel »samlingarnas vård och underhåll samt expenser»; *dels* på grund härav samt för beredande av ökad avlöning åt de å nationalmuseets stat uppförda vaktmästarna höja det ordinarie anslaget till nationalmuseet med ett belopp av 8,800 kronor, därav 1,800 kronor till ökning av det ordinarie bestämda anslaget till museet; *dels ock* medgiva att kostnaden för belysning av nationalmuseets lokaler i museibyggnaden finge mot redovisningsskyldighet utgå från det under rikstatsatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 9 januari 1919 yttrade dåvarande departementschefen rörande bestridandet av utgifterna för belysning, bland annat, att när arbetet för införande av elektrisk belysning i åtskilliga av nationalmuseets lokaler blivit färdigt, kostnaderna för belysning torde komma att avsevärt stegras, i synnerhet om museet komme att i större utsträckning hållas öppet för allmänheten å tider, då därför tarvades konst-

[17.]

Kostnaden  
för national-  
musei tele-  
foner.

- [17.] gjord belysning. Det syntes departementschefen därför vara önskligt att kunna avlyfta utgifterna därför från det tillämnade nya anslaget till samlingarnas vård och underhåll samt för expenser, vilket ej kunde anses synnerligen rymligt tilltaget. Departementschefen erinrade därjämte, att beträffande medel till omkostnader för brännmaterial enligt meddelande av 1912 års riksdag gällde, att kostnaden för anskaffning av nödiga material för uppvärmning av nationalmuseets lokaler i nationalmuseibyggnaden finge mot redovisnings-skyldighet utgå från huvudtiteln's anslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

I skrivelse den 12 juni 1919 angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1920 åttonde huvudtitel anmälde riksdagen, att riksdagen funnit övertygande skäl vara anförda för en anordning på sätt av Kungl. Maj:t föreslagits samt alltså i detta hänseende beslutat i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Nu har överintendenten och chefen för nationalmuseum i skrivelse den 29 augusti 1921 hemställt om förslag till 1922 års riksdag, att kostnaderna för museets rikstelefoner måtte från och med år 1922 utgå från det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: Skrivmaterialier och expenser, ved m. m. Som stöd för denna framställning har nationalmusei chef anfört bland annat:

Till bestridande av kostnaderna för nationalmusei rikstelefoner hade hittills anlitats det för museet å ordinarie stat uppförda anslaget till samlingarnas vård och underhåll samt expenser. Detta anslag vore, jämlikt beslutet av 1919 års riksdag, avsett till bestridande av kostnaderna för vård och underhåll av dels museets samlingar, dels själva utställningslokalerna. Då emellertid å ena sidan sagda anslag på grund av den ständiga ökningen av samlingarna samt museets allt mer utvidgade depositionsverksamhet, vilken nödvändiggjorde restaurering av stora delar av museets konstbestånd, vore synnerligen strängt anlitat, och å andra sidan avgifterna för nationalmusei telefoner förhöjts till ett belopp av 1,346 kronor för år 1921 under det att motsvarande avgifter för år 1919 utgjorde endast 678 kronor, syntes ifrågakvarande anslag rätteligen icke böra betungas med de till jämförelsevis högt belopp uppgående telefonavgifterna.

På grund av remiss har statskontoret den 17 september 1921 avgivit yttrande i ärendet och därvid framhållit, att av den utredning, som framlades, då det å nationalmusei stat uppförda reservationsanslaget till samlingarnas vård och underhåll samt expenser av 1919 års riksdag fastställdes till 11,000 kronor, vilket belopp fortfarande vore oförändrat, syntes framgå, att anslaget vore med hän-

syn till sitt ändamål ganska knappt tilltaget. Statskontoret ansåge sig därför kunna tillstyrka den föreslagna överflyttningen av utgifterna för museets rikstelefoner, vilka utgifter onekligen sedan tiden för anslagsberäkningen undergått en kraftig och svårigen förutsedd stegring.

Samma skäl, som år 1919 föranledde dåvarande departementschefen att föreslå en överflyttning av utgifterna för nationalmuseets belysning, vilka skäl även riksdagen godtog, synas mig hava sin fulla tillämpning även i här förevarande fall.

Departementschefen.

På grund av vad i ärendet förekommit får jag hemställa, att Eder Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva

att kostnaden för nationalmusei rikstelefoner må från och med år 1922 mot redovisningsskyldighet utgå från det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

### *Livrustkammaren.*

15. **Livrustkammarens samlingar.** För livrustkammarens samlingar hava under en följd av år beviljats anslag på extra stat. För år 1922 har sålunda anvisats dels för tillsyn, underhåll och vård av samlingarna 8,300 kronor, dels till istandsättande av vissa föremål i samlingarna 1,700 kronor, dels till arvode åt ett tekniskt biträde för samlingarnas vård 2,150 kronor dels för avskrifter av äldre inventarieförteckningar angående samlingarna 1,200 kronor, dels enligt de närmare föreskrifter, som kunde av Kungl. Maj:t meddelas, till arvoden åt extra biträden samt vikariatsersättning 4,300 kronor, dels till montering av föremål i samlingarna 1,000 kronor, dels ock till påbörjande av samlingarnas etikettering 1,000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 22 juni 1921 ställdes ifrågovarande anslag till förfogande av nordiska museets nämnd för därmed avsedda ändamål, varvid föreskrevs, bland annat, att anslaget å 4,300 kronor skulle fördelas med 3,600 kronor till arvode åt en amanuens, 475 kronor till tillfälliga extra biträden och 225 kronor till vikariatsarvode under föreståndarens semester.

I en av nordiska museets nämnd med eget yttrande av den 29 augusti 1921 till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse har inten-

[18.]

Livrustkammarens samlingar.

- [18.] denten och föreståndaren för livrustkammaren gjort framställning om beviljande av anslag för angivna ändamål för förra halvåret 1923. Intendenten har därvid äskat halva de belopp, som beviljats för motsvarande tid år 1922 med undantag beträffande anslagen för tillsyn, underhåll och vård av livrustkammarens samlingar samt till arvode åt ett tekniskt biträde för samlingarnas vård. Beträffande dessa anslag anför intendenten:

Beträffande anslaget till tillsyn, underhåll och vård ingår i detsamma även från och med år 1920 beviljade ålderstillägg för livrustkammarens vaktmästare, och förefinnes för år 1923 den förändringen, att en vaktmästare med tre ålders-tillägg avgått och en från och med 1920 antagen skulle vara berättigad till sitt första ålderstillägg varför å detta anslag skulle uppstå en minskning av 200 kronor.

Ävenledes det från och med 1920 års ingång antagna tekniska biträdet, livrustmästaren, skulle från och med 1923 års ingång vara berättigad till ett ålders-tillägg å 100 kronor, varför detta anslag måste ökas med denna summa eller till 2,250 kronor.

Därjämte har intendenten gjort framställning om ett nytt anslag, nämligen till bokbinderiarbeten inom samlingarna, med 500 kronor. Rörande behovet härav har intendenten meddelat följande:

Livrustkammarens bibliotek, som kan räkna sin egentliga grundläggning från och med år 1904, då avgående föreståndaren C. A. Ossbahr ur sitt rika bibliotek till samlingen överlämnade något över 150 verk på vapenlitteraturens område, har målmedvetet och med stöd av välvilliga mecenater numer utvecklats så mycket, att det omfattar närmare 900 verk upptagande över 25 längdmeter.

Biblioteket är emellertid ingalunda fullständigt beträffande äldre litteratur och kan, vad den nyare beträffar, beräkna stor tillökning, då det nu publiceras mycket mer än förr på området. Biblioteket är för samlingen nödvändigt ej blott för den vid samlingen själv bedrivna forskningen utan även för att tillhandagå allmänheten med upplysningar inom samlingens område i de fall, då erforderliga sådana icke kunna erhållas ur samlingarna själva.

Av samma skäl eller för att giva tydligare bilder och bättre förståelse av museiföremålens ursprungliga utseende och användning har så småningom upplagts en reproduktionssamling av samtida bilder, som vunnit ett visst omfång. Som den mer och mer tages i anspråk av en intresserad allmänhet behöver den för att icke förfaras för ses med kartonger, pärmar och band. Några medel härtill äger samlingen icke. Visserligen har samlingen i ett fåtal tvingande fall för bindning använt expensmedel, men då dessa utgöras av nordiska museets bidrag till samlingen är väl fråga om dessa medel kunna användas härtill även sedan bok- och bildsamlingen nått sin nuvarande betydligt ökade omfattning och det alltså rör sig om större summor, helst bindningen faktiskt är en förbättring och värdeökning av statens egendom.

Anslaget för bokbinderiarbeten måste bli va årligt och som sådant beräknas till 300 kronor, men då bokbinderiarbetet hittills av brist på medel icke kunnat hålla jämna steg med bok- och bildsamlingens ökande är särskilt i början något större anslag behövt varför under den nu berörda tiden minst 500 kronor torde vara behövtiga.

Departementsschefen.

De av riksdagen förut beviljade anslagen torde även för förra halvåret 1923 böra utgå med belopp, som — efter iakttagande av de av intendenten påpekade förändringarna — till hälften motsvara de nu utgående. Vad beträffar det av honom ifrågasatta anslaget för bokbinderiarbeten synas goda skäl vara anförda att något bidrag lämnas till upprätthållande av institutionens bokbestånd. Jag anser mig dock icke kunna helt tillmötesgå det framställda kravet och håller före, att livrustkammaren torde, med iakttagande av behövt spar-samhet, tillsvidare kunna tillgodose de mest trängande behoven med ett mindre anslag. Jag är benägen att, lika med livrustkammarens chef, räkna med ett årligt anslagsbehov av 300 kronor, varav på förra hälften av år 1923 skulle komma 150 kronor.

För att undvika ett upptagande i riksstaten av — såsom hittills varit fallet — de särskilda anslagen till livrustkammaren såsom särskilda anslag, torde desamma böra sammanslås till ett anslag. Detta bör erhålla karaktär av förslagsanslag, högst, och sedermera, därest detsamma av riksdagen beviljas, av Kungl. Maj:t fördelas i anslutning till den av livrustkammarens chef gjorda beräkningen, varvid de olika anslagsposterna synas var för sig böra angivas såsom förslagsanslag, högst. För förra halvåret 1923 skulle alltså anslaget, i anslutning till vad ovan sagts, beräknas sålunda:

|                                                                                                  |                 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| För tillsyn, underhåll och vård av livrustkammarens samlingar                                    | kronor 4,050: — |
| » iståndsättande av vissa föremål i nämnda samlingar . . . . .                                   | » 850: —        |
| » arvode åt ett tekniskt biträde för vård av livrustkammarens samlingar . . . . .                | » 1,125: —      |
| » avskrifter av äldre inventarieförteckningar angående samlingarna . . . . .                     | » 600: —        |
| » arvoden åt extra biträden samt vikariatsersättning enligt Kungl. Maj:ts bestämmelser . . . . . | » 2,150: —      |
| » montering av föremål i samlingarna . . . . .                                                   | » 500: —        |
| » påbörjande av samlingarnas etikettering . . . . .                                              | » 500: —        |
| » bokbinderiarbeten . . . . .                                                                    | » 150: —        |

Summa kronor 9,925: —



Jag tillstyrker alltså förslag till riksdagen

att till underhåll och vård av livrustkammarens samlingar m. m. anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 9,925 kronor, att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

[19.]

Tillfällig  
löneförbättring för viss  
personal vid  
livrustkam-  
maren.

16. **Tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren.** Till beredande av tillfällig löneförbättring under år 1921 åt föreståndaren för livrustkammaren och viss där anställd extra personal beviljade riksdagen, efter därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor, att efter Kungl. Maj:ts bestämmande utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de föreskrifter, som beträffande motsvarande befattningshavare inom den civila statsförvaltningen bleve gällande för år 1921. Härjämte medgav riksdagen, bland annat, att till innehavare av anställningar, vid vilka sålunda tillfällig löneförbättring för år 1921 kunde komma att beviljas, såsom förskott i avräkning å den tillfälliga löneförbättring, som kunde varda dessa anställningshavare beviljad för år 1922, finge, på sätt och med de förbehåll Kungl. Maj:t närmare bestämde, utbetalas vad som skolat utgå, därest de bestämmelser, som för år 1921 kunde varda meddelade, jämväl bleve gällande för år 1922 (riksdagens skrivelse nr 361).

Intendenten och föreståndaren för livrustkammaren har nu hos Kungl. Maj:t hemställt, att livrustkammarens tjänstemän allt fortfarande måtte i fråga om provisoriska löneförhöjningar och dyrtidstillägg jämsställas med motsvarande befattningshavare vid övriga statens museala institutioner. I annat sammanhang återkommande till frågan om dyrtidstillägg för vederbörande, vill jag beträffande frågan om tillfällig löneförbättring erinra, att densamma står i samband med motsvarande fråga beträffande befattningshavare i statens tjänst, varom ännu ej slutligt förslag föreligger. Jag är därför ej nu i tillfälle framlägga förslag för riksdagen i ämnet. För ifrågasvarande löneförbättring synes mig emellertid för år 1922 böra beräknas enahanda belopp, 2,000 kronor, som reserverades å tilläggsstat för år 1921. Erforderliga medel torde emellertid böra för ändamålet beredas jämväl å riksstaten för förra halvåret 1923. Härför torde krävas hälften av det för år 1922 beräknade anslaget eller

således 1,000 kronor. I annat sammanhang återkommer jag till frågan om äskande av anslag å 1922 års tilläggsstat och hemställer därför för närvarande allenast, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående tillfällig löneförbättring åt föreståndaren för livrustkammaren och viss där anställd extra personal, för ändamålet beräkna på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 1,000 kronor.

*Naturhistoriska riksmuseet.*

17. **Naturhistoriska riksmuseet.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga

[20.]

Naturhistoriska riksmuseet.

*dels* det *ordinarie* bestämda anslaget till naturhistoriska riksmuseet, nu 198,112 kronor, med halva beloppet eller 99,056 kronor,

*dels ock* upptaga det *ordinarie* reservationsanslaget till naturhistoriska riksmuseet, nu 44,800 kronor, med halva beloppet eller 22,400 kronor.

18. **Fortsatta anslag till personligt arvodestillägg åt assistenten G. A. H. Dahlstedt m. m.** Till beredande för vart och ett av åren 1918—1922 av ett personligt arvodestillägg åt assistenten vid naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning G. A. H. Dahlstedt har riksdagen beviljat på extra stat för ett vart av nämnda år ett särskilt förslagsanslag, högst, å 500 kronor.

[21.]

Fortsatta anslag till personligt arvodestillägg åt assistenten G. A. H. Dahlstedt m. m.

Vetenskapsakademien har nu begärt anslag jämväl för år 1923 till beredande av dylik förmån för Dahlstedt.

I enlighet med därom av Kungl. Maj:t gjord framställning har riksdagen vidare å tilläggsstat för år 1921 anvisat ett förslagsanslag, högst 1,500 kronor för beredande av tillfällig avlöningsförbättring under år 1921 med ett belopp av högst 500 kronor åt en var av preparatorerna C. G. Swedén, A. Karlsson och J. E. G. Eriksson utan rätt för dem att å denna avlöningsförbättring åtnjuta dyrtidstillägg.

Vetenskapsakademien har nu hemställt om beredande av lik-

*Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml.*

[21.] nande löneförbättring för ifrågavarande preparatorer även under år 1922.

Till arbetsbiträde vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning har riksdagen beviljat på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor.

Vetenskapsakademien har anhållit om anslag även för år 1923 för sagda ändamål.

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1919 års lagtima riksdag att till anskaffande av skåp och lådor för naturhistoriska riksmuseets entomologiska avdelning bevilja ett reservationsanslag av 20,000 kronor. Därav anvisades på extra stat för varterdera av åren 1920, 1921 och 1922 ett belopp av 5,000 kronor.

Vetenskapsakademien har nu anhållit, att av det för sistnämnda ändamål beviljade anslaget måtte på extra stat för år 1923 anvisas återstående beloppet, 5,000 kronor.

Med anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning beslöt 1921 års riksdag att till anskaffande av herbarieskåp och mikroskop m. m. för naturhistoriska riksmuseets paleobotaniska och arkegoniatavdelning bevilja ett reservationsanslag av 16,000 kronor. Därav anvisades på extra stat för år 1922 ett belopp av 8,000 kronor.

Vetenskapsakademien har begärt, att för sagda ändamål måtte på extra stat för år 1923 anvisas återstoden, 8,000 kronor.

Departement-  
mentschefen.

Vart och ett av anslagen till personligt arvodestillägg åt assistenten Dahlstedt och arbetsbiträde vid etnografiska avdelningen torde böra upptagas endast med halva det begärda beloppet.

I anslutning till vad chefen för finansdepartementet förut i dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anført i fråga om tillfällig löneförbättring till vissa befattningshavare inom den civila statsförvaltningen torde anslag för beredande av tillfällig avlöningsförbättring till omförmälda preparatorer böra upptagas såväl å tilläggsstaten för år 1922 som å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923. Å tilläggsstaten bör anslaget bestämmas till samma belopp som för år 1921 eller till 1,500 kronor samt å övergångsbudgeten till hälften härav eller således till 750 kronor. De båda övriga anslagen böra vara i sin helhet tillgängliga redan under förra halvåret 1923.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa

*dels* till beredande under förra halvåret 1923 av ett personligt arvodestillägg åt assistenten vid naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning G. A. H. Dahlstedt ett förslagsanslag, högst 250 kronor;

*dels* till beredande av tillfällig avlöningsförbättring under förra halvåret 1923 med ett belopp av högst 250 kronor åt en var av preparatorerna vid naturhistoriska riksmuseet C. G. Swedén, A. Karlsson och J. E. G. Eriksson, utan rätt för dem att å denna avlöningsförbättring åtnjuta dyrtids-tillägg, ett förslagsanslag, högst 750 kronor;

*dels* till anskaffande av skåp och lådor för naturhistoriska riksmuseets entomologiska avdelning av förut beviljat reservationsanslag å 20,000 kronor, såsom reservationsanslag återstående beloppet, 5,000 kronor;

*dels* till anskaffande av herbarieskåp och mikroskop m. m. för naturhistoriska riksmuseets paleobotaniska och arkegoniatavdelning av förut beviljat reservationsanslag å 16,000 kronor, såsom reservationsanslag återstående beloppet, 8,000 kronor;

*dels ock* till arbetsbiträde vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning ett förslagsanslag, högst 1,000 kronor.

### *Nordiska museet.*

19. **Nordiska museet.** Till nordiska museet har riksdagen på *extra stat* anvisat för vart och ett av åren 1901—1911 50,000 kronor, för vardera av åren 1912 och 1913 70,000 kronor, för vart och ett av åren 1914—1918 80,000 kronor, för vart och ett av åren 1919—1920 120,000 kronor samt för vardera av åren 1921—1922 126,550 kronor — ökningen med 6,550 kronor var avsedd att lämna tillgång till att avlöna vaktmästarna vid museet lika med motsvarande befattningshavare i statens tjänst. Alltifrån år 1904 har riksdagen föreskrivit, att anslaget skulle ställas till nordiska museets

[22.]

Nordiska  
museet.

nämnds förfogande för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål, under villkor att utav ledamöterna i nämnden en vore av Kungl. Maj:t förordnad ävensom på övriga villkor, vilka Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskriva.

Nordiska museets nämnd har nu i skrivelse den 24 augusti 1921 gjort framställning, bland annat, om beredande för tiden 1 januari—30 juni 1923 av ett anslag av hälften av det för år 1922 till museet beviljade anslaget å 126,550 kronor eller 63,275 kronor.

Departement-  
schefen.

Då anslag till belopp motsvarande det för år 1922 uppenbarligen är erforderligt för museets verksamhet även under 1923, hemställer jag om förslag till riksdagen

att till nordiska museet anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 63,275 kronor att, under villkor att en ledamot i museets nämnd är av Kungl. Maj:t förordnad ävensom på de övriga villkor, Kungl. Maj:t må föreskriva, utgå till nämnden för att enligt dess bestämmande användas till museets ändamål.

[23.]

Tillfällig  
löneförbättring  
åt viss  
nordiska  
museets personal  
samt  
dyrtidstillägg  
åt museets  
och livrust-  
kammarens  
personal.

**20. Tillfällig löneförbättring åt viss nordiska museets personal samt dyrtidstillägg åt museets och livrustkammarens personal.** För beredande av tillfällig löneförbättring under år 1921 åt nordiska museets personal, med undantag av vakt- och arbetarpersonalen vid friluftsavdelningen å Skansen, anvisade 1921 års riksdag (skrivelse nr 362), på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 13,725 kronor, att efter Kungl. Maj:ts bestämmande utgå i huvudsaklig enlighet med de föreskrifter, som beträffande motsvarande befattningshavare inom den civila statsförvaltningen kunde varda gällande för år 1921.

Vidare lämnade riksdagen vissa medgivanden och bestämmelser rörande förskott i avräkning å motsvarande löneförbättring för år 1922, ävensom angående dyrtidstillägg åt nordiska museets personal, med undantag av vakt- och arbetarpersonalen vid friluftsavdelningen å Skansen, ävensom åt personalen vid livrustkammaren. För nämnda dyrtidstillägg anvisade riksdagen (skrivelsen nr 378) på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag av 150,000 kronor.

Nordiska museets nämnd har nu i skrivelse den 24 augusti 1921 gjort framställning om tilläggsanslag för år 1922 för beredande av

tillfällig löneförbättring åt museets tjänstemän ävensom om ett liknande anslag för samma år, tillräckligt att möjliggöra beredande av dyrtidstillägg åt museets personal enligt samma grunder, som kunde komma att gälla för tilldelande av dyrtidstillägg under år 1922 åt befattningshavare i statens tjänst.

Då de sålunda framlagda frågorna om tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt museets personal äro beroende av spörsmålet om sådan löneförbättring och dyrtidstillägg åt statens befattningshavare, kan framställning härutinnan nu ej avlåtas till riksdagen. Den framställning i ämnet, vilken jag har för avsikt att tillstyrka, torde emellertid böra avse icke allenast år 1922 utan även förra halvåret 1923 därvid för sistnämnda tid torde för den tillfälliga löneförbättringen böra beräknas hälften av det för år 1921 för ändamålet utgående anslaget eller således 6,863 kronor. För dyrtidstillägg kan anslagsbehovet, enligt vad verkställda beräkningar giva vid handen, uppskattas till ungefär 45,000 kronor. I vad angår åskande av anslag å 1922 års tilläggsstat kommer jag att i annat sammanhang göra vederbörlig hemställan. För närvarande inskränker jag mig därför till att hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående tillfällig löneförbättring åt viss nordiska museets personal samt dyrtidstillägg åt museets och livrustkammarens personal, beräkna på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom särskilda förslagsanslag:

*dels* till förenämnda tillfälliga löneförbättring ett belopp av högst 6,863 kronor;

*dels ock* till förberörda dyrtidstillägg ett belopp av 45,000 kronor.

### *Kulturhistoriska museet i Lund.*

21. **Kulturhistoriska museet i Lund.** Till detta museum, som står under ledning av kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, har under en lång följd av år utgått extra anslag. För ändamålet beviljades på extra stat för vartdera av åren 1920 och 1921 25,000 kronor, vilket belopp för år 1922 höjdes till 30,000 kronor.

[24.]

Kulturhistoriska museet  
i Lund.

[24.] Genom beslut den 22 juni 1922 fann Kungl. Maj:t gott ställa omförmälda, av riksdagen på extra stat för år 1922 anvisade anslag till förfogande av styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige att användas enligt riksdagens beslut och dessutom under villkor, att utav ledamöterna i styrelsen en vore av Kungl. Maj:t förordnad, att föreningen icke finge utan Kungl. Maj:ts tillstånd för-yttra något museets samlingar tillhörande föremål med undantag av dupletter, samt att en förteckning på under år 1922 gjorda nyförvärv före den 1 mars 1923 överlämnades till ecklesiastikdepartementet.

I skrivelse den 8 september 1921 har styrelsen för kulturhistoriska föreningen anhallit om utverkande av ett anslag å 30,000 kronor för år 1923 till omförmälda museum, och därvid meddelat, att de skäl som styrelsen föregående år anförde för en höjning av anslaget, fortfarande vore desamma.

Den lättnad, som ökningen av statsanslaget skulle kunnat medföra för föreningen, om dennas övriga inkomster kunnat beräknas lika högt som under år 1921, kunde dessvärre icke nu motses, då dels sparbankens i Lund anslag från och med år 1922 bortföle, dels ett nytt olyckligt spelår för det sydsvenska konstindustrilotteriet icke blott lämnat föreningen utan vinstutdelning utan därtill betungat densamma med en brist, som, även om den framdeles kunde täckas av lotteriet själv, dock komme att för en längre framtid ställa föreningen utan understöd från detta.

På grund av remiss har vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien i utlåtande den 11 oktober 1921 tillstyrkt bifall till förevarande framställning.

Departe-  
mentschefen.

När min företrädare i statsrådsämbetet förordade förslag till 1921 årt riksdag om anslag till här ifrågavarande ändamål, skedde detta med hänsyn till föreningens alldeles särskilt bekymmersamma ekonomiska ställning. Och trots sina vid tidigare tillfällen uttalade stora betänkligheter, anvisade riksdagen medel för att möjliggöra fortsättandet och uppehållandet av museets verksamhet. Någon vändning till det bättre i föreningens ekonomi har ännu icke kunnat förmärkas, och det synes därför vara oundgängligen nödvändigt att även denna gång bispringa föreningen. För förra halvåret 1923 torde hälften av det för år 1923 äskade anslaget böra finnas disponibelt.

Jag hemställer fördenskull om förslag till riksdagen

att till kulturhistoriska museet i Lund anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923

ett förslagsanslag, högst 15,000 kronor, att under de villkor Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige för att användas för museets förvaltningsomkostnader och i främsta rummet till avlöning åt två vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet.

*Norrlands kulturhistoriska museum i Härnösand.*

22. **Norrlands kulturhistoriska museum i Härnösand.** Till [25.] arvode åt en amanuens vid lapska avdelningen av detta museum har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1921 och 1922 anvisat 5,000 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. i Härnösand. Maj:t kan finna gott föreskriva. Norrlands kulturhistoriska museum i Härnösand.

Genom beslut den 19 november 1920 fastställde Kungl. Maj:t instruktion för ifrågavarande amanuens att lända till efterrättelse tillsvidare, så länge anslag för ändamålet utginge.

Museets styrelse har nu hos Kungl. Maj:t gjort framställning om beredande av enahanda anslag för år 1923, och vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har i infortrat utlåtande den 11 oktober 1921 tillstyrkt bifall härtill.

Under hänvisning till vad jag anfört under punkt 35 av bilagan åttonde huvudtiteln till 1920 års statsverksproposition hemställer jag om förslag till riksdagen Departementschefen.

att till arvode åt en amanuens vid lapska avdelningen av Norrlands kulturhistoriska museum i Härnösand anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 2,500 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

*Musikhistoriska museet.*

23. **Musikhistoriska museet.** Till understöd åt musikhistoriska museet, vilket inrättats i syfte att sammanföra sådana föremål, som anslöte sig till musikens historia, däribland musikinstrument, [26.] Musikhistoriska museet.



vilka såvitt möjligt borde försättas i brukbart skick, har från och med år 1907 utgått anslag å extra stat, för åren 1921 och 1922 med ett belopp av 5,000 kronor.

Nu har styrelsen för museet den 6 oktober 1921 anhållit att samma anslag som för år 1922 måtte beviljas jämväl för år 1923.

Departement-  
schefen.

Anslag för ändamålet torde böra utgå jämväl under förra halvåret 1923 med ett belopp, motsvarande hälften av det för föregående år beviljade.

Jag hemställer därför, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till musikhistoriska museet anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 2,500 kronor, att på de villkor och under de förbehåll, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till museets styrelse för museets ändamål.

#### *Svenska skolmuseet.*

[27.]

Svenska skol-  
museet.

24. **Svenska skolmuseet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts där- om gjorda framställning anvisade riksdagen till svenska skolmuseet på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 9,500 kronor samt på tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 724 kronor, båda anslagen att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma, till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för museets ändamål.

Hos Kungl. Maj:t har nu nämnda centralstyrelse anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes hos riksdagen äska till understöd åt svenska skolmuseet ett anslag å extra stat för år 1923 av 10,724 kronor och har vid ansökningsföreläsningen fogats dels berättelse om museets verksamhet under år 1920, dels ock följande förslag till inkomst- och utgiftsstat för svenska skolmuseet år 1923.

#### *Inkomster:*

|                                                   |                  |
|---------------------------------------------------|------------------|
| Statsbidrag . . . . .                             | kronor 10,724: — |
| Sveriges allmänna folkskolläraryörening . . . . . | » 1,000: —       |
| Stockholms stadsfullmäktige . . . . .             | » 1,200: —       |
| Flick- och samskoleföreningen . . . . .           | » 200: —         |

Summa kronor 13,124: —

*Utgifter:*

[27.]

|                                                    |        |          |
|----------------------------------------------------|--------|----------|
| Hyra för museilokalen . . . . .                    | kronor | 3,000: — |
| Uppvärmning av museilokalen . . . . .              | »      | 2,324: — |
| Elektrisk ström . . . . .                          | »      | 500: —   |
| Tjänstgöring å museet . . . . .                    | »      | 1,100: — |
| Specialutställningar och demonstrationer . . . . . | »      | 600: —   |
| Skolkinematografiska förevisningar . . . . .       | »      | 3,500: — |
| Undervisningsmateriell . . . . .                   | »      | 1,000: — |
| Inventarier . . . . .                              | »      | 320: —   |
| Katalogarbete . . . . .                            | »      | 20: —    |
| Telefonavgift . . . . .                            | »      | 165: —   |
| Brandförsäkring . . . . .                          | »      | 70: —    |
| Tryckningskostnader . . . . .                      | »      | 85: —    |
| Skrivmateriell och porton . . . . .                | »      | 40: —    |
| Frakter och transporter . . . . .                  | »      | 100: —   |
| Städning och renhållning . . . . .                 | »      | 300: —   |

Summa kronor 13,124: —

Till stöd för berörda framställning har centralstyrelsen anfört bland annat:

Svenska skolmuseets verksamhet under år 1920 framgår av bifogad styrelseberättelse. Av denna inhämtas bland annat, att museet under år 1920 åtnjöt understöd av Sveriges allmänna folkskolläraryörening med 1,500 kronor. Samma belopp har föreningen anslagit till skolmuseet även för åren 1921 och 1922 men har däremot sett sig nödsakad att på grund av stora utgifter för andra folkbildningsändamål, i främsta rummet fortbildningskurser för folk- och småskollärare, minska sitt anslag till skolmuseet för år 1923 till 1,000 kronor.

Av museets bifogade förslag till stat för år 1923 framgår, att museet icke kan under år 1923 utan ökning av de tillgångar, som för närvarande stå till buds, uppehålla verksamheten till sin nuvarande omfattning. I främsta rummet synes minskningen i anslaget från Sveriges allmänna folkskolläraryörening böra kompenseras genom en motsvarande ökning i statsbidraget, vilket ock synes centralstyrelsen rimligt, sedan svenska skolmuseet utvecklats till den betydelsefulla allmännyttiga institution, som det nu är.

Beträffande uppvärmningskostnad för år 1923 har museets styrelse beräknat samma belopp som enligt 1921 års statsverksproposition beräknats för år 1921, och har därför även det belopp av 724 kronor, som, enligt vad ovan blivit sagt, av riksdagen beviljats i och för ökning i värmekostnaden under år 1921 upptagits i det beräknade statsbidragsbeloppet för år 1923. Skulle överenskommelse längre fram under året kunna träffas med hyresvärden angående lägre ersättning för värme, skall centralstyrelsen därom göra anmälan.

Med hänsyn till den utgiftspost, som avser hyra för museilokalen, erinrar centralstyrelsen följande. Museets nuvarande lokal är förhyrd för tiden från och med den 1 oktober 1913 till den 1 oktober 1923 mot ett årligt hyresbe-

- [27.] lopp av 3,000 kronor. Enligt vad centralstyrelsen tror sig veta, finnes utsikt för museet att inom en icke alltför lång tid efter år 1923 erhålla en för detsamma lämplig lokal. Under sådana omständigheter vore det givetvis förmånligast för museet att detsamma efter den 1 oktober 1923 fortfarande finge hyra den nuvarande lokalen under den sannolikt korta tid, då detta skulle behövas. Därigenom skulle bland annat kostnaden för *en* flyttning av museet inbesparas. Då det emellertid tydligen är omöjligt att redan nu uppgöra något så när tillförlitliga beräkningar över hyreskostnad och eventuell flyttningskostnad för museet så långt framåt som slutet av år 1923, har centralstyrelsen trots det vara lämpligast att för närvarande beräkna hyreskostnaden för museet under hela år 1923 i enlighet med nuvarande förhållanden för att framdeles eventuellt inkomma med framställning om anslag å tilläggsstat för år 1923, i den mån detta kan komma att visa sig erforderligt.

På grund av remiss har skolöverstyrelsen den 31 augusti 1921 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anført bland annat:

Mot vad centralstyrelsen anført och hemställt har överstyrelsen intet att erinra. Att museet allt fortfarande utövar en betydelsefull och gagnande verksamhet finner överstyrelsen till fullo ådagalagt genom den framställningen bifogade årsredogörelsen, som utvisar, att museets samlingar alltjämt äro stadda i tillväxt och att detsamma fortfarande varit livligt besökt av representanter för svenskt och utländskt undervisningsväsen. Enligt överstyrelsens uppfattning vore det ur skolväsendets och det allmänna folkbildningsarbetets synpunkt att beklaga, om museet på grund av bristande tillgångar icke vore i stånd att uppehålla sin verksamhet i dess nuvarande omfattning. Överstyrelsen vill därför helt biträda centralstyrelsens hemställan, att den minskning, som Sveriges allmänna folkskolläraryörening på grund av ökade utgifter för andra folkbildningsändamål sett sig nödsakad att företaga i det av föreningen hittills beviljade årliga understödet, kompenseras genom en motsvarande ökning av statsanslaget.

För första halvåret 1923 torde böra för ändamålet äskas ett belopp av 5,365 kronor.

Departementschefen.

Med hänsyn till den alltmer omfattande och för det allmänna gagnande verksamhet, museet utövar, anser jag, att statsbidrag till detsamma fortfarande bör utgå. Då emellertid de förut enorma bränslepriserna nu ansenligt sjunkit, kan jag icke finna lämpligt, att ett belopp å 724 kronor, motsvarande det, som på grund av höjda uppvärmningskostnader beviljades av riksdagen på tilläggsstat för år 1921, tages i beräkning även vid bestämmande av det anslag, som bör utgå till museet för år 1923. Men vidare anser jag av samma skäl och då prisen jämväl å andra förnödenheter icke oväsentligt nedgått, att det äskade beloppet av 500 kronor för kompenserings av minskningen i inkomster från Sveriges allmänna folkskolläraryörening icke heller bör nu beviljas. Skulle det framdeles

visa sig, att ytterligare understöd blir oundgängligt för uppehållande av museets verksamhet i dess hittillsvarande omfattning, torde framställning därom kunna göras hos 1923 års riksdag. Anslaget för det ifrågavarande ändamålet synes mig sålunda böra för hela året 1923 beräknas till endast 9,500 kronor, varav hälften eller 4,750 kronor skulle komma på förra halvåret.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till svenska skolmuseet anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 4,750 kronor, att på de villkor Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för museets ändamål.

---

[27.]

## C. Kyrkliga ändamål.

### Kleresistaten.

[28.]

Kleresi-  
staten.

1. **Kleresistaten.** Under riksstatens åttonde huvudtitel har under en följd av år varit uppfört ett ordinarie förslagsanslag till kleresistaten å 90,000 kronor. De utgifter, som skola bestridas med dessa medel äro huvudsakligen vissa till biskopslöneregleringsfonden eller biskopar i de särskilda stiftet, till domkyrkosysslomän m. fl. utgående anslag, vilka utgå dels till en mindre del med i penningar fastställda belopp och dels till större delen med ersättningar för spannmål m. m. enligt markegångspris. Enär de sistnämnda beloppen i allmänhet icke utbetalas förrän under senare hälften av året torde halva anslagsbeloppet icke behöva vara tillgängligt under förra halvåret 1923, utan synes för ändamålet ett belopp av ungefär 20,000 kronor vara tillräckligt under denna tid. Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till kleresistaten, nu 90,000 kronor, med 20,000 kronor.

[29.]

Lappmarks  
ecklesiastik-  
verk,  
kyrkliga  
ändamål.

2. **Lappmarks ecklesiastikverk, kyrkliga ändamål.** Vidare hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, kyrkliga ändamål, nu 4,000 kronor, med halva beloppet eller 2,000 kronor.

[30.]

Ersättning  
för präster-  
skapets  
tionde.

3. **Ersättning för prästerskapets tionde.** Enligt lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför den 9 december 1910 (nr 141 s. 25) skola prästerskapet enligt förut givna författningar tillkommande tionde,

vare sig tertial-, smör-, fisk- eller kvicktionde, ävensom alla andra avgifter av fast egendom indragas till statsverket mot gottgörelse i penningar under titel: ersättning för prästerskapets tionde (1 §). — Indragningen skall för varje pastorat äga rum från och med ecklesiastikåret näst efter det, med vars utgång den på grund av förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda löneregleringen för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla (2 §). För varje församling skall uträknas, dels huru mycket för ecklesiastikåret näst före det, efter vars utgång indragningen skall äga rum, bort i persedlar och penningar enligt gällande lönereglering utgöras av varje fastighet i församlingen, dels ock vilka belopp i penningar persedlarna motsvara efter medeltalen av medelmarkegångsprisen under de femtio åren 1864—1913. Kammarkollegium har att, efter sålunda gjord uträkning, fastställa den summa i penningar, till vilken samtliga omförmälda avgifter skola för varje församling vid indragningen beräknas (3 §). — Ersättning för de till statsverket indragna avgifterna skall för varje församling från och med det ecklesiastikår, indragningen där äger rum, för all framtid utgå med den av kammarkollegium jämlikt 3 § fastställda summan, och skall denna summa för varje ecklesiastikår vid dess början inlevereras från statsverket till kyrkofonden (4 §). — De till statsverket indragna avgifter skola under loppet av tjugu ecklesiastikår, räknade för varje pastorat från och med det år, då indragningen där vidtager, avskrivas i sådan ordning, att av den summa, kammarkollegium enligt 3 § fastställt, inom vederbörande församling till statsverket årligen erläggas under de första tio åren 60 procent, under därpå följande fem år 40 procent och under de sista fem åren 20 procent, varefter från och med det tjuguförsta året återstoden eftergives. Vad av den för en församling fastställda avgiftssumma enligt sålunda stadgade grunder icke den 30 april 1944 förfallit till betalning skall omedelbart avskrivas (5 §). — De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning av bestämmelserna i nämnda lag kunna finnas erforderliga, meddelas av Konungen (7 §).

Jag erinrar vidare därom, att, på grund av nyssberörda stadgande i 7 §, särskilda föreskrifter rörande lagens tillämpning meddelats av Kungl. Maj:t genom kungörelse den 11 december 1914 (nr 483).

I lagen om kyrkofond den 9 december 1910 (nr 141 sid. 37)

- [30.] stadgas ytterligare, att till kyrkofonden skall ingå vad enligt lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför årligen skall av statsverket gäldas såsom ersättning för tionde och andra avgifter av fast egendom, vilka på grund av förut givna författningar tillkommit prästerskapet, samt att inleverering till kyrkofonden av denna ersättning vidtager med avseende å varje pastorat från och med ecklesiastikåret näst efter det, med vars utgång den på grund av förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda löne-regleringen för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla.

För fullgörande av den statsverket sålunda åliggande skyldigheten att till kyrkofonden betala ersättning för prästerskapets tionde uppförde 1914 års senare riksdag, på Kungl. Maj:ts framställning, på ordinarie stat under åttonde huvudtiteln ett förslagsanslag å 60,000 kronor med titel: ersättning för prästerskapets tionde. På Kungl. Maj:ts framställningar höjdes ifrågavarande anslag av 1915 års riksdag till 190,000 kronor och av 1916 års riksdag till 419,400 kronor.

Ifrågavarande anslagsbelopp hade beräknats på det sätt, att från den ersättning, som statsverket hade att betala till kyrkofonden, avdragits belopp, motsvarande vad församlingarna skulle utgiva till statsverket.

I avseende på sättet för anslagets upptagande i riksstaten har sedermera, på Kungl. Maj:ts förslag, vidtagits den förändring, att såsom inkomst under titel: prästerskapets till statsverket indragna tionde, upptagits bidragen från vederbörande församlingar, under det att å utgiftssidan uppförts bruttobeloppet av den ersättning, som skulle av statsverket betalas till kyrkofonden.

Av 1917 års riksdag uppfördes sålunda i 1918 års riksstat såsom inkomst av förevarande slag ett belopp å 1,032,000 kronor, under det att förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde upptogs med ett till 1,720,000 kronor förhöjt belopp. I 1919 års riksstat upptogos motsvarande poster med respektive 1,431,000 och 2,384,500 kronor, i 1920 års riksstat med respektive 1,841,000 kronor och 3,068,750 kronor, i 1921 års riksstat med respektive 2,176,140 kronor och 3,626,900 kronor samt i 1922 års riksstat med respektive 2,426,100 kronor och 4,043,500 kronor. Beträffande närmare utred-

ning i ärendet tillåter jag mig hänvisa till det vid 1918 års statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1918, punkten 32.

Sedan Kungl. Maj:t den 22 juni 1921 med hänsyn till den beslutade omläggningen av budgetåret anbefallt kammarkollegium att inkomma med yttrande i fråga om det belopp, varmed ifrågavarande anslag borde uppföras i riksstaten för förra halvåret 1923 till bestridande av det för ecklesiastikåret 1923—1924 erforderliga ersättningsbeloppet, har kammarkollegium i skrivelse den 29 september 1921 anfört följande:

På sätt collegium i skrivelse den 18 november 1920 meddelat, uppgingo de av collegium då fastställda sammanlagda ersättningsbeloppen för till statsverket indragna avgifter av ifrågavarande slag till följande belopp:

|                      |           |           |         |          |        |
|----------------------|-----------|-----------|---------|----------|--------|
| för ecklesiastikåret | 1914—1915 | till      | 32,584: | 81       | kronor |
| »                    | »         | 1915—1916 | »       | 99,746:  | 59 »   |
| »                    | »         | 1916—1917 | »       | 353,646: | 96 »   |
| »                    | »         | 1917—1918 | »       | 588,589: | 97 »   |
| »                    | »         | 1918—1919 | »       | 683,957: | 58 »   |
| »                    | »         | 1919—1920 | »       | 644,401: | 22 »   |
| »                    | »         | 1920—1921 | »       | 692,129: | 63 »   |

De från och med innevarande ecklesiastikår 1921—1922 indragna avgifter av ifrågavarande beskaffenhet äro numera av collegium till beloppet fastställda, utgörande en summa av 582,253 kronor 79 öre.

Rörande de avgifter av förevarande slag, som skola indragas till statsverket antingen från och med ecklesiastikåret 1922—1923 eller från och med ecklesiastikåret 1923—1924 och för vilka ersättning skall från och med det förra, respektive det senare ecklesiastikåret tillföras kyrkofonden, hava desamma ännu ej hunnit fastställas och kunna alltså nu endast beräknas.

I sådant avseende anförde collegium i sin förenämnda skrivelse den 18 november 1920 beträffande serien 1922—1923, att efter de förhållanden, som voro rådande ecklesiastikåret 1896—1897, kunde hithörande avgifter beräknas till omkring 351,700 kronor. Förhöjdes av skäl, som collegium i skrivelse i ämnet den 27 september 1917 angivit, detta belopp med 15 procent eller till i runt tal 404,450 kronor, erhöles beräkneliga beloppet av de avgifter, för vilka ersättning av statsmedel skulle från och med ecklesiastikåret 1922—1923 ingå till kyrkofonden.

Med tillämpning av samma beräkningsgrunder i fråga om avgiftsserien 1923—1924 blir det beräkneliga beloppet av de avgifter, för vilka ersättning av statsmedel skall från och med ecklesiastikåret 1923—1924 ingå till kyrkofonden, 212,570 kronor.

Den summa, som erfordras till gäldande av samtliga ifrågavarande ersättningar, skall förty framgå av följande sammandrag:

[30.]



|       |                  |           |                     |        |             |
|-------|------------------|-----------|---------------------|--------|-------------|
| [30.] | ecklesiastikåret | 1914—1915 | (fastställt belopp) | kronor | 32,584: 81  |
|       | »                | 1915—1916 | »                   | »      | 99,746: 59  |
|       | »                | 1916—1917 | »                   | »      | 353,646: 96 |
|       | »                | 1917—1918 | »                   | »      | 588,589: 97 |
|       | »                | 1918—1919 | »                   | »      | 683,957: 58 |
|       | »                | 1919—1920 | »                   | »      | 644,401: 22 |
|       | »                | 1920—1921 | »                   | »      | 692,129: 63 |
|       | »                | 1921—1922 | »                   | »      | 582,253: 79 |
|       | »                | 1922—1923 | (beräknat belopp)   | »      | 404,450: —  |
|       | »                | 1923—1924 | »                   | »      | 212,570: —  |

---

Summa kronor 4,294,330: 55

eller i avrundat tal 4,294,400 kronor. \*

Det i riksstaten på utgiftssidan upptagna förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde torde fördensull böra för förra halvåret 1923 bestämmas till 2,147,200 kronor och det bland inkomsterna under titel: prästerskapets till statsverket indragna tionde upptagna belopp samtidigt fastställas till 1,288,320 kronor.

På grund av remiss har statskontoret den 8 november 1921 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

Jämlikt lagen den 9 december 1910 angående indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför skall den fastställda summan av de indragna avgifterna för varje ecklesiastikår vid dess början inlevereras från statsverket till kyrkofonden. Härav torde framgå, att förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde bör i riksstaten för förra halvåret 1923 upptagas med hela det för ecklesiastikåret 1923—1924 beräknade beloppet. Enligt samma lag skola till statsverket indragna avgifter, som icke avskrivits, uppbäras och redovisas i samband med kronouppbörd, vilken ju försiggår i november och december. Då i riksstaten för år 1922 under inkomsttiteln »prästerskapets till statsverket indragna tionde» upptagits de belopp, som beräknats inflyta för ecklesiastikåret 1922—1923 och motsvarande avgifter för ecklesiastikåret 1923—1924 böra såsom inflytande under hösten 1923 upptagas i riksstaten för budgetåret 1923—1924, följer härav, att å förenämnda inkomsttitel i riksstaten för förra halvåret 1923 ingen inkomst torde kunna beräknas.

Departementschefen.

Med hänsyn till de i lag givna bestämmelserna rörande inleverering till kyrkofonden vid början av varje ecklesiastikår av ersättning för prästerskapets indragna tionde torde såsom statskontoret föreslagit hela ifrågavarande anslag böra uppföras i riksstaten för förra halvåret 1923. Något motsvarande inkomstbelopp kan däremot såsom statskontoret jämväl anfört icke för denna budgetsperiod upptagas i riksstaten. Jag får erinra om att Eders Kungl. Maj:t

förut denna dag vid prövning av beräkningen av statsverkets tillgångar beslutit att i övergångsbudgeten för förra halvåret 1923 upptaga inkomsttiteln: Prästerskapets till statsverket indragna tionde utan angivet belopp. Under hänvisning i övrigt till den i ärendet verkställda utredningen får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde, nu 4,043,500 kronor, med ett belopp av 4,294,400 kronor.

**4. Ersättning för vissa prästerskapet tilldelade statsanslag.** Enligt 3 § 2 mom. lagen om kyrkofond den 9 december 1910 skall till kyrkofonden ingå årlig ersättning av statsverket ej mindre för de anslag i krono- och kyrkotionde samt oindelt spannmål ävensom hemmansräntor, för vilka gottgörelse av statsmedel lämnas prästerskapet det ecklesiastikår, som tilländagår näst före den 1 maj 1914, än även för de statsanslag i penningar, som för samma ecklesiastikår av prästerskapet åtnjutas. Med föranledande härav har sedan år 1916 under åttonde huvudtiteln på ordinarie stat varit uppfört ett anslag till ersättning för vissa prästerskapet tilldelade statsanslag, för vart och ett av åren 1921 och 1922 upptaget till 304,752 kronor.

[31.]  
Ersättning  
för vissa  
prästerskapet  
tilldelade  
statsanslag.

Detta anslag plägar i början av året i sin helhet överföras till kyrkofonden, som skall utbetala ersättningarna för de mistade statsanslagen. Då den ojämförligt största delen av dessa ersättningar utbetalas först under årets senare hälft, synes något hinder icke förefinnas för att denna överföring sker i juli månad i stället för i januari. Någon svårighet torde icke finnas för fonden att oaktat uppskovet fullgöra eventuellt förekommande utbetalningar till vederbörande. Något anslag till förevarande ändamål synes sålunda icke behöva uppföras i riksstaten för förra halvåret 1923.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till ersättning för vissa prästerskapet tilldelade statsanslag utan angivet belopp.

[32.]

Ersättning åt  
vissa försam-  
lingar till  
följd av  
lindring i  
främmande  
trosbekänna-  
res skattskyld-  
ighet.

5. **Ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet.** Genom lag den 16 oktober 1908 angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning förordnades, bland annat, att avgifter till svenska kyrkan eller hennes prästerskap eller betjäning, vilka efter kyrkostämmas beslut eller eljest uttaxerades, skulle för inkomst av kapital eller arbete endast med hälften av det belopp, som eljest bort utgå, påföras medlemmar av sådan i riket befintlig församling av främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, vilka ägde rätt till offentlig religionsövning, såvida de främmande trosbekännarna före den 1 januari det år, då debitering av avgifterna verkställdes, i laga ordning övergått till eller eljest rättsligen tillhört och fortfarande tillhörde den främmande församlingen. Vidare förordnades genom kungörelse samma dag, den 16 oktober 1908, att när inom någon till svenska kyrkan hörande församling medlemmar av sådan i riket befintlig församling av främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, vilken ägde rätt till offentlig religionsövning, borde, enligt vad därom vore särskilt stadgat, komma i åtnjutande av lindring vid utgörande av de avgifter till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, som å dem belöpte för inkomst av kapital eller arbete, och det avgiftsbelopp, från vilket befrielse sålunda åtnjötes, för året uppginge till sammanlagt minst 50 kronor, den till svenska kyrkan hörande församlingen ägde av allmänna medel undfå ersättning med motsvarande belopp; och skulle vederbörande kyrkoråd för utbekommande av sådan ersättning hava att före utgången av april månad året efter det, då debitering av ifrågavarande avgifter verkställdes, å beloppet ingiva rekvisition, i Stockholm till statskontoret och i övriga orter till länsstyrelsen, vilka myndigheter det skulle åligga att utbetala den ersättning, som funnes böra utgå.

Till beredande av sådan ersättning har i riksstaten från och med år 1918 varit uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 25,000 kronor, från vilket anslag efter rekvisitionernas ingivande till vederbörande församlingar utbetalats dem tillkommande belopp. Då dessa utbetalningar ske under förra hälften av året och avse närmast föregående kalenderår, torde det vara nödvändigt, att hela nämnda belopp, 25,000 kronor, blir tillgängligt under förra halvåret 1923.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet med oförändrat belopp, 25,000 kronor.

#### 6. **Pastor vid svenska Gustafs församlingen i Köpenhamn.**

[33.]

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* anslaget till pastor vid svenska Gustafs församlingen i Köpenhamn, nu 6,000 kronor, med halva beloppet eller 3,000 kronor.

Pastor vid  
svenska  
Gustafs församlingen i  
Köpenhamn.

7. **Stipendier för utbildande av präster, förtrogna med finska språket.** Riksdagen har år 1920 till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, beviljat 13,500 kronor, därav på extra stat för vardera av åren 1921 och 1922 såsom förslagsanslag, högst, anvisats ett belopp av 4,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som kunde erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

[34.]

Stipendier för  
utbildande av  
präster, för-  
trogna med  
finska  
språket.

Vid anmälan den 22 juni 1921 av riksdagens beslut i fråga om det för år 1922 anvisade anslaget förordnade Kungl. Maj:t, att i avseende å dess användande skulle gälla de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t den 13 juni 1908 meddelats angående användningen av ett motsvarande anslag för åren 1909—1911 med den ändring, att ett vart av stipendierna skulle utgå med 1,500 kronor att av domkapitlet i Luleå utbetalas med 750 kronor för vardera lästerminen. Bestämmelserna i övrigt finnas återgivna i det utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1914, punkten 29, vilket finnes fogat vid den till 1914 års förra riksdag avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov.

Då för förra halvåret 1923 erfordras hälften av det till ifrågasvarande ändamål för helt år beräknade beloppet, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket,

av förut beviljade medel anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 2,250 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

Resestipen-  
dier åt  
prästmän.

8. **Resestipendier åt prästmän.** Till resestipendier åt prästmän har riksdagen under en följd av år på extra stat anvisat anslag, för vartdera av åren 1921 och 1922 utgående med 16,000 kronor. I anslutning till vad chefen för finansdepartementet förut i dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anfört i fråga om utgående av resestipendier under år 1923 anser jag mig icke böra hemställa om äskande av anslag för ifrågavarande ändamål på övergångsbudgeten för förra halvåret 1923.

[35.]

Bidrag till  
avlöning åt  
svenska sjö-  
manspräster  
i vissa  
utländska  
hamnstäder.

9. **Bidrag till avlöning åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder.** Till beredande av religionsvård åt svenska sjömän m. fl. i utländska hamnar samt åt andra därstädes sig uppehållande landsmän har riksdagen på extra stat anvisat medel alltsedan år 1875.

För vartdera av åren 1921 och 1922 har anslaget utgått med 41,500 kronor.

Den 22 juni 1921 ställdes anslaget för år 1922 till svenska kyrkans missionsstyrelses förfogande att användas till avlöande under 1922 av:

|                                                                                                                         |        |          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----------|
| 1) en svensk sjömanspräst i Kiel .....                                                                                  | kronor | 4,500: — |
| 2) en d:o i West-Hartlepool .....                                                                                       | »      | 5,000: — |
| 3) en d:o i Calais-Dunkerque, som tillika innehar<br>pastorsbefattningen i svenska Sofiaförsam-<br>lingen i Paris ..... | »      | 2,500: — |
| 4) en d:o i Stettin .....                                                                                               | »      | 4,500: — |
| 5) en d:o i London .....                                                                                                | »      | 5,000: — |
| 6) en d:o i Antwerpen .....                                                                                             | »      | 5,000: — |
| 7) en d:o i Rotterdam .....                                                                                             | »      | 5,000: — |
| 8) en d:o i Kristiania .....                                                                                            | »      | 5,000: — |
| 9) en d:o i Hull .....                                                                                                  | »      | 5,000: — |

Summa kronor 41,500: —

Svenska kyrkans missionsstyrelse har i skrivelse den 31 augusti 1921 framhållit, att anslag till enahanda belopp fortfarande vore nödvändigt, om styrelsen skulle kunna i önskvärd och behövlig omfattning fortsätta sin verksamhet å omförmälda platser. Härjämte har styrelsen anhållit om beredande av anslag jämväl till avlönande av en prästman för verksamhet bland svenskar i Buenos Aires m. fl. platser i Sydamerika.

Styrelsen har därvid meddelat, att en av styrelsen till Buenos Aires utsänd prästman sedan hösten 1919 bedrivit en omfattande verksamhet bland såväl där boende landsmän som svenska sjömän. En svensk skola hade upprättats med pastorn som föreståndare. Vidare hade han upprepade gånger besökt en svensk koloni i gränstrakterna mellan Brasilien och Argentina, som utgjorde resterna av en skara år 1909 från hemlandet utvandrade svenska emigranter, vilken koloni förut saknat all religiös och kulturell förbindelse med hemlandet. Då pastorns verksamhet vore synnerligen ekonomiskt betungande — hans lön för år 1921 utginge med 15,000 kronor — nödgades styrelsen anhålla om ett anslag å 5,000 kronor till hans avlönande.

Under åberopande härav har styrelsen hemställt om ett anslag för ifrågavarande verksamhet å sammanlagt 46,500 kronor för år 1923.

Statskontoret har den 12 september 1921 avgivit infordrat utlåtande över framställningen.

Därvid har statskontoret anfört, att det syntes kunna ifrågasättas, huruvida under nu rådande statsfinansiella förhållanden staten borde öka sitt bidrag till ifrågavarande verksamhet.

Ehuru missionsstyrelsens framställning väl i och för sig kan synas behjärtansvärd, anser jag mig dock icke under nu rådande förhållanden kunna lämna min medverkan till den ifrågasatta höjningen av anslaget. Detta torde alltså fortfarande böra beräknas till 41,500 kronor för helt år. För nu föreliggande anslagsperiod skulle sålunda erfordras halva beloppet eller 20,750 kronor. Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Departementschefen

att såsom bidrag till avlönande av svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 20,750 kronor.

10. **Dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder.** Såsom bidrag till avlöning åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder anvisade 1921 års riksdag på *extra stat* för år 1922 ett förslagsanslag, högst 41,500 kronor,

[36.]

Dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder

- [36.] vilket anslag genom Kungl. Maj:ts beslut den 22 juni 1921 ställts till svenska kyrkans missionsstyrelses förfogande till avlönande under år 1922 av svenska sjömanspräster i Kiel, West-Hartlepool, Calais-Dunkerque, Stettin, London, Antwerpen, Rotterdam, Kristiania och Hull.

För bestridande av dyrtidstillägg under år 1921 åt omförmälda präster anvisade riksdagen på tilläggsstat för samma år ett förslagsanslag av 35,000 kronor och förklarade därvid tillika, att under år 1922 tills vidare och intill dess definitivt beslut fattats rörande de medel, av vilka för sagda år kostnaderna för dyrtidstillägg åt ifrågasvarande sjömanspräster skulle bestridas, härför erforderliga belopp skulle utgå av det utav riksdagen till beredande av dyrtidstillägg för år 1922 åt olika grupper av befattningshavare och pensionärer m. fl. vid sidan av huvudtitlarna såsom avsättning å 1922 års rikstat anvisade förslagsanslag, högst, å 132,000,000 kronor.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 29 juni 1921 meddelat bestämmelser rörande dyrtidstilläggets utgående.

Med hänsyn till att Kungl. Maj:t ännu icke fattat slutlig ståndpunkt ifråga om framställning till riksdagen rörande grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, torde det belopp, som kräves för dyrtidstillägg åt sjömanspräster, icke ännu kunna angivas. I likhet med vad som är avsett beträffande befattningshavare i statens tjänst torde man även i fråga om de befattningshavare, vilka det nu gäller, böra hos 1922 års riksdag äska anslag såväl å tilläggsstat för år 1922 som å övergångsbudgeten för förra halvåret 1923. Verkställda beräkningar synas giva vid handen, att anslag av 26,000 kronor å 1922 års tilläggsstat och av 11,000 kronor å 1923 års halvårsbudget torde komma att visa sig vara tillräckliga för ändamålet. Nämnda belopp torde därför böra beräknas å vederbörande stater. Beträffande tilläggsstaten återkommer jag därtill i annat sammanhang.

Jag hemställer följaktligen nu allenast, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder, för ändamålet beräkna på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag av 11,000 kronor.

11. **Pastor vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin.** Till avlöning åt pastorn vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin har riksdagen på framställning av Kungl. Maj:t anvisat på extra stat för vart och ett av åren 1908—1922 ett belopp av 6,000 kronor.

[37.]

Pastor vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin.

I en med skrivelse från utrikesdepartementet den 9 september 1921 överlämnad ansökning har Victoriaförsamlingens kyrkoråd anhållit, att anslag å enahanda belopp måtte utverkas även för år 1923.

Då för förra halvåret 1923 till ifrågavarande ändamål erfordras hälften av det för år beräknade beloppet, hemställer jag om förslag till riksdagen

att till avlöning åt pastorn vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor.

12. **Utredning rörande ecklesiastika boställen.** Till bestridande av kostnaderna för utredning rörande ecklesiastika boställen har riksdagen för vart och ett av åren 1903—1922 beviljat medel på extra stat, för sistnämnda år utgående med ett belopp av 19,700 kronor.

[38.]

Utredning rörande ecklesiastika boställen.

I skrivelse den 22 juni 1920, nr 8 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 åttonde huvudtitel anförde riksdagen, beträffande ifrågavarande anslag, bland annat, följande:

Av det vid 1920 års statsverksproposition fogade utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden den 7 januari 1920, punkten 44, framginge, att den fortsatta utredningen rörande ecklesiastika boställen vore avsedd att efter Östergötlands län omfatta Kronobergs län såsom hänförligt till våra äldre kulturbygder. Riksdagen ville emellertid framhålla, att då sistberörda län i förevarande avseende ej torde hava att uppvisa några mera väsentliga olikheter i förhållande till Östergötlands län, ett större resultat av ifrågavarande undersökning syntes kunna vinnas, därest densamma sedermera förlades, i stället för till Kronobergs län, till ett av våra sydligaste län, Malmöhus, Kristianstads eller Hallands län. Riksdagen hade därför beviljat ifrågavarande anslag under förutsättning att den fortsatta undersökningen efter Östergötlands län utsträcktes att omfatta något av de nämnda sydligaste länen.

Genom beslut den 29 oktober 1920 dels uppdrog Kungl. Maj:t åt kammarkollegium att genom tjänsteman, som därtill av kollegium förordnades, tills vidare under år 1921 fullfölja utredningen rörande de ecklesiastika boställena, varvid förklarades, att arbetet skulle omfatta, förutom Värmlands och Kopparbergs län, jämväl Östergötlands och Hallands län, dels ock ställde Kungl. Maj:t det för år 1921 be-



[38.] viljade anslaget till förfogande av kammarkollegium för det därmed avsedda ändamålet.

Av ifrågavarande anslag har utgått dels arvoden till en extra arkivarie och en extra notarie, dels ersättning till biträden och renskrivning, dels ock erforderligt belopp till täckande av tryckningskostnader.

Vid beviljandet av anslaget för år 1922 framhöll riksdagen, att de avlöningsbelopp, som skulle utgå ur anslaget, borde av Kungl. Maj:t fastställas efter hörande av allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Genom beslut den 22 juni 1921 meddelade Kungl. Maj:t allmänna föreskrifter med åliggande för sagda nämnd att avgiva förslag till grunder för icke ordinarie befattningshavares avlöande. Dylikt förslag har numera inkommit från nämnden, varefter Kungl. Maj:t den 31 december 1921 utfärdat bestämmelser i ämnet.

I skrivelse den 12 september 1921 har kammarkollegium gjort framställning rörande anslag för ifrågavarande utredningsarbets fortsättande under tiden efter utgången av år 1922 och därvid anfört huvudsakligen följande:

Utredningsarbetet, som till utgången av år 1920 omhänderhafts av sekreteraren hos collegium H. Skoglund, har under den gångna delen av år 1921 varit anförtrott åt sekreteraren hos collegium H. Bovin, vilken därunder tidvis åtnjutit biträde av en extra notarie. Utredningen har under år 1921 fortgått beträffande boställen i Kopparbergs län, varjämte utsänts frågeformulär till pastorsämbetena i Östergötlands län för inhämtande av vissa preliminära uppgifter.

Då utredningsarbetet, sådant det numera blivit av Kungl. Maj:t och riksdagen planerat, icke kan slutföras inom åtskilliga år, får collegium nu hos Kungl. Maj:t anmäla frågan om anvisande av för ändamålet erforderliga medel för tid efter utgången av år 1922. Med hänsyn till att budgetåret är avsett att omläggas från och med den 1 juli 1923 torde eventuella äskanden härvidlag böra avse förra hälften av år 1923 (övergångsbudgeten).

Vad beträffar storleken av det anslag, som för ändamålet må erfordras å övergångsbudgeten, kan collegium icke nu framlägga någon fullt exakt beräkning, då det för en sådan beräkning skulle vara nödigt äga kännedom om storleken av de arvoden, som under år 1922 komma att utgå till den för utredningen anställda personal. Anslaget synes emellertid kunna beräknas till hälften av motsvarande anslag för år 1922, eller sålunda 9,850 kronor, då den för utredningsarbetets bedrivande avsedda personal lär böra bli densamma under år 1923 som under år 1922.

Kollegium, som i särskild skrivelse den 12 september 1921 framfört sina krav på anslag för upprätthållande av sin ämbetsverksamhet under förra halvåret 1923, har emellertid såväl härvid som i fråga om äskande av anslag för

fortsatt bedrivande av utredning rörande ecklesiastika boställen haft att taga hänsyn till den särskilda mening att iakttaga strängaste sparsamhet, som Kungl. Maj:t låtit utgå till ämbetsverken. Detta har föranlett kollegium att taga i övervägande, huruvida icke den förevarande utredningen skulle kunna utan större olägenheter avbrytas för någon tid. Då för slutförande av utredningen rörande boställena i Kopparbergs, Östergötlands och Hallands län torde komma att krävas flera år samt det material, som för ändamålet hopbringats, i allt fall givetvis kommer den fortsatta utredningen tillgodo, vill det synas kollegium, som om ett kortare uppehåll i utredningsarbetet, därest så skulle visa sig önskligt med hänsyn till de statsfinansiella förhållandena, bör kunna äga rum utan några större olägenheter. Anslaget skulle alltså i nödfall kunna indragas för nu ifrågavarande budgettermin.

Därest Kungl. Maj:t sålunda skulle finna skäl att icke äska anslag till ifrågavarande ändamål för förra halvåret 1923, anser kollegium sig böra i sparsamhetens intresse ifrågasätta, huruvida icke utredningsarbetet skulle kunna, om icke helt inställas, så dock i avsevärd mån inskränkas redan från och med år 1922. Skall, på sätt ovan antytts, avbrott i allt fall göras, är det nämligen med avseende å arbetets plan och syfte utan egentlig betydelse om avbrottstiden utsträcker så långt som till halftannat år, helst möjlighet ju alltid bör finnas att efter arbetets återupptagande genom anlitan av förstärkta krafter återtaga den förlorade tiden.

På grund härav och med hänsyn därtill, att avslutandet av den under arbete varande redogörelsen för Kopparbergs län icke är att emotse under år 1922, om arbetet då skulle fortgå, har kollegium trott sig böra i detta sammanhang uttala, att utredningsarbetet under år 1922 skulle utan större olägenheter kunna i så måtto inskränkas, att anställande av en extra arkivarie och en extra notarie för denna tid icke erfordras. Den under tryckning varande redogörelsen beträffande Värmlands län bör emellertid givetvis slutföras, även om den icke skulle medhinnas under år 1921. För därvid erforderlig korrekturläsning m. m. uppkommer kostnad för biträde. Detta biträde synes i övrigt under år 1922 lämpligen kunna under inseeende av någon av kollegii ordinarie arkivarier sysselsättas med verkställande av avskrifter m. m. för undersökning beträffande de län, för vilka utredning för närvarande pågår. Till täckande av tryckningskostnader och ersättning till biträden skulle sålunda åtminstone en del av anslaget för år 1922 erfordras, varemot arvodena till den extra arkivarien och extra notarien skulle kunna besparas.

Med anledning av denna kollegii skrivelse har jag under hand inhämtat upplysningar huru långt arbetet fortskridit beträffande boställena i Kopparbergs län, av vilka upplysningar framgår, att därest samma arbetskrafter, som nu äro sysselsatta med utredningsarbetet, nämligen en extra arkivarie och en extra notarie jämte nödiga biträden, även för den närmaste tiden få disponeras för detta arbete, utredningen rörande Kopparbergs län bör kunna slutföras till den 1 juli 1923.

[38.] Beträffande fortsättningen av utredningen rörande de ecklesiastika boställena enligt nuvarande plan ber jag att få erinra om följande. Riksdagen, på vars initiativ utredningen blivit igångsatt, har så sent som år 1919 med anledning av att fråga då uppstått huruvida utredningen borde fortgå på samma sätt som dittills, uttalat följande:

Att utredningsarbetet bör slutföras beträffande de län, för vilka detsamma redan påbörjats, är en uppfattning, åt vilken riksdagen förra året gav uttryck. Beträffande den av departementschefen uppställda frågan, huruvida ett ytterligare fullföljande av utredningen bör ske i samma utsträckning som hittills, vill riksdagen frambålla, att skäl väl kunna andragas för den uppfattningen, att boställsutredningen, sådan den nu bedrives, kommer att draga alltför långt ut på tiden och näppeligen tjänar något praktiskt syfte, som står i rimligt förhållande till kostnaderna. Å andra sidan bör dock ej förbises den betydelse, en sådan utredning *kan* äga ej allenast vid eventuellt uppkommande tvister utan även för tillämpning i vissa delar av den nya prästlönelagstiftningen och för upprätthållande av den rättsliga vården av de ecklesiastika boställena.

Vid överbägande av de skäl, som anförts för och emot en fortsatt utredning av ifrågavarande art, har riksdagen icke ansett sig kunna nu uttala sig för en åtgärd, som skulle omedelbart inhibera undersökningens fortsättande. Det synes riksdagen nämligen kunna erbjuda intresse, att vissa resultat av en undersökning rörande boställena inom mellersta och södra Sverige föreläges, innan man helt bestämde sig för huruvida utredningen bör upphöra eller ej. Riksdagen anser följaktligen, att möjlighet beredes att under ännu någon tid fortsätta utredningsarbetet, då förlagt till någon eller några av våra äldre kulturbygder, som i förevarande avseende erbjuder väsentliga olikheter i förhållande till de trakter, vilka utredningen hittills omfattat. Då resultatet av en utredning rörande exempelvis något län i mellersta och något län i södra Sverige föreligger, torde frågan om arbetets fortsättande böra ånyo upptagas.

Av detta riksdagens uttalande om arbetets fortsättande tills vidare synes mig klart framgå, att riksdagen icke önskar något uppehåll i utredningsarbetet. Då därtill kommer, att den pågående utredningen rörande boställena i Kopparbergs län, vilken utredning med hänsyn till de säregna jordförhållandena i Dalarna erbjuder särskilt stort intresse, synes kunna slutföras inom den tid, för vilken anslag nu bör äskas hos riksdagen, synas mig de av kammarkollegium anförda skälen för ett, låt vara tillfälligt, uppehåll i utredningen icke böra vinna beaktande för den tidsperiod, varom för närvarande är fråga. I enlighet med därom av mig gjord hemställan har Kungl. Maj:t genom beslut den 9 december 1921 uppdragit åt kammarkollegium att genom tjänsteman, som av kollegium förord-

nas, tills vidare under år 1922 fullfölja utredningen rörande ecklesiastika boställen i den omfattning, som genom beslut den 29 oktober 1920 föreskrivits. Anslag för ändamålet synes därför nu böra begäras hos riksdagen för förra halvåret 1923. För utredningens fullföljande under nämnda tid torde böra beräknas hälften av det i 1922 års riksstat uppförda beloppet, 19,700 kronor, eller 9,850 kronor.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för utredning rörande ecklesiastika boställen bevilja på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag av 9,850 kronor.

13. **Svensk kyrka i Kristiania.** Såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppförande i Kristiania av en svensk kyrka jämte församlingshus beviljade 1917 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag ett anslag av 125,000 kronor att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva, och anvisade därav på extra stat för år 1918 såsom reservationsanslag ett belopp av 25,000 kronor. Vid föredragning av ifrågavarande ärende anförde dåvarande departementschefen, bland annat, följande (Kungl. Maj:ts proposition nr 212, sid. 7):

[39.]  
Svensk kyrka  
i Kristiania.

Med anvisande av anslag för ifrågavarande ändamål torde emellertid böra förbindas vissa villkor. Sålunda läres, innan någon del av statsbidraget utbetalas, viss del av byggnadsarbetet böra vara utförd samt dessutom förebringas fullgod säkerhet för att de för byggnadsföretaget utöver statsanslaget erforderliga medel komma att i behörig tid vara tillgängliga och att ytterligare tillskott av statsmedel icke erfordras. Statens bidrag till kyrkobygget bör utgå endast i den mån de för byggnadens utförande från enskilt håll anskaffade medlen ej förslå. I fråga om fastställande av ritningar samt kontroll över arbetets utförande böra vissa föreskrifter meddelas. Rörande nu omförmälda samt i övrigt erforderliga bestämmelser och villkor torde Kungl. Maj:t framdeles böra meddela beslut.

Beträffande dessa, av Kungl. Maj:t föreslagna villkor hade riksdagen icke något att erinra.

Med hänsyn till de under kristiden alltjämt stegrade arbetskostnaderna och prisen å byggnadsmateriell har emellertid svenska kyrkoföreningen i Kristiania, från vilken framställningen om anslag till ifrågavarande ändamål utgått, hittills uppskjutit verkställandet av kyrkobyggnadsplanen, i avvaktan på bättre ekonomiska förutsättningar för dess utförande. Härtill kommer, att frågan om plats

[39.] för kyrkan icke förrän på senaste tiden blivit definitivt avgjord, då stadsplan blivit uppgjord för den del av staden, inom vilken kyrkobyggnaden är avsedd att uppföras. Något bebyggande av tomtområdet har givetvis icke kunnat förekomma, förrän stadsplanen blivit färdig. Till följd härav hava, jämlikt nämnda med anslaget förknippade villkor, de för år 1918 anvisade medlen ännu icke utbetalats till kyrkoföreningen och ej heller hava närmare bestämmelser rörande anslagets användande av Kungl. Maj:t meddelats.

Då arbetet nu emellertid synes bliva påbörjat, torde framställning böra göras hos riksdagen om anvisande av ytterligare en del av det redan beviljade anslaget för ändamålet.

I skrivelse den 22 oktober 1921 har svenska kyrkoföreningen i Kristiania styrelse, bestående av ministern friherre S. G. F. T. Ramel, pastorn H. Lyth och generalkonsuln A. Bergvall, under erinran om det av 1917 års riksdag beviljade anslaget, anhållit att av detta anslag måtte å 1922 års stat anvisas återstående beloppet, 100,000 kronor. I anslutning därtill har anförts följande:

Kyrkoföreningens avsikt var år 1917 att uppförandet av den svenska kyrko- och församlingsbyggnaden skulle påbegrännas snarast möjligt, men på grund av de stigande arbetsomkostnaderna och därmed sammanhängande förhållanden har dock detta hittills icke kunnat äga rum. Sedan det förhandenvarande läget i vissa avseenden numera i Kristiania blivit ett annat, kommer emellertid sagda byggo att från och med ingången av år 1922 påbörjas, varvid förutsättningen är, att det under loppet av år 1923 skall kunna avslutas och den svenska kyrko- och församlingsbyggnaden då kunna tagas i bruk.

Med överlämnande av nu anförda skrivelse har friherre Ramel i ämnet yttrat huvudsakligen följande:

Sedan Hammersborg eller den del av Kristiania, där den blivande svenska kyrkobyggnaden är avsedd uppföras, numera blivit definitivt reglerad, har Kristiania kommun år 1921 till svenska kyrkoföreningen i Kristiania kostnadsfritt överlåtit den tomt, varom framställning gjorts, och hava redan nödiga arbeten börjats för utrymning och nedrivning av de på tomten uppförda byggnader. Under sådana förhållanden synas skyldiga hänsyn till Kristiania kommun, vilken kyrkoföreningen har att tacka för den vackra tomten, kräva, att arbetet med uppförandet av den svenska kyrkobyggnaden snarast igångsättes, och till följd härav torde det för ändamålet avsedda statsbidraget i sin helhet böra kunna påräknas under år 1923.

Departement-  
mentschefen.

Planen att i en ändamålsenlig kyrkobyggnad — innefattande, förutom kyrka, jämväl två samlingssalar, biblioteks-, läs- och skrivrum, pastorsexpedition och bostäder m. m. — skapa en hård för

de inom den svenska kolonien i Kristiania framträdande religiösa, nationella och sociala strävandena synes mig nu på fullgoda grunder kunna sägas stå inför sitt förverkligande. Särskilt vill jag i detta samband med tacksamhet nämna det beredvilliga tillmötesgående, med vilket Kristiania kommun såväl berett plats för kyrkobyggnaden som ock kostnadsfritt överlätit ifrågavarande tomt till kyrkoföreningen.

Av handlingarna i ärendet synes framgå, att kyrkoföreningen äger tillräckliga medel för att — därest det av 1917 års riksdag beviljade anslaget, 125,000 kronor, kommer föreningen till godo — bestrida kostnaderna för de planerade byggnaderna. I detalj gående förslag till företagets genomförande, förknippat med de för ändamålet nödiga, ekonomiska garantierna, bör emellertid av kyrkoföreningen ingivas till Kungl. Maj:t samt detta förslag, efter vederbörandes hörande, av Kungl. Maj:t provas och erforderliga föreskrifter i ämnet meddelas.

Sedan därefter i enlighet med dessa föreskrifter byggnadsarbetet påbörjats och till viss del utförts, torde det av 1917 års riksdag anvisade beloppet utav 25,000 kronor böra ställas till svenska kyrkoföreningens förfogande att brukas vid arbetets fullföljande.

Vad angår återstoden av det utav 1917 års riksdag beviljade beloppet eller 100,000 kronor, har svenske ministern i Kristiania, såsom nämnts, anfört, att detta belopp bör i sin helhet under år 1923 stå till förfogande för ifrågavarande ändamål. För förra halvåret 1923 torde då ett anslag böra utgå av hälften utav nämnda belopp eller 50,000 kronor samt återstående beloppet uppföras i riksstaten för budgetåret 1923—1924.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att av det år 1917 såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppförande i Kristiania av en svensk kyrka jämte församlingshus beviljade anslaget av 125,000 kronor anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom reservationsanslag ett belopp av 50,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

## Domkapitlens expeditioner.

[40.] 14. **Domkapitlens expeditioner.** Jag får hemställa, att Eders  
Domkapitlens expeditioner. Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni  
1923 upptaga det *ordinarie* anslaget till domka-  
pitlens expeditioner, nu 91,350 kronor, med halva  
beloppet eller 45,675 kronor.

[41.] 15. **Ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner.**  
Ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner. Det ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner är från och  
med år 1913 i riksstaten uppfört med 91,350 kronor. Till förstär-  
kande av detta anslag har under en följd av år anvisats anslag å  
extra stat. Ursprungligen 2,970 kronor, har det extra anslaget från  
och med år 1912 utgått med höjt belopp och utgör för år 1922  
27,390 kronor. De behov, för vilkas täckande ifrågavarande anslag  
avsetts, hava blivit i detalj av riksdagen prövade i sammanhang  
med anslagens beviljande.

Beträffande det för år 1922 beviljade anslaget yttrade 1921 års  
riksdag i anledning därav att Kungl. Maj:t föreslagit, att ett belopp  
av 2,000 kronor skulle ställas till Kungl. Maj:ts disposition till grati-  
fikationer i förekommande fall åt extra biträden vid domkapitlen:

Riksdagen har ej funnit anledning till erinran mot de äskade höjningarna  
av anslaget i annat avseende än beträffande sistnämnda belopp å 2,000 kronor.  
Förslaget härutinnan är närmast föranlett av en framställning från domkapitlet  
i Luleå om höjning av arvodet till det där anställda biträdet från 1,400 till 1,600  
kronor, vilken förhöjning av 200 kronor skulle motsvara ett efter 5 års väl vits-  
ordad tjänstgöring utgående ålderstillägg. Riksdagen har i stället för vad av  
Kungl. Maj:t härutinnan föreslagits ansett, att ett belopp av 200 kronor bör ställas  
till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter prövning disponeras för det av Luleå  
domkapitel ifrågasatta ändamål.

De för år 1922 tillgängliga medlen, 118,740 kronor, fördela sig  
sålunda:

|                                                                                                                 | Kronor.  | Kronor. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|---------|
| 6 notarier vid domkapitlen i Uppsala, Växjö, Lund, Göte-<br>borg, Härnösand och Luleå, à 4,500 kronor . . . . . | 27,000:— |         |
| 6 amanuenser vid samma domkapitel, à 1,800 kronor . . .                                                         | 10,800:— |         |

|                                                                                                              | Kronor.   | Kronor.   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|-----------|
| 5 notarier vid domkapitlen i Linköping, Skara, Strängnäs,<br>Västerås och Karlstad, à 3,800 kronor . . . . . | 19,000: — |           |
| 5 amanuenser vid samma domkapitel, à 1,600 kronor . . .                                                      | 8,000: —  |           |
| 1 notarie vid domkapitlet i Visby . . . . .                                                                  | 3,000: —  |           |
| Vikariatsersättning, extra biträde, renskrivning m. m. vid<br>sistnämnda domkapitel . . . . .                | 500: —    |           |
| 1 notarie vid Stockholms stads konsistorium . . . . .                                                        | 2,000: —  |           |
| Vikariatsersättning, extra biträde, renskrivning m. m. vid<br>samma konsistorium . . . . .                   | 500: —    | 70,800: — |
| Ersättning för semestervikariat . . . . .                                                                    |           | 1,441: 66 |
| Ytterligare en amanuens vid domkapitlet i Uppsala . . . . .                                                  |           | 3,700: —  |
| » » » » » i Lund . . . . .                                                                                   |           | 3,700: —  |
| Extra biträden vid domkapitlet i Uppsala . . . . .                                                           | 2,600: —  |           |
| » » » » » i Linköping . . . . .                                                                              | 1,000: —  |           |
| » » » » » i Skara . . . . .                                                                                  | 600: —    |           |
| » » » » » i Strängnäs . . . . .                                                                              | 500: —    |           |
| » » » » » i Västerås . . . . .                                                                               | 800: —    |           |
| » » » » » i Växjö . . . . .                                                                                  | 1,400: —  |           |
| » » » » » i Lund . . . . .                                                                                   | 4,600: —  |           |
| » » » » » i Göteborg . . . . .                                                                               | 1,400: —  |           |
| » » » » » i Karlstad . . . . .                                                                               | 1,400: —  |           |
| » » » » » i Härnösand . . . . .                                                                              | 2,700: —  |           |
| » » » » » i Luleå . . . . .                                                                                  | 3,100: —  |           |
| » » » » » i Visby . . . . .                                                                                  | 900: —    |           |
| » » » » » Stockholms stads konsistorium . . . . .                                                            | 750: —    | 21,750: — |
| Vaktbetjäningen vid domkapitlet i Uppsala . . . . .                                                          | 1,350: —  |           |
| » » » » » i Linköping . . . . .                                                                              | 865: —    |           |
| » » » » » i Skara . . . . .                                                                                  | 1,350: —  |           |
| » » » » » i Strängnäs . . . . .                                                                              | 1,115: —  |           |
| » » » » » i Västerås . . . . .                                                                               | 1,000: —  |           |
| » » » » » i Växjö . . . . .                                                                                  | 1,120: —  |           |
| » » » » » i Lund . . . . .                                                                                   | 1,350: —  |           |
| » » » » » i Göteborg . . . . .                                                                               | 1,350: —  |           |
| » » » » » i Karlstad . . . . .                                                                               | 1,175: —  |           |
| » » » » » i Härnösand . . . . .                                                                              | 1,100: —  |           |
| » » » » » i Luleå . . . . .                                                                                  | 1,065: —  |           |
| » » » » » i Visby . . . . .                                                                                  | 800: —    |           |
| » » » » » Stockholms stads konsistorium . . . . .                                                            | 800: —    | 14,440: — |
| Hyra m. m. vid domkapitlet i Luleå . . . . .                                                                 | 1,500: —  |           |
| » » » » » i Visby . . . . .                                                                                  | 1,400: —  | 2,900: —  |
| Odisponerat . . . . .                                                                                        |           | 8: 34     |
| Summa kronor 118,740: —                                                                                      |           |           |



[41.] Rörande tillhandahållande åt vederbörande konsistorier av dem tillkommande, för år 1922 tillgängliga medel hava bestämmelser meddelats genom Kungl. Maj:ts brev den 22 juni 1921. I sammanhang därmed föreskrevs, att arvode till hos domkapitel anställt extra biträde icke finge överstiga 1,400 kronor för år, med undantag dock för dels manliga biträdet vid domkapitlet i Lund F. Malmström, som enligt beslut av 1920 års riksdag åtnjuter ett arvode av 3,000 kronor, dels det vid domkapitlet i Härnösand anställda extra biträdet Anna Blomberg, som 1921 års riksdag tillerkänt ett arvode av 1,800 kronor, dels ock det vid domkapitlet i Luleå anställda extra biträdet Ella Åberg, som i enlighet med vad 1921 års riksdag medgivit erhåller ett arvode av 1,600 kronor. Vidare föreskrevs, att av anslaget till extra biträden vid domkapitlet i Växjö skulle till bibliotekarien vid högre allmänna läroverket i Kalmar såsom ersättning för vården av förutvarande domkapitlets i Kalmar äldre arkivalier utgå ett belopp av 50 kronor.

De till notarierna samt de å ordinarie stat uppförda amanuenserna utgående avlöningarna hava under de senaste åren blivit höjda på det sätt, att riksdagen på Kungl. Maj:ts framställningar tillerkänt dessa tjänstemän för vart och ett av åren 1918 och 1919 tillfällig löneförbättring samt för vart och ett av åren 1920, 1921 och 1922 provisorisk lönereglering. Till frågan om provisorisk lönereglering för tiden 1 januari—30 juni 1923 återkommer jag under nästföljande punkt.

I nu föreliggande framställningar om anslag för här ifrågavarande ändamål hava domkapitlen i allmänhet anhållit om anvisande av medel för hela år 1923. Allenast domkapitlens i Linköping och Strängnäs anslagsäskanden avse tiden 1 januari—30 juni 1923. I en del fall, för vilka i det följande kommer att redogöras, hava domkapitlen begärt höjning av hittills utgående belopp, och i ett fall har anhållits om uppförande å ordinarie stat av en extra anslagspost.

*Amanuenser  
och extra  
biträden.  
Uppsala  
domkapitel.*

I skrivelse den 17 augusti 1921 har domkapitlet i *Uppsala*, under erinran att 1921 års riksdag på Kungl. Maj:ts framställning beviljat 3,700 kronor för inrättande av ytterligare en amanuens tjänst vid domkapitlet, hemställt, att det sålunda beviljade anslaget måtte, såsom varande oundgängligen nödvändigt, även för framtiden få utgå samt befattningen uppföras å ordinarie stat från och med år 1923.

Vidare har domkapitlet beträffande den å ordinarie stat anställda, s. k. förste amanuensen, som i arvode åtnjuter 1,800 kronor, vartill kommer provisoriskt avlöningstillägg 1,700 kronor, tillhopa 3,500 kronor, hemställt, att dennes avlöningsförmåner måtte från och med år 1922 genom en årlig arvodesförhöjning av 200 kronor uppbörjas till samma belopp som arvodet vid den nyinrättade amanuienstjänsten eller 3,700 kronor.

[41.]

Statskontoret, som den 11 oktober 1921 avgivit infordrat utlåtande över domkapitlens förevarande framställningar, yttrar i fråga om höjning av arvodet till ordinarie amanuensen vid domkapitlet i Uppsala:

Statskontoret kan icke tillstyrka domkapitlets i Uppsala förslag, såsom innebärande en rubbning i avlöningen för en å den ordinarie staten för domkapitlens expeditioner uppförd tjänst. De ordinarie amanuensernas behov av löneförbättring får anses vara prövat och behörigen avvägt vid genomförandet av den nu gällande provisoriska löneregleringen för dessa tjänstemän, och beviljandet härutöver av någon löneförmån för en viss tjänst skulle otvivelaktigt komma att medföra liknande anspråk från åtskilliga andra av ifrågavarande befattningshavare. Beträffande den av domkapitlet framhållna obilligheten av att arvodet vore lägre för den ordinarie amanuensen än för den extra vill statskontoret erinra därom, att då anslag år 1920 av domkapitlet begärdes för inrättande av den extra tjänsten, nämnda omständighet icke på något sätt vidrördes av domkapitlet, som endast uttalade önskvärdheten av att arvodet för tjänsten sattes till samma belopp som för motsvarande tjänst i Lund eller 3,700 kronor. Härav vill det synas som om domkapitlet, åtminstone då, funnit proportionen mellan de båda arvoden tillfredsställande. Om domkapitlet numera kommit till en annan uppfattning, lär för övrigt domkapitlet icke sakna utväg att genom lämplig fördelning av arbetet mellan de båda amanuenserna bereda den ordinarie tjänst innehavaren den lättnad, som må anses skälig i förhållande till hans lägre arvode.

Vidkommande domkapitlets i Uppsala framställning om uppbörjande av den å ordinarie stat uppförda amanuensens avlöningsförmåner till 3,700 kronor anser jag av skäl som statskontoret anfört en dylik höjning icke böra äga rum. Vad vidare beträffar förslaget om uppbörjande av den nya amanuienstjänsten vid domkapitlet å ordinarie stat torde en sådan åtgärd, som kan föregripa en blivande lönereglering för domkapitlet, icke nu kunna ifrågakomma.

Departementschefen.

Domkapitlet i *Linköping*, som i anslag till extra biträden uppbär 1,000 kronor, har i skrivelse den 17 augusti 1921 på anförda skäl hemställt, att anslaget i fråga måtte för tiden 1 januari—30 juni 1923 få utgå med 750 kronor, varigenom en ökning av arvo-

Linköpings domkapitel.

- [41.] det till extra biträdet Ivar Wigart skulle ske med 500 kronor för år räknat.

I fråga härom yttrar statskontoret:

Domkapitlets i Linköping framställning om höjning av extra biträdet Ivar Wigans arvode synes med hänsyn till Wigans tjänstetid — vid 1923 års ingång, om han då kvarstår i tjänsten, omkring 12 år — vara förtjänt av avseende. Arvodel, av domkapitlet föreslaget till 1,500 kronor, torde dock icke böra sättas till högre än 1,400 kronor eller det maximibelopp, vartill domkapitlet själv äger bestämma biträdesarvode.

Departementschefen.

Särskilt med hänsyn till den långa tid, varunder Wigart varit anställd hos domkapitlet, torde en förhöjning av hans nu till 1,000 kronor bestämda årliga arvode vara befogad. Då endast de oundgängligaste höjningar av anslag under nuvarande omständigheter böra företagas, torde emellertid ökningen i nämnda arvode för närvarande böra begränsas till 200 kronor om året. Anslaget till extra biträden vid domkapitlet i Linköping bör sålunda beräknas till 1,200 kronor för år räknat.

Västerås domkapitel.

Domkapitlet i Västerås har med skrivelse den 31 augusti 1921 överlämnat en av extra biträdet hos domkapitlet fru Elsa Eklund gjord ansökning om förhöjning av det till henne utgående arvodel å 800 kronor för år och därvid hemställt, att anslaget till extra biträden hos domkapitlet måtte höjas till 1,200 kronor för att möjliggöra en ökning av biträdets arvode till detta belopp. Till stöd härför har domkapitlet anført, att det vore av vikt för domkapitlet att vid sin expedition få behålla sitt erfarna biträde, vilket såsom sådant tjänstgjort sedan år 1909, samt att ett arvode av 100 kronor i månaden förutom dyrtidstillägg icke torde vara för mycket för en tjänstgöringstid av minst fyra timmar om dagen.

Statskontoret har ansett sig böra tillstyrka framställningen med hänsyn till biträdets långa tjänstetid, vid 1923 års ingång omkring tretton år.

Departementschefen.

Jag ansluter mig till statskontorets åsikt, att en höjning med det av domkapitlet begärda beloppet i detta fall bör ske, så att domkapitlet kan giva nämnda biträde ett mot hennes arbete och tjänstetid bättre svarande arvode än nu är möjligt.

Växjö domkapitel.

Domkapitlet i Växjö har begärt en höjning av dess anslag till extra biträde från det nuvarande beloppet 1,400 kronor till 1,500

kronor. Statskontoret har emellertid, då domkapitlet icke förebragt någon som helst motivering för detta förslag, förklarat sig icke kunna tillstyrka detsamma. Något förslag om höjning av anslaget torde icke böra föreläggas riksdagen. [41.]

I skrivelse den 31 augusti 1921 har domkapitlet i *Göteborg* hemställt om höjt anslag för möjliggörande av en nödvändig ökning av arbetskrafterna vid domkapitlet. Till stöd för framställningen anföres huvudsakligen följande: Göteborgs domkapitel.

Arbetet vid domkapitlet har under de senare åren ökats i så hög grad, att domkapitlet icke längre ser sig i stånd att sörja för göromålen behöriga gång, om icke motsvarande ökning i arbetskrafter vid domkapitlets expedition erhålles.

I förhållande till övriga domkapitel, särskilt domkapitlen i Uppsala och Lund, finner sig domkapitlet med avseende på arbetskrafterna vara mindre gynnsamt ställt. Vid domkapitlet äro för närvarande anställda, förutom en notarie, en amanuens och ett kvinnligt extra biträde. Vid domkapitlen i Uppsala och Lund äro nu anställda: vid det förra, förutom en notarie, en amanuens och två extra biträden och vid det senare, förutom en notarie, två amanuenser och två extra biträden, varförutom från och med 1922 års ingång en ytterligare amanuens kommer att anställas vid domkapitlet i Uppsala. Härtill kommer, att amanuenserna såväl vid sistnämnda två domkapitel som ock vid flertalet övriga domkapitel, såvitt domkapitlet har sig bekant, hava full tjänstgöring, under det att däremot amanuensen hos domkapitlet har en tjänstgöringstid av allenast i medeltal högst tre timmar om dagen.

I huvudsak samma skäl som domkapitlet i Uppsala åberopat till stöd för styrkande av behovet av ökade arbetskrafter (bilagan åttonde huvudtiteln till 1921 års statsverksproposition, punkten 37, sid. 72 f.) tillåter sig domkapitlet i Göteborg nu anföra till stöd för en hemställan om ökning av arbetskrafterna vid domkapitlet på sätt nedan angives. Härvid vill domkapitlet dock särskilt framhålla följande. De ecklesiastika boställena och hemmanen inom stiftet utgöra ett antal av omkring 360, och av dessa äro för närvarande icke mindre än 270 i författningssenlig ordning utarrangerade. De under domkapitlets vård och förvaltning stående fonderna uppgå till ett sammanlagt belopp av omkring 810,000 kronor och de löpande medlen utgjorde för år 1920 vid domkapitlet ett sammanlagt belopp av omkring 350,000 kronor.

Den vid domkapitlet anställda personalens dagliga arbetstid utgör: för konsistorienotarien 8 timmar, för amanuensen, såsom nyss nämnts, i medeltal högst 3 timmar, för extra biträdet minst 6 timmar och för vaktmästaren omkring 7 timmar.

En ökning av amanuensens arbetstid kan icke ske av den anledningen, att ingen för arbetet fullt kvalificerad person finnes, som är villig att, under förutsättning av arbetstidens ökning t. ex. till 6 timmar om dagen, uppehålla amanuens tjänsten. Om däremot till domkapitlets förfogande ställes ett anslag av 800 kronor för år till avlönande av skrivbiträden vid domkapitlet av mera tillfällig art för utförande av det huvudsakliga renskrivningsarbetet vid domkapitlets expe-

[41.] dition, skulle en del göromål kunna överflyttas på det kvinnliga extra biträdet och en avsevärd lindring därigenom beredas notarien i hans arbetsbörda. Då behovet av ökade arbetskrafter vid domkapitlet är synnerligen trängande, bör emellertid anslag för nyss angivna ändamål utgå redan från och med den 1 juli 1922.

Under förutsättning att sådant anslag varder beviljat bör arvodet till det kvinnliga extra biträdet hos domkapitlet, som nu uppbär hela anslaget till extra biträden vid domkapitlet eller 1,400 kronor, ökas till samma belopp, som tillerkänts det kvinnliga extra biträdet vid domkapitlet i Härnösand för år 1922, eller till 1,800 kronor, av skäl att det kvinnliga extra biträdet då komme att huvudsakligen utföra arbete av något mera kvalificerad beskaffenhet.

Beträffande denna domkapitlets framställning anför statskontoret följande:

Vad domkapitlet meddelat angående omfattningen av expeditionens arbetsbörda och fördelningen av denna på de nuvarande arbetskrafterna synes kunna motivera den föreslagna anordningen. Visserligen vill det synas som om den ordinarie amanuensens dagliga arbetstid, 3 timmar, vore väl kort, men då hans avlöning, oavsett dyrtidstillägg, icke uppgår till mer än 2,800 kronor, torde det möta stora svårigheter att erhålla en fullt kvalificerad person, som är villig åtaga sig längre daglig tjänstgöringstid, särskilt i en stad som Göteborg med dess i förhållande till Stockholm ringa tillgång på för ifrågavarande tjänst kompetenta personer. Statskontoret anser sig således böra tillstyrka förslaget i denna del, dock att tjänsten icke lärers böra, på sätt domkapitlet föreslagit, inrättas redan från och med den 1 juli 1922 utan först med 1923 års ingång.

Domkapitlet har vidare begärt förhöjning av det nuvarande extra biträdet Anna Norlunds arvode, 1,400 kronor, till 1,800 kronor. Med hänsyn dels till det mera kvalificerade arbete, som vid bifall till förslaget om anslag för särskilt renskrivningsbiträde lärers komma att åvila förstnämnda biträde, dels ock hennes mer än vanligt långa tjänstetid — vid 1923 års ingång över 20 år — torde det vara skäligt att det vanliga maximibeloppet för biträdesavlöningen, 1,400 kronor, här överskrides, och vill statskontoret tillstyrka domkapitlets i sådant avseende framställda förslag.

Departement-  
schefen.

Av vad domkapitlet anfört synes mig framgå, att en ökning av arbetskrafterna hos domkapitlet är synnerligen önskvärd. Emellertid anser jag mig icke böra för närvarande medverka till en så avsevärd höjning av anslaget till extra biträden som domkapitlet och statskontoret föreslagit. Med beredande av medel till anställande av ytterligare ett biträde torde tills vidare få anstå. Däremot torde ett ökat anslag böra ställas till domkapitlets förfogande för att från och med år 1923 kunna till 1,800 kronor höja arvodet åt det nuvarande extra biträdet Anna Norlund, i samband varmed hon bör kunna användas jämväl till mera krävande arbetsuppgifter än vad

nu är fallet. Anslaget till extra biträden hos domkapitlet i Göteborg torde sålunda böra beräknas till ett belopp av 1,800 kronor för år.

[41.]

I skrivelse den 3 augusti 1921 har domkapitlet i *Härnösand* anhållit om förhöjning med 400 kronor av det till domkapitlet för år 1922 utgående anslaget till extra biträden, 2,700 kronor, samt om beviljande av lika stort belopp, 3,100 kronor, till detta ändamål för år 1923. Till stöd härför har domkapitlet anfört huvudsakligen följande:

Härnösands  
domkapitel.

Genom brev den 22 juni 1921 har för år 1922 ställts till domkapitlets förfogande för utgifterna för extra biträden 2,700 kronor, med föreskrift att 1,800 kronor därav skola utgå till extra biträdet Anna Blomberg. Den henne tillerkända arvodesökningen för år 1922 bör givetvis utgå även för framtiden; och får domkapitlet fördens skull hemställa, att Anna Blombergs arvode även för år 1923 bestämmes till 1,800 kronor.

Då det jämväl för år 1923 är nödvändigt för domkapitlet, som är det bland rikets domkapitel, som har den ojämförligt största medelsförvaltningen med fonder å tillhopa cirka 1  $\frac{1}{2}$  million kronor, att äga en särskild räkenskapsförare, måste arvodet åt denne beräknas av nu ifrågavarande anslagsmedel; och kan detta arvode ej sättas till lägre belopp än det, varmed detsamma under de senare åren utgått, eller 500 kronor. En förhöjning av arvodet vore i stället högeligen önskvärd. Domkapitlet anser sig likväl icke böra av denna anledning påyrka förhöjning av anslaget till extra biträden.

Däremot ser sig domkapitlet av en annan orsak ovillkorligen nödsakat att hemställa om sådan anslagsökning, nämligen för beredande av oundgängligen erforderlig ökad arbetskraft för utförande av renskrifter å domkapitelsexpeditionen. Till renskrift har domkapitlet sedan några år tillbaka haft till sitt förfogande 400 kronor, vilket belopp även för vartdera av åren 1921 och 1922 är för ändamålet tillgängligt. Detta belopp var tillräckligt så länge fröken Blomberg hade tillfälle att deltaga i arbetet med renskriften, men då hon numera måst på grund av det alltjämt växande arbetet å domkapitelsexpeditionen tagas i anspråk uteslutande för andra mera kvalificerade arbetsuppgifter, har det under de sista åren ej varit möjligt att för ett så ringa belopp som det förutnämnda få behövlig renskrift utförd. Brist i anslaget har också under de senare åren uppstått. Att detta belopp för närvarande ej på långt när förslår för ändamålet, torde vara uppenbart, då den tid, renskriften nu tager, i medeltal uppgår till fyra timmar om dagen. För att domkapitlet må kunna svara för att ärendena i behörig tid expedieras från domkapitlet är det en trängande nödvändighet att erforderliga medel erhållas för nu avsett ändamål. I sådant hänseende erfordras en anslagsökning med 400 kronor, så att det för renskrift anlitade biträdet, som bör få en daglig tjänstgöringstid av fyra timmar å expeditionen, må kunna beredas ett årsarvode av 800 kronor; och är det nödvändigt, att denna anslagsförhöjning ställes till förfogande jämväl för år 1922.

[41.]

Den här ovan berörda ökningen av domkapitlets arbetsbörda, som under de senare åren gjort sig gällande, har uppkommit särskilt därigenom, att domkapitlet i och med ny lönerегlerings tillämpning för prästerskapet i pastoraten inom stiftet har att taga en avsevärt utvidgad befattning med prästboställena, varjämte den pågående omorganisationen å skolväsendets område även betydligt ökat domkapitlets arbete, såsom t. ex. med ärenden angående fastställande av nya reglementen i samtliga skoldistrikt. Nu antydda ökning i domkapitelsarbetet, som givetvis även förmärkts vid andra domkapitel, har jämväl i så måtto av Kungl. Maj:t och riksdagen beaktats, att, till fyllande av det därav framkallade behovet av förstärkning av arbetskraften, efter därom av respektive domkapitel gjorda framställningar, beslut nyligen fattats om anställande vid domkapitlen i Uppsala och Lund av ytterligare en amanuens. Det synes därför även ur denna synpunkt rättvist och billigt, att domkapitlet i Härnösand i sin mån beredes den åskade blygsamma förstärkning av arbetskraften å expeditionen, som kan vinnas därigenom att domkapitlet får möjlighet att utnyttja skrivbiträdet under fyra timmar dagligen, helst som detta endast komme att medföra en arvodesökning å 400 kronor.

Av det ovan anförda framgår, att domkapitlet för år 1923 är i behov av ett med 400 kronor förhöjt anslag eller alltså 3,100 kronor till extra biträden ävensom att denna anslagsökning, 400 kronor, är nödvändig även för år 1922.

Statskontoret har rörande denna framställning yttrat, att den torde få anses väl motiverad, varför intet syntes vara att erinra mot bifall till förslaget, såvitt detsamma avsåge år 1923. Behovet av ökade medel för renskrivningen syntes emellertid så trängande att man jämväl torde böra tillmötesgå domkapitlets begäran om beviljande av samma belopp även för år 1922. Statskontoret ansåge sig dock icke böra föreslå uppförande å tilläggsstat av anslag för ändamålet, men ville ifrågasätta om icke i detta fall ett belopp av 400 kronor skulle kunna anvisas på annat sätt.

Departementschefen.

I likhet med statskontoret finner jag domkapitlets framställning väl motiverad, varför ett till 3,100 kronor höjt belopp torde böra avses till extra biträden hos domkapitlet. Emellertid bör detta förhöjda anslag utgå först från och med år 1923. Under år 1922 torde domkapitlet få försöka att ordna renskrivningsarbetet så, att kostnaden därför kan rymmas inom nuvarande anslagsbelopp 2,700 kronor.

Luleå domkapitel.

Domkapitlet i *Luleå* har i skrivelse den 10 augusti 1921 gjort framställning angående anslag till extra biträden och i sådant avseende anført följande:

Vad angår det extra skrivbiträdet med fast anställning vid domkapitlet Ella

Åberg innebär Kungl. Maj:ts genom beslut den 22 juni 1921 lämnade medgivande att åt henne i årligt arvode utbetala 1,600 kronor en förbättring i hennes löneförmåner av 200 kronor. Den förhöjning i arvodet som sålunda beviljats henne torde få betraktas såsom ett efter Kungl. Maj:ts beprövande henne tilldelat ålderstillägg på grund av långvarig tjänstgöring.

Domkapitlet anser sig emellertid böra erinra, hurusom 1921 års riksdag, med anledning av ett utav vederbörande departementschef i statsverkspropositionen gjort uttalande om önskvärdheten av att med hänsyn till särskilda förhållanden kunna tilldela skrivbiträde vid domkapitelsexpeditionerna för utfört arbete av mera kvalificerad art lämplig ersättning i form av gratifikation, ställde till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 200 kronor för år 1922 att efter prövning disponeras för beredande av sådan ersättning åt skrivbiträdet vid Luleå domkapitel. Enär nämnda skrivbiträde alltfört med visshet kommer att under av konsistorienotarien och konsistorieamanuensen av olika orsaker åtnjuten ledighet anlitas för arbete av mera kvalificerad art och då en längre arbetstid än den normala på grund härav ofta kommer att utkrävas av henne, synes enahanda anslag skäligen böra utgå även för år 1923. Domkapitlet tillåter sig därför hemställa, att Kungl. Maj:ts tacktes till riksdagen avlåta förslag därom.

I övrigt anser sig domkapitlet för närvarande icke böra påkalla någon förhöjning i anslaget till extra biträden.

Under åberopande av vad sålunda blivit anfört får domkapitlet hemställa, det tacktes Kungl. Maj:t dels bereda domkapitlet för år 1923 ett anslag till avlönande av extra biträden av 3,100 kronor, därav 1,600 kronor till extra biträdet med fast anställning vid domkapitlet Ella Åberg, och dels till riksdagen avlåta proposition om beviljande av ett anslag på extra stat för år 1923 av 200 kronor för att efter Kungl. Maj:ts beprövande eventuellt tilldelas nämnda extra biträde såsom gratifikation för mera kvalificerat arbete.

Med anledning av denna framställning anför statskontoret följande:

Beträffande domkapitlets i Luleå framställning om proposition till riksdagen om ett anslag å 200 kronor till gratifikation åt biträdet Ella Åberg, synes densamma bero på en missuppfattning av vad i detta ärende vid 1921 års riksdag förekommit. Det belopp av 200 kronor, som riksdagen, på sätt domkapitlet erinrar, ställde till Kungl. Maj:ts förfogande för år 1922, var enligt riksdagens uttalande avsett att efter prövning disponeras för beredande åt Ella Åberg av arvodesförhöjning motsvarande ett ålderstillägg, och var således icke, såsom domkapitlet synes förmena, ämnat till ersättning för mera kvalificerat arbete. Kungl. Maj:ts förslag att för sistnämnda ändamål erhålla rätt att disponera visst belopp blev ej av riksdagen bifallet. Med anledning av riksdagens beslut angående Ella Åberg höjdes också det av Kungl. Maj:t åskade förstärkningsanslaget med 200 kronor och med motsvarande belopp har också domkapitlets andel i samma anslag för år 1922 ökat. Uppfattningen att därutöver ett ytterligare belopp av 200 kronor skulle stå till förfogande för sistnämnda år att användas till ersättning för mera kvalificerat arbete torde vara felaktig och statskontoret kan ej heller tillstyrka att en sådan anordning vidtages för år 1923.



[41.]

Departement-  
schefen.

Denna statskontorets framställning av avsikten med det av riksdagen till Kungl. Maj:ts förfogande ställda beloppet å 200 kronor till gratifikation åt extra biträdet vid nämnda domkapitel torde vara riktig. Givetvis bör motsvarande belopp kunna av Kungl. Maj:t disponeras för enahanda ändamål under förra halvåret 1923, men att därutöver ett lika stort belopp skulle tilldelas biträdet ifråga finner jag icke av behovet påkallat. Någon förhöjning av ifrågavarande anslag för att möjliggöra en ytterligare ökning av det till domkapitlet i Luleå utgående beloppet torde sålunda icke vara nödvändig.

Vaktbetjä-  
ning.

Vissa domkapitel hava föreslagit förhöjning i arvodena för de hos dem anställda vaktmästare, nämligen domkapitlet i *Skara* från 1,350 till 1,500 kronor, domkapitlet i *Strängnäs* från 1,115 till 1,165 kronor och domkapitlet i *Växjö* från 1,120 till 1,200 kronor, varjämte domkapitlet i *Göteborg* för avlöning av vaktbetjäning begärt ett belopp »motsvarande vad som tillerkännes vaktmästarne vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län».

I avseende å samtliga dessa framställningar har statskontoret i sitt ovanberörda yttrande erinrat om, att man vid de förhöjningar i arvodena för flertalet vaktmästare vid domkapitlen, som vid 1921 års riksdag vidtagits, utgått från att dessa arvoden borde sättas till omkring 100 kronor lägre än motsvarande avlöningar vid länsstyrelserna. Att nu beträffande vissa domkapitel företaga höjningar i de sålunda bestämda arvodena skulle innebära en rubbning i de vid fastställandet av avlöningarna följda grunder, som icke lämpligen torde bära äga rum. Vidkommande särskilt vaktmästaren vid domkapitlet i Göteborg torde bära erinras, att till denne utgår, förutom avlöning av statsmedel 1,350 kronor för år 1922, ett bidrag från biskopshuskassan å 150 kronor, vadan hans sammanlagda inkomster av tjänsten utgöra 1,500 kronor eller 50 kronor mera än vaktmästares vid länsstyrelsen i Göteborg begynnelseavlöning.

Statskontoret kunde således icke tillstyrka någon av de nu ifrågavarande framställningarna.

Till denna statskontorets åsikt ansluter jag mig.

Tillfällig  
löneförbät-  
ring.

I likhet med vad som ägt rum under åren 1920 och 1921 torde extra biträden och vaktbetjäning vid de ecklesiastika konsistorierna med hänsyn till de i allmänhet låga arvodesbelopp de åtnjuta bära

bliva delaktiga av den tillfälliga löneförbättring, som kan komma att tillerkännas viss annan extra personal inom den civila statsförvaltningen, varvid dock bör iakttagas att de därigenom icke erhålla högre löneförmåner än som tillkomma närmast motsvarande personal med ordinarie anställning.

I enlighet med vad jag i det föregående förordat skulle för år 1923 här ifrågavarande kostnader för domkapitlens expeditioner beräknas sålunda, att utöver det för år 1922 utgående beloppet, 118,740 kronor, skulle tillkomma till extra biträden vid domkapitlen i: Linköping 200 kronor, Västerås 400 kronor, Göteborg 400 kronor och Härnösand 400 kronor eller tillhopa 1,400 kronor. Det sammanlagda kostnadsbeloppet för år 1923 skulle alltså uppgå till 120,140 kronor. Då det ordinarie anslaget utgör 91,350 kronor, skulle sålunda därutöver för år 1923 erfordras ett belopp av 28,790 kronor eller för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett belopp av 14,395 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 14,395 kronor.

**16. Provisorisk lönereglering åt tjänstemän vid de ecklesiastika konsistorierna.** Riksdagen har medgivit, att provisorisk lönereglering finge under åren 1920—1922 enligt vissa av riksdagen gillade grunder gälla i fråga om notarier och amanuenser vid de ecklesiastika konsistorierna. För ändamålet utgår på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag av 42,000 kronor, varav högst 883 kronor 33 öre må enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter användas till höjande av ersättningen för vikariat under konsistorienotaries semester.

Grunder för ifrågavarande provisoriska lönereglering hava av Kungl. Maj:t fastställts genom särskilda kungörelser, senast den 22 juni 1921 (nr 407) för löneregleringen under år 1922.

Enligt dessa grunder utgår det provisoriska avlöningstillägget med följande belopp för helt år räknat:

till notarie vid domkapitel med 2,500 kronor, dock att avlöningstillägget icke må utgå med högre belopp än att detsamma jämte den inkomst, vederbörande på grund av gällande lönereglering åtnjuter av sportler, uppgår till:

*Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml.*

Departementschefen.

[42.]

Provisorisk lönereglering åt tjänstemän vid de ecklesiastika konsistorierna.

- [42.] beträffande notarien vid domkapitlet i Visby sammanlagt högst 2,500 kronor och beträffande notarie vid annat domkapitel sammanlagt högst 2,700 kronor;  
till notarien vid Stockholms stads konsistorium med 1,800 kronor;  
till amanuens vid domkapitlet i Uppsala och Luleå med 1,700 kronor, vid domkapitlet i Linköping, Skara, Strängnäs, Växjö och Lund med 1,500 kronor samt vid domkapitlet i Västerås, Göteborg, Karlstad och Härnösand med 1,000 kronor.

Av det provisoriska avlöningstillägget till notarie utgöra två tredjedelar lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar. För amanuens utgår avlöningstillägget i samma ordning som arvödet.

Förhöjning för år 1922 i den vikarie under notaries semester tillkommande ersättning utgår vid vart och ett av domkapitlet med 69 kronor 44 öre och vid Stockholms stads konsistorium med 50 kronor, allt för månad och i enahanda ordning som sagda ersättning.

Även för år 1923 torde här ifrågavarande befattningshavare böra komma i åtnjutande av provisoriskt avlöningstillägg. Då de för år 1922 gällande grunderna torde böra tillämpas jämväl under år 1923, erfordras för sistnämnda år enahanda anslag eller 42,000 kronor. Hälften av detta belopp torde alltså böra uppföras på extra stat för nu föreliggande anslagsperiod.

Jag hemställer därför om förslag till riksdagen att

*dels* medgiva, att provisorisk lönereglering må under tiden 1 januari—30 juni 1923 enligt följande grunder gälla i fråga om notarier och amanuenser vid de ecklesiastika konsistorierna, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

1) Det provisoriska avlöningstillägget utgår med följande belopp för halvt år räknat:

a) till notarie vid domkapitel med 1,250 kronor, dock att avlöningstillägget icke må utgå med högre belopp än att detsamma jämte den inkomst, vederbörande på grund av gällande lönereglering åtnjuter av sportler, uppgår till: beträffande notarien vid Visby domkapitel sammanlagt högst 1,250 kronor och beträffande notarie vid annat domkapitel sammanlagt högst 1,350 kronor;

b) till notarien vid Stockholms stads konsistorium med 900 kronor;

c) till amanuens vid domkapitlen i Uppsala och Luleå med 850 kronor, vid domkapitlen i Linköping, Skara, Strängnäs, Växjö och Lund med 750 kronor samt vid domkapitlen i Västerås, Göteborg, Karlstad och Härnösand med 500 kronor.

2) Av det provisoriska avlöningstillägget till notarie utgöra två tredjedelar lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar. För amanuens utgår avlöningstillägget i samma ordning som arvodet;

*dels ock* för bestridande av kostnaderna för omförmälda provisoriska lönerereglering anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag av 21,000 kronor, av vilket anslag högst 883 kronor 33 öre må enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter utgå till höjande av ersättningen för vikariat under konsistorienotaries semester.

## **Kyrkors underhåll m. m.**

17. **Kyrkors underhåll.** I riksstaten äro under rubriken: Kyrkors underhåll uppförda två anslag, nämligen ett ordinarie bestämt anslag å 1,028 kronor och ett ordinarie förslagsanslag: ersättningar å 169,400 kronor. Ur det förra anslaget utgår ett belopp av 27 kronor 50 öre såsom understöd till Varnhems f. d. klosterkyrka och ett belopp av 1,000 kronor till underhåll av Visby domkyrka. Ur det senare utgå till olika kyrkor ersättningar och gottgörelser, fastställda dels i penningar och dels i vissa naturaprestationer att lösas efter markegångspris. Enär samtliga i penningar fastställda belopp torde utbetalas under förra hälften av året men större delen av de övriga ersättningsbeloppen icke utbetalas förrän under årets senare hälft, synes det bestämda anslaget böra i sin helhet upptagas i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923, under det att endast en mindre del av förslagsanslaget, förslagsvis 25,000 kronor, torde behöva uppföras i nämnda riksstat.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[43.]

Kyrkors  
underhåll.

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 under rubriken: Kyrkors underhåll upptaga dels det *ordinarie* bestämda anslaget, 1,028 kronor, med oförändrat belopp, dels ock det *ordinarie* förslagsanslaget: ersättningar, nu 169,400 kronor, med ett belopp av 25,000 kronor.

[44.] 18. **Svenska kyrkan i Paris.** Vidare hemställer jag, det Svenska kyrkans i Paris, Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* anslaget till svenska kyrkan i Paris, nu 4,119 kronor, med halva beloppet i avjämnat krontal eller 2,060 kronor.

---

## D. Akademier m. m.

### Svenska akademien.

1. **Svenska akademien.** Jag hemställer det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen [45.]  
att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni Svenska akademien.  
1923 upptaga det *ordinarie* anslaget till svenska akademien, nu 8,250 kronor, med halva beloppet eller 4,125 kronor

### Vetenskapsakademien.

2. **Vetenskapsakademien.** Från och med år 1922 utgår [46.]  
det i riksstaten upptagna ordinarie anslaget till vetenskapsakademien Vetenskaps-  
med ett belopp av 11,460 kronor, varav till utgifter för akademien akademien.  
beräknats 960 kronor, till instrumentmakeriernas understöd 500 kronor, till bekostande av planscher till akademiens skrifter 6,000 kronor samt till underhåll av den zoologiska stationen vid Kristineberg i Göteborgs och Bohus län 4,000 kronor. Utav dessa belopp har anslaget till instrumentmakeriernas understöd i sin helhet pläгат utbetalas under årets förra del, och torde i anslutning härtill 500 kronor böra ställas till förfogande för ifrågavarande ändamål redan under förra halvåret 1923.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni  
1923 upptaga det *ordinarie* anslaget till vetenskapsakademien med 5,980 kronor.

[47.]

Internationell jordmätning.

3. **Internationell jordmätning.** Under ett flertal år har riksdagen till bestridande av den på Sverige belöpande andelen i kostnaderna för den internationella jordmätningen anvisat extra anslag, för år 1922 uppgående till 1,424 kronor.

Genom särskilda beslut den 18 juni 1919 och den 22 juni 1920 anbefallde Kungl. Maj:t statskontoret att beträffande anslagen för åren 1920 och 1921 efter ingången av år 1920, respektive 1921 till chefen för utrikesdepartementets personal- och administrativa avdelning utbetala 1,600 tyska riksmark för att genom Kungl. Maj:ts beskickning i Berlin tillhandahållas vederbörande såsom den på Sverige belöpande andelen i kostnaderna för den internationella jordmätningen.

Sedan professoren K. D. P. Rosén i egenskap av delegerad i internationella jordmätningen anhållit, att Sveriges årliga bidrag till internationella jordmätningen måtte från och med år 1920 utbetalas till fullt belopp i guld av svenska kronor, fann Kungl. Maj:t den 15 juli 1921, med ändring av ovanberörda beslut den 19 juni 1919 och den 22 juni 1920, gott anbefalla statskontoret att till chefen för utrikesdepartementets personal- och administrativa avdelning utbetala de av riksdagen för åren 1920 och 1921 till ifrågavarande ändamål beviljade anslagen till deras fulla belopp i svenska kronor efter avdrag för redan utanordnat belopp, att genom Kungl. Maj:ts beskickning i Berlin tillhandahållas vederbörande såsom den på Sverige belöpande andelen i kostnaderna för den internationella jordmätningen.

I skrivelse den 25 maj 1921 har nu vetenskapsakademien anhållit om beviljande för år 1923 av enahanda anslag för ändamålet.

Departementschefen.

Enligt vad jag inhämtat torde möjligheter förefinnas för viss ändring av den nuvarande organisationen för den internationella jordmätningen. I varje fall torde dock medel böra finnas tillgängliga för här ifrågavarande ändamål, därest arbetet kommer att under år 1923 bedrivas efter samma riktlinjer som hittills. Det synes mig erforderligt att hela beloppet av Sveriges bidrag finnes att tillgå under årets förra hälft.

Jag hemställer därför, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till bestridande av den under år 1923 på Sverige belöpande andelen i kostnaderna för den

internationella jordmätningen anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 1,424 kronor.

4. **Katalog över naturvetenskaplig litteratur.** Till inlösen av fullständiga exemplar och enstaka delar av en genom Royal Society i London utarbetad internationell fortlöpande katalog över naturvetenskaplig litteratur har på *extra stat* för vart och ett av åren 1902—1916 samt 1918—1920 utgått anslag å *extra stat* till belopp av 2,000 kronor. Sedan meddelande ingått att katalogen ej kunde fortsätta att utgivnas i samma form som dittills, äskades ej något anslag för ändamålet på 1921 års *stat*.

[48.]  
Katalog över  
naturveten-  
skaplig litte-  
ratur.

För upprätthållande av en för katalogarbetet anordnad regionalbyrå för Sverige har alltsedan år 1902 anvisats medel å *extra stat*; anslagsbeloppet utgjorde för år 1921 1,600 kronor.

Sedan under år 1920 till vetenskapsakademien inkommit framställningar från Royal Society, vari framhölls möjligheten av fortsatt utgivande av ifrågavarande katalog, under förutsättning att de olika ländernas bidrag väsentligen ökades med angivna belopp, avlät Kungl. Maj:t, efter framställning av vetenskapsakademien, på grundval av från Royal Society inkomna förslag framställning i ämnet till 1921 års riksdag. I sin skrivelse nr 8 A anmälde sedermera riksdagen, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, dels, såsom bidrag för Sveriges del, till bestridande av kostnaderna för fortsatt utgivande, väsentligen i samma form som hittills, av den internationella katalog över naturvetenskaplig litteratur, vars publicerande ombesörjts av Royal Society i London, anvisat på *extra stat* för år 1922 ett reservationsanslag av 15,300 kronor, att efter Kungl. Maj:ts bestämmande utgöra tillskott till en av Royal Society bildad grundfond för katalogen, dels, såsom bidrag för Sveriges del, till samma ändamål beviljat ett anslag av 43,950 kronor, att utgå såsom bidrag till katalogens utgivande för åren 1915—1920, och därav på *extra stat* för år 1922 anvisat ett reservationsanslag av 8,568 kronor, att efter Kungl. Maj:ts prövning utgå, dels ock för upprätthållande av en för katalogarbetet anordnad regionalbyrå för Sverige anvisat på *extra stat* för år 1922 ett reservationsanslag av 2,500 kronor.

I skrivelse den 14 september 1921 har nu vetenskapsakademien



[48.] upplyst, att akademien från Royal Society erhållit underrättelse om, att endast ett fåtal länder förklart sig villiga deltaga i kostnaderna för katalogens fortsatta utgivande och att Royal Society till följd därav såge sig ur stånd att fortsätta med katalogens utgivning. På grund härav och då akademien vore övertygad att nämnda katalog ej heller på annat sätt under nuvarande förhållanden kunde komma att utgivas, funnes, enligt vad akademien meddelar, ingen användning för de omnämnda anslagen till en dylik katalog och ingen anledning att anhålla om anvisande av medel för ändamålet för år 1923.

Häri genom har frågan om den svenska regionalbyrån kommit i ett annat läge. Beträffande medel för densammans upprätthållande har akademien i samma skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att för förra halvåret 1923 bevilja ett reservationsanslag av 1,250 kronor för utarbetande av en katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur på enahanda sätt, som hittills skett för den internationella naturvetenskapliga katalogens räkning. Akademien har vidare hemställt om medgivande att ovan nämnda, av 1921 års riksdag för upprätthållande av en för berörda katalogarbete anordnad regionalbyrå för Sverige anvisade anslaget å 2,500 kronor måtte få utgå, ehuru arbetet ej komme att vidare utgivas. Akademien yttrar:

Det vore av stor betydelse, att anslaget till regionalbyrån fortfarande finge utgå, så att vi dels själva alltjämt ägde en fullständig årlig förteckning över all svensk naturvetenskaplig litteratur lätt tillgänglig i akademiens bibliotek för forskare på området, dels fortfarande kunde lämna uppgifter angående den svenska litteraturen till de specialkataloger, som fortfarande utkomme eller kunde komma att utgivas i utlandet. Tillvaron av en på kartoliner (kataloglappar) skriven och väl ordnad förteckning över svensk naturvetenskaplig litteratur vore av största värde både för nutiden och framtiden och det vore beklagligt, om detta viktiga hjälpmedel för forskningen, som nu redan funnes för en följd av år tillbaka, ej fortfarande komme att utarbetas.

Departementschefen.

Det är att beklaga att planerna på fortsatt utgivande av den internationella katalogen över naturvetenskaplig litteratur, för vilka de svenska statsmakterna visat sig beredda till stora ekonomiska offeringar, gått om intet. Av så mycket större betydelse finner jag det till följd härav vara att för framtiden fullfölja katalogiseringen av den svenska naturvetenskapliga litteraturen och härigenom åtminstone för Sveriges del åt den vetenskapliga forskningen rädda det viktiga hjälpmedel, som en — låt vara otryckt — ordnad för-

teckning över vetenskaplig litteratur på hithörande område utgör. Jag erinrar i detta sammanhang om att min företrädare i ämbetet uttalat, att regionalbyrån syntes vara behövlig, även om, mot förväntan, den internationella katalogen icke komme till stånd. På storleken av det för regionalbyrån behövliga anslagsbeloppet hava de ändrade förutsättningarna för katalogiseringsarbetet givetvis icke någon inverkan. För att det till regionalbyrån för år 1922 beviljade anslaget skall kunna utgå, synes mig riksdagens medgivande härtill böra begäras.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:ts tacktes föreslå riksdagen att

*dels* anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari —30 juni 1923 till utarbetande av en katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur under samma tid ett förslagsanslag, högst 1,250 kronor;

*dels ock* medgiva, att det för upprätthållande av en svensk regionalbyrå för den internationella katalogen över naturvetenskaplig litteratur på *extra stat* för år 1922 anvisade reservationsanslaget å 2,500 kronor må i stället utgå till utarbetande av en katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur under samma år.

## **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.**

**5. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.** Jag hemställer, att — då de under vitterhetsakademien i riksstaten uppförda olika reservationsanslagen äro avsedda för ändamål, vilkas tillgodoseende icke kan anstå till senare delen av år 1923 — Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga

[49.]

Vitterhets-,  
historie- och  
antikvitets-  
akademien.

*dels* det *ordinarie* förslagsanslaget till vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, nu 94,700 kronor, med halva beloppet eller 47,350 kronor,

*dels ock* följande *ordinarie* reservationsanslag med hälften av de nu för dem fastställda beloppen, nämligen

till underhåll och förökande av de under akademien inseende ställda samlingar 9,000 kronor;  
 för tryckningskostnader samt utgivande av planschverk över fornsaker och andra märkvärdiga föremål i statens historiska museum m. m. 12,000 kronor;

för rese- och transportkostnader, fornlämningsvård, lyshållning m. m. 3,500 kronor;

för underhåll och fortsättning av inredningen i statens historiska museum och myntkabinettet 1,000 kronor samt

till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar m. m. 3,000 kronor.

[50.]

Visby ruiners  
vård och  
underhåll.

**6. Visby ruiners vård och underhåll.** I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag uppförde 1880 års riksdag såsom reservationsanslag under rubriken Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien för Visby ruiners vård och underhåll ett belopp av 450 kronor såsom ersättning för de Visby ruinkassa förut tillflutna inkomsterna av vissa dåmera till statsverket indragna hospitalslägenheter. Nämda anslag visade sig efterhand vara otillräckligt. År 1903 anhöll akademien om dess höjande — under åberopande av att ingen stad i norra Europa kunde uppvisa en sådan samling av monumentala ruiner som Visby och att dessa ruiner i allt högre grad ådroge sig uppmärksamhet även från utlandet, vadan det syntes vara en oavvislig plikt att göra allt vad göras kunde för deras bevarande. På förslag av dåvarande departementschefen — som lika med akademien ansåg det vara av vikt, att de märkliga fornminnen, som utgöras av Visby ruiner, bleve i möjligaste mån räddade från förgängelse — gjorde Kungl. Maj:t framställning till riksdagen om höjande av sagda anslag, och riksdagen beslöt i enlighet därmed höja detsamma från och med år 1905 till 1,000 kronor.

I skrivelse av den 19 augusti 1921 har vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien erinrat, hurusom det nuvarande anslaget å 1,000 kronor vore avsett för smärre konserveringsarbeten å den 3 kilometer långa Visby stadsmur med dess talrika torn och andra försvarsverk ävensom å de 10 ruinkyrkorna i Visby, S:t Görans kyrkoruin och Solberga cistercienserklosterruiner, samt framhållit,

att ehuru särskilda anslag vid mera omfattande och större reparationer vid skilda tillfällen av riksdagen beviljats, det dock under nuvarande förhållanden vore tydligt, att nämnda summa vore alldeles otillräcklig. På grund härav har akademien hemställt om förslag till 1922 års riksdag att höja ifrågavarande anslag från 1,000 kronor till 2,500 kronor.

[50.]

Att på ett verksamt sätt hägna de enastående minnesmärken, som staden Visby bevarar från det förflutna, är utan gensägelse en av de viktigaste uppgifter, vår fornminnesvård har att fylla. Det för detta ändamål nu utgående anslagets otillräcklighet framgår med all tydlighet därav, att riksdagen vid upprepade tillfällen sett sig föranlåten att, med behjärtande av dessa minnesmärkens kulturhistoriska värde, anvisa särskilda anslag till underhåll av olika ruiner i Visby. Att vitterhetsakademien är i behov av ökade medel härför, har helt nyligen blivit ytterligare bestyrkt. Akademien meddelade i skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 september 1921, att, enligt vad en undersökning av S:t Görans hospitalskyrka utanför Visby utvisade, åtgärder för bibehållande av densamma i dess nuvarande skick vore nödvändiga. Med anledning härav och då det upplystes, att ett omedelbart ingripande var oundgängligen av behovet påkallat för att förebygga ras och ruinens förstörelse, anvisade Kungl. Maj:t den 7 oktober 1921 från reservationsanslaget till extra utgifter 3,000 kronor såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för utförande av konserveringsåtgärder beträffande nämnda kyrka. För en höjning av nu ifrågavarande anslag talar jämväl att detsamma i mer än 15 år bibehållits vid sitt nuvarande belopp. Goda skäl förefinnas därför att föreslå en höjning av anslaget, så mycket mer som man annars torde vara nödsakad att genom betydande engångsanslag sörja för de olika minnesmärkenas bevarande.

Departementschefen.

Jag finner mig emellertid ej böra helt tillmötesgå akademiens förslag utan anser, att en fördubbling av anslaget för närvarande får vara tillfyllest.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att från och med år 1923 höja det för Visby ruiners vård och underhåll uppförda *ordinarie* reservationsanslaget, nu 1,000 kronor, med 1,000 kronor till 2,000 kronor, ävensom att i riksstaten

för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga ifrågavarande anslag med halva beloppet, eller 1,000 kronor.

[51.]

Ökade medel  
till avlönande  
av icke ordi-  
narie befatt-  
ningshavare  
m. m.

**7. Ökade medel till avlönande av icke ordinarie befattningshavare m. m.** Till förstärkande av den å ordinarie stat för vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda anslagsposten å 33,000 kronor till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare anvisade riksdagen på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 16,000 kronor. Vidare hava för beredande av ökade medel till bestridande av akademiens utgifter för resekostnader för fornminnesvården under de senaste åren anvisats extra anslag, för år 1922 uppgående till 18,000 kronor.

I skrivelse den 19 augusti 1921 har akademien, med förmälan att berörda extra anslag vore behövliga även för år 1923, hemställt om deras beviljande med enahanda belopp jämväl för nämnda år.

I fråga om det sistnämnda anslaget anför dessutom akademien:

Då akademien förut äger två anslag, det ena till rese- och transportkostnader, fornlämningsvård, lyshållning m. m., det andra till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämnings m. m. och det är svårt att skilja på utgifterna för resekostnader för fornminnesvården, själva utgifterna för fornlämningsvård, samt utgifter för undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämnings m. m., får emellertid akademien hemställa, att ifrågavarande extra anslag utöver utgifterna för resekostnader för fornminnesvården även måtte få användas till övriga sistnämnda ändamål.

Departement-  
schefen.

Jag delar akademiens uppfattning om behovet av de båda anslagsbeloppen jämväl för år 1923. Vad särskilt det senare anslaget beträffar kunna visserligen nedsatta traktamentsersättningar tala för en nedsättning av anslaget, men den utveckling, som kännetecknar fornminnesvården i landet och den ökade omfattning, arbetena i fornminnesvårdens tjänst numera tagit med uppmuntran från både offentligt och enskilt håll, nödvändiggör anslagets bibehållande vid dess hittillsvarande belopp. Önskvärdheten att kunna bibehålla det nu utgående beloppet belyses jämväl av nedanstående synpunkter, vilka framhållits av t. f. riksantikvarien i en till mig ingiven promemoria och vilka jag för egen del till fullo delar.

För akademiens del har mer än väl iakttagits den upprepade gången från ecklesiastikdepartementet mottagna anmodan om sparsamhet beträffande anslag att äskas hos riksdagen. Akademien har varken påyrkat, än mindre erhållit för-

höjningar, fullt svarande mot penningens värdeminskning. Medlen till de för den löpande fornminnesvården oundgängligen nödvändiga resorna etc. hava under sådana förhållanden kunnat erhållas endast på så sätt, att från de två ordinarie anslagsposter, som härvid kommit ifråga (om tillhoppa 13,000 kronor) avlyftats en väsentlig del av de uppgifter, de avsett att främja, nämligen alla utgrävningar och andra undersökningar, som ej oundgängligen och omedelbart påkallats av tillfälliga anledningar, men i stället i högre grad än de rent expeditionella varit ägnade att direkt främja vetenskapliga syften.

Detta har kunnat ske utan alltför stor olägenhet på grund därav, att akademien från enskilda personer erhållit medel till vetenskapliga ändamål. Men då i nu inträdda situation frivilliga bidrag ej längre kunna förväntas i samma omfattning som förut, skärpes kravet, att de vetenskapliga forskningarna måtte återfå sin tidigare andel av den ordinarie anslagsposten »för undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar».

Givetvis kan och måste den vetenskapliga forskningen, varom senast varit tal, bära sin del av en hela landet hårt drabbande dyrtid, men det synes vara ett statsintresse, att kontinuiteten ej alltför tvärt brytes. Då dessutom de anslag, som bland annat äro avsedda för denna verksamhet, redan äro alltför knappt tillmätta för tillgodoseende av den löpande fornminnesvården — vilken i stället för att utvidgas, såsom det ständigt stegrade allmänna intresset fordrat, tvärt om tvingats till en allt större begränsning, eftersom anslagen ej ökats i lika mån, som penningvärdet minskats — så synas alla skäl föreligga för att det extra anslaget *icke* må beskäras, så snart en första detsamma berörande prissänkning inträffat.

Kostnaderna för de vid vitterhetsakademien anställda tjänstemännens resor i tjänstärenden bestridas från de två av akademien omförmälda på akademiens ordinarie stat uppförda anslag, nämligen anslaget till rese- och transportkostnader, fornlämningars vård, lyshållning m. m. samt anslaget till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar m. m. Dessa anslag utgöra för närvarande respektive 7,000 kronor och 6,000 kronor. Givet är att en viss svårighet måste förefinnas att skilja mellan å ena sidan utgifterna för resekostnader för fornminnesvården och å andra sidan de övriga utgifter, som angivas i de båda ordinarie anslagens rubriker. Jag finner det på grund härav billigt att tillmötesgå akademiens begäran, att ifrågavarande extra anslag måtte få användas, förutom till resekostnader för fornminnesvården, jämväl till övriga i anslagens rubriker omförmälda utgifter. En utjämnning mellan de tre anslagen kommer härigenom att ske, som jag med hänsyn till de ordinarie anslagens jämförelsevis ringa belopp förutser kommer att befordra de ändamål som med dessa avses. Av den utav mig nu förordade

förändringen i det extra anslagets användning betingas, att dess rubrik ändras så, att det åsyftar båda de ordinarie anslagen, varvid bör angivas, att det extra anslaget avser huvudsakligen att bereda ökade medel till akademiens utgifter för resekostnader för fornminnesvården.

De utgifter, som skola bestridas med förevarande två extra anslag, äro sådana, att anslagen böra för förra halvåret 1923 upptagas med halva de hittillsvarande beloppen. Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari —30 juni 1923

*dels* för beredande av ökade medel till avlöande av icke-ordinarie befattningshavare vid viterhets-, historie- och antikvitetsakademien m. m. ett förslagsanslag, högst 8,000 kronor;

*dels ock* för beredande av ökade medel för de ändamål, som avses med de å *ordinarie* stat för akademien uppförda reservationsanslagen till rese- och transportkostnader, fornlämningars vård, lyshållning m. m. samt till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar m. m. ett reservationsanslag å 9,000 kronor, att användas huvudsakligen för akademiens utgifter för resekostnader för fornminnesvården.

[52.]

Restaurering  
av Varnhems  
klosterkyrka.

8. **Restaurering av Varnhems klosterkyrka.** Sedan den kommission, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 december 1917 skulle ombesörja restaureringsarbetena å Varnhems klosterkyrka, avgivit ett av kommissionen utarbetat förslag till fullföljande av kyrkans restaurering, har Kungl. Maj:t genom beslut den 24 juli 1920 förklarat sig under viss förutsättning gilla detta förslag. Kostnaderna för kyrkans inre restaurering samt vissa ytterligare önskvärda yttre arbeten beräknades av kommissionen i augusti 1919 till 186,000 kronor. I anledning härav framlade Kungl. Maj:t proposition (nr 244) till 1920 års riksdag angående bidrag till kostnaderna för fullföljande av Varnhems klosterkyrkas restaurering, och beviljade riksdagen för ändamålet ett belopp av 126,000 kronor samt anvisade därav på extra stat för år 1921 såsom reservationsanslag

60,000 kronor. Genom beslut samma den 24 juli 1920 medgav Kungl. Maj:t, att ett anslag av högst 60,000 kronor finge från De la Gardieska gravkassan, utöver förut från kassan anvisade belopp, utgå såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för fullföljande av kyrkans restaurering, samt föreskrev, att det för år 1921 av riksdagen anvisade anslaget å 60,000 kronor skulle av statskontoret på rekvisition i mån av behov samt mot redovisningsskyldighet efter 1921 års ingång utbetalas till omförmälda kommission för att användas för därmed avsett ändamål.

Uti en av byggnadsstyrelsen med utlåtande av den 22 september 1920 till Kungl. Maj:t överlämnad ansökning hemställde kommissionen om förslag till riksdagen, att återstoden av det för ändamålet beviljade anslaget å 126,000 kronor, eller 66,000 kronor måtte anvisas på tilläggsstat för år 1921, varigenom anslaget i sin helhet skulle bli tillgängligt redan under år 1921.

Ur denna kommissionens framställning anser jag mig böra erinra om följande uttalanden, vilka äro av betydelse för bedömande av den fråga jag nu ämnar underställa Kungl. Maj:ts prövning.

Kommissionen anser det vara sin plikt meddela, hurusom kommissionen redan nu förutser, att de för restaureringsarbetets slutförande beviljade anslagen sannolikt komma att visa sig otillräckliga, ehuru kommissionen vid upprättande av sin kostnadsberäkning i augusti 1919 sökt taga hänsyn till eventuella ökningsar av arbets- och materialpriser. Sålunda har det visat sig omöjligt att erhålla den elektriska värmeledningsmaterielen till det pris, som beräknades av elektriska provningsanstalten i augusti 1919. Endast med mycken svårighet har kommissionen kunnat teckna kontrakt om dylik leverans för en kostnad, som med c:a 5,000 kronor överstiger den beräknade.

Vidare har det efter upprivande av det hittillsvarande golvet visat sig, att ett större antal märkliga gravar från medeltiden befinna sig under den lägre liggande ursprungliga golvnivån, gravar, som kunna förmodas äga ett stort historiskt värde, varför särskilda anstalter blivit nödvändiga för dessas noggranna arkeologiska undersökning. Dessutom har det vid samma grävning visat sig nödvändigt att utföra grundförstärkningsarbeten under ett stort antal av kyrkans pelare, ett arbete som icke tidigare kunnat förutses och beräknas. Om därtill lägges, att arbets- och materialpriser stigit högst väsentligt, sedan kostnadsberäkningen utfördes, och troligen komma att än ytterligare stiga, så lär det därav framgå, att en ökning av arbetets totalkostnad icke torde kunna undvikas, även om kommissionen söker iakttaga den allra största sparsamhet och i ett eller annat avseende kan göra någon mindre besparing.

Kommissionen, som givetvis ännu icke till beloppet kan beräkna en dylik eventuell merkostnad, har dock ansett sig böra redan nu anmäla förhållandet och skall sedermera hos Kungl. Maj:t göra framställning för erhållande av nödigt fyllnadsanslag.



[52.] I sitt ovannämnda utlåtande den 22 september 1920 framhöll byggnadsstyrelsen, att det även enligt styrelsens mening måste anses sannolikt, att en höjning av anslagen till restaureringsarbetets fullföljande torde komma att visa sig erforderlig, då en ökning av arbetets totalkostnad icke syntes kunna undvikas.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av detta ärende den 7 januari 1921 anförde min företrädare i statsrådsämbetet, att, då arbetet borde planläggas och bedrivas så, att dess slutförande kunde ske under år 1922, de då ifrågasatta ytterligare medlen icke behövde göras tillgängliga under år 1921. Så mycket mindre skäl för en dylik anordning fann departementschefen som det begärda anslaget å 66,000 kronor torde komma att visa sig otillräckligt för de planerade arbetenas fullbordande och det därför kunde bli nödvändigt att hos 1922 års riksdag begära erforderligt fyllnadsanslag. I anslutning härtill föreslog Kungl. Maj:t det ifrågasatta beloppet att utgå på extra stat för år 1922. Förslaget bifölls av riksdagen, som jämväl lämnade de av departementschefen gjorda antydningarna om ökade medel för ändamålet utan erinran. Genom beslut den 22 juni 1921 ställde Kungl. Maj:t det av 1921 års riksdag beviljade anslaget till kommissionens förfogande.

Vad som uttalats i fråga om de beviljade medlens otillräcklighet har nu i så måtto aktualiserats, som kommissionen i skrivelse den 24 augusti 1921 framlagt förslag om anvisande av ytterligare ett belopp av 66,000 kronor för fullföljande av kyrkans restaurering.

Efter att hava erinrat om de av kommissionen i dess förutnämnda skrivelse berörda och av departementschefen antydnda möjligheterna om behov av ytterligare medel för restaureringsarbetet anför kommissionen nu följande:

Kommissionens verkställande ledamot, byggnadsrådet S. Curman, har verkställt en utredning dels rörande hittills gjorda utgifter för de olika grupperna av arbeten, dels rörande för dessas slutförande ännu erforderliga medel, dels slutligen rörande de till dessa arbetens utförande befintliga anslagen. Denna utredning har visat, dels att vissa arbeten dragit väsentligt högre kostnader än som för dessa beräknats, dels att åtskilliga ganska dyrbara arbeten måst utföras, vilka icke vid förslagens upprättande kunnat förutses och för vilka sålunda anslag icke upptagits i kostnadsberäkningarna.

Att fördyringar uppstått å arbeten, vilkas huvudsakliga delar blivit utförda under åren 1919—1920 torde näppeligen vara ägnat att förvåna, emedan just under dessa år de största förhöjningarna ägt rum å såväl materialpriser som i synnerhet å arbetslöner. Den största fördyringen har drabbat de yttre arbeten,

för vilka kostnaderna beräknades under juli 1918, men vilka kunde utföras först under åren 1919 och 1920.

[52.]

Kommissionen ingår härefter på en detaljerad redogörelse för orsakerna till de uppkomna merkostnaderna. De arbeten, på vilka dessa fördela sig, äro huvudsakligen följande:

|                                                                                                                                                                                                   |                  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| Omläggning av takytorna, ombyggnad av stora delar av takstolarna, utbyte av underpanel, ombyggnad av de västra tornhuvarna, nytt kopparkrön, höjda arbetskostnader för spåntillverkning . . . . . | kronor 16,500: — |
| Restaurering av fasaderna till större omfattning än som beräknats . . . . .                                                                                                                       | » 14,500: —      |
| Återupptagning av igenmurade fönster, nya sandstensomfattningar och solbänkar . . . . .                                                                                                           | » 6,150: —       |
| Grundförstärkning av kyrkans yttermurar . . . . .                                                                                                                                                 | » 1,550: —       |
| Avschaktning av marken kring kyrkan . . . . .                                                                                                                                                     | » 975: —         |
| Planeringsarbeten, omläggning av delar av kyrkogårdsmuren, ombyggnad av kyrkogårdsportalen, konservering av de blottade klostermurarna . . . . .                                                  | » 8,000: —       |
| Elektriska värmeledningsanläggningen . . . . .                                                                                                                                                    | » 5,000: —       |
| Grundförstärkning av halva antalet av kyrkans pelare . . . . .                                                                                                                                    | » 6,200: —       |
| Undersökning av gravar från medeltiden, omläggningar med avseende på golvplanen, gravhållars och skulpturers konservering och uppsättande . . . . .                                               | » 5,300: —       |
| Modifikation av sättet för sakristians avstängning från norra tvärskeppet, föranledd av upptäckter under arbetena . . . . .                                                                       | » 1,675: —       |
| Summa merkostnad                                                                                                                                                                                  | kronor 65,850: — |
| vilket avrundas till . . . . .                                                                                                                                                                    | kronor 66,000: — |

Kommissionen anför vidare bland annat:

Samtliga här ovan angivna arbeten, för vilka fyllnadsanslag är erforderligt, äro av den art, att de icke kunnat eller kunna undanskjutas, utan att byggnadens bestånd och den omfattande restaureringens värdiga resultat därigenom äventyras. Kommissionen anser det emellertid alldeles uteslutet, att den omfattande och välbehövliga restaureringen av Varnhems sällsynt vackra och märkliga kyrka, vilken nu står nära sin fullbordan, skulle få förbliva oavslutad. Varnhems kyrka utgör enligt samstämmiga yttranden från de mest skilda håll ett av vårt lands allra ståtligaste medeltida byggnadsminnesmärken, vars värdiga iståndsättande är ett hela landets gemensamma intresse.

Den De la Gardieska gravkassan har till restaureringen bidragit med sammanlagt 212,000 kronor. Ur densamma kan under en längre tid framåt intet ytterligare bidrag ifrågasättas, liksom icke heller av den lilla skattetyngda församlingen. Kommissionen anser sig därför nödsakad att hos Kungl. Maj:t anhålla om beredande av ett fyllnadsanslag på 66,000 kronor för fullföljande av det stadfästade förslaget till restaurering av Varnhems kyrka.

{52.]

Då möjlighet finnes att utan onödig forcering i huvudsak slutföra restaureringsarbetet under år 1922, om blott erforderliga medel därtill finnas tillgängliga, vore det synnerligen önskvärt, att det ifrågasatta fyllnadsanslaget kunde erhållas på tilläggsstat för år 1922. Kostnaden för arbetsledning, kontroll och övrig administration skulle därigenom väsentligt nedbringas.

Kommissionen hemställer alltså om förslag till 1922 års riksdag att såsom fyllnadsanslag för fullföljande av Varnhems klosterkyrkas restaurering bevilja ett belopp av 66,000 kronor att utgå såsom reservationsanslag på tilläggsstat för år 1922.

I infortrat utlåtande har byggnadsstyrelsen den 28 september 1921 anfört följande:

Då det givetvis ur ekonomisk synpunkt vore mindre fördelaktigt att arbetena avbrötes, sedan dessa numera fortskridit så långt, att de under år 1922 skulle kunna slutföras, och då på arbetsplatsen finnes tillgång till erfaren arbetsledning och arbetspersonal, får byggnadsstyrelsen, som funnit de vidtagna åtgärderna för grundförstärkning, utbytande av fönsterbänkar m. m. oundgängliga, under erinran att styrelsen i utlåtande den 29 november 1919 angående förslag till fortsatt restaurering av Varnhems klosterkyrka framhållit svårigheten för det dåvarande att verkställa tillförlitliga kostnadsberäkningar i allmänhet och i synnerhet när det, såsom i det föreliggande fallet, gällde ömtåliga restaureringar, på det livligaste tillstyrka bifall till förevarande framställning.

Departement-  
schefen.

Såsom framgår av de uttalanden, som vid föregående tillfällen gjorts såväl av kommissionen och byggnadsstyrelsen som av min företrädare i statsrådsämbetet, har man i avseende å ekonomiseringen av ifrågavarande restaureringsarbeten redan å ett tidigt stadium av arbetena räknat med, att de för ändamålet beviljade medlen skulle visa sig otillräckliga. Att vid sådant förhållande brist skulle uppstå och det därför skulle visa sig nödvändigt att hemställa om ett förstärkningsanslag torde i och för sig ej vara anmärkningsvärt; vad som emellertid är ägnat att väcka förvåning är att det förstärkningsbelopp, som erfordras, visat sig vara så stort, som kommissionens senaste skrivelse nu giver vid handen. Det är i högsta grad att beklaga, att merkostnaderna uppgå till ett så betydande belopp, som nu ifrågasättes, men skärskådar man orsakerna härtill, finner man dock att kostnadsökningen har sin givna förklaringsgrund i det senaste årets abnorma prisförhöjningar och i själva restaureringsarbetets egen natur. Kostnadsberäkningarna uppgjordes under år 1918, och givet är, att dessa beräkningar ej kunde hålla vid de förhöjningar i såväl materialpriser som i synnerhet arbetslöner, vilka inträdde

redan år 1919 och nådde sin kulmen år 1920 eller alltså de år, då de väsentligaste av de yttre arbetena fullbordades. Vidare är att uppmärksamma, att ett restaureringsarbete av ifrågavarande art — vilket till sin karaktär i många fall är ett vetenskapligt forskningsarbete — bringar i dagen nya och förut okända förhållanden, och att till följd härav många konserverings- och restaureringsåtgärder måste vidtagas, vilka det icke varit möjligt att på förhand beräkna.

Storleken av det nu ifrågasatta förstärkningsbeloppet har manat att tillse, huruvida möjlighet skulle förefinnas att från kommunalt eller enskilt håll påräkna ekonomiskt bidrag och dymedelst minska statens utgift för bristens täckande. Att härvid räkna på Varnhems församling torde vara uteslutet med hänsyn till dess ringa folkmängd och klena ekonomiska ställning, så mycket mer som man med fog kan från församlingens sida peka på det stora bidrag densamma lämnat genom den De la Gardieska gravkassan. Från landstinget torde det ej heller, efter vad jag inhämtat, vara möjligt att påräkna något bidrag. Skaraborgs läns landsting har under de senare åren haft en i förhållande till övriga landsting avsevärt hög landstingsskatt; för år 1920 utdebiterades inom länet en landstingsskatt, som räknad i kronor per 100 kronors inkomst uppvisade den näst högsta siffran för dylik skatt inom riket. Likaså lär det, efter vad jag förspott, vara uteslutet att under nuvarande ekonomiska kris kunna erhålla bidrag från enskilda personer.

Det återstår enligt min mening sålunda ingen annan utväg än att genom framställning till riksdagen utverka medel till täckande av ifrågavarande merkostnader. Ehuru den nuvarande ekonomiska situationen med nödvändighet påfordrar den största sparsamhet i avseende å nya eller oförutsedda statsutgifter, har jag dock icke kunnat taga på mitt ansvar att medverka till ett avbrytande av de snart fullbordade restaureringsarbetena, varvid dessa skulle lämnas i många fall halvfärdiga. Ett avbrott skulle, fränsett de faror, som därav skulle uppkomma för ännu ej konserverade eller skyddade delar av byggnaden, ävenledes betyda en väsentlig ökning av kostnaderna, då de återstående arbetena en gång skulle utföras.

Det är, såsom jag antytt, ej ett restaurerings- eller konserveringsarbete i vanlig bemärkelse, för vilket Varnhems klosterkyrka varit föremål; det har även haft karaktären av ett vetenskapligt forskningsarbete, där det gällt att utforska de olika kulturskedena inom en

[52.] minnesrik byggnad och att med vetenskapens och teknikens hjälp-medel i ett värdigt skick återställa ett sällsynt vackert och dyrbart minnesmärke från medeltiden. Varnhems klosterkyrka är ett historiskt och kulturhistoriskt monument, vars istandsättande och bevarande det enligt min uppfattning är en bjudande plikt för en kulturstat att sörja för.

Merkostnaderna beräknas av kommissionen till 66,000 kronor att utgå på 1922 års tilläggsstat. Mot själva kostnadsbeloppet har jag icke någon erinran att göra; då emellertid tilläggsstaten, såsom jag ofta framhållit, allenast bör tillgripas i tvingande undantagsfall, har jag låtit mig angeläget vara att tillse, huruvida några kostnader kunna skjutas över på övergångsstaten för förra halvåret 1923. Efter att hava härutinnan samrått med vederbörande inom kommissionen, har jag kommit till den uppfattningen, att vissa åtgärder, betingande en kostnad av omkring 11,000 kronor, skulle utan alltför stora olägenheter kunna anstå till förra delen av år 1923. Jag tillstyrker alltså, att för ändamålet må utgå å 1922 års tilläggsstat ett belopp av 55,000 kronor och på extra stat för förra halvåret 1923 ett belopp av 11,000 kronor.

Till sist vill jag endast erinra, att, då arbetena komma att fortsätta under år 1922, torde — i likhet med vad för år 1921 av riksdagen beviljats — medel erfordras till anställande av en dagkontrollant vid ifrågavarande restaureringsarbeten. Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 27 juli 1921 hemställt om utverkande härför av enahanda belopp, som utgått för år 1921 eller 3,000 kronor. Häremot har jag intet att erinra. Beloppet bör uppföras å 1922 års tilläggsstat.

I annat sammanhang återkommande till anslagen å tilläggsstat hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till fullföljande av Varnhems klosterkyrkas restaurering, utöver av riksdagen förut anvisade medel, bevilja ett anslag av 66,000 kronor samt därav anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom reservationsanslag ett belopp av 11,000 kronor.

**9. Konservering av vissa kyrkoruiner och ödekyrkor. [53.]**

Konservering av vissa kyrkoruiner och ödekyrkor.

Alltsedan vid mitten av förra århundradet ett livligare och insiktsfullare intresse gjorde sig gällande i vårt land för resterna av äldre skeden i vårt folks historia, hava vid upprepade tillfällen statsmedel anvisats till bevarande av de i våra bygder befintliga minnesmärkena från det förflutna, särskilt de, som bära vittnesbörd om gångna tiders byggnadskonst. Redan 1865—1866 års riksdag beviljade efter förhållandena betydande anslag för dylika ändamål. Dessa ansatser hava sedermera fullföljts. Sålunda anslog 1911 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag till bekostande av åtgärder för konserverande av Källa ödekyrka på Öland ett belopp av 2,500 kronor. På framställning av Kungl. Maj:t anvisade jämväl 1921 års riksdag på tilläggsstat för samma år en summa av sammanlagt 9,700 kronor såsom bidrag till utförande av konserverings- och restaureringsarbeten på S:t Lars och S:t Nikolai ruiner i Visby, samt Hemmesjö, Svenneby och Sjöås ödekyrkor. Samtidigt som Kungl. Maj:t den 20 maj 1921 ställde omförmälda anslag till riksantikvariens förfogande, anbefalldes riksantikvarien att i samråd med byggnadsstyrelsen uppgöra samt till Kungl. Maj:t inkomma dels med förslag till plan för åstadkommande av en utredning rörande förekomsten av ödekyrkor och kyrkoruiner inom landet samt dessas nuvarande tillstånd och vård ävensom rörande möjligheten av och sättet för ett successivt istandsättande och konserverande av desamma, dels ock med beräkning av kostnaderna för en sådan utredning.

Oberoende av den kommande utredningen har emellertid riksantikvarien ansett sig icke kunna underlåta att hos vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien framhålla nödvändigheten av åtgärder till skydd mot vissa märkligare kyrkoruinens och ödekyrkors totala förstörande. I anslutning till riksantikvariens framställning har nu akademien i skrivelse den 6 september 1921 anfört följande:

De tre viktigaste av de kyrkoruiner på Gottland, som hittills icke fått någon som helst vård äro Gann, Bara och Elinghem. En kostnadsberäkning har givit vid handen, att det skulle kräva omkring 7,000 kronor att utföra de konserveringsåtgärder med dessa ruiner, som äro nödvändiga för att på ett nödortfigt, men dock relativt betryggande sätt bevara ruinerna åt framtiden.

Till konserveringsåtgärder med Ganns kyrkoruin anhöll akademien år 1920 om 2,500 kronor, vilket dock ej då kunde beviljas. Ehuru akademien icke anser sig under det förhanden varande svåra ekonomiska läget böra anhålla om för dessa tre kyrkor erforderliga sammanlagt 7,000 kronor, anser sig dock

[53.] akademien, med hänsyn till dessa kyrkoruiners kulturhistoriska intresse, icke kunna underlåta att göra en anhållan om medel till de allra oundgängligaste räddningsåtgärderna, och hemställer därför om ett anslag av 2,700 kronor att användas till konserveringsåtgärder å sådana punkter å dessa tre kyrkoruiner, där eljest redan började ras skulle komma att fortsätta och inom en snar framtid draga med sig raserande av större delar av ruinerna.

Liknande är förhållandet med en kyrkoruin i norra Småland, Västra Ed samt en i Östergötland, S:t Annæ, Källa ödekyrka på Öland och slutligen Dädesjö ödekyrka i Småland. Västra Eds gamla kyrka kan, på grund av sin särdeles invecklade och ovanliga byggnadshistoria sägas vara en av de landskyrkor i riket, vilka böra räknas till de monument, som icke få gå under. Från denna kyrka skänktes år 1867 av församlingen till statens historiska museum ett flertal mycket värdefulla medeltida inredningsföremål, bland vilka märkes det måhända ståtligaste och dyrbaraste altarskåpet i statens historiska museum.

Vad S:t Annæ beträffar, är denna kyrka invigd år 1521, en epok, från vilken ytterst få kyrkobyggnader härröra sig. Vissa partier å denna kyrkoruin äro så försvagade, att kyrkan till följd av dessas eventuella bristning, vilken dag som helst kan stöta in.

Rörande Källa ödekyrka må anföras att den är den enda i relativt ursprungligt skick bevarade försvarskyrkan på Öland och utan motsvarighet på fastlandet. Till denna kyrka beviljade riksdagen år 1911 ett anslag av 2,500 kronor, vilket huvudsakligen användes till påläggning av nytt yttertak. Detta har sedan 1912 icke tjärats och måste inom närmaste framtid ånyo tjäras för att förhindra röta.

Vad slutligen beträffar Dädesjö ödekyrka, vilken är bekant genom sina enastående takmålningar, är denna kyrka sedan år 1907 genom inköp statens egendom. I samband med övertagandet pålades nytt spåntak å kyrkan, vilket nu i hög grad är i behov av tjärning, varjämte vissa mindre underhållningsåtgärder äro av nöden. Framhållas bör att staten, enligt köpekontraktet, förbundit sig att underhålla kyrkan.

Till en nödtorftig konservering av Västra Ed skulle enligt beräkning behövas c:a 3,500 kronor, till S:t Annæ c:a 2,500 kronor och till avhjälpande av brister å Källa kyrka c:a 1,500 kronor, till Dädesjö 800 kronor, således summa 8,300 kronor. En summa av 3,300 kronor skulle dock räcka att å dessa fyra kyrkor utföra arbeten, nödvändiga till skydd mot överhängande ras och annan omedelbar förstörelse.

Ehuru intresse och offervillighet för de märkliga minnena ingalunda saknas å de respektive orterna, torde, vad de tre gotländska socknarna och Källa socken beträffar, på grund av det ekonomiskt tryckta läget mycket små bidrag inom församlingarna för närvarande kunna påräknas, däremot finnas förhoppningar att bidrag skola inflyta från Västra Ed och S:t Annæ församlingar, genom vilka något utförligare konserveringsarbeten än de, som skulle kunna göras för den del av de äskade 3,300 kronor, som skulle komma på var och en av dessa kyrkors lott, skulle möjliggöras.

Då vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien icke ansett sig kunna taga ansvaret för att de allra nödvändigaste åtgärderna för

nämnda kyrkoruinerna och ödekyrkors räddning bliva underlåtna, har akademien, med stöd av program för dessa ruiner och ödekyrkors konservering jämte uppmätning och kort beskrivning, vilka handlingar på uppdrag av riksantikvarien utarbetats av arkitekten Sven Brandel, hemställt om förslag till riksdagen att för nödvändiga arbeten till skydd mot överhängande ras och annan omedelbar förstörelse på 1922 års tilläggsstat anvisa dels 2,700 kronor att användas till Gann, Bara och Elinghems kyrkoruiner, dels ock 3,300 kronor till Västra Eds, S:t Annæ, Källa samt Dädesjö ödekyrkor; eller tillsammans 6,000 kronor.

I avseende å beskrivningen av ifrågavarande kyrkor jämte uppgjorda program för de nödvändigaste restaureringsåtgärderna tillåter jag mig hänvisa till de vid akademiens skrivelse fogade bilagorna.

På grund av remiss har byggnadsstyrelsen i skrivelse av den 28 september 1921 yttrat följande:

Byggnadsstyrelsen anser i likhet med vitterhets- historie- och antikvitetsakademien, att de ifrågavarande kyrkoruinerna och ödekyrkorna äro i behov av konservering. De av akademien föreslagna åtgärderna omfatta endast det allra nödvändigaste för att förekomma ett omedelbart fortsättande av den förstörelse, varför dessa ruiner äro utsatta genom åverkan av väder och vind. Däremot kan genom de nu ifrågasatta åtgärdernas utförande ingen fullständigare konservering åstadkommas. Under normala förhållanden skulle byggnadsstyrelsen hava ansett sig böra tillstyrka mera omfattande och för framtiden mera bestående konserveringsarbeten. Men med hänsyn till nödvändigheten av den yttersta sparsamhet anser sig byggnadsstyrelsen höra inskränka sig till att livligt tillstyrka, att åtminstone medel för de begärda nödtorftiga konserveringsåtgärderna måtte beredas.

Mot de föreslagna åtgärderna och den beräknade kostnaden härför har byggnadsstyrelsen ingen annan erinran, än att erforderlig arbetsledning och kontroll över åtgärdernas utförande icke torde kunna bekostas av det begärda anslaget.

Ehuru avsevärt större belopp enligt vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens samt byggnadsstyrelsens enhälliga utsago vore behöfliga för att på ett visserligen nödtorftigt men dock betryggande sätt utföra konserveringsåtgärder, vad angår de omförmälda ruinererna — sålunda för Gann, Bara och Elinghem 7,000 kronor samt för de övriga ruinerna 8,300 kronor — har akademien på grund av det tryckta ekonomiska läget stannat vid att äska i förra fallet 2,700 kronor, i det senare 3,300 kronor.

Med anledning av vad i ärendet anförts synes det mig vara nödvändigt, att åtgärder vidtagas för att åtminstone för tillfället hejda förödelsen av de ifrågavarande, märkliga lämningarna av

Departementschefen.



forna tiders byggnadskonst. Det torde därvid icke vara tillrådligt att för närvarande ställa några väsentliga anspråk eller förväntningar på bidrag från enskildas eller från vederbörande kommuners sida. Skulle sådana komma att inflyta, torde dessa bidrag mer än väl behövas för att iståndsätta ruinerna ut- över de nu såsom oundvikliga skyddsåtgärder ifrågasätta restaureringsarbetena. Det ekonomiska stöd, som på dessa grunder torde bära av statsmedel beredas för ifrågavarande konserveringsarbeten, synes mot bakgrunden av de anförda yttrandena näppeligen kunna sättas lägre än till de av myndigheterna begärda beloppen.

Akademien har ifrågasatt anvisande av anslag för ändamålet å 1922 års tilläggsstat. Ehuru jag väl inser betydelsen av att åtgärder med det snaraste vidtagas för restaureringsarbetenas igångsättande, anser jag mig dock icke böra tillstyrka, att i förevarande fall något anslag för ändamålet uppföres å tilläggsstaten, framför allt därför att man i samband med omläggningen av budgetåret bör söka att i möjligaste mån undvika den från budgetssynpunkt mindre ändamålsenliga utvägen med anlitan av tilläggsstaten. Endast i trängande undantagsfall har jag ansett mig vid prövning av anslagsäskandena till 1922 års riksdag böra förorda anslags uppförande å tilläggsstat. Vad förevarande anslag angår, tillstyrker jag dess utgående på den för förra halvåret 1923 avsedda staten.

Under åberopande av vad jag anfört, hemställer jag om förslag till riksdagen

att till konservering under riksantikvariens inseende av Gann, Bara, Elinghems, Västra Eds, S:t Annæ, Källa samt Dädesjö kyrkoruiner och ödekyrkor anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari —30 juni 1923 ett reservationsanslag av 6,000 kronor, med den fördelning på ifrågavarande kyrkor, som riksantikvarien efter förefallande behov kan finna gott bestämma.

### **Akademien för de fria konsterna.**

[54.]

#### **10. Eldarbefattning vid akademien för de fria konsterna**

Eldarbefattning vid akademien för de fria konsterna m. m.

**m. m.** Sedan centraluppvärmning i enlighet med av Kungl. Maj:t godkända ritningar och kostnadsförslag införts i akademiens för de fria konsterna nuvarande byggnad, hemställde akademien i skrivelse

den 29 september 1895 om utverkande av bidrag till avlöning åt en eldare för värmeledningens skötsel.

[54.]

Eldaren skulle, enligt av akademien träffad uppgörelse, uppbära ett årligt arvode av 900 kronor, vartill komme ersättning för bostad med 300 kronor och för bränsle med 100 kronor. Enligt en av värmeledningens konstruktör gjord beräkning över kubikinnehållet av de lokaler i byggnaden, vilka skulle uppvärmas av ledningen, komme 67,18 proc. av detsamma på akademiens skollokaler och ämbetsrum och 32,82 proc. på de av akademien disponerade lokalerna. Under förutsättning att den för eldarens avlöning erforderliga summan av 1,300 kronor fördelades i motsvarande proportion mellan statsverket och akademien, skulle på statsverkets andel komma ett belopp av 873 kronor 34 öre, men med hänsyn till att skötseln av värmeledningen skulle dragit lika stor kostnad, om den inskränkts till blott de lokaler, som upptoges av statens under akademiens inseeende ställda läroverk, vore det icke obilligt, om vid fördelningen av kostnaden för värmeledningens skötsel en något litet större andel än den, som jämnt svarade mot storleken av de åt läroverket upplättna lokalerna, lades på staten. Akademien, som vore beredd att av egna medel lämna till maskinistens avlöning 400 kronor om året, hemställde därför, att från och med hösten 1895, då värme- och ventilationsapparaten började användas, måtte av Kungl. Maj:t anvisas det belopp, som erfordrades till fyllande av den återstående delen av maskinistens avlöning eller 900 kronor årligen.

Med anledning av akademiens framställning föreslog Kungl. Maj:t 1896 års riksdag dels att å ordinarie stat för akademien från och med år 1897 uppföra en eldare med en avlöning av 900 kronor, därav 600 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar, dels ock att till eldarens avlöning för tiden från och med början av oktober 1895 till utgången av år 1896 på extra stat för år 1897 anvisa ett anslag av 1,125 kronor. Eldaren skulle av akademien erhålla bostad och bränsle eller i ersättning för dessa förmåner 400 kronor årligen.

I skrivelse nr 47 anmälde riksdagen, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställningar dels i staten för akademien under rubriken »diverse anslag» uppfört ett årligt belopp av 600 kronor såsom bidrag till avlöande av en eldare, dels ock för samma ändamål för tiden från början av oktober 1895 till utgången av år 1896 anvisat på extra stat ett belopp av 750 kronor. Riksdagens motivering för beslutet var följande:

Då, enligt vad riksdagen inhämtat, jämväl de lägenheter i akademiens hus, som äro avsedda för uthyrning, uppvärmas genom den i statsrådsprotokollet omnämnda värmeapparat och ersättning för värmeledningen sålunda i ej oväsentlig mån torde beredas akademien genom hyror för de uppvärmda lägenheterna, synes

[54.]

det riksdagen, som om akademien borde kunna till större del, än nu blivit ifrågasatt, bestrida avlöningen åt den för apparatens skötsel erforderliga eldaren. Med avseende härå anser riksdagen, att statens bidrag till eldarens avlöning lämpligen kan begränsas till 600 kronor för år, i enlighet varmed jämväl det å extra stat åskade beloppet av 1,125 kronor, avseende avlöning för ett och ett fjärdedels år, ansetts böra nedsättas till 750 kronor.

I samband med fastställande av ny stat för akademien höjde 1908 års riksdag, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, anslagsposten »bidrag till avlöning av en eldare» från 600 kronor till 800 kronor, med vilket belopp densamma alltså är i staten uppförd.

Framställning föreligger nu från akademien om höjning av det utav statsmedel utgående bidraget till avlöning av personal för värmeledningens skötsel. Akademiens krav, som innefattas i en skrivelse av den 18 januari 1921, kunna sammanfattas på följande sätt. Å akademiens stat uppföres en eldare med en avlöning av 1,900 kronor, därav 1,100 kronor lön, 650 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg. Nuvarande eldaren hos akademien F. W. Carlsson, som är född år 1861 och tjänstgjort hos akademien i 24 år, berättigas, därest han blir innehavare av eldarbefattningen, att komma i åtnjutande av tre ålderstillägg, vart och ett å 100 kronor, samt dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst, varjämte han för erhållande av pension får räkna tjänsteår från och med ingången av år 1897. Slutligen uppföres å ordinarie stat under rubriken »diverse anslag» med avförande ur staten av anslagsposten å 800 kronor »bidrag till avlöning av en eldare» ett reservationsanslag av 650 kronor till »avlöning åt ett eldarbiträde». Akademien förklarar sig härjämte villig att fortfarande tillhandahålla eldaren bostad och bränsle.

Såsom huvudsakligt skäl för sin framställning åberopar akademien den enligt akademiens mening oriktiga proportion, som för närvarande är rådande mellan statens och akademiens bidrag till eldarpersonalens avlöning, därvid akademien stöder sig på ett Kungl. Maj:ts beslut den 9 augusti 1895. Genom detta beslut förordnades, att de medel, som erfordrades till anskaffning av nödiga materialier för uppvärmning av akademiens skollokaler och ämbetsrum skulle på rekvisition av akademien och mot redovisningsskyldighet av densamma inför kammarrätten av statskontoret utbetalas av det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget till skrivmaterialier och expen-

ser, ved m. m. Härav framgår, anser akademien, att akademien har att av egna medel bestrida kostnaderna för uppvärmning av övriga lokaler inom byggnaden, såväl dem som uthyras som dem akademien för egen räkning disponerar över. Fördelningen mellan staten och akademien av kostnaden för materialier till uppvärmning har, enligt vad akademien meddelar, verkställt och verkställes alltjämt enligt följande grunder:

För att erhålla en grundval för fördelningen av samtliga kostnader för brännmaterial utförde experten i värmetekniska frågor ingenjör W. Dahlgren år 1895 en beräkning, enligt vilken

|                             |              |      |         |
|-----------------------------|--------------|------|---------|
| skollokalerna och ämbetsrum | upptogs till | 64,7 | procent |
| uthyrda lokaler             | »            | »    | 15,7    |
| akademiens egna lokaler     | »            | »    | 19,6    |

I sistnämnda procenttal ingick emellertid värme även för samtliga utställningssalar, vilka användas såväl för konsthögskolans som för akademiens egen räkning. Som dessutom akademien enligt sina stadgar har skyldighet att tid efter annan anordna utställningar, ansågs det skäligt att fördela bränslekostnaderna för husets uppvärmning så, att statsverket skulle betala cirka 75 procent och akademien cirka 25 procent.

Denna proportion, som av kammarrätten godtagits, har sedan dess bibehållits, alldenstund lokalerna alltjämt använts och användas för ovan angivna behov enligt samma fördelning som vid den 1895 gjorda beräkningen.

Efter enahanda grunder som bränslekostnaden borde, enligt akademiens mening, jämväl avlöningen av eldarpersonalen fördelas mellan staten och akademien. Så vore emellertid icke förhållandet. Tvärtom hade akademiens utgifter till eldarpersonalen mer och mer ökats, under det statsverkets bidrag — fränsett tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg — alltjämt vore detsamma som fastställets genom 1908 års stat för akademien. Härom yttrar akademien:

Akademiens bidrag till eldaren var, när nya staten för akademien trädde i kraft, 600 kronor för år jämte bostad och vedbrand, vilka förmåner år 1896 uppskattades till 400 kronor. Sedan akademien tagit sin byggnad i besittning, visade sig emellertid snart nödvändigt att anställa ett biträde åt eldaren. Avlöningen åt detta biträde har sedan dess alltjämt bestritts av akademien själv och uppgick redan år 1908 till 540 kronor för år och var år 1913 uppe i 800 kronor för 10 månader av året. Akademiens bidrag till eldarens och eldarbiträdets avlöningar utgjorde alltså vid denna tid tillsammans 1,800 kronor, d. v. s. en årlig utgift för personal vid värmeledningens skötsel mer än dubbelt så stor som statsverkets bidrag för samma ändamål. Sedan år 1914 har akademien måst vidtaga ytterligare regleringar av de arvoden, som av dess egna medel utgå till eldaren och hans biträde, i det den förres arvode höjts till 700 kronor och den senares sedan den 1 november 1920 utgör 325 kronor per månad.

[54.]

En tablå över eldarens och eldarbiterädet's löneförmåner år 1920 får därigenom följande utseende:

**Eldaren:**

|                                |              |                 |           |
|--------------------------------|--------------|-----------------|-----------|
| av statsmedel                  |              |                 |           |
| arvode                         | ..... kronor | 800: —          |           |
| tillfällig löneförbättring     | ..... »      | 200: —          |           |
| dyrtidstillägg (index tal 164) | ..... »      | <u>1,640: —</u> | 2,640: —  |
| av akademien                   |              |                 |           |
| arvode                         | ..... »      | 700: —          |           |
| tillfällig löneförbättring     | ..... »      | 175: —          |           |
| dyrtidstillägg                 | ..... »      | 784: 40         |           |
| bostad med vedbrand            | ..... »      | <u>752: —</u>   | 2,411: 40 |

**Eldarbiterädet:**

|                          |              |                 |           |
|--------------------------|--------------|-----------------|-----------|
| av akademiens egna medel | ..... kronor | <u>2,630: —</u> | 5,041: 40 |
| Summa kronor 7,681: 40   |              |                 |           |

Mot statsverkets utgifter av 2,640 kronor svara alltså 5,041 kronor 40 öre från akademiens sida, d. v. s. för akademien i det närmaste den dubbla omkostnaden, och år 1921, då eldarbiterädet's årslön kommer att utgå med 3,250 kronor (efter 325 kronor månatligen under 10 månader) blir akademiens bidrag åter likasom före år 1914 mer än dubbelt så stort som statsverkets.

**Akademien anför slutligen:**

Nuvarande sätt för ifrågavarande posters avlöande är för akademiens egna begränsade tillgångar oproportionerligt betungande, i synnerhet som statsverket för konsthögskolans räkning hyresfritt disponerar största delen av akademiens hus och akademien har att av hyresmedel i första rummet betala räntor och amortering av premie- och inteckningslån i fastigheten, reparation och underhåll av densamma, onera och utskylder samt dessutom löner och arvoden för egendomens vård, förvaltning m. m. Att därjämte begära, att med dessa hyresintäkter eldarpersonalen skulle avlönas i den utsträckning, som visat sig bli nödvändigt, synes akademien knappast hava varit riksdagens mening.

Den lämpligaste lösningen av berörda lönefråga finner akademien allttjämt vara uppförandet på fast stat av den hittills varande eldarbefattningen, och får akademien alltså i detta avseende förnya sin anhållan av den 30 september 1895. Akademien gör detta så mycket hellre, som den därigenom hoppas kunna bereda en tryggare ställning åt platsens nuvarande innehavare F. W. Carlsson, vilken anställdes hos akademien år 1896 och sålunda varit i dess tjänst 24 år och härunder på ett synnerligen förtjänstfullt och plikttroget sätt skött sin befattning och iakttagit all den sparsamhet med bränslematerielen, som varit möjlig.

Vid akademiens skrivelse är fogad följande tablå över värmeledningspersonalens avlöning enligt akademiens nu framlagda förslag:

**Eldaren:**

|                                          |                |         |
|------------------------------------------|----------------|---------|
| av statsverket: lön . . . . .            | kronor 2,200:— |         |
| dyrtidstillägg (indextal 166) . . . . .  | » 2,755:—      | 4,955:— |
| av akademien: bostad och värme . . . . . | kronor 752:—   | 5,707:— |

**Eldarbiträdets:**

|                                         |                |                       |
|-----------------------------------------|----------------|-----------------------|
| av statsverket: arvode . . . . .        | kronor 650:—   |                       |
| dyrtidstillägg (indextal 166) . . . . . | » 1,075:—      | 1,725:—               |
| av akademien: arvode . . . . .          | kronor 1,525:— | 3,250:—               |
|                                         |                | <u>Kronor 8,957:—</u> |

**Alltså:**

|                                                         |                   |
|---------------------------------------------------------|-------------------|
| av statsverket: 4,955 kronor + 1,725 kronor = . . . . . | kronor 6,680:—    |
| av akademien: 752 » + 1,525 » = . . . . .               | » 2,277:— 8,957:— |

Statskontoret tillstyrker i utlåtande den 27 juli 1921 uppförande av eldarbefattningen på ordinarie stat för akademien.

I likhet med akademien för de fria konsterna finner statskontoret det skäligt, att kostnaderna för avlönande av eldare vid akademien fördelas mellan statsverket och akademien i enlighet med de grunder, som av Kungl. Maj:t genom beslut den 9 augusti 1895 fastställts för bestridande av kostnaderna för anskaffning av nödiga materialier för uppvärmning av akademiens lokaler.

Då statsverkets bidrag för avlönande av eldare vid tillämpning av förberörda fördelningsgrunder skulle avsevärt höjas, synes det statskontoret lämpligt att, i enlighet med vad akademien föreslagit, en eldarbefattning uppföres å akademiens stat.

Å ifrågavarande eldarbefattning torde i likhet med å motsvarande befattningar i musikaliska akademien, seratimerlasarettet, tekniska högskolan och veterinärhögskolan böra utgå avlöning med 1,900 kronor, fördelad i lön 1,100 kronor, tjänstgöringspenningar 650 kronor och ortstillägg 150 kronor jämte tre ålderstillägg, vardera å 100 kronor efter respektive 3, 6 och 9 års tjänstgöring.

Vid det förhållandet att eldaren F. W. Carlsson med gott vitsord under 24 år uppehållit eldarbefattningen i akademien, vill statskontoret tillstyrka, att Carlsson, därest han utnämnes till befattningen, tillerkännes vart och ett av första, andra och tredje ålderstillägget att utgå från och med hans tillträde till tjänsten.

Angående storleken av statens bidrag till avlönande av ett eldarbiträde yttrar statskontoret.

Statskontoret får dock erinra, att — enligt § 3 i kungörelsen den 1 november 1918 (nr 836) angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, sådan ifrågavarande paragraf lyder jämlikt kungörelsen den 9 juli 1920 (nr 584) — befattningshavare i Stockholm, som åtnjuter bostad med bränsle, skall av lönen avstå 300 kronor. På grund härav skulle nu ifrågavarande eldare ej uppnå högre kontant slutavlönning än 1,900 kronor, under det att akademien beräknat densamma till

- [54.] 2,200 kronor. För erhållande av förut angivet förhållande mellan statsverkets och akademiens utgifter för avlöning av eldarpersonalen vid akademien torde därför statens bidrag till avlönande av ett eldarbiträde böra utgå med 900 kronor istället för av akademien föreslaget belopp av 650 kronor.

Departement-  
schefen.

Akademiens beräkning av proportionen mellan statens och akademiens bidrag till eldarpersonalens avlöning, sådan beräkningen av statskontoret godtagits, är grundad på de avlöningsförmåner, som vid tiden för framställningens avgivande tillkommo eldaren och eldarbiträdet. Akademien har alltså räknat med dyrtidstillägg ävensom beträffande eldarbitrådets avlöning från akademien med det belopp, varmed denna utgår under år 1921 och varav en avsevärd del kan sägas utgöra dyrtidstillägg. Vid en beräkning av förevarande art för en längre tid framåt, synes det mig emellertid vara riktigare att avväga proportionerna med utgångspunkt från de fixa avlöningsförmåner och bortse helt från de på grund av dyrtiden fluktuerande tilläggen. Även om, såsom torde vara att förvänta, en återgång till normala förhållanden å prismarknaden så småningom sker och dyrtidstillägget till följd härav bortfaller, synes statens procentuella bidrag till eldarpersonalens avlöning i varje fall icke komma att överstiga det nu beräknade.

1896 års riksdag fastställde, som jag ovan omförmält, statens bidrag till eldarens avlöning till 600 kronor. De faktiska förhållanden som förelågo vid tiden för nämnda riksdagsbeslut hava emellertid sedan dess betydligt förändrats. Eldarens avlöning har mer än fördubblats, varjämte det visat sig att denne ensam icke kunde sköta värmeledningen utan att ett eldarbiträde erfordrades. Härtill kommer ytterliggare en omständighet, som ingalunda bör förbises. 1896 års riksdag anförde som huvudskäl för sitt beslut, att, då de lägenheter i akademiens hus, som voro avsedda för uthyrning, uppvärmdes genom värmeledningen, ersättning för värmen i ej oväsentlig mån torde beredas akademien genom hyror för de uppvärmda lägenheterna. De hittills av akademien uthyrda lägenheterna, för vilka hyresinkomsten under år 1920 uppgick till 28,050 kronor, lära komma att under år 1923 till större delen tagas i anspråk av den genom beslut av 1920 års riksdag inrättade skolan för dekorativ konst. Berörda hyresinkomst kommer härigenom att till större delen försvinna och samtidigt bortfaller också det av 1896 års riksdag anförda skälet mot en höjning av statsbidraget till eldarpersonalens avlöning.

Det nu föreliggande förslaget synes mig komma en rättvis fördelning av ifrågavarande avlöningsutgifter så nära som möjligt. Akademien beredes jämväl härigenom en välbehövlig lättnad i sin genom minskning av inkomster hårt betungade budget. Frågan om rätt för akademiens nuvarande eldare F. W. Carlsson att, därest han antages till eldare, uppbära ålderstillägg samt räkna tjänsteår torde icke böra underställas riksdagens prövning utan avgöras i därför stadgad ordning. Jag förordar alltså avlåtande av proposition till riksdagen i enlighet med statskontorets utlåtande.

Till sist vill jag nämna några ord om beräkningen av akademiens ordinarie stat för förra halvåret 1923. Vid bifall till mitt förslag skulle det bestämda ordinarie anslaget till akademien höjas till 75,525 kronor. Av detta belopp skulle enligt av akademien verkställd beräkning för förra halvåret 1923 erfordras 39,765 kronor. Akademiens ordinarie reservationsanslag skulle enligt mitt förslag höjas till 34,200 kronor; ej heller detta anslag bör för förra halvåret 1923 beräknas till halva beloppet, enär till följd av undervisningens allmänna organisation och andra omständigheter ett större belopp måste vara tillgängligt under förra än under senare hälften av sagda år. På sätt jag under nästföljande punkt utvecklar, torde för förra halvåret 1923 böra beräknas ett reservationsanslag av 23,795 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att

*dels* på ordinarie stat för akademien för de fria konsterna under avdelningen Betjäning uppföra: 1 eldare med en avlöning för år av 1,900 kronor, därav lön 1,100 kronor, tjänstgöringspenningar 650 kronor och ortstillägg 150 kronor, vartill kunna efter respektive 3, 6 och 9 års tjänstgöring komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 100 kronor, samt med skyldighet för befattningens innehavare att i tillämpliga delar vara underkastad såväl de villkor och bestämmelser, som nu gälla för å akademiens stat uppförda ordinarie befattningar, som även föreskrifterna i § 3 av kungörelsen den 1 november 1918 (nr 836) angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befatt-



ningshavare, med däri genom kungörelsen den 9 juli 1920 (nr 584) gjord ändring,

*dels* — med uteslutande av det i samma stat under avdelningen diverse anslag uppförda posten 800 kronor till bidrag till avlöning åt en eldare — uppföra ett belopp av 900 kronor såsom bidrag till avlöning av ett eldarbiträde,

*dels* för genomförande av nu nämnda förändringar i akademiens stat höja det *ordinarie* bestämda anslaget till akademien från dess nuvarande belopp, 73,625 kronor, med 1,900 kronor till 75,525 kronor, samt det *ordinarie* reservationsanslaget till akademien, nu 34,100 kronor, med 100 kronor till 34,200 kronor,

*dels* ock i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* bestämda anslaget till akademien med 39,765 kronor samt det *ordinarie* reservationsanslaget till akademien med 23,795 kronor.

[55.]

Ökade medel  
för vissa  
i staten för  
akademien  
för de fria  
konsterna  
upptagna  
ändamål.

11. **Ökade medel för vissa i staten för akademien för de fria konsterna upptagna ändamål.** Alltsedan år 1919 hava av

riksdagen medel anvisats å extra stat till förstärkning av de i staten för akademien för de fria konsterna uppförda anslagsposterna till belysning, undervisningsmaterieell m. m., till levande modeller, till samlingarnas ökande och underhåll, till städning, renhållning samt betjäningens beklädnad ävensom till elevernas studieresor. Sålunda biföll urtima riksdagen år 1919 en av Kungl. Maj:t gjord framställning om beredande av ökade medel till ifrågavarande utgifters bestridande, vilket skulle ske med anlitande av det å 1919 års stat uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. 1920 års riksdag anvisade, i enlighet med Kungl. Maj:ts framställningar, till förstärkande av ovannämnda anslagsposter dels på extra stat för år 1921 ett belopp av 18,700 kronor, dels ock på tilläggsstat för år 1920 enahanda belopp. Slutligen har 1921 års riksdag anvisat dels på tilläggsstat för år 1921 till täckande av för år 1920 motsedd brist i ifrågavarande anslagsposter 4,700 kronor samt till förstärkande av desamma för år 1921 ett belopp av 4,000 kronor, dels ock på extra stat för år 1922 ett förstärkningsanslag för samma ändamål av 22,000 kronor.

I skrivelse den 27 september 1921 har akademien hemställt om förstärkning av ifrågavarande anslagsposter jämväl för första halvåret 1923.

[55.]

För vinnande av en översikt över akademiens krav får jag hänvisa till följande tabell, upptagande dels de i akademiens ordinarie reservationsanslag ingående anslagsposterna, dels det för år 1922 anvisade förstärkningsanslaget, på sätt detsamma av akademien fördelats på de olika posterna, dels ock de av akademien för år 1923 beräknade anslagsbehoven. Dessutom har jag redan nu i tabellen upptagit de av mig för hela året 1923, på sätt nedan sägs, beräknade anslagsbehoven, ävensom de belopp, vilka jag föreslår för förra hälften av samma år, samt dessas fördelning på ordinarie och extra stat.

Departementschefen.

| Anslagsrubrik.                                                                      | Ordinarie anslag.<br>Kronor. | Av akademien beräknad förstärkning för år 1922.<br>Kronor. | Summa anslagsmedel för år 1922.<br>Kronor. | Av akademien beräknat anslagsbehov för år 1923.<br>Kronor. | Av mig beräknat anslagsbehov för år 1923.<br>Kronor. | Av mig beräknat anslagsbehov för förra halvåret 1923.<br>Kronor. | Anslagsmedel beräknade på ordinarie stat för förra halvåret 1923.<br>Kronor. | Anslagsmedel beräknade på extra stat för förra halvåret 1923.<br>Kronor. |
|-------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|
| 1. Belysning, undervisningsmateriell m. m. . . . .                                  | 9,000                        | 8,500                                                      | 17,500                                     | 15,000                                                     | 14,000                                               | 8,750                                                            | 5,700                                                                        | 3,050                                                                    |
| 2. Levande modeller . . . . .                                                       | 6,600                        | 900                                                        | 7,500                                      | 7,500                                                      | 7,500                                                | 4,700                                                            | 4,135                                                                        | 565                                                                      |
| 3. Samlingarnas ökan-<br>de och underhåll. . . . .                                  | 4,000                        | 1,000                                                      | 5,000                                      | 5,000                                                      | 5,000                                                | 2,500                                                            | 2,000                                                                        | 500                                                                      |
| 4. Städning, renhåll-<br>ning samt betjä-<br>ningens beklädnad . . . . .            | 2,500                        | 3,500                                                      | 6,000                                      | 8,500                                                      | 7,500                                                | 4,700                                                            | 1,565                                                                        | 3,135                                                                    |
| 5. Bidrag till avlö-<br>ning av en eldare<br>(se nästföregående<br>punkt) . . . . . | 800                          | —                                                          | 800                                        | 900                                                        | 900                                                  | 450                                                              | 450                                                                          | —                                                                        |
| 6. Till elevernas stu-<br>dieresor . . . . .                                        | 2,200                        | 4,800                                                      | 7,000                                      | 7,000                                                      | 6,000                                                | 2,575                                                            | 945                                                                          | 1,630                                                                    |
| 7. Tre utrikes resesti-<br>pendier . . . . .                                        | 9,000                        | —                                                          | 9,000                                      | 9,000                                                      | 9,000                                                | 9,000                                                            | 9,000                                                                        | —                                                                        |
| Summa kronor                                                                        | 34,100                       | 18,700 <sup>1</sup>                                        | 52,800                                     | 52,900                                                     | 49,900                                               | 32,675                                                           | 23,795                                                                       | 8,880                                                                    |

<sup>1</sup> Till denna summa bör, för att erhålla det av riksdagen beviljade anslagsbeloppet 22,000 kronor, läggas en summa av 3,300 kronor, vilken akademien beräknar för täckande av eventuellt uppkommande brister å anslagsposterna 2 och 4.

[55.]

Till belysning, undervisningsmateriell m. m. räknar akademien med ett årligt anslagsbehov av 15,000 kronor. Den allmänna prisnivåns tendens till fallande synes mig motivera en nedsättning av denna beräkning med 1,000 kronor till 14,000 kronor. Vad angår anslagsbehovet för första halvåret 1923 har akademien till grund för sin beräkning härutinnan lagt förhållandet mellan vårterminens 5 månader och höstterminens 3 månader. I anslutning härtill skulle med utgångspunkt av årsbehovets uppskattning till 14,000 kronor på förra halvåret komma 8,750 kronor. Av sistnämnda belopp synes mig i runt tal 5,700 kronor kunna beräknas av ordinarie och 3,050 kronor av extra anslagsmedel.

I avseende å anslagsposten till levande modeller har jag intet att erinra mot akademiens beräkning. Beträffande beräkningen av de för förra halvåret 1923 för detta ändamål erforderliga medel gäller vad jag anfört i fråga om nästföregående anslagspost. För förra halvåret 1923 skulle erfordras 4,700 kronor, därav lämpligen beräknat på ordinarie stat 4,135 kronor och på extra stat 565 kronor.

Beträffande anslagsposten samlingarnas ökande och underhåll, vilken post huvudsakligen avser biblioteket, anser jag någon ändring icke kunna göras i akademiens beräkningar. Anslagsbehovet, 5,000 kronor, torde lämpligen kunna för förra halvåret 1923 beräknas med halva beloppet, 2,500 kronor, därav 2,000 kronor på ordinarie stat och 500 kronor på extra stat.

För städning, renhållning och betjäningens beklädnad beräknar akademien ett årsbehov av 8,500 kronor. Härom yttrar akademien:

En tendens till nedgång i kostnader för materialier för renhållningen och för arbetskraft på detta område motväges av det ökade behov av städningsspersonal och skurhjälp m. m., som inträder, om akademien även under år 1923 kan få för den dekorativa skolan disponera de åt densamma under år 1922 upplåtna lokalerna i atelierbyggnadsbolagets f. d. hus vid Kungsträdgården. På grund härav och då räkenskaperna för innevarande års första hälft visa en utgift på detta konto av mer än 5,000 kronor, vågar akademien icke beräkna utgifterna under år 1923 å detta konto till mindre än 8,500 kronor.

De beräkningar, akademien sålunda förebragt, äro uppenbarligen i flera avseenden grundade på faktorer, som nu icke kunna med säkerhet överblickas och följaktligen endast approximativa. I varje fall anser jag mig icke kunna tillstyrka, att ett så stort belopp, som akademien föreslagit, nu begäres för städning m. m. Med hänsyn till de fallande prisen, vill det synas mig, som om akademien med

iakttagande av all den omtanke och sparsamhet, som är med nödvändighet betingad av det rådande ekonomiska läget, skulle kunna reda sig med ett sammanlagt belopp för nu ifrågavarande ändamål av 7,500 kronor för hela år 1923. Beräkningen av behovet för förra halvåret 1923 grundar akademien på förhållandet mellan vårterminens 5 och höstterminens 3 månader med de modifikation, som särskilda betalningsavtal för städningen betinga. I anslutning härtill torde för första halvåret 1923 kunna i runt tal beräknas 4,700 kronor, därav 1,565 kronor på ordinarie och 3,135 kronor på extra stat.

[55.]

Anslagsposten bidrag till avlöning åt en eldare har jag berört under nästföregående punkt och tillåter jag mig hänvisa därtill.

Till elevernas studieresor, vilka torde vara en nödvändig förutsättning för att elevernas utbildning skall bliva tillfredsställande, räknar akademien med ett årsbehov av 7,000 kronor eller lika mycket som under år 1922. Akademien säger sig icke hava anledning antaga, att någon minskning skall inträda för ett kommande år; snarare befarar akademien, att det växande elevantalet vid konsthögskolan påfordrar en ökning av anslagsposten. För egen del anser jag detta vara en post, som kan röna inverkan av den allmänna prissänkningen, om ock det växande elevantalet gör, att en allt för stark reduktion av akademiens beräkning ej torde vara att förorda. Jag tillstyrker en beräkning av årsanslaget till 6,000 kronor. I avseende å fördelningen av denna summa på förra hälften av år 1923 anser akademien hänsyn böra tagas därtill, att landskapsskolans resor, som äro förlagda till hösten, omfatta längre tid och draga större kostnad än arkitektelevernas till juni förlagda studiefärd. I anslutning till akademiens beräkning skulle med utgångspunkt från det av mig uppskattade årsbehovet, 6,000 kronor, ett belopp av 2,575 beräknas vara erforderligt för förra hälften av år 1923, av vilket belopp 945 kronor kunna beräknas å ordinarie stat och 1,630 kronor å extra stat.

I detta sammanhang vill jag vidare erinra, hurusom det ordinarie anslaget å 9,000 kronor till tre utrikes resestipendier är i sin helhet erforderligt redan under förra hälften av år 1923. Jag vill härvid särskilt understryka, att dessa stipendier icke äro att betrakta såsom resestipendier i egentlig mening utan äro studiestipen-

dier, vilka i regel utgå till unga konstnärer, som redan befinna sig utomlands för att fullborda sin utbildning.

Såsom av ovanstående tabell framgår, skulle alltså det ordinarie reservationsanslaget för förra hälften av år 1923 böra beräknas till 23,795 kronor. Härom har jag redan i annat sammanhang gjort vederbörlig hemställan. Det extra förstärkningsanslaget skulle för samma halvår beräknas till 8,880 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till beredande av ökade medel till vissa i staten för akademien för de fria konsterna uppförda ändamål, nämligen: till belysning, undervisningsmateriell m. m., till levande modeller, till samlingarnas ökande och underhåll, till städning, renhållning samt betjäningens beklädnad ävensom till elevernas studieresor anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 8,880 kronor.

[56.]

Uppehållande av verksamheten vid den vid konsthögskolan anordnade skolan för dekorativ konst.

**12. Uppehållande av verksamheten vid den vid konsthögskolan anordnade skolan för dekorativ konst.** Såsom bidrag för uppehållande av verksamheten vid den vid konsthögskolan anordnade skolan för dekorativ konst har riksdagen anvisat på extra stat för vart och ett av åren 1921 och 1922 ett förslagsanslag, högst 15,000 kronor.

I skrivelse den 27 september 1921 har akademien för de fria konsterna hemställt om fortsatt anvisande för år 1923 av medel för ifrågakvarande ändamål, varvid akademien efter en noggrann beräkning av anslagsbehoven uppskattar det för förra halvåret 1923 erforderliga beloppet till 8,600 kronor.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid den vid konsthögskolan anordnade skolan för dekorativ konst anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 8,600 kronor.

**Musikaliska akademien.**

13. **Musikaliska akademien.** Det ordinarie bestämda anslaget till musikaliska akademien, nu 81,935 kronor torde böra för förra halvåret 1923 upptagas med halva nämnda belopp eller avrundat 40,968 kronor. Vad åter det ordinarie reservationsanslaget å 25,000 kronor till stipendier m. m. åt tonsättare beträffar, är detta, med hänsyn till den stadgade tiden för utbetalande av ifrågavarande medel, i sin helhet erforderligt redan under förra hälften av år 1923, och bör därför nu uppföras med hela sitt belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga

*dels* det *ordinarie* bestämda anslaget till musikaliska akademien med 40,968 kronor;

*dels ock* det *ordinarie* reservationsanslaget till musikaliska akademien med 25,000 kronor.

14. **Arvoden åt biträdande lärare, expenser m. m.** I gällande stat för musikaliska akademien finnas bland annat upptagna följande anslagsposter: Till arvoden åt biträdande lärare och andra utgifter för undervisningen 17,000 kronor, för biblioteket 1,000 kronor samt till expenser m. fl. dylika utgifter, däribland instrumenters vård och underhåll, 5,735 kronor.

I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1921 års riksdag till förstärkning av ovanberörda anslagsposter såsom särskilda förslagsanslag, högst, respektive 5,000, 1,800 och 10,000 kronor.

I skrivelse den 22 september 1921 har musikaliska akademien gjort framställning om beredande av liknande förstärkningsanslag även för förra halvåret 1923 och därvid anført, bland annat:

Ehuru akademiens ekonomiska ställning alltjämt är sådan, att akademien ej anser sig kunna av egna medel lämna tillskott till bestridande av förekommande utgifter, har akademien dock med hänsyn till det nuvarande tryckta statsfinansiella läget samt med anledning av Kungl. Maj:ts cirkulär angående iakttagande av sparsamhet vid innevarande års anslagsäskanden ansett sig böra avvakta den erfarenhet, som tillämpningen av 1922 års stat kan lämna, innan för år 1923 eventuellt erforderliga medel utöver de belopp, som äro i 1922 års stat uppförda, av akademien äskas.

**[57.]**Musikaliska  
akademien.**[58.]**Arvoden åt  
biträdande  
lärare, ex-  
penser m. m.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att till beredande av ökade medel för följande i musikaliska akademiens stat upptagna ändamål anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom särskilda förslagsanslag, högst:

*dels* beträffande anslaget till arvoden åt biträdande lärare och andra utgifter för undervisningen ett belopp av 2,500 kronor;

*dels* i fråga om anslaget för biblioteket ett belopp av 900 kronor;

*dels* ock vad angår anslaget till expenser m. fl. dylika utgifter, däribland instrumenters vård och underhåll, ett belopp av 5,000 kronor.

### Nobelstiftelsen.

[59.]  
Anslag till  
svenska  
akademiens  
Nobel-  
bibliotek.

15. **Anslag till svenska akademiens Nobelbibliotek.** Såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid svenska akademiens Nobelbibliotek har riksdagen anvisat på extra stat för vart och ett av åren 1921 och 1922 ett reservationsanslag av 20,000 kronor.

I skrivelse den 8 september 1921 har svenska akademien redogjort för de för upprätthållande av bibliotekets verksamhet under år 1923 beräknade inkomsterna och utgifterna. Därav framgår, att akademien för år 1923 är i behov av enahanda statsanslag som anvisats för år 1922. Akademien har ock hemställt om anvisande av 20,000 kronor för år 1923.

Jag tillstyrker framställning till riksdagen.

att såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid svenska akademiens Nobelbibliotek, anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 10,000 kronor.

### De kungl. teatrarna.

[60.]  
Kungl.  
operan.

16. **Kungl. operan.** Jag hemställer att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* anslaget till kungl. operan, nu 150,000 kronor, med halva beloppet eller 75,000 kronor.

## E. Universitetet, den medicinska undervisningen m. m.

### Universitetskanslersexpeditionen.

1. **Universitetskanslersexpeditionen.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [61.]  
att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till universitetskanslersexpeditionen, nu 23,300 kronor, med halva beloppet eller 11,650 kronor. Universitetskanslersexpeditionen.

### Uppsala universitet.

2. **Universitetet.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [62.]  
att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga Universitetet.  
*dels* det *ordinarie* bestämda anslaget till Uppsala universitet, nu 1,054,347 kronor med halva beloppet eller i avrundat tal med 527,174 kronor;  
*dels* det *ordinarie* förslagsanslaget till avlöningsfyllnad åt professorn i växtbiologi, nu 1,000 kronor, med halva beloppet eller 500 kronor,  
*dels ock* det *ordinarie* förslagsanslaget till arvoden åt vikarierande akademiska lärare, nu 5,000 kronor, likaledes med halva beloppet eller 2,500 kronor.



**[63.]**Akademiska  
sjukhuset.

3. **Akademiska sjukhuset.** Vidare hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till akademiska sjukhuset, nu 110,000 kronor, med halva beloppet eller 55,000 kronor.

**[64]**Beredande av  
sjukvård å  
akademiska  
sjukhuset åt  
fattiga eller  
mindre  
bemedlade  
sjuka från ort  
utom Upp-  
sala län.

4. **Beredande av sjukvård å akademiska sjukhuset åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från ort utom Uppsala län.** Å ordinarie stat för Uppsala universitet finnes under avdelningen B) Till materiell m. m. under rubriken Sjukhuset uppförd en

anslagspost å 5,000 kronor för sjukvård åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från orter utom Uppsala län. Denna anslagspost har sin upprinnelse i ett beslut av riksens ständer 1865—1866. Till grund härför låg en framställning från medicinska fakulteten i Uppsala, som då begärde ett anslag av 4,000 kronor till underhåll av fattiga sjuka från ort utom Uppsala län. Detta anslag motiverades av fakulteten företrädesvis därmed, att en klinisk anstalt för att kunna erbjuda nödig omväxling och rikedom av sjukdomsfall ej borde vara inskränkt till en kommunal eller provincial sjukvårdsanstalt, där blott de inom orten vanliga sjukdomarna förekomme, utan måste vara ett allmänt och för alla utan avseende på hemvist öppet sjukhus. Riksens ständer beviljade för ändamålet ett anslag av 2,500 kronor.

År 1906 hemställde fakulteten om en förhöjning av ifrågavarande anslag till 5,500 kronor samt anhöll att ur detta förhöjda anslag dels fullständigt fri sjukvård finge beredas åt medellösa sjuka från andra län, dels ock en sänkning av dagavgiften till en krona finge beredas mindre bemedlade dylika sjuka. Fakulteten hänvisade härvid på den stora om- och tillbyggnaden av sjukhuset åren 1903—1904 och tillkomsten av tre specialkliniker: den oftalmiatrikska, den gynekologisk-obstetriska och bröstkliniken. Fakulteten framhöll, att var och en av dessa jämförelsevis små avdelningar i undervisningens intresse hade stort behov av rikligt flödande tillgång av och omväxling i klientelet och att detta behov i väsentlig mån vore beroende på möjligheten att å frisängar bereda plats åt hjälpsökande fattiga från andra län än Uppsala. Vidare påpekades, att en väsentlig orsak till att så många sjuka från andra län sökt vård å sjukhusen i Uppsala, låge förutom i dessas natur av universitetskliniker

helt säkert däri, att Uppsala län hade en långsmal geografisk form med jämförelsevis korta avstånd till grannlänerna i öster och väster: länsgränsen för Stockholms län befunde sig sålunda på ett avstånd av blott en och en halv mil från Uppsala. Men fattiga sjuka hade svårt att betala den dryga dagavgiften av 1 krona 75 öre, som för det dåvarande fordrades. Fakulteten framhöll vidare behovet av att kunna ur ett dylikt anslag bereda understöd ej blott åt alldeles medellösa utan även åt mindre bemedlade. Slutligen påminde fakulteten om att vid serafimerlasarettets alla kliniker sjuka från hela landet då mottoges till ett dagspris av blott 1 krona.

I den framställning till 1907 års riksdag, som föranleddes av medicinska fakultetens senast omförmälda skrivelse, föreslogs, att tillfälle borde lämnas vederbörande att, med anlitande av det förhöjda anslaget, å klinikerna intaga, förutom fattiga, även mindre bemedlade sjuka från orter utom Uppsala län mot en av dem erlagd, ned-satt avgift. Dennas storlek borde ankomma på universitetets kansler att bestämma, varvid hänsyn borde tagas till storleken av motsva-rande avgift å serafimerlasarettet.

Riksdagen höjde i anslutning härtill det ordinarie anslaget för ifrågavarande ändamål från 2,500 kronor till 5,000 kronor, varvid samtidigt anslagets rubrik ändrades till »för sjukvård åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från ort utom Uppsala län». Det förhöjda anslaget har från och med år 1908 årligen utgått med 2,500 kro-nor till helt fri sjukvård och 2,500 kronor som bidrag till mindre bemedlades sjukvård. Den avgift, som dessa senare hava att betala, bestämdes först till en krona om dagen men höjdes från och med den 1 januari 1919 till två kronor.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlå-tande av den 12 augusti 1921 till Kungl. Maj:t överlämnad skri-velse har nu det större konsistoriet vid universitetet i Uppsala, i en-lighet med framställning av den medicinska fakulteten, hemställt om utverkande av proposition till 1922 års riksdag om beviljande dels av ett anslag å 15,000 kronor på tilläggsstat för år 1922 och dels av ett anslag å likaledes 15,000 kronor på extra stat för år 1923 för beredande av sjukvård å akademiska sjukhuset åt fattiga och mindre bemedlade sjuka från andra orter än Uppsala län.

Den av medicinska fakulteten gjorda framställningen är av hu-vudsakligen följande innehåll:

[64.]

Den avgift för sjukdag, som debiterats detta anslag, har utgått efter under årens lopp växlande principer. Till en början synes man hava debiterat medeldagskostnaden för året, därefter samma belopp som landstinget betalade för sina sjuka per dag, och nu senast har man ansett sig böra debitera samma belopp som den sjuke själv skulle hava betalat. Då nu legosängsavgiften för patient från främmande län å allmän sal är bestämd till 4 kronor 50 öre per dag, utdebiteras samma belopp på det nämnda statsanslaget. Antalet sjukdagar, som med detta anslag kan betalas, har således blivit i hög grad inskränkt. Då i äldre tider dels det äldre anslaget å 2,500 kronor, med en debitering av 1 krona gav 2,500 sjukdagar och med en senare införd debitering av 1 krona 90 öre gav 1,315 sjukdagar, ger det nu med en debitering av 4 kronor 50 öre endast 555 sjukdagar. Anslaget av 1907 gav med samma debitering, 1 krona 90 öre, då patienten själv betalade 1 krona, 2,777 sjukdagar, men nu med en debitering å anslaget av 4 kronor 50 öre per sjukdag, oaktat patienten själv betalar 2 kronor per dag, endast 1,000 sjukdagar. Nedgången i antalet sjukdagar, som kunna bestridas av hela anslaget har således varit från 5,277 till 1,555. Behovet är detsamma nu som förut. Olägenheten av länsgränsens läge är densamma och då befolkningen inom till Uppsala län gränsande delar av Västmanlands och framförallt Stockholms län är tvungen att vid häftiga sjukdomsfall anlita akademiska sjukhuset, blir den nuvarande dagavgiften 4 kronor 50 öre för den fattigare delen av befolkningen oöverkomlig. Det behov de angränsande länen hava av vård för sina sjuka å akademiska sjukhuset är emellertid ett de respektive länens sjukvårdsintresse, som bör tillgodoses på annan väg efter utredning av huru stort detta behov är, för så vitt det framgår av sjukhusets sjukrulla för senare år. En sådan utredning, som torde vara av intresse för särskilt Stockholms och Västmanlands län är påbörjad, men har ännu icke hunnit slutföras. Det torde kunna förutsättas, att, liksom Uppsala läns landsting givit anslag för att underlätta för de nära boende länsinnevånarne att vid behov bliva intagna på Gävle lasarett, de ovan nämnda läns landsting, skulle vara villiga att gå tillväga på samma sätt med hänsyn till akademiska sjukhuset.

Men undervisningsintresset, som förefinnes jämsides med detta de angränsande länens sjukvårdsintresse, står icke i något oupplösligt samband med detta senare, så mycket mera som de av fakulteten förr och nu begärda anslagen avse att möjliggöra intagandet å sjukhuset av för undervisningen viktiga sjukdomsfall icke enbart från dessa två angränsande län utan även från alla andra, även de avlägsnaste länen. Huru än de två nämnda länen komma att ställa sig till frågan om anslag för nämnda ändamål, måste undervisningsintresset tillgodoses. Fakulteten kan också nu, såsom då den senast år 1906 begärde ökat anslag, hänvisa på tillkomsten av nya specialkliniker, den pediatrika och den otiatrisk. För att anslaget med nuvarande debitering skulle ge samma antal sjukdagar som från början, 2,500 helt fria och 2,777 halvfria, skulle behövas för

|                                |                  |
|--------------------------------|------------------|
| den förra kategorien . . . . . | kronor 11,250: — |
| och för den senare . . . . .   | ” 6,942: 50      |

Summa kronor 18,192: 50

Emellertid ställes alltjämt växande krav på undervisningsmaterialet på samma gång som antalet tjänstgörande kandidater alltjämt ökats. Fullständig tjänstgöring har efter år 1907 införts på oftalmiatriska, obstetrisk-gynekologiska, pediatrika och otiatriska klinikerna. Anslaget borde därför, för att giva den ökning i undervisningsmaterialet, som från början avsågs, ökas högst betydligt över den ovan nämnda siffran. Men under nuvarande omständigheter inskränker sig fakulteten till att anhålla det konsistorium ville söka utverka ökning av det för närvarande utgående anslaget från nuvarande 5,000 kronor till 20,000 kronor, och då fakulteten icke anser sig nu kunna fixera beloppet för någon längre tid framåt, anser fakulteten att anslagsökningen tills vidare bör uppföras endast å extra stat.

Kanslersämbetet har i sitt ovan omförmälda utlåtande anført, att ifrågavarande förslag måste anses vara grundat på mycket goda skäl. Att statsanslag borde lämnas för bestridande av kostnader för sjukvård å akademiska sjukhuset åt fattiga och mindre bemedlade sjuka från andra orter än Uppsala län vore sedan lång tid tillbaka i princip erkänt; och då nu på grund av de högst avsevärt stegrade sjukvårdskostnaderna en ökning av det sedan år 1908 med allenast 5,000 kronor om året utgående anslagsbeloppet visat sig oundgängligen nödvändigt, anslöte sig kanslersämbetet obetingat till konsistoriets framställning.

Det är enligt mitt förmenande tungt vägande skäl, som förut förmått riksdagen att dels bevilja anslag för här ifrågavarande ändamål, dels sedermera höja detta anslag. Medicinska fakulteten har i sitt nyss återgivna yttrande kraftigt betonat, att dessa skäl alltjämt och till alla delar kvarstå med oförminskad styrka. Det är dels den behövande allmänhetens berättigade krav på snabb tillgång till billig omvårdnad, dels den medicinska undervisningens krav på riklig tillgång till undervisningsmaterial, som här närmast falla i ögonen. Att behovet från allmänhetens sida fortfarande är mycket stort, torde med all önskvärd tydlighet framgå av följande tabeller, vilka även torde klarlägga den avsevärda förhöjning i avgifterna, vilken under de senaste åren vidtagits.

Departement-  
schefen.

[64.]

*Uppgift*

öfver antalet intagna samt underhållsdagar för patienter från främmande län vid akademiska sjukhuset under åren 1918—1920. Excl. B. B. patienter.<sup>1)</sup>

| Å r        | Antal intagna patienter à |      |       | Antal underhållsdagar à |      |       |
|------------|---------------------------|------|-------|-------------------------|------|-------|
|            | 1: 75                     | 1: — | Fritt | 1: 75                   | 1: — | Fritt |
| 1918 ..... | 595                       | 23   | 39    | 11,947                  | 633  | 1,442 |

| Å r        | Antal intagna patienter à |      |       | Antal underhållsdagar à |       |      |       |
|------------|---------------------------|------|-------|-------------------------|-------|------|-------|
|            | 3: — 4: 50                | 2: — | Fritt | 4: 50                   | 3: —  | 2: — | Fritt |
| 1919 ..... | 651                       | 40   | 80    | 6,905                   | 5,020 | 819  | 2,632 |

| Å r        | Antal intagna patienter à |      |       | Antal underhållsdagar à |      |       |
|------------|---------------------------|------|-------|-------------------------|------|-------|
|            | 4: 50                     | 2: — | Fritt | 4: 50                   | 2: — | Fritt |
| 1920 ..... | 631                       | 20   | 23    | 14,261                  | 593  | 1,274 |

*Uppgift*

å antalet patienter från Västmanlands, Stockholms och Gävleborgs län, vilka varit intagna vid akademiska sjukhuset under åren 1918—1920.

| Å r                      | Från Västmanlands län à |      |       | Från Stockholms län à |      |       | Från Gävleborgs län à |      |       |
|--------------------------|-------------------------|------|-------|-----------------------|------|-------|-----------------------|------|-------|
|                          | 1: 75                   | 1: — | Fritt | 1: 75                 | 1: — | Fritt | 1: 75                 | 1: — | Fritt |
| 1918 .....               | 97                      | 5    | 23    | 225                   | 13   | 65    | 103                   | 2    | 6     |
| <sup>1</sup> varav B. B. |                         |      | —21   |                       |      | —46   |                       |      | —2    |

| Å r                      | Från Västmanlands län à |       |      |       | Från Stockholms län à |       |      |       | Från Gävleborgs län à |       |      |       |
|--------------------------|-------------------------|-------|------|-------|-----------------------|-------|------|-------|-----------------------|-------|------|-------|
|                          | 3: —                    | 4: 50 | 2: — | Fritt | 3: —                  | 4: 50 | 2: — | Fritt | 3: —                  | 4: 50 | 2: — | Fritt |
| 1919 .....               | 41                      | 69    | 6    | 27    | 95                    | 126   | 21   | 88    | 57                    | 92    | 5    | 13    |
| <sup>1</sup> varav B. B. |                         |       |      | —16   |                       |       |      | —52   |                       |       |      | —1    |

<sup>1</sup> Alla på allmän sal å barnbördsavdelningen (B. B.) intagna patienter ligga fritt utan hänsyn till hemortsrätt.

| Å r                      | Från Västmanlands län å |      |       | Från Stockholms län å |      |       | Från Gävleborgs län å |      |       |
|--------------------------|-------------------------|------|-------|-----------------------|------|-------|-----------------------|------|-------|
|                          | 4: 50                   | 2: — | Fritt | 4: 50                 | 2: — | Fritt | 4: 50                 | 2: — | Fritt |
| 1920 .....               | 119                     | 4    | 40    | 195                   | 13   | 57    | 130                   | 3    | 8     |
| <sup>1</sup> varav B. B. |                         |      | —34   |                       |      | —48   |                       |      | —4    |

Naturligt är, att dessa stegrade avgifter i många fall komma att vålla ekonomiska svårigheter, i all synnerhet för de talrika patienter, vilka på grund av de geografiska förhållandena tvingas att uppsöka det akademiska sjukhuset, i stället för att vända sig till något av sitt eget läns sjukhus. Visserligen kan det sägas vara en på landstingen själva ankommande angelägenhet att sinsemellan träffa överenskommelse om sjukvårdskostnaderna för patienter från främmande län, men något direkt samband härmed har icke den föreliggande frågan, vars huvudsakliga innebörd är att tillvarataga den medicinska undervisningens intressen.

Jag anser mig på grund av det ovan anförda nödsakad att, trots de betänkligheter det förhandenvarande statsfinansiella läget givetvis måste ingiva, framlägga förslag om ökning av här ifrågasvarande anslag. I likhet med de akademiska myndigheterna anser jag lämpligt att anslaget, då det icke nu torde vara möjligt att definitivt fixera dess storlek, tills vidare utgår på extra stat. Anslag å tilläggsstat för ändamålet anser jag mig dock icke böra förorda. Mot det äskade beloppet, 15,000 kronor, har jag icke funnit något att invända, i följd varav 7,500 kronor skulle erfordras för förra halvåret 1923.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till sjukvård åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från ort utom Uppsala län anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 7,500 kronor.

5. **Rasbiologiska institutet.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[65.]

Ras-  
biologiska  
institutet.

<sup>1</sup> Alla på allmän sal på barnbördsavdelningen (B. B.) intagna patienter ligga fritt utan hänsyn till hemorterätt.

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* anslaget till avlöning åt en chef för institutet för rasbiologi, nu 7,500 kronor, med halva beloppet eller 3,750 kronor.

[66.] 6. **Institutet för rasbiologi.** I anledning av en utav Kungl. Maj:t gjord framställning (proposition nr 114) beslöt 1921 års riksdag att inrätta ett under särskild av Kungl. Maj:t förordnad styrelse ställt rasbiologiskt institut med syftemål och verksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med vad av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet till det vid nämnda proposition i utdrag fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 11 februari 1921 angivits och vad riksdagen i sin skrivelse i ämnet härutinnan anförde. Ävenså beslöt riksdagen, dels att chefen för nämnda institut skulle i avlöningshänseende vara likställd med universitetsprofessor, dels ock att för ändamålet i riksstaten under Uppsala universitet såsom en särskild anslagsgrupp under rubriken: Institut för rasbiologi, uppföra till avlöning åt en chef för nämnda institut ett ordinarie anslag å 7,500 kronor samt att till upprätthållande av institutets verksamhet under år 1922 anvisa på extra stat för samma år ett reservationsanslag av 60,000 kronor att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel och disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Med godkännande av riksdagens beslut, i vad det skilde sig från Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, har Kungl. Maj:t den 22 juni 1921 utnämnt och förordnat docenten H. B. Lundborg att från och med ingången av år 1922 med titel av professor vara chef för institutet för rasbiologi. Sedan universitetskanslersämbetet inkommit med infordrat förslag i ämnet, har Kungl. Maj:t den 26 september 1921 till ledamöter i styrelsen för det rasbiologiska institutet förordnat landshövdingen K. Hj. L. Hammarskjöld, vilken jämväl utsetts att vara styrelsens ordförande, generaldirektören J. G. A. af Jochnick, professorerna K. G. F. Lennmalm, fru Emilia Augusta Clementina Bromée, samt professorerna J. V. Hultkrantz och N. H. Nilsson-Ehle. Vidare har Kungl. Maj:t i avseende å det för institutets verksamhet beviljade årsanslaget å 60,000 kronor genom beslut den 25 november 1921 fastställt följande stat för år 1922 för institutet:

|                                                                     | Motsvarande  |                        | Summa  |
|---------------------------------------------------------------------|--------------|------------------------|--------|
|                                                                     | Lön          | Tjänstgöringspenningar |        |
|                                                                     | kronor       | kronor                 | kronor |
| <i>Arvoden:</i>                                                     |              |                        |        |
| Statistiker, tillika arkivarie och chefs ställföreträdare . . . . . | 4,000        | 2,000                  | 6,000  |
| Assistent för medicin . . . . .                                     | 2,700        | 1,300                  | 4,000  |
| » » antropologi . . . . .                                           | 2,350        | 1,150                  | 3,500  |
| » » genealogi . . . . .                                             | 2,350        | 1,150                  | 3,500  |
| Kvinnlig reseassistent . . . . .                                    | 2,000        | 1,000                  | 3,000  |
| Fotografisk assistent . . . . .                                     | 1,350        | 650                    | 2,000  |
|                                                                     | 14,750       | 7,250                  | 22,000 |
| <i>Övriga omkostnader:</i>                                          |              |                        |        |
| Extra och tillfälliga biträden . . . . .                            |              |                        | 3,500  |
| Reseersättning . . . . .                                            |              |                        | 18,000 |
| Instrument och annan utrustning . . . . .                           |              |                        | 6,500  |
| Böcker och tidskrifter . . . . .                                    |              |                        | 4,000  |
| Materialier och expenser . . . . .                                  |              |                        | 6,000  |
|                                                                     | Summa kronor |                        | 60,000 |

Anmärkning. Styrelsen äger att beträffande de under »övriga omkostnader» upptagna utgiftstitlar å en post göra minskning och å en annan ökning, endast anslagsbeloppet i sin helhet icke överskrides.

Vidare har Kungl. Maj:t den 31 december 1921 fastställt stadgar för institutet.

Institutets styrelse har nu hemställt om utverkande av anslag å 30,000 kronor till uppehållande av institutets verksamhet under förra halvåret 1923; och har denna framställning tillstyrkts av universitetskanslersämbetet i skrivelse den 4 november 1921.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att till upprätthållande under förra halvåret 1923 av verksamheten vid det rasbiologiska institutet anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 30,000 kronor, att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.



[67.]

Fortsatta  
anslag till  
lärararvoden  
m. m.

7. **Fortsatta anslag till lärararvoden m. m.** I statsverkspropositionen till 1921 års riksdag, sammanfördes i vissa grupper en del anslag till universiteten och karolinska institutet, av vilka anslag somliga utgått sedan en lång följd av år, andra tillkommit under något av de närmast föregående åren, och beträffande vilka samtliga min företrädare i ämbetet ansåg, att samma belopp som hittills borde ställas till vederbörandes förfogande.

Under förevarande punkt kommer jag att anmäla ett antal anslagsäskanden, avseende vissa lärararvoden m. m. vid universitetet i Uppsala för tiden 1 januari—30 juni 1923. De flesta av dessa anslag återfinnas till sina för år räknat utgående belopp i en under punkten 52 i bilagan åttonde huvudtiteln till 1921 års statsverksproposition upptagen tablå; några av anslagen utgå första gången år 1922. I vissa fall hava ökade anslag av universitetsmyndigheterna ifrågasatts, vilka förhöjningar jag icke ansett mig böra tillmötesgå; det övervägande antalet är dock av det större akademiska konsistoriet förordade till enahanda storlek som hittills, och har kanslersämbetet för rikets universitet i utlåtande den 12 augusti 1921 tillstyrkt deras utgående med hälften av nuvarande årsbelopp. Beträffande anslaget till anordnande av undervisning i bokföring hemställa universitetsmyndigheterna — under förmälan, att någon undervisning under läsåret 1920—1921 icke kunnat anordnas på grund av anslagets knapphet — om medgivande att under följande år få använda å anslaget uppkomna besparingar.

Till statistiska seminariet anvisade riksdagen på extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 3,500 kronor, därav 2,500 kronor till materiell m. m. Återstoden av anslaget, 1,000 kronor skulle utgå till ersättning åt ett kvinnligt räknebiträde. Sistnämnda belopp synes mig rätteligen böra upptagas under denna punkt och — i likhet med övriga anslag till avlöningar m. m. — uppföras såsom förslagsanslag, högst.

Av följande tablå framgå de olika ändamål för vilka anslagen nu utgå och fortfarande behövas, det år för vilket anslag för varje särskilt ändamål först beviljades av riksdagen samt de belopp, med vilka anslagen av mig anses behövliga för förra halvåret 1923.

| Ändamål, för vilket anslag beviljats.                                                                                                                                  | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, avsett för förra halvåret 1923.                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Arvode åt en lärare i symbolik med den undervisnings- och examinationsskyldighet, som i vederbörlig ordning bestämmes.                                                 | 1913                                  | 750: —                                                                                                                           |
| Förstärkning av anslaget till uppehållande av den praktiska kursen inom juridiska fakulteten.                                                                          | 1921                                  | 500: —                                                                                                                           |
| Arvode åt en lärare vid kursen i allmän kemi för medicine studerande, anordnad vid institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi.                                   | 1911                                  | 1,250: —                                                                                                                         |
| Arvode åt en extra ordinarie amanuens vid anatomiska institutionen, att utgå enligt de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas.                             | 1917                                  | 300: —                                                                                                                           |
| Biträdande lärare i medicin.                                                                                                                                           | 1908                                  | 1,500: —                                                                                                                         |
| Biträdande lärare i fysikalisk diagnostik.                                                                                                                             | 1920                                  | 1,000: —                                                                                                                         |
| Förstärkande av lärarkrafterna i kirurgi.                                                                                                                              | 1908                                  | 1,000: —                                                                                                                         |
| Arvode åt en biträdande lärare i öron-, näs- och halssjukdomar med den undervisningsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämmes.                                         | 1918                                  | 1,500: —                                                                                                                         |
| Arvode åt den, som förordnats att leda tre propedeutiska kurser i allmän sjukvårdsteknik.                                                                              | 1921                                  | 375: —                                                                                                                           |
| Arvode åt en föreståndare för akademiska sjukhusets i Uppsala röntgenavdelning med den undervisningsskyldighet och övriga tjänstgöring, som av Kungl. Maj:t bestämmes. | 1908                                  | 1,250: —<br>under villkor att till föreståndarens avlöning ett lika stort belopp för året utgår från akademiska sjukhusets stat. |
| För anställande av en lektor i danska språket och litteraturen med den undervisningsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämmes.                                         | 1922                                  | 2,750: —<br>utgående av ett år 1921 beviljat anslag av 33,000 kronor.                                                            |
| För anställande av lektorer i tyska, franska och engelska språken med den undervisningsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämmes.                                      | 1889                                  | 8,250: —<br>utgående av ett år 1919 beviljat anslag av 99,000 kronor.                                                            |
| Arvode åt ett kvinnligt räknebiträde vid statistiska seminariet.                                                                                                       | 1922                                  | 500: —                                                                                                                           |

[67.]

| Ändamål, för vilket anslag beviljats.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, avsett för förra halvåret 1923.                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|
| Arvode åt infött lärarbiträde vid praktiska språkövningar i ryska inom seminariet för slaviska språk.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 1915                                  | 250: —<br>(för år 1917 utgick på grund av särskilda förhållanden ej detta anslag.) |
| Till uppehållande av övningarna å institutionen för allmän och analytisk kemi.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 1908                                  | 750: —                                                                             |
| Avlöning åt en assistent vid meteorologiska observatoriet samt till bestridande av löpande utgifter för de vid observatoriet anordnade seismologiska undersökningarna.                                                                                                                                                                                                                                                                   | 1904                                  | 1,000: —                                                                           |
| Arvode åt en för biträde vid arbetet med den internationella solarforskningen anställd assistent vid den fysiska institutionen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 1909                                  | 750: —<br>utgående av ett år 1918 beviljat anslag å 7,500 kronor.                  |
| Arvode åt en assistent vid astronomiska observatoriet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 1922                                  | 1,250: —                                                                           |
| Anordnande av undervisning i bokföring enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 1909                                  | 300: —                                                                             |
| För beredande åt en extra bibliotekarie vid universitetsbiblioteket av arvode å 3,600 kronor.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 1921                                  | 1,800: —<br>därav 750 kronor må anses motsvara tjänstgöringspenningar.             |
| Tillfällig löneförbättring åt gymnastikläraren, utgående under villkor, att gymnastikläraren icke må med sin tjänst förena annan tjänstebefattning, allmän eller enskild, så framt ej kanslern för rikets universitet, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att tjänstebefattningen ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid universitetet, finner befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas. | 1913                                  | 455: —<br>därav 205 kronor lön och 250 kronor tjänstgöringspenningar.              |
| Tillfällig löneförbättring åt biträdande gymnastikläraren.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 1913                                  | 125: —                                                                             |
| Bestridande av renskrivningskostnader å det akademiska kansliet och hos rektorsämbetet.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 1921                                  | 600: —                                                                             |

Summan av dessa anslag utgör 28,205 kronor. Denna summa bör nu begäras hos riksdagen såsom förslagsanslag, högst, att av

Kungl. Maj:t användas för nu omförmälda ändamål i enlighet med hittillsvarande särskilda bestämmelser och villkor för vissa av dem. Fördelningen av anslaget till de olika ändamålen kommer naturligen att ske med de belopp, som nu visat sig vara behövliga för varje särskilt ändamål. Vid fördelningen av anslaget böra de olika anslagsposterna i likhet med vad för innevarande år ägt rum, var för sig betecknas såsom förslagsanslag, högst. Det i fråga om anslaget till anordnande av undervisning i bokföring äskade medgivandet synes mig böra utverkas för förra halvåret 1923.

På grund av vad jag nu anfört, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att

*dels* för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid universitetet i Uppsala anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 28,205 kronor, att med iakttagande av de för vissa fall ovan angivna grunder med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för nu av mig omförmälda ändamål; skollande de belopp, som ur berörda förslagsanslag, högst, anordnas till anställande av en lektor i danska språket och litteraturen samt lektorer i tyska, franska och engelska språken ävensom till arvode åt en assistent vid fysiska institutionen, anses utgå ur vederbörande av 1921, 1919 och 1918 års riksdagar för dessa ändamål beviljade anslag;

*dels ock* medgiva, att uppkommande besparing å den uti det av riksdagen på extra stat för år 1922 anvisade anslaget å 47,410 kronor till fortsatta anslag till lärararvoden m. m. ingående anslagsposten å 600 kronor till anordnande av undervisning i bokföring, må för tiden 1 januari—30 juni 1923 tagas i anspråk för enahanda ändamål.

[68.]

**8. Fortsatta anslag till materiell för vissa institutioner m. m.** I likhet med vad vid anmälan av anslagsbehoven för år 1922 ägt rum, har jag under denna punkt sammanfört en del anslagsfrågor beträffande universitetet i Uppsala, vilka väsentligen avse anslag till materiell och dylikt. Samtliga anslag, vilka tillstyrkts i univer-

Fortsatta anslag till materiell för vissa institutioner m. m.

- [68.] sitetskanslersämbetets skrivelse den 12 augusti 1921, äro avsedda att utgå för förra halvåret 1923 med hälften av de belopp, som anvisats för år 1922. I nedanstående tablå har jag även upptagit en anslagspost, nämligen till driftkostnader vid Klubbans biologiska station, beträffande vilken en anslagshöjning från 4,600 kronor till 5,000 kronor av universitetsmyndigheterna ifrågasatts och av kanslern i skrivelse den 12 augusti 1921 tillstyrkts. Med hänsyn till fallande priser är jag ej böjd tillstyrka denna förhöjning, utan torde hittillsvarande anslaget fortfarande bära utgå, i enlighet med kanslerns förslag så fördelat, att på förra halvåret 1923 skulle belöpa en tredjedel eller alltså med utgångspunkt från hittillsvarande belopp 1,535 kronor.

| Ändamål, för vilket anslag beviljats.                                                                                                                                                                       | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, avsett för förra halvåret 1923. |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------|
| Materiell m. m. för det praktiskt teologiska övningsinstitutet.                                                                                                                                             | 1915                                  | 150: —                                         |
| Höjning av anslaget till materiell m. m. för institutionen för medicinsk och fysiologisk kemi.                                                                                                              | 1911                                  | 500: —                                         |
| Materiell för kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar.                                                                                                                                                   | 1920                                  | 1,000: —                                       |
| Materiell för medicinska poliklinikerna.                                                                                                                                                                    | 1922                                  | 750: —                                         |
| Materiell m. m. för hygieniska institutionen.                                                                                                                                                               | 1914                                  | 3,500: —                                       |
| Upprätthållande av verksamheten å psykologiska laboratoriet.                                                                                                                                                | 1915                                  | 500: —                                         |
| Förstärkande av det i utgiftsstaten för universitetet för vissa seminarier uppförda anslaget å 5,500 kronor till inköp av böcker och annan undervisningsmaterie-<br>riell ävensom för tillfälliga utgifter. | 1921                                  | 2,785: —                                       |
| Driftkostnader vid Klubbans biologiska station.                                                                                                                                                             | 1917                                  | 1,535: —                                       |
| Bokbinderiarbeten vid universitetsbiblioteket.                                                                                                                                                              | 1918                                  | 1,325: —                                       |
| Materiell vid statistiska seminariet.                                                                                                                                                                       | 1922                                  | 1,250: —                                       |
| Utgivande av universitetets årsskrift.                                                                                                                                                                      | 1912                                  | 7,500: —                                       |

Samtliga dessa anslagsbelopp bära utgå såsom reservationsanslag; de utgöra tillhopa 20,795 kronor. Denna summa bör nu äskas hos riksdagen, för att i sinom tid av Kungl. Maj:t med enahanda såsom

reservationsanslag betecknade belopp, som nu utgå, fördelas för ovan angivna ändamål.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till materiell för vissa institutioner m. m. vid universitetet i Uppsala anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 20,795 kronor, att av Kungl. Maj:t användas för de av mig omförmälda ändamål.

**9. Indragning av vissa professorsprebenden m. m.** Frågan om indragning av universitetsprofessorernas prebenden var under år 1920 förelagd såväl riksdagen som kyrkomötet

[69.]  
Indragning  
av vissa pro-  
fessorspre-  
benden m. m.

Vid 1920 års riksdag hade Kungl. Maj:t — sedan den s. k. Skånekommittén verkställt utredning rörande möjligheten och lämpligheten av prebendeinstitutionens i riket upphörande, till den del densamma ännu kvarstode — i proposition nr 335 föreslagit riksdagen att för sin del medgiva, att indragning av de teologie professorsprebendena finge i den ordning Kungl. Maj:t prövade skäligt bestämma och enligt den ersättningsgrund, som i Kungl. Maj:ts cirkulär den 28 april 1882 funnes angiven, successivt genomföras. Enligt skrivelse den 22 juni 1920 biföll riksdagen detta Kungl. Maj:ts förslag.

Genom skrivelse (nr 10) till 1920 års kyrkomöte inhämtade Kungl. Maj:t härefter, jämlikt § 114 i regeringsformen och prästerskapets privilegier den 16 oktober 1723, kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet medgäve de teologie professorsprebendernas indragning i den ordning och enligt den ersättningsgrund, som angivits i Kungl. Maj:ts ovannämnda för 1920 års riksdag framlagda förslag.

Genom skrivelse den 16 november 1920 (nr 11) avlät kyrkomötet svar å Kungl. Maj:ts framställning. Denna skrivelse — avfattad i enlighet med kyrkolagsutskottets förslag — innehöll dels en anmälan, att kyrkomötet med anledning av Kungl. Maj:ts framställning medgivit, att indragning av de teologie professorsprebenderna finge i den ordning Kungl. Maj:t prövade skäligt bestämma och enligt den i omförmälda cirkulär den 28 april 1882 angivna ersättningsgrund successivt genomföras, dels ock en anhållan, att Kungl. Maj:t tacktes vid begagnande av den Kungl. Maj:t sålunda medgivna rätten till indragning av ifrågavarande prebenden föranstalta

[69.] därom, att till innehavarna av professorsbefattningarna i praktisk teologi måtte fortfarande upplåtas prebenden på sätt Kungl. Maj:t prövade skäligt bestämma.

Den s. k. Skånekommittén hade i sin ovannämnda utredning på anförda skäl uttalat sig för indragning av samtliga professorsprebendena och angivit den ordning, i vilken denna indragning enligt kommitténs mening borde ske. Den i kyrkomötets omförmälda anhållan berörda frågan om bevarande av prebenden för professorerna i praktisk teologi vid de båda universiteten hade under föregående skeden av nu förevarande ärende framkallat mycken diskussion, därunder olika meningar gjorts gällande. Till protokollet över ecklesiastikärenden den 19 mars 1920, som i utdrag åtföljde Kungl. Maj:ts förutnämnda proposition nr 335, lämnade jag en redogörelse för den meningsbrytning, vilken kommit till synes i de uttalanden, som över Skånekommitténs förslag om de teologie professorsprebendernas indragning avgåvos av teologiska fakulteterna och de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund samt av universitetskanslern, ärkebiskopen och biskopen i Lunds stift. Själv yttrade jag vid detta tillfälle:

Ehuru jag, såsom framgår av det nyss anförda, förmenar, att starka skäl tala för indragning jämväl av de prebenden, som äro förenade med professurerna i praktisk teologi, anser jag dock med hänsyn till den tvekan, som yppats från teologiskt håll, möjlighet till vidare utredning i vissa hänseenden böra lämnas öppen, innan definitivt beslut fattas om indragningen av dessa prebenden. De spörsmål, som därvid skola undersökas, angå emellertid lämpligaste sättet för befrämjande av den vetenskapliga forskningen inom den praktiska teologiens område och av de blivande prästernas praktiska utbildning, således frågor, vilka närmast höra under Kungl. Maj:ts prövning. Jag finner därför den omständigheten, att de rent praktiska skälen för prebendeinstitutionens bibehållande på denna enstaka punkt anses starkare än i fråga om övriga professorer, icke böra utgöra hinder för riksdagen och kyrkomötet att i princip lämna sitt medgivande till samtliga professorsprebendens indragning samt bemyndiga Kungl. Maj:t att, i den ordning Kungl. Maj:t prövar skäligt bestämma och enligt den ersättningsgrund, som i cirkuläret den 28 april 1882 finnes angiven, successivt genomföra sagda indragning.

Sedan Kungl. Maj:ts framställning till kyrkomötet avläts, hava vissa av mig i mitt yttrande i ärendet till statsrådsprotokollet antydda utredningar inkommit till ecklesiastikdepartementet. På tal om lämpligaste tidpunkten för indragningen av de olika professorsprebendena anmärkte jag, att definitivt beslut angående prebende-

naturens upphörande i det särskilda fallet kunde av Kungl. Maj:t fattas först efter det samtliga vederbörande i orten blivit hörda. För ändamålet fick kammarkollegium den 29 juni 1920 befallning att efter vederbörandes hörande avgiva utlåtande över Skånekommitténs förslag, vilket angav de särskilda tidpunkter, då enligt kommitténs mening indragningen borde ske. Med särskilda utlåtanden den 23 september 1920 överlämnade kammarkollegium i följd därav till kollegiet avgivna yttranden av vederbörande pastoratsbor och prästerskap samt landsfiskaler ävensom av länsstyrelserna i Uppsala och Malmö jämte domkapitlen i Uppsala och Lund; varande jämväl ett av ärkebiskopen, såsom förutvarande professor med prebende, avgivet utlåtande bifogat akten.

Jag torde få nämna, att pastoratsborna utan undantag — i vissa fall på grund av numera uppkomna förhållanden i avseende å verkställda löneregleringar m. m. — och i allmänhet avgjort uttalat sig för prebendernas indragning och beträffande tidpunkten härför anslutit sig till kommitténs förslag, dock att i två fall på grund av särskilda förhållanden indragningen ansetts böra träda tidigare i verket än kommittén tänkt sig. Vad angår tidpunkterna för indragningen av de prebenden, min förevarande framställning åsyftar, hänvisar jag till det följande av framställningen.

Av de båda domkapitlen hade det i Lund uttalat sig för, att ett prebendepastorat bibehölles för innehavaren av professuren i praktisk teologi vid Lunds universitet. I enahanda riktning gick det yttrande, som avgivits av domkapitlet i Uppsala, vilket såsom lämpligt prebende för professorn i praktisk teologi i Uppsala angivit domkyrkoförsamlingen, Helga Trefaldighets församling eller Gamla Uppsala församling.

Länsstyrelsen i Uppsala hade tillstyrkt prebendernas bibehållande vid ett flertal teologiska professurer. Ärkebiskopen hade till upplysning och eftertanke anfört vissa förhållanden »rörande dels det berättigade i prebendepastorers tillsättning, dels det relativa berättigande, som en prebendepastor kan äga även från prebendeförsamlingens synpunkt».

Vad kammarkollegii utlåtanden angår torde jag här ur dem få omförmäla, att kollegium erinrat om den av mig antydda utredningen rörande prebendeinstitutionen så vitt särskilt angår professurerna i praktisk teologi. Under anmärkning att denna utredning



[69.] vid tiden för avgivandet av kollegiets utlåtanden icke verkställets, hade kollegiet funnit det vara erforderligt att tillsvidare bibehålla ett prebende vid vartdera av rikets universitet. Kollegium ansåge, att härtill borde väljas Uppsala, respektive Lunds stads pastorat.

Vad den i kammarkollegiets utlåtanden omförmälda utredningen beträffar hade densamma satts i verket på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 18 juni 1920. Kungl. Maj:t anbefallde då universitetskanslern att, efter vederbörandes hörande, till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag *dels* angående de pastorat, som, därest professorerna i praktisk teologi fortfarande komma att innehava prebenden, borde anvisas härtill, varvid särskilt borde undersökas möjligheten och lämpligheten att såsom prebenden anslå vederbörande domkyrkoförsamlingar, *dels* angående möjligen erforderliga föreskrifter i fråga om särskilda kompetensfordringar eller tillsättningsbestämmelser för berörda professorsbefattningar samt beträffande de ändringar, som kunde anses vara av nöden i avseende å gällande föreskrifter rörande förste teologie professurerna samt angående de blivande prästernas praktiska utbildning, *dels ock* rörande de särskilda anordningar i övrigt, som möjligen från universitetens synpunkt kunde befinnas önskvärda, därest en indragning av de teologie professorsprebendena komme till stånd.

Med utlåtande, som den 22 december 1920 inkommit till ecklesiastikdepartementet, hade kanslern avgivit den begärda utredningen. Jag anser mig ej böra fullständigt återgiva vad de teologiska fakulteterna och de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund samt kanslern i ämnet anfört, men skall i korthet meddela det huvudsakliga därav.

*Beträffande då först frågan om vilka pastorat, som eventuellt borde anslås åt professorerna i praktisk teologi såsom fortfarande prebendeinnehavare, äro såväl fakulteter och konsistorier som kanslern ense därom, att härtill borde i första rummet ifrågakomma domkyrkoförsamlingarna i Uppsala och Lund.* Där hade man bäst tillfälle till fullt tillfredsställande anordningar för den praktiska undervisningen på pastorsexpeditionen, inom ungdomsvården med dess söndagsskolor och kyrkliga ungdomsföreningar och i själva domkyrkan. Allt inom en större stadsförsamling föreläge ock mera månggestaltat och rikare utvecklat än i mindre församlingar. Vederbörande prebendeinnehavare kunde inom domkyrkoförsamlingen

lättare bibehålla kontakten med det kyrkliga livet och den kyrkliga verksamheten i alla dess olika former. Hans lärjungar skulle också få det bästa tillfälle att höra honom och lära av honom.

Domkyrkoförsamlingarna skulle väl å sin sida såsom prebenden i regel tillförsäkras väl kvalificerade män till domprostar och ställföreträdare för dem, utsedda bland stiftets mest dugande krafter. Innebure det verkligen en uppostring för en församling att vara professorsprebende, kunde man onekligen med skäl begära en sådan uppostring av universitetsstäderna, som i övrigt hade ett flertal av församlingarna själva tillsatta präster och njöto rikliga andliga och materiella förmåner av universitetens förläggning dit.

Näst efter Uppsala domkyrkoförsamling hade det ansetts, att den omedelbart till Uppsala gränsande Helga Trefaldighetsförsamling med dess inom staden belägna kyrka och kyrkoherdeboställe kunde ifrågakomma. I tredje rummet kunde därefter nämnas Gamla Uppsala församling, belägen i stadens nära grannskap — dock måste, därest densamma för ifrågavarande ändamål valdes till kvarstående prebende, med ändring av nu gällande löneregleringsresolution vid sidan av prebendekyrkoherden där anställas en annan fast anställd och av församlingen själv utsedd präst.

Näst efter Lunds domkyrkoförsamling hade såsom lämpligt prebende för professorn i praktisk teologi nämnts S:t Peters klosters församling, vilken för närvarande ej är prebende. Lantpastorat, även så närliggande som Stångby och Vallkärra, hade ansetts ej i samma grad som stadsförsamlingar lämpa sig till prebende åt professorn i praktisk teologi: den praktiska undervisningen måste ändock i allt fall på ett eller annat sätt tillgodoses i någon av stadsförsamlingarna.

Vad angår frågan om behovet av särskilda kompetensfordringar eller tillsättningsbestämmelser för professorerna i praktisk teologi hade man i Lund uttalat sig häremot. I Uppsala hade man, med instämmande av kanslern, ansett, att, därest prebendena för professorerna i praktisk teologi indroges, vissa särskilda kompetenskrav borde uppställas beträffande sökande till dylik professur.

Den tredje fråga, varom utredning av Kungl. Maj:t begärdes, angick tilläventyrs nödiga ändringar i avseende å gällande föreskrifter rörande förste teologie professorerna. De gjorda uttalandena gingo ut på att de nuvarande bestämmelserna i fråga om dessa professorer borde upphävas. Titeln förste teologie professor borde dock, enligt

[69.] teologiska fakultetens i Uppsala och kanslerns mening, bibehållas för äldste teologie professorn.

Beträffande behövligheten av ändringar i fråga om de blivande prästernas praktiska utbildning hade man förklarat sådana ej vara av nöden, därvid dock det större konsistoriet i Uppsala utgått från förutsättningen att innehavaren av professuren i praktisk teologi, såsom prebendeinnehavare, förbleve präst inom svenska kyrkan, ävensom föreståndare för det s. k. praktiska övningsinstitutet. — I Lund hade man framhållit, bland annat, behovet för den praktisk teologiska undervisningen av assistentinstitutionens förstärkning, därest prebendet för professorn i praktisk teologi indrages.

I fråga slutligen om särskilda anordningar i övrigt, som kunde finnas önskvärda, därest de teologie professorsprebendena indroges, hade man i Uppsala exempelvis tänkt sig anordnandet av gudstjänster med särskild hänsyn till akademiska medborgare. Denna tanke hade ej vunnit anslutning från Lund. Där hade man påkallat omedelbart vidtagande av åtgärder för att tillförsäkra den praktiskt teologiska undervisningen tillträde icke blott till domkyrkan, utan även till de olika till domkyrkoförsamlingen hörande institutioner, vilka hittills tagits i anspråk för denna undervisning.

Frågan om professorsprebendernas indragning kom så i det skede, att framställning gjordes till 1921 års riksdag om beredande av nödiga medel till ersättning åt vissa prebendarier för minskade inkomster vid frånträdandet av prebendet. Ersättningsgrunden är angiven i förutnämnda cirkulär den 28 april 1882, varigenom förordnats, att en var som därefter utnämndes till ämbete eller tjänst, varmed enligt gällande bestämmelser prebendepastorat vore förenat, skulle vara skyldig att, om och när Kungl. Maj:t så beslöte, avträda prebendepastoratet mot fyllnad i den med ämbetet eller tjänsten förenade lönen till belopp, vartill inkomsten av prebendepastoratet funnes i lönestat upptagen eller vid lönereglering beräknad.

Ersättningsfrågans framläggande och godtagande av riksdagen innebar emellertid ej indragning på en gång av samtliga professorsprebendena. Vid denna indragning hade nämligen hänsyn måst tagas dels till den nyss avhandlade frågan om bibehållande av prebendena för professorerna i praktisk teologi, dels ock till att —

enligt riksdagens och kyrkomötets samstämmiga beslut — avvecklingen av prebendeinstitutionen vid universiteten skulle ske successivt.

Redan Skånekommitténs förslag innebar ett successivt indragande av ifrågavarande prebenden. Vidare måste — såsom nämnts — hänsyn jämväl tagas till spørgsmålet om prebendena skulle bibehållas vid professurerna i praktisk teologi och, om så ansåges böra ske, vilka pastorat i så fall borde fästas vid dessa professurer.

Till protokollet över ecklesiastikärenden den 11 februari 1921, som i utdrag åtföljde Kungl. Maj:ts proposition nr 135 till 1921 års riksdag anförde min företrädare i statsrådsämbetet i denna sak:

För min del har jag uttalat min sympati för tanken att professorerna i praktisk teologi fortfarande borde bli kyrkoherdar i vissa pastorat, *under angiven förutsättning att därmed vinnes en verklig fördel för dessa professorers verksamhet såsom universitetslärare.*

Den uppfattningen, att de teologiska lärarna vid universiteten böra för sin verksamhet stå det kyrkliga församlingslivet nära, en uppfattning som i det sista utgjort stödet för bibehållande av de teologiska professorsprebenderna i allmänhet, har enligt min mening allt fortfarande sin principiella betydelse, så vitt angår professurerna i praktisk teologi. Det förefaller mig helt naturligt, att det gamla sambandet mellan universitetet och kyrkoförsamlingen finge bestå i fråga om de professurer, vilkas speciella forsknings- och undervisningsområde utgöres av församlingslivet och församlingsvården i alla dess skiftande former. Dessa professorsurers innehavare tillkommer att handleda de blivande prästerna i den tekniska och metodiska sidan av deras arbete eller åtminstone att övervaka deras utbildning i nämnda avseende.

Lika litet som det befunnits lämpligt att den praktiska utbildningen av lärare vid högre och lägre läroanstalter ligger i händerna på personer, som själva stå utanför den gärning, som utbildningen avser, lika litet kan det vara lämpligt, att den högsta ledningen av den praktiska utbildningen av blivande präster omhänderhaves av en person, som står utanför församlingslärares och själasörjarens gärning. Det har visserligen vid denna frågas föregående behandling gjorts gällande, att nu antydda syfte skulle kunna vinnas, även om professorn i praktisk teologi icke vore innehavare av eget pastorat. Man har tänkt sig, att utvägar skulle på annat sätt kunna beredas för nämnda befattningshavares deltagande i praktiskt församlingsarbete. Jag vill icke bestrida, att även på denna väg åtskilligt står att vinna, men det synes uppenbart, att professorn såsom den ansvarige innehavaren av ett eget pastorat komme att intaga en ställning, som starkare bunde honom vid det ämbete, i vilket han har att införa de blivande prästerna, och som tillika beredde honom en väsenligt större rörelsefrihet vid nyttjandet av det erfarenhetsmaterial i fråga om församlingsvård, med vilket han har att göra de teologie studerande bekanta.

Vid vad jag nu anført har jag ej förglömt, att professorn i praktisk teologi vid universitetet i Uppsala för närvarande ej är »handledare» utan föreståndare

[69.] för det teologiskt praktiska övningsinstitutet därstädes. Detta institut är dock ej någon fast inrättning utan uppehålls tillsvidare, man kan säga såsom en försöksanordning.

Det står emellertid för mig fullt klart, att vissa bestämda anordningar både i fråga om prebendepastoraten och beträffande prebendariens tjänstgöring måste träffas, för att prebendeinstitutionen i nu ifrågakvarande fall skall kunna fylla den uppgift i den praktiska prästbildningens tjänst, som jag nyss antytt.

Vilka dessa anordningar böra vara måste, innan frågan slutgiltigt avgöres, tagas under ingående omprövning. Till en sådan har jag emellertid ännu icke haft tillfälle och måste därför för närvarande inskränka mig till några flyktiga antydningar.

Det synes mig sålunda uppenbart, att det för det ifrågasatta målets uppnående måsts krävas, att prebendepastoratet är så beläget, att det utan avsevärd tidsförlust eller andra störande förhållanden kan utnyttjas för sitt ändamål. Det synes mig vidare oundgängligen nödvändigt, att uti instruktionen för innehavaren av professuren i praktisk teologi bestämda föreskrifter givas, åsyftande såväl prebendariens skyldighet att i bestämd ordning delta i församlingsvården som ock ett bestämt reglerande av de former, under vilka de blivande prästerna med utnyttjande av det inom prebendepastoratet givna erfarenhetsmaterialet skola införas i församlingslärares och själasörjares uppgifter.

En prebendeinstitution med nu ifrågakvarande syfte kan tilläventyrs försätta församlingsmedlemmarna i en ställning, som på grund av den inskränkning, den må medföra i fråga om sagda medlemmars inflytande vid val av prästerliga krafter, kan inom församlingarna framkalla en stämning, som ogynnsamt inverkar på möjligheten att vinna det med institutionen avsedda målet. Det torde därför vara nödvändigt att anordningar träffas, vilka bereda församlingsmedlemmarna största möjliga tillfälle att utöva inflytande på tillsättningen av de inom pastoratet tjänstgörande prästerliga krafterna. Jag tänker härvid särskilt på möjligheten att åt församlingsmedlemmarna i större utsträckning än vad hittills i regeln varit fallet bereda inflytande, då det gäller att inom pastoratet anställa den eller de prästmän, som allt efter pastoratets storlek eller beskaffenhet måste i större eller mindre utsträckning supplera prebendariens egen församlingstjänst.

Med nu angivna uppfattning av ifrågakvarande spörsmål höll dåvarande departementschefen för nödvändigt, att den övergångstid i fråga om prebendeinstitutionens upphörande, som måste bliva en följd av prebendepastoratens successiva indragning, användes till en noggrann undersökning och prövning av nu berörda angelägenhet. Han hade också ansett sig vid valet av de pastorat, vilka han förordat till indragning, böra taga med i beräkningen frågan om de nuvarande prebendepastoratens möjliga lämplighet att användas såsom prebenden åt innehavarna av professorerna i praktisk teologi. De förslag beträffande indragning av professorsprebenden, som Kungl. Maj:t i anslutning till departementschefens uttalanden förelade 1921

års riksdag och som av riksdagen godtogos, omfattade därför ej de [69.]  
pastorat, som för närvarande utgöra prebenden för professorerna  
praktisk teologi, i Uppsala Gamla Uppsala och i Lund Husie. Ej  
heller blev prebendeegenskapen upphävd i fråga om dem, som  
vederbörande nämnt eller eljest ansetts såsom mer eller mindre  
lämpliga till prebenden för professorerna i praktisk teologi, nämligen  
domkyrkoförsamlingarna samt i Uppsala Helga Trefaldighet och i  
Lund Stora Uppåkra. Vidare undantogs Vaksala och Hällestads  
pastorat, vilka pastorat departementschefen i likhet med Skånekom-  
mittén ansåg böra befrias från sin prebendenatur först den 1 maj  
1923.

Såsom jag redan förut antytt, har jag vid ett annat tillfälle  
givit uttryck åt den uppfattningen, att starka skäl syntes tala för  
en indragning av samtliga teologie professorsprebenden, alltså även  
de prebenden, som äro förenade med professurerna i praktisk teologi.  
Därest emellertid en verklig fördel för dessa professorers verksamhet  
såsom universitetslärare skulle kunna vinnas genom sagda professo-  
rers bibehållande såsom prebendarier, anser jag det försvarligt att  
bibehålla prebenden åt professorerna i praktisk teologi. Den av mig  
förut berörda utredningen giver likväl enligt min mening ingalunda  
otvetydigt vid handen, att den omständigheten, att professorerna i  
praktisk teologi hittills innehaft prebenden medfört någon dylik på-  
taglig fördel för deras verksamhet som universitetslärare. Kanske  
torde det dock vara möjligt, att en dylik fördel står att vinna, därest  
åt sagda professorer anslås pastorat, vilka i och för undervisningens  
meddelande hava ett lämpligare läge än de, vilka hittills varit an-  
slagna åt professorer i praktisk teologi samt vidare vissa av min  
företrädare i statsrådsämbetet antyddas anordningar vidtagas. För  
att vara i stånd att fälla ett avgörande omdöme i föreliggande spörs-  
mål, anser jag därför möjlighet böra beredas vederbörande professorer  
i praktisk teologi att utöva verksamhet såsom prebendarier under  
nyss angivna för densamma gynnsamma förhållanden. Innan erfa-  
renhet till fullo sålunda vunnits, anser jag, att med frågans definiti-  
tiva avgörande bör anstå tills vidare.

Departement-  
schefen.

Då jag sålunda stannar för, att professorerna i praktisk teologi  
tillsvidare skola förbliva kyrkoherdar i vissa pastorat, erbjuder  
det, såvitt handlingarna utvisa, ingen större svårighet för ett be-

[69.] dömande och avgörande av frågan vilka pastorat, som härvid äro de lämpligaste och härtill böra ifrågakomma. De akademiska myndigheterna äro samtliga ense om, att domkyrkoförsamlingarna i Uppsala och Lund härtill böra i främsta rummet ifrågakomma. Jag finner så starka skäl tala för en dylik anordning att jag utan tvekan ansluter mig till denna uppfattning. Utgår jag sålunda från, att domkyrkoförsamlingarna böra tillsvidare bibehållas vid sin prebendegenskap, torde något hinder icke möta att nu förorda en indragning av ännu återstående professorsprebenden.

Jag kommer så över till spørsmålet om prebendernas indragning och själva ersättningsfrågan.

Till en början vill jag lämna en översikt över samtliga nu ifrågavarande prebendepastorat — såväl de genom beslut av 1921 års riksdag indragna som de ännu återstående, tillika med uppgift å de av Skånekommittén för dem samtliga föreslagna tider för indragningen samt å de av kommittén därvid angivna beloppen av årliga ersättningar till prebendarierna.

| Prebendepastorat.                                                                               | Tid för indragning. | Ersättningsbelopp.<br>Kronor. |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|-------------------------------|
| <i>Uppsala universitet:</i>                                                                     |                     |                               |
| Uppsala stad och Vaksala, båda prebenden åt förste teologie professorn och domprosten . . . . . | $\frac{1}{5}$ 1923  | 5,500: —                      |
| Danmark . . . . .                                                                               | $\frac{1}{5}$ 1922  | 1,075: —                      |
| Helga Trefaldighet . . . . .                                                                    | $\frac{1}{5}$ 1922  | 880: —                        |
| Gamla Uppsala . . . . .                                                                         | $\frac{1}{5}$ 1922  | 1,425: —                      |
| Uppsala-Näs . . . . .                                                                           | $\frac{1}{5}$ 1922  | 95: —                         |
| Hagby-Ramsta . . . . .                                                                          | $\frac{1}{5}$ 1922  | 460: —                        |
| Börje . . . . .                                                                                 | $\frac{1}{5}$ 1922  | 960: —                        |
| <i>Lunds universitet:</i>                                                                       |                     |                               |
| Lunds stads- och landsförsamlingar . . . . .                                                    | $\frac{1}{5}$ 1923  | 4,020: —                      |
| Västra Kärstorp och Glostorp . . . . .                                                          | $\frac{1}{5}$ 1921  | 7,553: —                      |
| Stångby och Vallkärra . . . . .                                                                 | $\frac{1}{5}$ 1921  | 7,532: —                      |
| Stora Uppåkra och Flackarp . . . . .                                                            | $\frac{1}{5}$ 1921  | 5,647: —                      |
| Husie . . . . .                                                                                 | $\frac{1}{5}$ 1921  | 3,579: —                      |
| Hällestad, Dalby och Bonderup . . . . .                                                         | $\frac{1}{5}$ 1923  | 6,210: —                      |

Beträffande de i denna tablå angivna tider och ersättningsbelopp torde jag — i vad avser samtliga prebendepastorat med undantag av Uppsala stad och Vaksala\*) samt Lunds stads- och landsförsamlingar — få meddela följande: [69.]

*Uppsala universitet.*

Vad först beträffar Danmarks, Uppsala-Näs, Hagby-Ramsta och Börje pastorat, vill jag allenast erinra därom, att i enlighet med 1921 års riksdags med bifall till Kungl. Maj:ts framställning därom fattade beslut dessa pastorat befriats från sin prebendenatur, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar upphört eller komma att upphöra att åtnjuta inkomsten av sagda pastorat. Vidare har, likaledes i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts framställning, 1921 års riksdag dels föreskrivit, att ur universitetets utgiftsstat skall utslutas allt vad där förekommer rörande inkomst från nyssberörda fyra pastorat för vissa befattningshavare inom teologiska fakulteten, dels ock bestämt, att till vederbörande befattningshavare skall av allmänna medel utgå viss närmare angiven ersättning för de inkomstbelopp, som genom prebendernas indragning frångå dem, i följd varav riksdagen för sagda ändamål ökat det ordinarie bestämda anslaget till Uppsala universitet.

Danmarks,  
Uppsala-Näs,  
Hagby Ram-  
sta och Börje  
pastorat.

De prebendepastorat vid Uppsala universitet, vilka nu skulle ifrågakomma till indragning, äro sålunda Helga Trefaldighets och Gamla Uppsala pastorat.

Helga Tre-  
faldighets  
pastorat.

Tiden för indragningen av Helga Trefaldighets pastorat har av Skånekommittén föreslagits till den 1 maj 1922. Detta pastorat innehades förut av dåvarande professorn E. Billing, vilken den 21 maj 1920 utnämns till biskop i Västerås stift. Därefter tillträdde pastoratet av professorn E. Reuterskiöld, vilken fortfarande är innehavare av detsamma, bosatt i prästgård i Uppsala stad. Då Reuterskiöld sålunda allenast en relativt kort tid varit prebendarie i sagda pastorat, i det att tilltädet skedde först den 1 maj 1921, och ett upphörande av prebendenaturen redan den 1 maj 1922 skulle för honom medföra vissa svårigheter i avseende å anskaffande av ny bostad m. m. synes det mig skäligt, att tidpunkten för prebendets indragning utsträcker till den 1 maj 1923. Den i univer-

\*) Att Vaksala icke nämnes i det följande beror därpå, att beträffande detta prebendepastorat något ersättningsbelopp icke behöver äskas hos riksdagen.



- [69.] sitetets stat beräknade inkomsten av ifrågavarande prebendepastorat utgör 880 kronor. För tiden 1 maj—30 juni 1923 — den tid, för vilken ersättning nu närmast skulle ifrågakomma — skulle alltså erfordras ett belopp av 146 kronor 67 öre eller avrundat 147 kronor, vilket synes mig böra utgå å extra stat för förra halvåret 1923. Till nästkommande års riksdag bör framställning göras om ändring i universitetets ordinarie stat samt densammes ökande med berörda belopp av 880 kronor.

Gamla Uppsala pastorat.

Tidpunkten för Gamla Uppsala pastorats indragning har av Skånekommittén föreslagits till den 1 maj 1922. Beträffande detta pastorat förhåller det sig så, att detsamma förut innehades av professorn i praktisk teologi E. Rodhe. Efter det Rodhe den 27 november 1919 blivit transporterad och utnämnd till professor i praktisk teologi med kyrkorätt vid universitetet i Lund, har till professor i praktisk teologi vid Uppsala universitet den 28 oktober 1921 utnämnts G. V. Lizell. Enligt vad jag inhämtat, har nu Lizell tillträtt Gamla Uppsala pastorat. Då emellertid, på sätt jag i det föregående anför, domkyrkoförsamlingen i Uppsala lämpligen bör tillsvidare reserveras för professorn i praktisk teologi, men prebendarien där uppnår pensionsåldern först den 16 juni 1922, kan indragningen av Gamla Uppsala pastorat icke lämpligen ske förr än den 1 maj 1923, då prebendarien i sistnämnda pastorat skulle övertaga den då ledigvarande domkyrkoförsamlingen. Jag tillstyrker alltså, att tiden för indragning av Gamla Uppsala pastorat bestämmes till den 1 maj 1923.

I avseende å ersättningsbeloppet beträffande sistnämnda pastorat upptager gällande stat en beräknad inkomstsiffra av 1,425 kronor. För tiden 1 maj—30 juni 1923 skulle alltså erfordras 237 kronor 50 öre eller avrundat 238 kronor. Efter den 1 juli 1923 bör — i likhet med vad anförts ifråga om Helga Trefaldighets pastorat — universitetsstaten i förevarande hänseende få ett annat utseende, samtidigt som den bör ökas med nyss angivna belopp, 1,425 kronor.

Innan jag lämnar prebendepastoraten vid Uppsala universitet, vill jag allenast erinra om, att, innan ett definitivt beslut rörande frågan om domkyrkoförsamlingarnas i Uppsala och Lund bibehållande såsom prebenden åt professorerna i praktisk teologi föreligger, vissa spörsmål måste vara närmare klarlagda, såsom om förste teo-

logie professorn och domprostens ställning m. m. Hit hör jämväl en utredning rörande den behållna inkomsten från förste teologie professorn och domprostens i Uppsala båda prebendepastorat, vilken utredning bör med det snaraste verkställas.

[69.]

*Lunds universitet.*

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar beslöt 1921 års riksdag

Västra Kärrstorps och Glostorps samt Stångby och Vallkärra församlingars pastorat inom Lunds stift skulle från och med den 1 maj 1921 befrias från att vara prebenden vid lärostolar inom teologiska fakulteten vid universitetet i Lund, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar från och med nämnda tidpunkt upphörde att åtnjuta inkomster från sagda pastorat;

*dels* förordna, att Västra Kärrstorps och Glostorps samt Stångby och Vallkärra församlingars pastorat inom Lunds stift skulle från och med den 1 maj 1921 befrias från att vara prebenden vid lärostolar inom teologiska fakulteten vid universitetet i Lund, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar från och med nämnda tidpunkt upphörde att åtnjuta inkomster från sagda pastorat;

*dels* föreskriva, att ur universitetets utgiftsstat skulle från och med år 1922 uteslutas allt vad där förekommer rörande inkomst från nyssberörda två pastorat för vissa befattningshavare inom teologiska fakulteten;

*dels* bestämma, att nuvarande innehavare av sagda två prebenden skulle tillsvidare så länge de kvarstode vid sina lärostolar för mistning av inkomsten från prebendena åtnjuta ersättning med följande belopp för år räknat, nämligen beträffande Västra Kärrstorps pastorat med 7,553 kronor och beträffande Stångby pastorat med 7,532 kronor;

*dels ock* till ersättning i berörda avseende såsom förslagsanslag, högst, anvisa ej mindre på tilläggsstat för år 1921 ett belopp av 10,057 kronor än även på extra stat för år 1922 ett belopp av 15,085 kronor.

Dessa ersättningsbelopp äro satta efter de inkomster av prebendepastoraten, som beräknades vid 1908 års lönereglering för universitetet. Sammanlagda med de i universitetets stat upptagna kontanta avlöningsförmånerna bringa ersättningsbeloppen den samlade avlöningen för ifrågavarande prebendarier över vanlig professorslön även med ålderstillägg. Efter nuvarande prebendeinnehavares avgång från sina professurer skola ersättningsbeloppen sänkas, i den mån så erfordras för att vederbörandes avlöning ej må komma att överstiga vanlig professorslön, och rätten till ålderstillägg skall bliva

- [69.] lika som för övriga professorer. Ifrågavarande å extra stat för år 1922 anvisade anslag torde alltså bliva med halva sitt belopp för samma ändamål erforderligt för förra halvåret 1923. Därest före den 1 juli 1923 avgång sker, torde Kungl. Maj:t äga rätt att ur anslaget anvisa nödiga medel för uppbringande av avlöningarna vid ifrågavarande professorer under sagda tid till vanlig professorslön, 7,500 kronor.

Stora Upp-  
åkra och  
Flackarps  
pastorat.

Prebendenaturen för Stora Uppåkra och Flackarps pastorat torde böra upphöra från och med den 1 maj 1922.

Vad beträffar ersättningsbeloppet till prebendarien, har denne beräknats komma att — efter ikraftträdande den 1 maj 1921 av ny lönereglering — av pastoratet uppbära en behållen inkomst av 2,035 kronor. Då i universitetets stat finnes för den professor, som innehar ifrågavarande pastorat, upptagen en kontant lön av 2,400 kronor, erfordrades för att fylla professors avlöning till den sedvanliga professorslönen ett lönefyllnadsbelopp för år av 3,065 kronor. För ändamålet beviljade 1921 års riksdag dels såsom ytterligare lönefyllnad för tiden 1 maj—31 december 1921 på tilläggsstat för samma år ett belopp av 2,044 kronor dels ock såsom ytterligare lönefyllnad för år 1922 på extra stat för detta år ett belopp av 3,065 kronor.

Indrages nu pastoratet från och med den 1 maj 1922, skulle det årliga ersättningsbeloppet utgöra skillnaden mellan vanlig professorslön, 7,500 kronor, och den i staten upptagna lönefyllnaden, 2,400 kronor, d. v. s. 5,100 kronor. Av detta belopp skulle för tiden 1 maj—31 december 1922 erfordras såsom lönefyllnad 3,400 kronor. Den av riksdagen för år 1922 redan beviljade lönefyllnaden, utgör, i vad den belöper å tiden 1 maj—31 december 1922, 2,043 kronor 33 öre eller avrundat 2,044 kronor. Såsom ytterligare lönefyllnad för sagda tid skulle alltså erfordras ett belopp av 1,356 kronor, vilket bör för ändamålet uppföras å 1922 års tilläggsstat. För förra halvåret 1923 är hälften av ifrågavarande ersättningsbelopp behövt, d. v. s. 2,550 kronor, och torde detta belopp böra uppföras på extra stat för budgetperioden 1 januari—30 juni 1923. Den av pastoratets indragning betingade ändringen i universitetets stat ävensom frågan om ökningen av den ordinarie staten med ovanberörda belopp 5,100 kronor torde lämpligen kunna anstå till 1923 års riksdag.

För Hällestads, Dalby och Bonderups pastorat träder ny löne-reglering i kraft den 1 maj 1923. Vid sagda tid torde jämväl pastoratets prebendenatur böra upphöra.

Ersättningsbeloppet skulle utgöra skillnaden mellan sedvanlig professorsavlöning, 7,500 kronor, och i staten upptagen lönefyllnad, 1,290 kronor, alltså för år 6,210 kronor. För tiden 1 maj—30 juni 1923 skulle för ändamålet erfordras ett belopp av 1,035 kronor, vilket bör uppföras å extra stat för förra halvåret 1923. Ändringarna i universitetets ordinarie stat torde jämväl i detta fall böra anstå till 1923 års riksdag.

Tiden för indragning av Husie pastorat har av skånekommittén föreslagits till den 1 maj 1921. Pastoratet innehaves emellertid för närvarande av professorn i praktisk teologi med kyrkorätt E. Rodhe. Med hänsyn härtill och i betraktande av min ovan uttalade uppfattning rörande ett bibehållande tills vidare av domkyrkoförsamlingarnas prebendenatur torde, liksom i motsvarande fall vid Uppsala universitet, sagda tid böra sättas i förbindelse med den tidpunkt, då Lunds pastorat kan vara att tillträda. Nuvarande prebendarien i sistnämnda pastorat uppnår den 10 januari 1923 pensionsåldern, och torde sålunda professorn i praktisk teologi lämpligen kunna övertaga Lunds pastorat den 1 maj 1923. Husie pastorats prebendenatur bör följaktligen ej indragas förr än den 1 maj 1923.

Husie  
pastorat.

I fråga om ersättningsbeloppet må erinras, hurusom av prebendariens lön, efter vederbörliga avdrag, beräknats enligt den nya löne-regleringen kvarstå ett belopp av 1,930 kronor. Då i universitetets stat var uppfört ett kontant belopp av 3,921 kronor, har för professorn-prebendarien erfordrats en ytterligare lönefyllnad av 1,649 kronor, vilket belopp av riksdagen beviljats på extra stat för år 1922.

Varder nu pastoratet indraget från och med den 1 maj 1923, skall därefter det årliga ersättningsbeloppet utgöra skillnaden mellan sedvanlig professorsavlöning, 7,500 kronor, och ovan angivna i staten uppförda fyllnadsbelopp, 3,921 kronor, alltså 3,579 kronor. För tiden 1 maj—30 juni 1923 skulle sålunda erfordras 596 kronor 50 öre eller avrundat 597 kronor. Vad angår ersättningsbeloppet för tiden 1 januari—30 april 1923 torde till grund för beräkningen böra läggas det av riksdagen för år 1922 beviljade fyllnadsbeloppet av 1,649 kronor, och skulle för sistnämnda tid sålunda erford-

ras 549 kronor 67 öre eller i runt tal 550 kronor. Definitiva ändringar i universitetsstaten böra jämväl i detta fall föreläggas 1923 års riksdag.

Till sist vill jag allenast erinra om nödvändigheten av att en utredning med det snaraste igångsättes rörande den behållna inkomsten från förste teologie professorn och domprostens i Lund prebendepastorat.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört och i annat sammanhang återkommande till samma fråga, i vad den avser Lunds universitet, hemställer jag nu beträffande universitetet i Uppsala, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* förklara, att Helga Trefaldighets och Gamla Uppsala pastorat inom Uppsala ärkestift skola från och med den 1 maj 1923 befrias från att vara prebenden vid lärostolar inom teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar från och med nämnda tidpunkt upphöra att åtnjuta inkomsten från sagda pastorat;

*dels* bestämma, att till vederbörande befattningshavare skall av allmänna medel utgå ersättning för de inkomstbelopp, som genom prebendernas indragning för tiden 1 maj—30 juni 1923 frångå dem, med respektive 147 kronor beträffande Helga Trefaldighets pastorat och 238 kronor beträffande Gamla Uppsala pastorat;

*dels ock* till ersättning i berörda avseende såsom förslagsanslag, högst, anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett belopp av 385 kronor.

[70.]

Pedagogiska  
seminariet  
och övnings-  
skolan.

10. **Pedagogiska seminariet och övningsskolan.** Riksdagen har beviljat för vartdera av åren 1912 och 1913 extra anslag till belopp av 5,000 kronor, avsedda att utgöra bidrag till uppehållande av verksamheten vid det pedagogiska seminariet vid universitetet i Uppsala och den med seminariet förbundna övningsskolan. Anslag för enahanda ändamål har av riksdagen jämväl uppförts på extra stat för vart och ett av åren 1914—1920 med ett till 7,000

kronor höjt belopp. För år 1921 höjdes anslaget till 8,000 kronor samt för år 1922 yttermera till 15,100 kronor. [70.]

Sistnämnda ökning betingades av övningsskolans utvidgning från tre- till fyrtklassig samt en ökning av timarvodet till lärarna vid skolan, vartill kommit, att utgifterna till belysning och städning m. m., som förut bestritts av universitetets reservfond, från och med år 1922 äro avsedda att utgå av statsmedel. Till uppvärmning m. m. för pedagogiska seminariet och de i samma byggnad inrymda statistiska seminariet och rasbiologiska institutet beräknades för år 1922 en sammanlagd kostnad av 6,400 kronor. På sätt framgår av statsverkspropositionen till 1921 års riksdag, bilagan åttonde huvudtiteln, ansåg sig föredragande departementschefen böra upptaga till prövning var för sig frågorna om bränslekostnader för ifrågavarande institutioner. Under det att sålunda för såväl statistiska seminariet som rasbiologiska institutet särskilda bränsleanslag blevo beräknade i de för dessa institutioner upptagna anslagen, ägde beträffande pedagogiska seminariet ett motsvarande förhållande icke rum. Kostnaderna för uppvärmning, belysning och städning av sistnämnda institution hade under åren 1917—1919 bestritts av Uppsala stad samt därefter av universitetets reservfond. Samtidigt som dåvarande departementschefen hemställde om förslag till riksdagen om beviljande för år 1922 av medel till belysning och städning av ifrågavarande lokaler, avböjde han att under förhandenvarande förhållanden tillstyrka bifall till framställningen om beredande av medel till nämnda lokalers uppvärmning.

Professorn B. Hammer har nu väckt fråga om utverkande av anslag för uppvärmning av den pedagogiska institutionens lokaler.

Hammer påpekar därvid, att Uppsala stads övertagande av pedagogiska skolans (icke seminariets) kostnad för uppvärmning var ett rent tillfälligt och temporärt förhållande, en ersättning för den, numera upphörda, förmånen att för stadens livsmedelsnämnd disponera skolans nuvarande lokaler. Beträffande åter universitetets reservfond, var anledningen till att den från och med höstterminen 1919 fick träda emellan den, att något riksdagspetitum ej hann i vederbörlig ordning framställas vare sig för året 1919 (då inflyttningen i de nya lokalerna, oberäknat hastigt, fick äga rum, sedan livsmedelsnämnden avflyttat) eller för närmast följande år. Men som universitetets reservfond är avsedd icke för permanenta utan för tillfälliga behov, torde den svårigen kunna ännu ett år tagas i anspråk för pedagogiska seminariets och skolans uppvärmningskostnader. — Under sådana förhållanden skulle nämnda institutioner stå inför eventualiteten att från och med år 1922 vara i avsaknad av medel för bestridande av sina lokalers uppvärmning,

[70.]

för den händelse ej en särskild post för detta ändamål upptages i det för seminariet utgående statsanslaget, såsom skett beträffande det statistiska seminariet och före år 1917 även för pedagogiska seminariet.

Det erforderliga beloppet för uppvärmning skulle enligt förra årets beräkning utgöra 6,400 kronor minskat med 1,745 kronor (= det för statistiska seminariets del beräknade anslaget till uppvärmning) och med 500 kronor (= för rasbiologiska institutet beräknat motsvarande belopp) eller 4,155 kronor. Då emellertid i 1921 års statsverksproposition upptagits endast omkring 80 procent av det för statistiska seminariet begärda beloppet för uppvärmning, torde man för pedagogiska seminariets del böra begränsa sig till att begära 80 procent av det ovannämnda beloppet, 4,155 kronor, som begärdes år 1920, eller 3,324 kronor, avrundat 3,300 kronor. Sistnämnda belopp, 3,300 kronor, skulle sålunda erfordras dels för år 1922 på tilläggsstat, dels för år 1923 såsom tillökning till det på extra stat begärda anslaget av 15,100 kronor.

I enlighet med Hammers förslag beslöt humanistiska sektionen att hos det större akademiska konsistoriet göra framställning om utverkande av dels ett ansag på tilläggsstat för år 1922 av 3,300 kronor till uppvärmning av pedagogiska seminariets och skolans lokaler, dels ock ett anslag på extra stat för år 1923 av 18,400 kronor såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid pedagogiska seminariet och den därmed förbundna skolan. Framställningen tillstyrkes av universitetets drätselnämnd och större konsistorium så ock i skrivelse den 12 augusti 1921 av kanslern för rikets universitet. I sin skrivelse har kanslern till övervägande anbefallt, huruvida icke, med hänsyn till sjunkande priser å bränsle, den ifrågasatta anslagsökningen å 3,300 kronor skulle kunna, efter närmare utredning, något minskas.

Departement-  
mentschefen.

Då bränslefrågan för de i samma byggnad som pedagogiska seminariet inrymda övriga institutionerna blivit behörigen ordnad, synes mig något skäl ej föreligga att icke även för seminariets vidkommande i dess stat beräkna en för detta ändamål erforderlig summa. Även om den pedagogiska institutionen och särskilt övnings-skolan i viss mån kan sägas fylla ett kommunalt behov, kan det enligt min uppfattning icke skäligen begäras, att Uppsala stad skall, utöver sina till 4,800 kronor uppgående kontanta bidrag, vidkännas jämväl kostnaderna för uppvärmning av en institution, som i främsta rummet tjänar universitetets och den vetenskapliga forskningens intressen.

Då före år 1917 kostnaderna för nu ifrågavarande ändamål bestritts av det till institutionen utgående statsanslaget, synes mig

alla skäl tala för en återgång till en dylik anordning, så mycket mer som numera någon anledning näppeligen torde förefinnas att låta pedagogiska seminariet i förevarande hänseende bilda ett undantag från vad som tillämpas rörande övriga universitetsinstitutioner.

Det till uppvärmning erforderliga beloppet beräknar Hammer till 4,155 kronor. Med hänsyn till nuvarande bränslepriser synes man dock kunna stanna vid ett belopp av cirka 2,000 kronor eller sålunda för institutionen i dess helhet vid ett årsanslag, avrundat till 17,000 kronor. För förra halvåret 1923 skulle alltså erfordras 8,500 kronor. Till det ifrågasatta anslaget å 1922 års tilläggsstat återkommer jag i annat sammanhang.

Jag hemställer alltså om förslag till riksdagen

att såsom bidrag till uppehållande av verksamheten å pedagogiska seminariet vid universitetet i Uppsala och den därmed förbundna övningsskolan anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 8,500 kronor.

11. **Uppvärmning av Gustavianum.** I skrivelse till kanslersämbetet för rikets universitet har det större akademiska konsistoriet i Uppsala efter framställning av filosofiska fakulteten vid universitetet hemställt om utverkande för år 1923 av ett anslag å 11,500 kronor till bestridande av materielkostnader för de i det så kallade Gustavianum inrymda institutionerna. Till stöd för framställningen åberopas den utredning, som låg till grund för Kungl. Maj:ts framställning till 1920 års riksdag om anslag för ändamålet till enahanda belopp. Kanslersämbetet, som i skrivelse den 12 augusti 1921 för förra halvåret 1923 föreslagit hälften av nämnda belopp eller 5,750 kronor, har därvid anfört, att det till äventyrs borde tagas under övervägande, huruvida icke det föreslagna beloppet kunde med hänsyn till sjunkande bränslepriser något minskas.

I Gustavianum äro som bekant följande institutioner inrymda: mineralogisk-geologiska institutionens paleontologiska avdelning, museet för nordiska fornsaker, Victoriamuseet för egyptiska fornsaker, seminariet för klassisk fornknuskap och antikens historia samt seminariet för konsthistoria. För uppvärmning av Gustavianum hemställde Kungl. Maj:t hos 1921 års riksdag om anvisande på extra stat för år 1922 av ett belopp av 11,500 kronor. Med hänsyn till de nedgående bränslepriserna ansåg sig riksdagen böra begränsa

[71.]

Uppvärmning av Gustavianum.



anslaget till 9,000 kronor. Av utredningen, som låg till grund för Kungl. Maj:ts framställning, framgår, att, enligt av ingenjören H. Theorell gjord beräkning, årliga bränsleåtgången vid Gustavianum utgör 1,480 hektoliter koks. Efter nu gällande kokspris torde uppvärmningen av Gustavianum under ett år draga en kostnad av i runt tal 3,850 kronor. Härvid torde böra tagas i beräkning, att i universitetets utgiftsstat för två av ovannämnda institutioner äro uppförda tillhopa 14 famnar ved; hänsyn härtill bör givetvis tagas för beräkning av den anslagssumma, staten bör för ändamålet ikläda sig. Det erforderliga beloppet synes mig lämpligen kunna beräknas till i runt tal 3,500 kronor, varav för förra halvåret 1923 skulle erfordras hälften eller alltså 1,750 kronor,

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till uppvärmning av det s. k. Gustavianum anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 1,750 kronor.

[72.]

Universitets-  
biblioteket.

**12. Universitetsbiblioteket.** I en föregående punkt har jag haft tillfälle beröra de ekonomiska svårigheter, vari kungl. biblioteket i Stockholm råkat på grund av de rådande tidsförhållandena. Att det abnorma läget inom bokbranschen ej kunnat undgå att menligt inverka på arbetet även vid andra större bibliotek är uppenbart, och jag anhåller att under förevarande punkt få anmäla vissa äskanden rörande Uppsala universitetsbibliotek, vilkas tillmötesgående synes mig ofrånkomligt, därest man vill vidmakthålla de för allt vetenskapligt universitetsarbete nödvändiga förutsättningar, ett universitetsbibliotek erbjuder.

Bibliotekets ordinarie anslag utgöras dels av en post till materiell m. m. å 50,000 kronor, dels ock en post till uppvärmning och belysning m. m. å 8,200 kronor. Härtill komma vissa smärre inkomstposter, för vilka jag i det följande skall närmare redogöra. Alltsedan år 1908 har biblioteket varit i åtnjutande av ett årligt extra anslag å 10,000 kronor, vilket anslag varit avsett till bokinköp. Detta anslag har för år 1922 höjts till 20,000 kronor. Dessutom har sedan år 1921 på extra stat årligen utgått ett anslag av 10,000 kronor för inbindning av böcker.

I en till det större akademiska konsistoriet ingiven skrivelse har nu överbibliotekarien J. M. Hulth närmare redogjort för bibliotekets ekonomiska ställning. Överbibliotekarien framhåller till en

början, hurusom en del önskemål för bibliotekets vidkommande ännu kvarstode ouppfyllda, vilka allt mer och mer framträdde med ökat anspråk på beaktande. Till dessa behov räknar överbibliotekarien i främsta rummet ökade arbetskrafter i form av dels en ny förste bibliotekarie för övertagande av skötseln av bibliotekets vidsträckta bytesförbindelser, dels två nya andre bibliotekarier, dels ock två ordinarie amanuenser samt två nya kvinnliga biträden. Vidare erinrar överbibliotekarien om behov av anslag till en genomgående omkatalogisering av bibliotekets äldre samlingar efter moderna bibliografiska principer, samt om kravet på ökat utrymme åt tidningsavdelningen. Ehuru överbibliotekarien anser, att ett tillgodoseende av samtliga nu nämnda önskemål icke utan våda kunde någon längre tid undanskjutas, har han dock ej funnit sig nu böra framlägga något anslagsäskande i angivna frågor.

De krav överbibliotekarien nu ansett sig nödsakad framställa, avse en ökning av den allmänna årsbudgeten och äro, efter vad som framhålles, så oeftergivliga och så avsevärda, att alla andra önskemål borde tills vidare stå tillbaka härför.

Bibliotekets finansiella ställning har under de senaste åren alltmer försämrats, och de anslagsökningar, som kunnat utverkas, ha på intet sätt motsvarat de verkliga behoven. Ställningen är redan nu rent av brydsam, och särskilt mörkter sig den närmare framtiden, detta så mycket mer som den anslagsökning, som för bibliotekets del begärts för bokinköp år 1922, trots att den beräknats med största möjliga hovsamhet, redan i Kungl. Maj:ts proposition blivit reducerad till en tredjedel. Jag anser mig pliktig att med all styrka såsom min bestämda övertygelse framhålla, att det icke längre kan fortgå på detta sätt; en avsevärd ökning av bibliotekets materiellanslag låter sig absolut icke längre avvisas, för såvitt ej bibliotekets förmåga att tillgodose universitetets behov skall stäckas. Redan nu är bibliotekets möjlighet att fylla sina självfallna förpliktelser gent emot den akademiska forskningen och undervisningen så starkt reducerad, att ej blott varje ytterligare inskränkning är utesluten, utan även en förlängning av den nuvarande situationen måste bli ödesdiger.

Den utredning, överbibliotekarien företagit rörande anslagsbehoven för år 1923, har givit följande resultat. Vad först *bokinköpen* beträffar heter det i skrivelsen härom:

För *bokinköp* erfordras en mycket avsevärd anslagsökning. Enär biblioteket ej har särskilt expensanslag och då vidare de stegrade bindingskostnaderna huvudsakligen måste bestridas av det allmänna materialanslaget, har det för närvarande icke kunnat undvikas, att stegringen i dessa nyssnämnda utgiftsposter återverkat starkt hämmande på bibliotekets förmåga att tillgodose sitt bokanskaff-

[72.] ningsbehov. Härtill kommer att bokpriserna som bekant på de senaste åren stigit betydligt och trots de ännu i många fall låga kurserna nu stå ojämförligt högre än före kriget.

De ytterst nödvändiga *tidskrifterna* ha tyngst drabbats av fördyringen. Under år 1920 levererades tidskrifter för 18,570 kronor 75 öre, en summa som i det närmaste uppgår till motsvarande kostnad för år 1913 eller 18,641 kronor 26 öre. Beloppet för år 1920 överstiger 1919 års kostnader med mer än 6,000 kronor och 1918 års med mer än 10,000 kronor. Visserligen är härvid att märka, att bokhandeln först under år 1920 lyckats leverera en del tidskrifter, som av skilda anledningar ej kunnat anskaffas under föregående år, men å andra sidan är antalet tidskrifter 1920 betydligt mindre än för år 1913.

Prenumerationspriserna för tidskrifterna äro allt fortfarande i oavbrutet stigande och torde för 1921 uppgå till omkring 30,000 kronor.

Nu kunde ju möjligen invändas, att det vore skäl att söka inskränka antalet tidskrifter, sedan de blivit så dyra. Men trots att försök gjorts i dylik riktning, faller detta sig mycket svårt att genomföra i större skala. Då mycket av den viktigaste vetenskapliga produktionen publiceras i denna form, skulle en sådan indragning otvivelaktigt komma att verka förlamande på det vetenskapliga arbetet vid universitetet. Och det bör betänkas, att forskningsarbetet vid ett så stort universitet som i Uppsala med nödvändighet kräver tillgång till ej blott de stora ledande tidskrifterna inom skilda fack, utan därjämte i större och mindre utsträckning till specialorgan. Ävenså uppstå alltjämt nya tidskrifter, vilka ofta äro av den vikt att de måste anskaffas.

En nedgång företer kostnaden för *fortsättningsarbeten*, som år 1913 uppgick till 5,745 kronor 44 öre, men år 1920 blott till 2,707 kronor 15 öre. Skillnaden kan naturligtvis delvis bero därpå, att utgivningen av dylika verk under krigsåren något minskats, men torde huvudsakligen vara av tillfällig natur, föranledd av bokhandelns svårigheter att följa med och uppmärksamma det nyutkomna. Under år 1921 gjorda reklamationer komma helt visst att avsevärt öka summan för sistnämnda år.

I fråga om *nya böcker* är biblioteket särskilt efterblivet. Det ges stora mängder av verk utgivna under de senare åren, som biblioteket ovedersägligt behöver, men som det ej haft råd att köpa. Man behöver blott kasta en blick i de senare årens tryckta accessionskataloger för att se, huru föga biblioteket kunnat följa med sin tid. Såvida icke svårbotliga luckor skola uppstå i bokbeståndet, är här en snarlig ändring oundgänglig, och den kan icke åvägabringas utan en anslagsökning. Med hänsyn dels till de nuvarande priserna, dels bibliotekets skyldighet att tillgodose de flesta vetenskapliga ämnens krav anser jag, att det belopp, som årligen bör avses för denna art av litteratur, icke kan sättas lägre än till 15,000 kronor.

De *antikvariska inköpen* ha under krigsåren varit rätt stora, vilket sammanhänger med de fördelaktiga valutaförhållandena. Biblioteket har därigenom kunnat företaga många värdefulla kompletteringar, som annars icke kunnat anskaffas. Även för utökandet av läsesalens referensbibliotek har den antikvariska inköpsvägen i stor utsträckning anlitats. Men ehuru detta handbibliotek, åt vars sammansättning mycken omsorg ägnats, numera är efter våra förhållanden mycket

förnämligt, återstår ännu åtskilligt att anskaffa. Att den viktiga och förmånliga anskaffningsväg, som de antikvariska inköpen utgöra, måste hållas öppen, torde icke tarva närmare motivering.

Vid inköpen har man också att i någon mån tillgodose svenska tryckavdelningens intressen. Den svenskspråkiga litteraturen i utlandet (särskilt Finland och Amerika) kan icke helt förbises, även om vårt bibliotek i allmänhet kan inskränka sig till den rent vetenskapliga litteraturen. Dock ha vi ansett oss skyldiga att i största möjliga utsträckning söka anskaffa den litteratur, som av svenska förläggare tryckes på svenska i utlandet och som således faller utanför den grundlagsstadgade leveransplikten. Även vid bokauktioner och i den antikvariska marknaden har man givetvis skyldighet att bevaka svenska avdelningens intressen.

Bibliotekets storartade samlingar av *paleotyper* och *musikalier* ha ej på många år kunnat kompletteras, och jag gör mig heller icke några illusioner om att ens i minsta mån kunna göra några dylika förvärv under nuvarande förhållanden.

Däremot måste handskriftsavdelningen till en viss grad tillgodoses. Härmed avser jag alldeles icke några dyrbarare förvärv, exempelvis i stil med de storartade inköp av medeltidshandskrifter, som det Kongelige Bibliotek i Köpenhamn genom särskilda statsanslag satts i tillfälle att göra under de senaste åren, därmed klokt utnyttjande det enastående tillfälle till dylika inköp, som kriget och valutaförhållandena skänkt. Men det torde icke få anses obilligt att ifrågasätta att åtminstone ett årligt belopp av 2,000 à 3,000 kronor tillförsäkras den handskriftsamling, som näst Köpenhamnessamlingen utgör den förnämsta i Norden, för att sätta den i tillfälle att förvärva åtminstone sådant, som direkt sammanhör med dess förutvarande samlingar eller äger ett speciellt intresse för vårt universitet. Större delen av de förvärv, som gjorts under de senare åren, ha be- kostats av intresserade mecenater.

*Kart- och planschsamlingen* torde böra ihågkommas med åtminstone ett eller annat hundratal kronor.

På de grunder jag här anfört måste jag anse, att för posten *inköp av böcker, handskrifter m. m.* för 1923 ovillkorligen fordras ett belopp av minst 60,000 kronor, ungefärligen så fördelade:

|                          |               |
|--------------------------|---------------|
| Tidskrifter . . . . .    | kronor 30,000 |
| Fortsättningar . . . . . | » 5,000       |
| Nya böcker . . . . .     | » 15,000      |
| Antikvaria . . . . .     | » 6,800       |
| Handskrifter . . . . .   | » 3,000       |
| Kartor och planscher . . | » 200         |

Summa kronor 60,000

Jag tillåter mig ytterligare understryka, att dessa mina beräkningar, likasom de här nedan följande, äro gjorda i djup känsla av, att tidsläget kräver största möjliga sparsamhet. Men jag kan å andra sidan icke såsom institutionsföreståndare stå till svars med att se bibliotekets förmåga att motsvara sin uppgift med varje år som går alltmer nedsättas på vitala punkter.

[72.] Överbibliotekarien övergår därefter till *bokbindningskostnaderna* och yttrar beträffande dessa:

Kostnaderna för *bokbindning* hava under de senaste åren alltjämt stegrats. För år 1919 uppgick denna utgiftspost till 24,377 kronor 75 öre, för år 1920 till 27,321 kronor 23 öre. Härvid är emellertid att märka, att den bindning, som utförts icke på långt när motsvarar det verkliga behovet. Ty trots att inbindning icke företages, så snart detta möjligen låter sig undvikas, och trots att metoden att förse böcker med endast styva gråpappersomslag numera tillämpas i en omfattning, som ännu blott för några år sedan icke skulle ha ansetts tillräddig, ha betydliga bindningsrestantier uppstått: endast under år 1920 ha 1,000 volymer utländska och 400 volymer svenska böcker, som måste förseas med band, fått avställas i avvaktan på bättre tider. Kostnaden för detta parti torde kunna beräknas till omkring 8,000 kronor. Om denna summa lägges till den faktiskt utbetalade, finna vi, att det verkliga bindningsbehovet för år 1920 skulle kräft ett belopp av över 35,000 kronor. Under år 1921, då posten för bokbindning måste ytterligare nedpressas, kommer den nämnda balansen givetvis att ökas betydligt. Hur menligt allt detta måste återverka på bibliotekets användbarhet torde en och var utan svårighet kunna föreställa sig. Jag vill betona, att själva banden genomgående i hög grad förenklats, men det oaktat har medelpriset per band varit i stigande. Det utgjorde t. ex. för utländska avdelningen år 1918 3 kronor 59 öre, år 1919 4 kronor 2 öre och år 1920 5 kronor 64 öre. Att det emellertid här icke är tal om något slöseri framgår av en jämförelse med andra bibliotek. Så t. ex. utgjorde kungl. bibliotekets medelkostnad för band (utländska avdelningen) år 1920 9 kronor 51 öre.

Jag nämnde, att kostnaden för bindning år 1920, om medel funnits disponibla, borde ha utgjort 35,000 kronor. Trots detta och ehuru de anförda restantierna av obunden litteratur måste avverkas snarast möjligt, vill jag för år 1923, i förhoppning om en sänkning av bokbinderipriserna, söka reda mig med 30,000 kronor.

Härtill måste dock läggas ett särskilt belopp för *inbindning av tidningar*. För närvarande förekommer dylik bindning i helt begränsad utsträckning: endast en upplaga av de stora huvudstadstidningarna, vidare Uppsala-tidningarna och en och annan ledande landsortstidning påkostas bindning. Övriga tidningar hopvikas nummervis och förseas med pappers- och pappomslag. Men även bindning i den omfattning, som nu förekommer, är i de flesta fall ett jämförelsevis sent behandlingssätt. Beträffande åtskilliga av de stora, ledande tidningarna behöver man blott komma några år tillbaka i tiden för att stöta på obundna och bundade årgångar. Emellertid har användningen av tidningslitteraturen under de senare åren alltjämt ökats, och särskilt inom ämnena statskunskap och litteraturhistoria nyttjas den i betydlig utsträckning för forskningsändamål. På den grund finner jag det oundgängligt att dels i vissa fall utsträcka bindningen, dels successive företaga en retroaktiv bindning av de mera starkt efterfrågade bladen. Jag bortser från att användningen av de obundna tidningarna nödvändigtvis blir hindringsam och tidsödande — något varöver forskarna dock högljutt klaga. Jag fäster främst uppmärksamheten på att en obunden tidningsårgång absolut icke

tål vid den påfrestning, som ligger i en mera trägen användning, där varje nummer måste vecklas upp och vikas ihop. Det gäller här alltså ingenting mindre än ett val mellan samlingens fortsatta bestånd eller dess spolierande. En approximativ beräkning av kostnaden för bindning av samlingen i tidningsskällaren ger vid handen att härför erfordras ett belopp av minst 60,000 kronor. Då emellertid denna inbindning naturligtvis måste företagas så småningom under en längre följd av år, anser jag, att en tiondel av detta belopp möjligen kan vara tillfyllest för år 1923.

Posten för bindning av böcker och tidningar kräver alltså ett belopp av sammanlagt 36,000 kronor.

Därefter berör överbibliotekarien frågan om bibliotekets *expenser* och anför:

Vad främst beträffar *värmekontot*, har den utredning, som genom universitetsmyndigheternas försorg företagits av expert på området, givit vid handen, att kostnaderna för uppvärmning för de närmaste åren bör beräknas till 23,450 kronor per år. Då härför av bibliotekets ordinarie bränsleanslag blott kan påräknas 5,200 kronor, skulle den erforderliga förstärkningen uppgå till 18,250 kronor.

De belopp jag för *övriga expens-poster* (belysning och elektrisk kraft, skrivmateriel, tryckningskostnader, inventarier samt övriga expenser) beräknat, framgå av nedanstående beräkningar. Samtliga dessa belopp äro baserade på erfarenheterna från de senare åren, och endast på inventarietkontot förekommer någon mera anmärkningsvärd förhöjning. Denna föranledes av en del nödvändiga nyanskaffningar av hyllor, bord m. m. och av de reparations- och underhållskostnader, som ifråga om en så stor institutions inredning och mobilier svårligen kunna undvikas.

Expenser:

|                               |                  |
|-------------------------------|------------------|
| Uppvärmning . . . . .         | kronor 23,450: — |
| Belysning och kraft . . . . . | » 3,000: —       |
| Skrivmateriel . . . . .       | » 3,500: —       |
| Tryckningskostnader . . . . . | » 3,500: —       |
| Inventarier m. m. . . . .     | » 6,000: —       |
| Övriga expenser . . . . .     | » 8,000: —       |

Summa kronor 47,450: —

Den av överbibliotekarien uppgjorda utgiftsstaten kan sammanfattas så:

|                                              |               |
|----------------------------------------------|---------------|
| Bokinköp . . . . .                           | kronor 60,000 |
| Inbindning av böcker och tidningar . . . . . | » 36,000      |
| Expenser . . . . .                           | » 47,450      |

Summa kronor 143,450

Till sist gör överbibliotekarien en sammanfattning av inkomsterna och anslagsbehoven och säger härom:

[72.]

Bibliotekets inkomster för år 1923 torde kunna beräknas sålunda:

|                                                |                  |           |
|------------------------------------------------|------------------|-----------|
| Materielanslag på ordinarie stat . . . . .     | kronor 50,000: — |           |
| Anslag för uppvärmning och belysning . . . . . | » 8,200: —       |           |
| Donationsräntor . . . . .                      | cirka » 4,500: — |           |
| Extra inkomster . . . . .                      | » » 3,000: —     | 65,700: — |

Som nämnt måste vidare för uppvärmning begäras ytterligare . . . . . 18,250: —

Vidare är emellertid att märka, att biblioteket dels från och med år 1908 haft att påräkna ett anslag å extra stat till bokinköp 10,000 kronor, dels för år 1921 innehar ett anslag å extra stat till bindning 10,000 kronor.

Men härutöver erfordras, som synes, ytterligare ett belopp av 39,500 kronor. Detta belopp skulle således (under förutsättning, att den för året begärda ökningen av värmeanslaget skulle bli beviljad) bli den verkliga anslagsökningen i förhållande till ställningen för år 1921, varvid dock bör ihågkommas, att Kungl. Maj:t för år 1922 gjort framställning om beviljande av ytterligare 10,000 kronor till bokinköp. Under förutsättning av riksdagens bifall härtill bleve skillnaden mellan åren 1922 och 1923 29,500 kronor.

De tvenne tidigare beviljade bokinköps- och bindingsanslagen synas lämpligen böra sammanföras med den nya ökning, som erfordras (kronor 10,000: — + 10,000: — + 39,500), till ett anslag för förstärkande av materialanslaget . . . . . 59,500: —

Summa kronor 143,450: —

Med stöd av det anförda hemställer överbibliotekarien om utverkande av anslag på extra stat för år 1923

till ökning av anslaget till uppvärmningen . . . . . kronor 18,250  
» förstärkande av materiellanslaget . . . . . » 59,500

Summa kronor 77,750

Det större akademiska konsistoriet har tillstyrkt de av överbibliotekarien begärda anslagen, varvid konsistoriet med avseende å betydelsen av detsamma anför följande:

Biblioteket är universitetets utan jämförelse viktigaste institution. Bokförrådets omfattning, värde och tillgänglighet äro nödvändiga förutsättningar för den forskning och undervisning, som det åligger universitetet att utöva.

Bibliotekets brister återverka oundgängligen skadligt på den vetenskapliga verksamheten; endast i gynnsammaste fall inskränker sig skadan till försening eller onödigt arbete men oftast torde den vara av allvarligare beskaffenhet. Tidigare har den enskilda universitetsläraren sökt i mån av tillgångar skaffa den för hans arbete nödvändigaste litteraturen så att hans enskilda bibliotek på visst sätt supplerat universitetsbibliotekets luckor. Denna utväg, som torde i betydligt

större utsträckning ha anlitats här i Sverige än annorstädes, var redan tidigare starkt begränsad av universitetslärares ekonomiska villkor. Krisårens våldsamt stegrade bokpriser har gjort det ännu mycket svårare för den enskilde att skaffa sig ett något så när nödortfitt handbibliotek, och denna omständighet gör kraven på universitetsbiblioteket så mycket större och oavvisligare.

Men framför allt är det de fler-, stundom mångdubblade kostnaderna för bibliotekets rekvisita, som göra det nödvändigt att utarbeta en helt ny plan till stat för bibliotekets bokinköp och expenser.

Den stora osäkerhet som för närvarande råder i fråga om prisbildningen, gör emellertid, att konsistoriet icke nu ser sig i stånd att framlägga en sådan plan. Konsistoriet skall, så snart förhållandena hunnit i någon mån stadga sig, låta utarbeta en dylik och inskränker sig nu till att framhålla nödvändigheten av att de av överbibliotekarien framlagda förslagen till de för ögonblicket mest tvingande behovens nödortfittiga tillgodoseende vinna statsmakternas välvilliga och allvarliga beaktande.

I skrivelse den 12 augusti 1921 har kanslern för rikets universitet — under framhållande av universitetsbibliotekets stora behov av ökat anslag — tillstyrkt framställningen och hemställt om proposition till riksdagen i anslutning härtill, därvid dock kanslern, med hänsyn till sjunkande priser å bränsle, ansett det böra tagas under övervägande huruvida icke de av konsistoriet upptagna posterna å 18,250 kronor för ökning av årliga anslaget till uppvärmning, skulle kunna något minskas.

Det är givet, att i en sådan ekonomisk situation som den nuvarande betänkligheter måste resas mot ett tillmötesgående av de krav, som nu framlagts från Uppsala universitetsbibliotek. Jag är den förste att medgiva, att dessa betänkligheter i och för sig kunna äga fog för sig. Men gent emot dessa stå de enligt mitt förmenande ännu mera berättigade anspråken på vidmakthållandet av en i eminent grad betydelsefull universitetsinstitution.

Departementschefen.

Universitetsbiblioteket är, såsom ock det större akademiska konsistoriet framhållit, universitetets utan jämförelse viktigaste institution. Det är centralhärden för allt vetenskapligt arbete vid universitetet och lämnar underlaget för allt där bedrivet forskningsarbete. Ett tillgodoseende av universitetsbiblioteket innebär följaktligen icke ett understödjande av någon viss institution eller någon särskild vetenskapsgren utan av universitetets samtliga institutioner, av universitetet i dess helhet. Då sålunda upprätthållandet av dess bestånd är en oeftergivlig förutsättning för universitetsarbetets jämna gång, kunna de svenska statsmakterna enligt min uppfattning svårigen



[72.] undandraga sig att i så hög grad, som förhållandena medgiva sätta biblioteket i stånd att behörigen fullgöra sin betydelsefulla uppgift.

Jag är sålunda böjd för att i görligaste mån lämna min medverkan till att biblioteket löses ur sitt nuvarande ekonomiska trångmål. Överbibliotekarien har framhållit vissa önskemål för biblioteket, vilkas realiserande vore för biblioteket synnerligen nödvändigt, men med hänsyn till den finansiella situationen avstått från att nu framlägga något förslag i detta hänseende. Givetvis måste dessa önskemål tills vidare stå tillbaka för de anslagsäskanden, som nu framföras. Ytterligare ett förslag, om anskaffande för biblioteket av en s. k. photostat, vilket jämväl av universitetsmyndigheterna tillstyrkts, anser jag i likhet med universitetskanslern böra vika för de betydligt nödvändigare kraven på vidmakthållandet av bibliotekets bokbestånd.

Vid bedömande av universitetsbibliotekets behov av anslag för verksamhetens uppehållande anser jag mig böra skilja mellan å ena sidan anslag till materiell, d. v. s. i huvudsak till bokinköp och bindning och å den andra anslag till sådana expenser som bränsle, belysning m. m.

Vad då först materiellanslagen beträffar, räknar överbibliotekarien med en kostnadssumma av 60,000 kronor för inköp av böcker, handskrifter m. m. Häri ingå prenumerationspriser på de för det vetenskapliga arbetet oundgängliga tidskrifterna, för inköp av nya böcker m. m. Den angivna kostnadssumman, som sålunda avser att täcka bibliotekets obestridligen viktigaste utgifter, anser jag vara det starkast motiverade av bibliotekets anslagsbehov. Jag finner mig emellertid böra för detta ändamål beräkna 55,000 kronor. Vidkommande så kostnaderna för bindning av böcker och tidningar, uppskattas dessa av överbibliotekarien till sammanlagt 36,000 kronor. Med hänsyn till eventuellt sjunkande priser å bokbinderimarknaden, synes mig härför kunna beräknas 30,000 kronor. Jag anser mig i sistnämnda avseende icke kunna vidtaga en större nedsättning, då under den närmast gångna tiden stora boksamlingar fått anstå i avvaktan på ekonomiskt gynnsammare tider och ett dylikt uppskov allt för länge lätt kan hava menlig inverkan på bokbeståndet. Sammanlagda kostnaderna för bokinköp och bindning skulle sålunda kunna beräknas till 85,000 kronor. Vad övrig materiell angår, d. v. s. vad överbibliotekarien under »expenser» uppför till skrivmateriell, trycknings-

kostnader, inventarier m. m. och övriga expenser, beräknas utgifterna härför till 21,000 kronor. I betraktande av fallande priser torde en slutsumma av 17,000 kronor härför vara närmelsevis riktigt uppskattad. Materiellkostnaderna skulle alltså tillhopa belöpa sig å 102,000 kronor. Häremot svarar i främsta rummet det ordinarie materiellanslaget å 50,000 kronor. Vidare kunna här jämväl tagas i betraktande de i överbibliotekariens inkomstberäkning upptagna posterna: donationsräntor å 4,500 kronor och extra inkomster å 3,000 kronor. Sammanlagda inkomstitlar skulle uppgå till 57,500 kronor. Drages sistnämnda belopp från den beräknade utgiftssumman å 102,000 kronor, erhålles ett belopp av 44,500 kronor, vilket alltså skulle utgöra det erforderliga förstärkningsanslaget. Då man emellertid tager i betraktande att för år 1921 biblioteket enligt beslut av 1920 års riksdag åtnjuter extra anslag till bokinköp och bindning å tillhopa 30,000 kronor, skulle den verkliga kostnadsökningen i förhållande till 1922 års riksstat belöpa sig till 14,500 kronor. Det synes mig ändamålsenligt, att anslagen till nu ifrågavarande ändamål sammanföras till ett gemensamt reservationsanslag å 44,500 kronor med titel: Till materiell m. m. för universitetsbiblioteket.

Bland övriga expenskostnader intager värmekontot ett framträdande rum. De årliga kostnaderna beräknas till 23,450 kronor. Emellertid motivera de fallande priserna en nedsättning av denna anslagspost. Enligt vad jag inhämtat, torde kostnaderna skäligen kunna beräknas till i runt tal 12,500 kronor. Till belysning och kraft är upptaget en post av 3,000 kronor, mot vilken jag ej funnit anledning till erinran. Drages från den sammanlagda summan av dessa poster, eller 15,500 kronor, nuvarande ordinarie anslag till uppvärmning och belysning m. m. å 8,200 kronor, erhålles ett belopp av 7,300 kronor, vilket skulle utgöra det erforderliga ytterligare anslaget till bränsle, uppvärmning m. m. Det sålunda ifrågasatta anslaget synes böra såsom reservationsanslag uppföras under titel: Till uppvärmning och belysning m. m.

De båda av mig nu förordade, efter årsbehov uppskattade beloppen torde böra för förra halvåret 1923 upptagas till halva de belopp jag beräknat för respektive ändamål.

Jag vill till sist uttala min förväntan, att, i händelse de nu äskade anslagen varda av riksdagen beviljade, de skola möjliggöra

[72.] för universitetsbiblioteket att, med iakttagande av en sparsam och klok hushållning, på ett verksamt och för det vetenskapliga livet gagnande sätt fylla sin betydelsefulla uppgift.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom särskilda reservationsanslag anvisa

*dels* till materiell m. m. för universitetsbiblioteket ett belopp av 22,250 kronor,

*dels ock* till uppvärmning och belysning m. m. för nämnda bibliotek ett belopp av 3,650 kronor.

**Lunds universitet.**

13. **Universitetet.** Vid bifall till vad jag under punkten 77 föreslår kommer det ordinarie bestämda anslaget till Lunds universitet, nu 918,079 kronor för år, att ökas med 500 kronor till 918,579 kronor för år.

[73.]  
Uni-  
versitetet.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga

*dels* det *ordinarie* bestämda anslaget till Lunds universitet med hälften av ovan angivna belopp, 918,579 kronor, eller i avrundat tal med 459,290 kronor;

*dels ock* det *ordinarie* förslagsanslaget till Lunds universitet, nu 5,000 kronor, med halva beloppet eller 2,500 kronor.

14. **Fortsatta anslag till lärararvoden m. m.** I likhet med vad jag tillstyrkt i motsvarande hänseende beträffande Uppsala universitet har jag under denna punkt upptagit ett antal anslags-  
äskanden, avseende vissa allttjämt behövlige lärararvoden m. m. vid universitetet i Lund. Samtliga arvoden äro i nedanstående tablå upptagna med halva belopp mot vad för år beräknats — dock med undantag för anslagsposten undervisning i bokföring, vilken ansetts i sin helhet erforderlig redan under förra halvåret 1923. I vissa fall hava av universitetsmyndigheterna förhöjningar ifrågasatts, vilka jag dock icke kunnat biträda; i övrigt överensstämmer mitt förslag med myndigheternas äskanden, och har — med undantag av arvodesbeloppens halvering och fränsett ett belopp av 750 kronor till arvode åt ledaren av den civilrättsliga delen av juridiska fakultetens prope-  
deutiska kurs, vilket belopp ansetts icke vara erforderligt förr än under senare delen av år 1923 — någon ändring i förhållande till vad för innevarande år äger rum icke vidtagits.

[74.]  
Fortsatta an-  
slag till lärar-  
arvoden m. m.

[74.]

| Ändamål, för vilket anslag beviljats                                                                                                                                                                     | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för förra halvåret 1923, kronor                                                                                                                                                                                                        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| För de kateketiska övningarna.                                                                                                                                                                           | 1921                                  | 100                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Till arvode åt en lärare i symbolik med den undervisnings- och examinationsskyldighet, som i vederbörlig ordning bestämmes.                                                                              | 1914                                  | 750                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Till arvode åt en klinisk laborator och biträdande lärare i medicin.                                                                                                                                     | 1908 [1920]                           | 3,000                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| Till arvode åt en föreståndare för en ortopedisk klinik och poliklinik vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund med den undervisningsskyldighet under åtta månader, som av Kungl. Maj:t bestämmes. | 1915 [1920]                           | 2,000<br>under förutsättning ej mindre att länets landsting till avlönande av föreståndaren tillskjuter ett belopp av 3,000 kronor, så att hans arvode sammanlagt uppgår till 7,000 kronor, än även att fullt lämplig person för undervisningens meddelandefinnes att tillgå. |
| Till arvode åt den, som förordnas att leda en ny, fjärde, kurs i fysikalisk diagnostik.                                                                                                                  | 1920                                  | 500<br>Arvodet må ej utgå till innehavare av docentstipendium.                                                                                                                                                                                                                |
| Till arvode åt en biträdande lärare vid sagda fjärde kurs.                                                                                                                                               | 1920                                  | 250<br>Arvodet må ej utgå till innehavare av docentstipendium.                                                                                                                                                                                                                |
| Till arvode åt den, som förordnas att leda en ny, fjärde, kurs i icke-fysikaliska undersökningsmetoder.                                                                                                  | 1920                                  | 500<br>Arvodet må ej utgå till innehavare av docentstipendium.                                                                                                                                                                                                                |
| Till arvode åt den, som förordnas att leda fyra vederbörliga kurser i sjukvårdsteknik.                                                                                                                   | 1920                                  | 500<br>Arvodet må ej utgå till innehavare av docentstipendium.                                                                                                                                                                                                                |
| Till arvode åt den, som förordnas att under fyra kurser meddela kostnadsfri prope-<br>deutisk undervisning i allmän kirurgi.                                                                             | 1920                                  | 2,000<br>Arvodet må ej utgå till innehavare av docentstipendium.                                                                                                                                                                                                              |
| Till avlöning åt en lärare vid den i stadgan angående medicinska examina föreskrivna undervisningskursen i allmän kemi.                                                                                  | 1909                                  | 1,250                                                                                                                                                                                                                                                                         |

[74.]

| Ändamål, för vilket anslag beviljats                                                                                                                                                                                                                                                                             | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för förra halvåret 1923, kronor                                                                                                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Såsom bidrag till arvode åt en föreståndare för det vid universitetets kliniker å Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund inrättade röntgenlaboratoriet och en därstädes likaledes anordnad radiologisk sjukavdelning med den undervisningsskyldighet och övriga tjänstgöring, som av Kungl. Maj:t bestämmes. | 1911                                  | 1,250<br>under villkor att Malmöhus läns landsting för samma år med lika stort belopp bidrager till föreståndarens avlöning.                                                                            |
| Såsom bidrag till arvode åt en föreståndare för universitetets till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund förlagda klinik och poliklinik för öron-, näs- och hals-sjukdomar med den undervisningsskyldighet och övriga tjänstgöring, som av Kungl. Maj:t bestämmes.                                         | 1914                                  | 1,000<br>under villkor att Malmöhus läns landsting för samma år med lika stort belopp bidrager till föreståndarens avlöning och med föreskrift tillika, att med arvodet ej må förenas docentstipendium. |
| Till arvode åt en biträdande lärare i fysikalisk diagnostik.                                                                                                                                                                                                                                                     | 1918                                  | 1,000                                                                                                                                                                                                   |
| Till arvode åt en biträdande lärare vid patologisk-anatomiska institutionen.                                                                                                                                                                                                                                     | 1918                                  | 1,500                                                                                                                                                                                                   |
| För anställande av ett biträde vid kursen i allmän kemi för medicine studerande.                                                                                                                                                                                                                                 | 1921                                  | 250                                                                                                                                                                                                     |
| Till arvode åt en lärare i statistik att utgå under de närmare villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.                                                                                                                                                                                                | 1920                                  | 3,250<br>Med arvodet må icke förenas docentstipendium.                                                                                                                                                  |
| Till arvode åt en amanuens vid universitetets konstsamlingar.                                                                                                                                                                                                                                                    | 1906                                  | 400                                                                                                                                                                                                     |
| För anställande vid universitetet i Lund av lektorer i tyska, franska och engelska språken med den undervisningsskyldighet, som av Kungl. Maj:t bestämmes.                                                                                                                                                       | 1890                                  | 8,250<br>utgående av ett år 1919 beviljat anslag av 99,000 kronor.                                                                                                                                      |
| Bidrag till utgifter för en stiftelse vid universitetet i Lund för svensk folkminnesforskning.                                                                                                                                                                                                                   | 1921                                  | 4,500                                                                                                                                                                                                   |
| Till arvode åt en amanuens vid den med professorn N. H. Nilsson-Ehles professur förenade institutionen för ärtlighetsforskning.                                                                                                                                                                                  | 1920                                  | 600                                                                                                                                                                                                     |

[74.]

| Ändamål, för vilket anslag beviljats                                                                                                                                   | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, av mig avsedda att utgå för förra halvåret 1923, kronor |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| Till höjning av det i ordinarie bestämda anslaget till universitetet ingående anslaget å 3,000 kronor för anställande av räknebiträden vid astronomiska observatoriet. | 1920                                  | 1,000                                                                  |
| Till arvode åt en andre amanuens vid universitetets i Lund astronomiska observatorium.                                                                                 | 1921                                  | 400                                                                    |
| För anordnande vid universitetet i Lund av undervisning i bokföring enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.                               | 1909                                  | 600                                                                    |
| Till anordnande av gymnastikövningar för kvinnliga studerande.                                                                                                         | 1921                                  | 250                                                                    |

Summan av dessa anslag utgör 35,100 kronor. Denna summa bör nu begäras hos riksdagen såsom förslagsanslag högst, att av Kungl. Maj:t användas för nu omförmälda ändamål i enlighet med hittillsvarande särskilda bestämmelser och villkor för vissa av dem. Vid fördelningen av anslaget böra de olika anslagsposterna var för sig betecknas såsom förslagsanslag, högst.

På grund av vad jag nu anfört, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid universitetet i Lund anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 35,100 kronor, att med iakttagande av de för vissa fall ovan angivna grunder med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för nu av mig omförmälda ändamål, skollande de belopp, som ur berörda förslagsanslag, högst, anordnas till anställande av lektorer i tyska, franska och engelska språken anses utgå ur det av 1919 års riksdag för detta ändamål beviljade anslag.

**15. Fortsatta anslag till materiell för vissa institutioner [75.]**

**m. m.** Under denna punkt får jag för Eders Kungl. Maj:t anmäla åtskilliga äskanden, avseende anslag till materiell för vissa institutioner m. m. vid universitetet i Lund, där ett fortsatt behov av anslagsmedel föreligger. Mitt förslag överensstämmer i huvudsak med universitetsmyndigheternas framställningar; i något fall har förhöjning av vederbörande anslagspost ifrågasatts, vilken förhöjning jag dock ej ansett mig kunna förorda. I övrigt är mitt förslag lika med vad 1921 års riksdag för motsvarande ändamål beviljat, dock med undantag därav att i nedanstående tabell de olika anslagsposterna äro beräknade till hälften av motsvarande årskostnader. I ett fall har emellertid det hittills utgående anslaget upptagits i sin helhet redan för förra halvåret 1923, nämligen ifråga om posten till anordnande av kurser i havsbiologi, enär, enligt vad upplysts, hela beloppet är erforderligt redan under förra delen av året.

| Ändamål, för vilket anslag beviljats                                                                                                                                                                                      | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, av mig avsett för första halvåret 1923. kronor |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| Till materiell för den i stadgan angående medicinska examina föreskrivna undervisningskursen i allmän kemi.                                                                                                               | 1909                                  | 250                                                           |
| Till materiell för pediatrika kliniken vid universitetet laboratorium.                                                                                                                                                    | 1918                                  | 250                                                           |
| Till uppehållande av verksamheten vid det psykologiska laboratoriet.                                                                                                                                                      | 1915                                  | 375                                                           |
| Till materiell för historiska museet.                                                                                                                                                                                     | 1919                                  | 3,250                                                         |
| Till materiell för geologisk-mineralogiska institutionen.                                                                                                                                                                 | 1916                                  | 500                                                           |
| För anordnande under sommarmånaderna av kurser i havsbiologi i Öresund eller närgränsande havsområden samt för företagande med studerande vid universitetet i Lund av havsbiologiska exkursioner under pågående terminer. | 1919                                  | 1,675                                                         |
| Till bekostande av mekaniska arbeten vid fysiska institutionen.                                                                                                                                                           | 1918                                  | 1,950                                                         |
| Till materiell m. m. för universitetsbiblioteket.                                                                                                                                                                         | 1922                                  | 10,000                                                        |

Fortsatta anslag till materiell för vissa institutioner m. m.



| Ändamål, för vilket anslag beviljats                                                   | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, av mig ansett för första halvåret 1923. kronor |
|----------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| Till bokbinderiarbeten vid universitetsbiblioteket.                                    | 1922                                  | 750                                                           |
| Till bestridande av renskrivningskostnader vid universitetets kansli och räktekammare. | 1922                                  | 600                                                           |
| För utgivande av universitetets årsskrift.                                             | 1912                                  | 7,500                                                         |
| Till materiell för inrättningen för gymnastik och fäktkonst.                           | 1911                                  | 250                                                           |
| Till hyra för idrottsplats samt till inköp och underhåll av idrottsmateriell m. m.     | 1918                                  | 450                                                           |

Summan av dessa anslag utgör 27,800 kronor. Hos riksdagen bör därför nu äskas ett reservationsanslag av 27,800 kronor för att sedermera av Kungl. Maj:t med de i tablån angivna beloppen fördelas för där omförmälda ändamål. Vid fördelningen av anslaget böra de olika anslagsposterna var för sig betecknas såsom reservationsanslag.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till materiell för vissa institutioner vid universitetet i Lund m. m. anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 27,800 kronor, att av Kungl. Maj:t användas för ovan av mig omförmälda ändamål.

[76.]

16. **Indragning av vissa professorsprebenden m. m.** Under återopande av vad jag under denna rubrik vid Uppsala universitet anfört hemställer jag beträffande universitetet i Lund, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* förklara, att Stora Uppåkra och Flackarps pastorat, Hällestads, Dalby och Bonderups pastorat samt Husie pastorat i Lunds stift skola, Stora Uppåkra och Flackarps pastorat från och med den 1 maj 1922 och de två övriga från och med den

1 maj 1923 befrias från att vara prebenden vid lärostolar inom teologiska fakulteten vid universitetet i Lund, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar från och med nämnda tidpunkter upphöra att åtnjuta inkomster från sagda pastorat;

*dels* bestämma, att till vederbörande befattningshavare skall av allmänna medel utgå ersättning för de inkomstbelopp, som genom prebendernas indragning — beträffande Stora Uppåkra pastorat för tiden 1 januari—30 juni 1923 och beträffande övriga pastorat för tiden 1 maj—30 juni 1923 — frångå dem, med respektive 2,550 kronor beträffande Stora Uppåkra pastorat, 1,035 kronor beträffande Hällestads pastorat och 597 kronor beträffande Husie pastorat;

*dels* medgiva, att till beredande av ytterligare lönefyllnad åt den teologie professor, som intill den 1 maj 1923 innehar såsom prebende Husie pastorat, må för tiden 1 januari—30 april 1923 utgå ett belopp av 550 kronor;

*dels* bestämma, att de professorer inom teologiska fakulteten, vilka såsom prebenden senast innehaft Västra Kärrstorps och Glostorps samt Stångby och Valkärre pastorat, skola, därest de under förra halvåret 1923 kvarstå vid sina lärostolar, för mistning av inkomsten från prebenderna under tiden 1 januari—30 juni 1923 åtnjuta ersättning, beträffande Västra Kärrstorps pastorat med 3,777 kronor och beträffande Stångby pastorat med 3,766 kronor;

*dels ock* i ersättning i samtliga nu berörda hänseenden ävensom för beredande av angivna lönefyllnad såsom förslagsanslag, högst, anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett belopp av 12,275 kronor.

[77.]  
 Professur i  
 psykiatri.

17. **Professur i psykiatri.** Bland de tjänstgöringar och kurser, som enligt gällande medicinska examensstadga böra av medicine kandidater fullgöras och genomgås, innan de få avlägga medicine licentiatexamen, förekommer en tjänstgöring av två månader vid ettdera universitetets eller karolinska institutets psykiatriska klinik. Föreståndaren vid denna klinik i Uppsala är professor i ämnet vid Uppsala universitet liksom föreståndaren vid karolinska institutets motsvarande klinik är professor vid institutet. Genom beslut den 26 januari 1883 föreskrevs rörande dels överläkartjänsten vid hospitalet i Uppsala och professorsbeställningen i psykiatri vid Uppsala universitet, dels överläkartjänsten vid Stockholms hospital för sinnessjuka och professorsbeställningen i psykiatri vid karolinska institutet, bland annat, att vid inträffad ledighet befattningarna skulle förenade och samtidigt av medicinalstyrelsen anslås till ansökning lediga samt att, då någon eller några sökande av medicinalstyrelsen befunnits kompetenta, medicinalstyrelsen skulle översända handlingarna jämte eget utlåtande till vederbörande akademiska konsistorium eller vederbörande lärarkollegium, som hade att utsätta specimenstid för den eller dem, vilka blivit av medicinalstyrelsen för kompetenta förklarade, varefter vidare skulle förfaras i enlighet med gällande föreskrifter angående förslag till professorstjänst.

I avscende å Lunds universitet har en annan anordning tillämpats. Genom beslut den 30 november 1900 förordnades, bland annat, dels att blivande överläkare vid Lunds hospital och asyl skulle vara pliktig att mot därför bestämd ersättning meddela undervisning i psykiatri till den omfattning, som betingades av Kungl. Maj:ts brev den 11 mars 1881, dock med förpliktelse för honom att upphöra med denna lärarverksamhet samt frånträda det därför utgående arvodet, om och när Kungl. Maj:t prövade sådant lämpligt, dels att, innan förslag till återbesättande av överläkartjänsten uppsattes, medicinalstyrelsen skulle inhämta yttrande av medicinska fakulteten vid universitetet i Lund över de sökandes kompetens och förtjänster med hänsyn till lärarskicklighet, vilket yttrande skulle bifogas medicinalstyrelsens förslag till ifrågavarande tjänst.

Även med avseende på den ersättning, som ovannämnda tre befattningshavare åtnjuta för meddelandet av medicinsk undervisning, förefinnas ganska avsevärda skiljaktigheter. Denna ersättning utgår i Stockholm med 4,000 kronor, därav 3,000 kronor lön och

1,000 kronor tjänstgöringspenningar, samt i Uppsala och Lund i form av arvode, i Uppsala med 2,500 kronor och i Lund med 2,000 kronor.

[77.]

Frågan om ett särskiljande av professorsbefattningen i psykiatri vid universitetet i Uppsala från överläkartjänsten vid Uppsala hospital och asyl har sedan länge varit ifrågasatt. Redan den kommitté, som utarbetade förslag till anläggningen av en asyl för sinnessjuka invid Uppsala hospital, uttalade i sitt den 18 juni 1893 avgivna betänkande att det möjligen i framtiden kunde bliva behövt att skilja professorsbeställningen från överläkartjänsten. I samma riktning gingo medicinalstyrelsens utlåtanden den 10 juni och den 22 november 1893 över det uppgjorda förslaget. Sedan uppstod denna fråga ånyo gång efter annan utan att man kom till något resultat. Orsaken härtill torde till en väsentlig grad hava berott därpå, att med frågans lösning vore förenade betydande kostnader för nybyggnader.

I skrivelse den 12 december 1917 hemställde medicinalstyrelsen — med understödjande i sin mån av en framställning från överläkaren vid Uppsala hospital och asyl — att i samband med eventuell proposition måtte begäras riksdagens medgivande, att från och med år 1919 den bestämmelse måtte upphöra att gälla, att 1910 års lönestat för överläkare med flera tjänstemän vid statens hospital och asyler skulle beträffande överläkartjänsten vid Uppsala hospital och asyl äga tillämpning endast under förutsättning, att tjänsten skildes från professorsbefattningen i psykiatri vid Uppsala universitet.

Uti det betänkande, som löneregleringskommittén den 24 april 1918 avgav angående reglering av löneförmånerna m. m. för personal vid statens hospital och asyler, anförde kommittén rörande befattningen i Uppsala bland annat, att det kontanta avlöningsbeloppet, som med ålderstillägg skulle för en överläkare, tillika professor, utgöras av (7,500 + 600 + 2,500) 10,600 kronor, finge i betraktande av den för överläkaren vid Lunds hospital och asyl fastställda avlöningen ej anses oskäligen. Förutom det att Uppsala hospital och asyl hade ett något större antal sjukplatser än Lunds hospital och asyl, hade överläkaren vid förstnämnda anstalter att fullgöra en del arbeten, som stode i samband med tjänsten såsom professor vid Uppsala universitet och som icke tillkomme överläkaren vid Lunds hospital och asyl. Kommittén ansåg sig ej böra göra någon erinran

[77.] mot vad medicinalstyrelsen hemställt, dock att överläkaren vid Uppsala hospital och asyl fortfarande skulle vara skyldig att, om och när Kungl. Maj:t kunde finna sådant lämpligt, frånträda professorsbeställningen i psykiatri vid Uppsala universitet och därmed förenade löneförmåner; och enär det syntes förtjäna att komma under utredning och prövning, huruvida i fråga om de respektive lärarbefattningarna i psykiatri vid Uppsala och Lunds universitet skäl verkligen kunde förefinnas för bibehållande av nuvarande olikhet i tjänsteställning och i avlöningshänseende mellan överläkarna vid Uppsala och Lunds hospital och asyler eller huruvida ej i dessa avseenden överläkaren vid Uppsala hospital och asyl borde likställas med överläkaren vid Lunds hospital och asyl, syntes tilläventyrs anledning finnas att förplikta förstnämnde överläkare att jämväl underkasta sig förändring i berörda avseenden.

I sammanhang med fastställande av utav 1918 års riksdag beslutad avlöningsstat för läkar- och kontorspersonalen vid hospitalen anbefallde Kungl. Maj:t medicinalstyrelsen att, bland annat, verkställa utredning i berörda avseende.

Uti det utlåtande, som medicinalstyrelsen med anledning härav avgav den 4 juni 1919, framhöll styrelsen, att utvecklingen av den psykiatriska undervisningen vid rikets högskolor gått i den ordningen, att med den förut befintliga överläkartjänsten vid anstalt för sinnessjuka i de städer, där högskolorna vore belägna, blivit förenad lärarverksamhet vid dessa skolor. Om en sådan kombination vid tiden för dess realiserande varit tillfyllest och lämplig, kunde den med den utveckling, sinnessjukvården och fordringarna på undervisning i psykiatri under årens lopp nått, icke vara tillfredsställande.

Vid flera tillfällen hade styrelsen uttalat sig för skilsmässa mellan överläkarbefattningen vid Uppsala hospital och asyl och professuren i psykiatri vid Uppsala universitet. Styrelsen vore allt fortfarande av den uppfattningen, att en sådan skilsmässa vore synnerligen lämplig och önskelig. Å ena sidan vore den överläkaren tillkommande vården av de sjuka med därmed förenad administration av sjukhuset så krävande, att den helt toge tjänstinnehavarens arbete i anspråk, å andra sidan vore professorsbefattningen av synnerlig vikt för den psykiatriska undervisningen, och under tidens lopp hade kravet på denna undervisning blivit allt större. Styrelsen ville i det avseendet erinra om de ökade fordringarna på sakkunskap vid bedömandet av rättspsykiatriska frågor; den nya äktenskapslagen fordrade psykiatrisk utbildning från läkarens sida, samma vore förhållandet med vården av alkoholister, minderåriga förbrytare, förhållanden, som fordrade grundliga studier av och god undervisning i psykiatri.

Vad beträffade kliniken i Lund tillkomme undervisningen i psykiatri därstädes en *lärare* i ämnet (ej professor). Om alltså denna befattningshavare vore

befriad från en del arbeten, som endast tillhörde professorer, vore kombinationen — under nu rådande förhållanden — ej önskvärd. Antalet platser å Lunds hospital och asyl uppginge nämligen till 1,232, alltså i det närmaste till samma storlek som Uppsala hospital och asyl, varför sjukvården och anstaltens förvaltning toge överläkarens tid och krafter helt i anspråk.

För styrelsen stode det alltså klart, att såväl överläkar- som lärarverksamheten skulle hava en bestämd fördel av en skilsmässa mellan de olika tjänsterna. Det syntes styrelsen desto viktigare, att frågan om sådan skilsmässa bleve föremål för statsmakternas prövning som, enligt vad styrelsen hade sig bekant, fråga uppstått att för den kliniska undervisningen vid karolinska mediko-kirurgiska institutet uppföra nya byggnader med hänsyn till serafimerlasarettets trånga utrymme.

Styrelsen ansåge det därför vara av synnerlig vikt, att vid denna utredning även den psykiatriska undervisningens behov av ändrade förhållanden vunne beaktande. Först genom uppförande i samband med övriga kliniker av smärre paviljonger för sammanlagt cirka 100 sinnessjuka med evakueringsrätt till andra sjukhus syntes behovet av den psykiatriska undervisningen bliva riktigt tillgodosett. Sjukhusavdelningar för klinisk psykiatriska undervisningen borde enligt styrelsens förmenande helt skiljas från de stora hospitalen.

Det torde emellertid — fortsätter styrelsen — dröja en avsevärd tid, innan den psykiatriska undervisningen på detta sätt kunde ordnas, och de nuvarande förhållandena med kombination av tjänsterna måste alltså fortgå lång tid framåt. Frågan om en skilsmässa vid Uppsala hade stått på dagordningen sedan lång tid och redan år 1906 hade fakulteten framlagt ett förslag, utan att detta eller något annat kunnat tillvinna sig statsmyndigheternas godkännande.

Över denna styrelsens framställning avgavs yttranden av medicinska fakulteten och det större akademiska konsistoriet i Lund samt kanslersämbetet för rikets universitet. Medicinska fakulteten anförde därvid:

Fakulteten ansluter sig fullkomligt till medicinalstyrelsens uppfattning och finner det vara synnerligen eftersträfvansvärt, därast det gäves ett professorsämbete i psykiatri, med vilket endast en psykiatrisk klinik av lämplig storlek vore förbunden. Sedan länge har fakulteten också sysselsatt sig med frågan, huru detta mål stode att vinna, och har därvid även undersökt möjligheten, huruvida viss avdelning skulle kunna utbrytas från det nuvarande hospitalet och tagas till dylik psykiatrisk klinik. I överensstämmelse med den mening, som professor Nerander i frågan uttalat, finner fakulteten dock, att en lösning på denna väg ej kan uppnås.

Den enda verkliga tillfredsställande lösningen är därför, att ny psykiatrisk klinik av lämplig storlek bleve uppförd — detta i likhet med det resultat, till vilket den i medicinalstyrelsens yttrande omnämnda kommissionen, som tillsattes av styrelsen jämlikt kungl. brev den 7 september 1907, kommit, i vad angår förhållandena i Uppsala.

Intill dess medel härför kunna beviljas, finner fakulteten ingen annan utväg

[77.]

än att professorsämbetet i psykiatri förenas med överläkarbefattningen för Lunds hospital och asyl på samma sätt som nu är fallet i Uppsala, vilket i undervisningshänseende ej innebär någon förändring av de nuvarande förhållandena i Lund. I detta sammanhang önskar emellertid fakulteten framhålla den vikt, som den i betraktande av den stora både vetenskapliga och praktiska betydelse, vilken tillkommer psykiatrien, tror sig böra fästa därvid, att den erhåller en representant för detta ämne som ledamot av fakulteten. Därvid förbiser fakulteten ej den svårighet, som detta kan innebära för innehavaren, så länge professorn jämväl skall vara överläkare vid ett så stort hospital, men vill i detta sammanhang erinra därom, att det mest betungande fakultetsuppdraget, nämligen dekanatet dock ej nödvändigt behöver läggas på denna befattningsuppdraget, vilken skulle kunna undantagas därifrån — såsom ock skett för professorn i psykiatri i Uppsala —; och vidare kunde man med fog akta därpå, att de arbetsuppgifter rörande fakultetens angelägenheter av olika slag, som kunna uppdragas åt fakultetens olika medlemmar, i allmänhet ej behövde lämnas åt denne professor, när de ej hade mera direkt samband med psykiatrien.

Fakulteten vill i detta samband betona den mycket stora vikt, som under alla förhållanden måste fästas därvid, att undervisningen i psykiatri alltid är tillgänglig för de studerande. Nödvändigheten härav framgår ock ur det stora antal studerande, som för närvarande ägna sig åt de medicinska studierna, och vilket är väl behövt för fyllandet av den stora läkarbristen i landet. Här må jämväl erinras därom, huru som professor Nerander under senare år och jämlikt framställning och förslag från professorn i psykologi och pedagogik A. Herrlin givit avgiftsfria kurser i allmän psykopatologi för de studerande i psykologi och pedagogik, och att ett sådant behov av denna undervisning visat sig föreligga, att Nerander givit dylik kurs till och med två gånger årligen.

Vad angår frågan om avlöningsförhållandena för professorn i psykiatri, finner fakulteten det uppenbart, att, därest innehavaren av överläkartjänsten vid Lunds hospital jämväl blir professor med säte i fakulteten, samma löneförmåner böra beredas honom som vad fallet är i Uppsala. Även finner fakulteten det ligga mycket stor vikt på, att bestämmelserna i kungl. brevet den 26 januari 1883 rörande tillsättandet av detta ämbete i Uppsala utsträckas att även gälla Lund; fakulteten vill nämligen betona den stora betydelsen därav, att hänsynen till den vetenskapliga kompetensen vinner nödigt beaktande vid ämbetets tillsättande, vilket på ett vida säkrare sätt förverkligas genom införandet även för Lund av nämnda kungl. brevets bestämmelser rörande tillsättande av befattningsinnehavaren i fråga.

Härefter anbefalldes medicinalstyrelsen att avgiva förnyat yttrande i ärendet. Styrelsen anförde i utlåtande den 22 januari 1921 följande:

Styrelsen vidhölle sin i ovanberörda skrivelse den 4 juni 1919 uttalade åsikt, att det skulle vara en bestämd fördel såväl för överläkarverksamheten vid Uppsala och Lunds hospital som för lärarverksamheten vid Uppsala och Lunds universitet, att överläkar- och lärarbefattningarna skildes från varandra. Då det

emellertid torde dröja en avsevärd tid, innan en dylik skilsmässa kunde åstadkommas, vore för närvarande enda möjligheten att lärarbefattningarna tillsvidare förenades med överläkarbefattningarna; och funne styrelsen, i likhet med vad medicinska fakulteten i Lund anfört uti sitt nyssberörda yttrande, att lärarbefattningen därstädes borde med hänsyn till den psykiatriska undervisningen, på sätt för närvarande vore förhållandet i Uppsala, ombildas till en professur, varigenom plats såsom ledamot i fakulteten skulle beredas åt dess innehavare, som sålunda bleve i tillfälle att bevaka sitt ämnes intressen. Mot en dylik anordning hade styrelsen intet att erinra, då den endast vore avsedd att vara ett provisorium och då den väsentligare delen av det med de förenade tjänsterna förbundna arbetet redan nu ålåge en och samma person samt en lindring i göromålen såsom fakultetsledamot kunde medgivnas därigenom, att innehavaren av professuren, på sätt medicinska fakulteten föreslagit, befriades från dekanat.

Vid en dylik kombination borde emellertid beträffande tillsättningen av dessa tjänster i Lund tillämpas enahanda bestämmelser, som genom brev den 26 januari 1883 vore fastställda i fråga om tillsättningen av motsvarande tjänster i Uppsala och Stockholm.

Vad beträffar avlöningsförmånerna för de förenade överläkar- och lärarbefattningarna i Uppsala och Lund borde dessa förmåner för befattningarna i såväl Uppsala som Lund bestämmas enligt de principer, som vore gällande för befattningarna i Uppsala, och sålunda huvudavlöningen utgå i form av överläkarlön och professuren avlönas med ett arvode. Den administration och de ekonomiska ärenden av mångfaldigt slag, vilka ålåge överläkarna vid hospitalen, voro nämligen av den vidd och betydelse, att med hänsyn till hospitalens intressen huvudvikten måste läggas vid anställningen som överläkare, detta desto mer som överläkarna måste vara bosatta inom anstalterna och de för dem anvisade bostäderna inginge i de för överläkarna fastställda avlöningsförmånerna.

Beträffande storleken av de arvoden, som borde tillerkännas innehavarna av respektive professurer, ansåg styrelsen icke något yttrande påfordras från styrelsens sida, då detta syntes vara en angelägenhet, som det tillkomme vederbörande universitetsmyndigheter att utreda.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåtande av den 12 augusti 1921 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning har nu det större konsistoriet vid universitetet i Lund hemställt om utverkande av proposition hos 1922 års riksdag om inrättande av ett med överläkarbefattningen vid Lunds hospital och asyl förbundet professorsämbete i psykiatri vid universitetet ävensom att det nuvarande arvodet å 2,000 kronor till läraren i psykiatri måtte utbytas mot ett för det nya professorsämbetet avsett arvode att utgå med 2,500 kronor.

Till grund för denna konsistoriets hemställan ligger en den 15 april 1921 dagtecknad skrivelse från medicinska fakulteten av huvudsakligen följande innehåll:



[77.]

Den 13 december 1919 har fakulteten vid besvarandet av remiss från kanslersämbetet den 4 juli 1919 rörande avlöning åt lärarna i psykiatri vid de olika högskolorna framhållit den stora betydelsen för fakulteten därav att — under nu rådande förhållanden och så länge ingen särskild psykiatrisk klinik blivit bragt till stånd — överläkarbefattningen vid Lunds hospital och asyl bleve förbunden med ett professorsämbete i psykiatri.

Då nuvarande innehavaren av denna överläkarbefattning under år 1921 uppnår pensionsåldern, finner fakulteten det nödigt att framställa förslag om upprättande av ett dylikt professorsämbete.

Under återopande av vad fakulteten i sitt ovan citerade yttrande av den 13 december 1919 anfört, vartill ytterligare kunde fogas en erinran om den ganska stora tillströmning av deltagare till tjänstgöringen i psykiatri under år 1920, vilken är väl ägnad att belysa behovet av undervisning i psykiatri i Lund, får fakulteten sålunda framhålla den synnerligen stora vikt, som den måste lägga därpå, att fakulteten nu i det avseendet måtte vinna likställighet med de övriga bägge medicinska högskolorna i landet, att en representant för den psykiatriska vetenskapen bleve medlem även av härvarande fakultet, liksom fallet så länge varit vid de båda andra högskolorna. Behovet och nyttan av en representant för ämnet psykiatri inom fakulteten torde från vetenskaplig synpunkt icke behöva särskilt motiveras, men även (enbart) från praktisk synpunkt sett är en representant mycket önskelig, då frågor av psykiatrisk och rättspsykiatrisk natur kunna förekomma till behandling i fakulteten genom remisser eller på annan väg. Under den tidsperiod, varunder de nuvarande bestämmelserna ägt bestånd, har visserligen hospitalsöverläkaren icke undandragit sig att vid behov biträda fakulteten och förre hospitalsläkaren Ödman var till och med under en följd av år genom särskilt förordnande ledamot av fakulteten, men någon som helst skyldighet för hospitalsöverläkaren att i fakultetsärenden stå till tjänst finnes icke.

På grund av remiss har medicinalstyrelsen den 14 september 1921 avgivit utlåtande i ärendet och därvid såsom yttrande återopat vad styrelsen anfört i sina ovan omförmälda skrivelser den 4 juni 1919 och den 22 januari 1921.

Departementschefen.

Såsom framgår av det utav mig lämnade referatet är frågan om ett särskiljande av de psykiatriska lärarbefattningarna vid de medicinska högskolorna från överläkartjänsterna vid vederbörande hospital ett gammalt spörsmål, som sedan länge dryftats och väl i sinom tid tränger fram till sin lösning. Detta är emellertid en fråga av en väsentligt större räckvidd, och jag saknar anledning att i detta sammanhang närmare uppehålla mig vid densamma, då det nu allenast gäller att bedöma frågan vid ett bibehållande av nuvarande anordningar. Framställning har vidare gjorts från Uppsala universitet angående höjning av arvudet till professorn i psykiatri därstädes till 5,000 kronor, varjämte från de akademiska

myndigheterna i Lund förslag föreligger att även vid bifall härtill uppnå likställighet med förhållandena i Uppsala. Ej heller denna sistnämnda fråga har jag nu velat upptaga till närmare skärskådande, utan jag har i detta sammanhang velat taga sikte allenast på det från Lund sedan länge hävdade kravet på full likställighet i förevarande avseende med motsvarande befattning vid Uppsala universitet, sådan denna nu är i gällande stat reglerad.

Jag har då ej kunnat undgå att finna starka skäl tala för ett bifall till det föreliggande förslaget. Det är givetvis av synnerlig vikt, att den psykiatriska undervisningen blir tillgodosedd vid samtliga medicinska fakulteterna i riket på ett fullt tillfredsställande och i möjligaste mån likartat sätt. Genom en ombildning till en professur av den nuvarande lärarbefattningen i psykiatri vid Lunds universitet skulle den uppenbara fördelen vinnas, att ämnet erhöles en representant inom fakulteten. Professorn i psykiatri skulle visserligen i behörig grad befrias från vissa honom såsom fakultetsledamot åliggande göromål men skulle äga rättighet och skyldighet att i fakulteten bevaka sitt ämnes intressen. Dessa fördelar äro givetvis så stora, att de mer än väl uppväga den relativt obetydliga kostnadsökning av 500 kronor, som skulle bli en följd av ett bifall till förslaget. Då jag sålunda tillstyrker upprättande av en professur i psykiatri vid Lunds universitet i analogi med vad förhållandet är i Uppsala och vid karolinska institutet, förutsätter jag desslikes, att i avseende å tillsättningsförfarandet jämväl full överensstämmelse varder rådande de olika fakulteterna emellan och att alltså, i enlighet med myndigheternas i Lund uttryckta önskan, de bestämmelser, som härutinnan gälla genom 1883 års brev, varda tillämpade jämväl i avseende å den nya professuren i Lund. Desslikes torde, i likhet med vad fallet är beträffande motsvarande befattningshavare vid Uppsala universitet, böra i fullmakt för blivande innehavare av den kombinerade överläkartjänsten vid Lunds hospital och asyl och den nu föreslagna professuren i psykiatri stadgas, att denne skall vara skyldig att, om och när Kungl. Maj:t finner sådant lämpligt, frånträda professorsbeställningen och därmed förenade avlöningsförmåner.

Till sist vill jag allenast erinra därom, att den föreliggande frågan nu blivit i så måtto aktuell, som den nuvarande innehavaren av överläkartjänsten vid Lunds hospital och asyl, f. d. e. o. professor T. Nerander, som den 22 september 1921 fyllt 65 år, numera

erhållit avsked från sin befattning. I anledning av Neranders väntade avskedstagande medgav Kungl. Maj:t, på därom av universitetsmyndigheterna gjord framställning, genom beslut den 29 juli 1921, att med åtgärder för återbesättande av ifrågavarande överläkarbefattning må tillsvidare anstå intill utgången av år 1922.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med uteslutande av det i utgiftsstaten för universitetet i Lund, under rubriken A) Avlöningar m. m. a) Professorer m. fl., medicinska fakulteten uppförda arvodet å 2,000 kronor till årligt arvode åt överläkaren vid Lunds hospital och asyl för undervisning i psykiatri, under samma rubrik uppföra ett arvode å 2,500 kronor åt en professor i psykiatri med föreskrift att denna befattning skall vara förenad med överläkarbefattningen vid Lunds hospital och asyl, ävensom att för ändamålet höja det *ordinarie* bestämda anslaget till universitetet i Lund med ett belopp av 500 kronor.

[78.]

Utrustning  
för fysiska  
institutionen.

**18. Utrustning för fysiska institutionen.** I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade 1921 års riksdag till förbättrande av utrustningen för fysiska institutionen vid universitetet i Lund ett anslag av 50,000 kronor samt anvisade därav på extra stat för år 1922 såsom reservationsanslag ett belopp av 20,000 kronor. Kungl. Maj:t hade ifrågasatt en annan fördelning av anslaget i så måtto, att ett belopp av 30,000 kronor föreslagits utgå för första anslagsåret. Som skäl för ändringen härutinnan anförde riksdagen:

Med hänsyn till de sjunkande konjunkturer, som redan inträtt och som kunna förväntas fortsätta, har riksdagen ansett sig böra besluta en annan fördelning av anslaget än ifrågasatts. Det synes nämligen riksdagen, att man genom att lägga den större delen av anslaget på ett kommande år skulle kunna vinna möjligheter att få ett rikare utbyte för de anslagna medlen än om större delen av anslaget konsumerades under förhållandevis ogynnsamma ekonomiska förhållanden.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåtande av den 12 augusti 1921 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning har nu det större akademiska konsistoriet i Lund i anslut-

ning till en skrivelse av professorn M. Siegbahn hemställt om anvisande för år 1923 av återstående beloppet, 30,000 kronor, av omfördälda av riksdagen beviljande anslag. För egen del hemställer kanslern om utverkande för förra halvåret 1923 av halva beloppet eller alltså 15,000 kronor.

I enlighet med kanslerns förslag hemställer jag det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att av det till förbättrande av utrustningen för fysiska institutionen vid universitetet i Lund beviljade anslaget av 50,000 kronor anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom reservationsanslag ett belopp av 15,000 kronor.

**19. Disposition av arvodet till en ritmästare.** Under rubriken: Ritsalen finnes i utgiftsstaten för universitetet i Lund, avdelningen A) Avlöningar m. m., c) Tjänstemän och betjante vid universitetets samlingar och inrättningar m. m., såsom arvode åt en ritmästare upptaget ett belopp av 1,000 kronor.

[79.]

Disposition  
av arvodet  
till en rit-  
mästare.

Sedan ritmästarbefattningen vid universitetet den 24 april 1917 blivit ledig, uppstod fråga om befattningens indragande och de med tjänsten förenade lönedelns användande på annat sätt. Efter av universitetskanslern gjord hemställan föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 1 juni 1917, att med befattningens återbesättande skulle anstå tills vidare till den 1 september 1918, i avvaktan på att utredning i frågan bleve verkställd.

Sedan genom större akademiska konsistoriets försorg dylik utredning blivit verkställd, föreslog konsistoriet beträffande användningen av ifrågavarande lönedel bestämmelser av följande innehåll:

1) Halva anslaget (500 kronor) användes till årliga kurser i ritning och uppmätning för vetenskapliga ändamål, omfattande dels

a) handledning i avteckning och utbildning (inkl. fotografering) av föremål för olika slag av reproduktion, dels

b) handledning i uppmätning och uppritning av fornminnen och byggnadsverk jämte avvägning och inläggning å karta samt fotografering.

2) Andra hälften (500 kronor) användes till ett tekniskt biträde vid konstsamlingarna, vilket skulle dels

a) giva årliga kurser, avseende att bibringa kännedom om de fria konsternas teknik, deras uttryckssätt och metoder, dels

b) biträda i vården och konserveringen av universitetets konstsamlingar.

[79.]

Rörande dessa arbeten skulle det större akademiska konsistoriet meddela närmare bestämmelser.

Den under 1 a) föreslagna kursen skulle huvudsakligen vara avsedd för idkare av naturvetenskapliga och medicinska studier samt anordnas genom av den matematisk-naturvetenskapliga sektionen och den medicinska fakulteten utsedda kommitterade; den under 1 b) avsedda kursen åter skulle anordnas av professorn i konsthistoria och det historiska museets föreståndare. Den person, som skulle leda kurserna, skulle av det mindre konsistoriet för varje läsår antagas.

Den under 2 a) föreslagna kursen, som avsågs att vara ett verkligt komplement till den konsthistoriska undervisningen och skulle bliva av stor nytta bland annat för utbildningen av museitjänstemän, kunde lämpligen anordnas av professorn i konsthistoria, vilken även i kursgivaren finge ett välbehövt biträde vid samlingarnas vård.

Enär den föreslagna anordningen borde någon tid försöksvis prövas, innan ett definitivt beslut i frågan fattades, begärde Kungl. Maj:t hos 1918 års riksdag godkännande av en disposition av de ifrågakomna lönemedlen, på sätt föreslagits, intill utgången av år 1921; och medgav riksdagen, med bifall härtill, att det med ritmästarbefattningen förenade arvode av 1,000 kronor finge från och med höstterminen 1918 till 1921 års slut disponeras i enlighet med ovan angivna förslag. Genom Kungl. Maj:ts brev den 22 juli 1918 meddelades beslut i överensstämmelse härmed, varjämte föreskrevs, att med åtgärder för återbesättande av ritmästarbefattningen skulle anstå till ingången av år 1922.

Förslag föreligger nu om en förlängning av den hittills prövade provisoriska anordningen. Enligt vad professorerna E. Wrangel, K. A. Grönwall och O. Rydbeck i skrivelse till större konsistoriet meddelat, har ifrågavarande arvode i enlighet med Kungl. Maj:ts föreskrifter använts på sådant sätt, att 500 kronor utgå till en kurs i de fria konsternas teknik jämte biträde vid konstmuseets konserveringsarbete, 300 kronor till en kurs i reproduktionsmetodernas teori och praktik samt 200 kronor till en kurs i uppmätning och avbildning av byggnadsverk. Enär dessa arbeten och kurser visat sig i hög grad gagneliga, hade bemälda professorer föreslagit åtgärder, dels för beredande av ytterligare fem års anstånd med ritmästartjänstens tillsättande, dels ock för en disposition under samma tid av ifrågavarande arvode i enlighet med vad som senast bestämts och ägt rum, dock med den ändringen, vad de två senare kurserna beträffade, att de måtte, efter behov, få anordnas vart eller vart annat

år, i senare fallet med användande av båda årens medel. Konsistoriet avlät skrivelse i överensstämmelse härmed till kanslern för rikets universitet, vilken med utlåtande den 7 juli 1921 överlämnat konsistoriets och nämnda professorers framställningar i ämnet samt därvid hemställt om föreskrifter, att med åtgärder för återbesättande av ritmästarbefattningen skulle anstå ytterligare till ingången av år 1927, ävensom att de med befattningen förenade lönemedlen skulle från och med den 1 januari 1922 till utgången av år 1926 disponeras i enlighet med föreskrifterna i Kungl. Maj:ts brev den 22 juli 1918, dock med den jämkning, att kurserna i ritning och uppmätning för vetenskapliga ändamål finge efter förefallande behov anordnas vare sig vart eller vart annat år, i senare fallet med användande av den å samma kurser belöpande andel av anslaget för två år. Genom beslut den 22 juli 1921 har Kungl. Maj:t allenast medgivit, att med åtgärder för återbesättande av ifrågavarande tjänst må anstå tills vidare till den 1 september 1922. Ärendet i övrigt är uppenbarligen av den beskaffenhet, att riksdagens medgivande måste inhämtas.

Departementschefen.

Då den hittillsvarande provisoriska anordningen beträffande dispositionen av ritmästararvudet synes vara för universitetets behov ändamålsenlig och gagnelig, torde den böra tillsvidare uppehållas. Mot den i förhållande till hittillsvarande anordning föreslagna jämkningen beträffande vissa kurser har jag intet att erinra. Det av 1918 års riksdag i förevarande avseende lämnade medgivandet avser tiden till 1921 års slut. Då nu ett eventuellt förnyat medgivande av riksdagen ej kan tänkas avse en tidigare tidpunkt än från och med hösttermien 1922, inträder det förhållandet, att några bestämmelser för dispositionen av ifrågavarande arvode ej finnas för vårterminen 1922. Enligt gällande föreskrifter skall emellertid detta arvode överföras å universitetets reservfond, i vad det belöper å tiden intill dess ett förnyande av hittillsvarande anordning kan träda i kraft. Hinder lär emellertid ej möta för kanslersämbetet att för sagda vårtermin från reservfonden ställa till konsistoriets förfogande vad som under denna termin kan för förevarande ändamål befinnas erforderligt.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att det med ritmästarbefattningen vid universitetet i Lund förenade arvudet av 1,000 kronor

[79.]

må från och med höstterminen 1922 till 1926 års slut disponeras på sådant sätt, att 500 kronor utgå till en kurs i de fria konsternas teknik, uttrycksätt och metoder jämte biträde i vården och konserveringen av konstsamlingarna, 300 kronor utgå till en kurs i reproduktionsmetodernas teori och praktik samt 200 kronor utgå till en kurs i uppmätning och avbildning av fornminnen och byggnadsverk, dock att, vad de två senare kurserna beträffar, de må efter förefallande behov anordnas vare sig vart eller vartannat år, i senare fallet med användande av den å samma kurser för två år belöpande andel av anslaget.

**Karolinska mediko-kirurgiska institutet.**

20. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet.** Det ordinarie bestämda anslaget till karolinska institutet är i 1922 års riksstat uppfört med 312,685 kronor. I den nu ifrågasatta staten för förra halvåret 1923 bör detta anslag uppföras med halva beloppet eller i runt tal 156,343 kronor.

Vidare äro för karolinska institutet i riksstaten uppförda ett stort antal särskilda reservationsanslag, avseende materiell för de olika institutionerna och klinikerna vid institutet.

Dessa reservationsanslag äro följande:

|                                                                                     |                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| Institutets materiell i allmänhet . . . . .                                         | kronor 22,000: — |
| Materiell m. m. för anatomiska institutionen . . . . .                              | » 7,000: —       |
| » » » » histologiska » . . . . .                                                    | » 3,000: —       |
| » » » » kemiska » . . . . .                                                         | » 3,000: —       |
| » » » » fysiologiska » . . . . .                                                    | » 3,500: —       |
| » » » » patologisk-anatomiska » . . . . .                                           | » 5,500: —       |
| » » » » hygieniska » . . . . .                                                      | » 2,600: —       |
| » » » » farmakologiska » . . . . .                                                  | » 1,000: —       |
| » » » » rättsmedicinska » . . . . .                                                 | » 1,800: —       |
| » » » » medicinska kliniken . . . . .                                               | » 2,500: —       |
| » » » » gynekologiska » å serafimerlasarettet . .                                   | » 500: —         |
| » » » » kirurgiska » . . . . .                                                      | » 1,000: —       |
| » » » » nerv- » . . . . .                                                           | » 500: —         |
| » » » » oftalmiatrika » . . . . .                                                   | » 500: —         |
| Underhåll och förökande av biblioteket . . . . .                                    | » 10,000: —      |
| » » » » anatomiska museet . . . . .                                                 | » 2,000: —       |
| » av djur- och operationsavdelningen . . . . .                                      | » 1,500: —       |
| Teckningar i vetenskapliga ändamål . . . . .                                        | » 700: —         |
| Materiell m. m. för obstetriska kliniken vid allmänna barnbörds-<br>huset . . . . . | » 1,000: —       |

De ändamål, för vilka nu angivna reservationsanslag äro beviljade, tillgodosågos före år 1917 förmedelst särskilda under institutets bestämda anslag uppförda anslagsposter. Då det emellertid visade sig mindre ändamålsenligt att dessa anslagsposter hade karaktär av bestämda anslag, blevo genom beslut av 1916 års riksdag desamma

[80.]

Karolinska  
mediko-  
kirurgiska  
institutet.



[80.] utbrutna ur det ordinarie bestämda anslaget och i riksstaten uppförda såsom särskilda reservationsanslag. Sedermera hava vissa av dessa anslag till sina belopp blivit av riksdagen höjda, varjämte ett eller annat nytt dylikt anslag tillkommit.

Det synes mig nu mindre lämpligt att för framtiden belasta riksstaten med en särskild uppräknings av dessa för närvarande till 19 uppgående olika reservationsanslag. Någon olägenhet kan jag icke finna skulle uppkomma därigenom, att samtliga dessa anslag sammansloges till ett gemensamt reservationsanslag »till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker vid karolinska medikokirurgiska institutet m. m.», vilket gemensamma anslag sedermera skulle kunna av Kungl. Maj:t fördelas med belopp, utgående såsom särskilda reservationsanslag, på de olika institutionerna eller för tillgodoseende av de olika ändamål, för vilka de speciella anslagen nu utgå. En dylik anordning skulle även innebära rätt för Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande inom det gemensamma anslagets ram företaga sådana jämkningar i avseende å de för de olika institutionerna fastställda beloppen, som eventuellt kunna komma att finnas lämpliga och ändamålsenliga. Jag tillstyrker alltså, att framdeles i riksstaten upptages ett ordinarie reservationsanslag med nyss angivna rubrik.

Sammanlagda beloppet av de i riksstaten nu uppförda reservationsanslagen utgör 69,600 kronor. För förra halvåret 1923 skulle erfordras hälften av denna summa eller 34,800 kronor, fördelade så, att för varje ändamål, som nu är med särskilt anslag tillgodosett, skulle beräknas hälften av nu utgående belopp. Den nyss berörda summan 34,800 kronor, skulle alltså fördelas på följande sätt:

|                                                         |        |          |
|---------------------------------------------------------|--------|----------|
| Institutets materiell i allmänhet . . . . .             | kronor | 11,000:— |
| Materiell m. m. för anatomiska institutionen . . . . .  | »      | 3,500:—  |
| » » » » histologiska » . . . . .                        | »      | 1,500:—  |
| » » » » kemiska » . . . . .                             | »      | 1,500:—  |
| » » » » fysiologiska » . . . . .                        | »      | 1,750:—  |
| » » » » patologisk-anatomiska » . . . . .               | »      | 2,750:—  |
| » » » » hygieniska » . . . . .                          | »      | 1,300:—  |
| » » » » farmakologiska » . . . . .                      | »      | 500:—    |
| » » » » rättsmedicinska » . . . . .                     | »      | 900:—    |
| » » » » medicinska kliniken . . . . .                   | »      | 1,250:—  |
| » » » » gynekologiska » å serafimerlasarettet . . . . . | »      | 250:—    |

|                                                                                     |        |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------|--------|-----------|
| Materiell m. m. för kirurgiska kliniken . . . . .                                   | kronor | 500: —    |
| » » » » nerv- » . . . . .                                                           | »      | 250: —    |
| » » » » oftalmiatrika » . . . . .                                                   | »      | 250: —    |
| Underhåll och förökande av biblioteket . . . . .                                    | »      | 5,000: —  |
| » » » » anatomiska museet . . . . .                                                 | »      | 1,000: —  |
| » av djur- och operationsavdelningen . . . . .                                      | »      | 750: —    |
| Teckningar i vetenskapligt ändamål . . . . .                                        | »      | 350: —    |
| Materiell m. m. för obstetriska kliniken vid allmänna barnbörds-<br>huset . . . . . | »      | 500: —    |
| Summa kronor                                                                        |        | 34,800: — |

De nu å institutets ordinarie stat uppförda förslagsanslagen till arvoden åt vikarierande akademiska lärare å 2,000 kronor och till ersättning åt vikarier för kamreraren m. fl. å 600 kronor böra förra halvåret 1923 uppföras med hälften av nu utgående belopp.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923

*dels* upptaga det *ordinarie* bestämda anslaget till karolinska mediko-kirurgiska institutet, nu 312,685 kronor, med halva beloppet eller i avjämnat krontal 156,343 kronor;

*dels* — med uteslutande ur riksstaten av de under karolinska mediko-kirurgiska institutet nu upptagna 19 *ordinarie* reservationsanslagen å sammanlagt 69,600 kronor — under nämnda institut uppföra ett *ordinarie* reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker vid samma institutet m. m. med ett belopp av 34,800 kronor, att av Kungl. Maj:t fördelas i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig ovan angivits;

*dels* upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till arvoden åt vikarierande akademiska lärare, nu 2,000 kronor, med halva beloppet eller 1,000 kronor;

*dels* ock upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till ersättning åt vikarier för kamreraren m. fl., nu 600 kronor, med halva beloppet eller 300 kronor.

21. **Fortsatta anslag till lärararvoden m. m.** Under denna punkt har jag, i likhet med vad som skett för innevarande år, sammanfört ett antal anslagsäskanden, avseende vissa alltjämt erforder-

*Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml.*

[81.]

Fortsatta anslag till lärararvoden m. m.

- [81.] liga lärararvoden m. m. vid karolinska institutet. Jag har, på samma sätt som jag förfarit i fråga om liknande anslag för universiteten i Uppsala och Lund, upptagit dessa anslag för förra halvåret 1923 till hälften av det för år 1922 för varje särskilt ändamål anvisade beloppet, dock med undantag för anslagsposten till en pediatrik klinik vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, i avseende å vilken årsanslaget utgör 2,900 kronor, men enligt vad som upplysts allenast 1,000 kronor äro erforderliga under förra delen av året. I vissa fall hava av institutets lärarkollegium och universitetskanslern ökningar föreslagits av nu utgående anslag. Jag har ansett frågan härom böra anstå till närmare övervägande i samband med framställningar till 1923 års riksdag, då det gäller att efter nuvarande provisorium uppgöra förslag till en ny helårsbudget. Ändamålet med respektive anslag, det år, för vilket det först utgått, samt de anslagsbelopp, som nu av mig föreslås för förra halvåret 1923, framgå av följande tablå:

| Ändamål, för vilket anslag beviljats.                                                                | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, av mig avsedda för förra halvåret 1923.<br>Kronor. |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| Till arbetsbiträde vid biblioteket . . . . .                                                         | 1920 [1900]                           | 775                                                               |
| Arvode åt ett lärarbiträde vid den förberedande kursen i allmän kemi . . . . .                       | 1910                                  | 1,250                                                             |
| Arvode åt biträdande lärare i medicin . . .                                                          | 1908                                  | 1,500                                                             |
| Arvode åt biträdande lärare i kirurgi . . .                                                          | 1908                                  | 1,500                                                             |
| Arvode åt underläkaren vid allmänna barnhuset i Stockholm för handledning av de studerande . . . . . | 1908                                  | 300                                                               |
| Arvode åt en biträdande läkare vid röntgeninstitutet å serafimerlasarettet . . . . .                 | 1908                                  | 1,500                                                             |
| Arvode åt en amanuens vid samma institut. . . . .                                                    | 1908                                  | 750                                                               |
| Arvode åt en biträdande lärare i oftalmiatrik . . . . .                                              | 1920                                  | 1,500                                                             |

[81.]

| Ändamål, för vilket anslag beviljats.                                                                                                                                                                                                               | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, av mig avsedda för förra halvåret 1923.<br>Kronor. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| Till upprättande av den institutet åliggande undervisningen och sjukvården vid vissa obstetriska och gynekologiska kliniker under den tid av året, då de ordinarie lärarna vid institutet icke ombesörja nämnda undervisning och sjukvård . . . . . | 1904                                  | 750                                                               |
| Till en pediatrik klinik vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn . . . .                                                                                                                                                              | 1887                                  | 1,000                                                             |
| Arvode åt en amanuens vid kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar å Sabbatsbergs sjukhus . . . . .                                                                                                                                               | 1913                                  | 1,000                                                             |
| Arvode åt en andre amanuens vid samma klinik . . . . .                                                                                                                                                                                              | 1920                                  | 500                                                               |
| Arvode åt en underläkare vid gynekologiska kliniken å Sabbatsbergs sjukhus . . . . .                                                                                                                                                                | 1922                                  | 1,250                                                             |
| Arvode åt en amanuens vid gynekologiska kliniken å Sabbatsbergs sjukhus . . . . .                                                                                                                                                                   | 1913                                  | 1,000                                                             |
| Arvode åt en amanuens vid obstetriska kliniken å allmänna barnbördshuset . . . .                                                                                                                                                                    | 1915                                  | 1,000                                                             |
| Arvode åt en amanuens vid syfilidologiska kliniken å sjukhuset S:t Göran . . . . .                                                                                                                                                                  | 1907                                  | 1,000                                                             |
| Arvode åt en andre amanuens vid samma klinik . . . . .                                                                                                                                                                                              | 1915                                  | 500                                                               |
| Verkställande av färgfotografering vid syfilidologiska kliniken å sjukhuset S:t Göran                                                                                                                                                               | 1922                                  | 500                                                               |
| Till bestridande av vaktmästargöromål vid kemiska institutionen . . . . .                                                                                                                                                                           | 1921                                  | 500                                                               |
| Till klinisk och poliklinisk undervisning i ortopedi vid vanföranstalten i Stockholm<br>Anslaget utgår enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.                                                                              | 1921                                  | 4,100                                                             |

Summan av dessa anslag utgör 22,175 kronor. Denna summa bör nu begäras hos riksdagen såsom förslagsanslag, högst, att av Kungl. Maj:t fördelas för nu omförmälda ändamål med enahanda såsom förslagsanslag, högst, betecknade belopp, som i tablån angivits, samt i enlighet med hittillsvarande särskilda bestämmelser och villkor för vissa av dem.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare och amanuenser m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 22,175 kronor, att med särskilda belopp av Kungl. Maj:t användas för nu av mig omförmälda ändamål.

[82.]

Fortsatta  
anslag till  
materiell  
m. m. för  
vissa  
institutioner.

22. **Fortsatta anslag till materiell m. m. för vissa institutioner.** I anslutning till vad jag under punkt 68 här ovan anfört i fråga om fortsatta anslag till materiell m. m. vid universitetet i Uppsala får jag för Eders Kungl. Maj:t anmäla en del anslagsfrågor, avseende materiell m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet. I visst fall har förhöjning av ett belopp ifrågasatts, vilken höjning jag dock ej nu ansett mig kunna förorda. En tablå rörande dessa anslag följer härmed:

| Ändamål, för vilket anslag beviljats.                              | År, för vilket anslag först anvisats. | Anslagsbelopp, av mig avsedda för första halv-året 1923.<br>Kronor. |
|--------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| Materiell vid kemiska institutionen . . . . .                      | 1910                                  | 750                                                                 |
| Materiell m. m. för medicinska kliniken . .                        | 1919                                  | 1,750                                                               |
| Materiell m. m. för röntgeninstitutet . . . .                      | 1908                                  | 1,500                                                               |
| Materiell m. m. för djur- och operations-<br>avdelningen . . . . . | 1922                                  | 500                                                                 |

Anslaget till förstärkande av det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till underhåll av djur- och operationsavdelningen är för närvarande uppfört såsom förslagsanslag, högst. En förändring av detta anslags karaktär till reservationsanslag torde emeller-

tid vara förenligt med de grunder för de extra anslagens beteckning, som under de senaste åren tillämpats. De övriga tre anslagen hava varit uppförda såsom reservationsanslag. Samtliga ovannämnda anslagsbelopp böra sålunda härefter utgå såsom reservationsanslag. De utgöra tillhopa 4,500 kronor. Denna summa bör nu äskas hos riksdagen för att i sinom tid av Kungl. Maj:t med enahanda såsom reservationsanslag betecknade belopp för helt år räknat, som nu utgå, fördelas för ovan angivna ändamål.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till materiell m. m. för vissa institutioner vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 4,500 kronor, att av Kungl. Maj:t användas för ovan av mig omförmälda ändamål.

23. **Patologiskt-anatomiskt laboratorium.** I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag anvisade 1921 års riksdag dels till lokalhyra för ett till Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning förlagt patologiskt-anatomiskt laboratorium ett belopp av 2,000 kronor, dels ock till vetenskapliga arbeten å ett dylikt laboratorium ett belopp av 4,000 kronor. Därjämte anvisade riksdagen för bestridande av nämnda lokalhyra ett anslag av 500 kronor på tilläggsstat för år 1921.

Ifrågavarande laboratorium hade tidigare varit förlagt till Sabbatsbergs sjukhus. I och med att förre professorn i patologisk anatomi vid karolinska institutet G. Hedrén, som tillika var anställd som obducent vid Sabbatsbergs sjukhus, tillträtt annan professur och således upphört att handhava undervisningen i patologisk anatomi, blevo denna undervisning samt obducentbefattningen vid sjukhuset icke längre förenade hos samma person. Den för staten utomordentligt förmånliga och billiga anordningen med obduktionsövningarnas förläggning till nämnda sjukhus måste i följd härav upphöra — såsom jämväl förutsetts vid ingåendet av överenskommelsen med Stockholms stads hälsovårdsnämnd. Staten ställdes därigenom ånyo inför spårsmålet om anskaffande av lokal och material för dessa obduktionsövningar. Förslaget om förhyrande av lokal för obduktioner och ett patologiskt-anatomiskt laboratorium vid Stockholms

[83.]

Patologiskt-  
anatomiskt  
laboratorium

- [83.] stads allmänna försörjningsinrättning föreföll då att vara en lycklig lösning av frågan om anordnandet av erforderliga obduktionsövnin-  
gar för medicine studerande, icke minst ur den synpunkten, att  
tillgången till obduktionsmaterial ansågs bliva fullt tillräcklig för  
ändamålet.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåtande  
av den 14 oktober 1921 till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse har  
nu karolinska institutets lärarkollegium anført, att nuvarande pro-  
fessorn i patologisk anatomi vid institutet F. Henschen hos lärar-  
kollegiet anmält, att han sökt och erhållit den vid professor Hedréns  
avgång den 1 oktober 1921 lediga befattningen som obducent vid  
Sabbatsbergs sjukhus samt att det vore hans avsikt att med veder-  
börligt tillstånd förlägga den praktiska delen av undervisningen i  
patologi för medicine studerande till därvarande patologisk-anatomi-  
ska institution från och med nämnda dag. På grund härav bleve  
det avtal, som träffats med styrelsen för Stockholms stads all-  
männa försörjningsinrättning om rätt för institutet att använda dess  
obduktionsmaterial för nämnda undervisning, obehövt och likaså  
förhyrandet för institutets räkning av ett tilltänkt mindre patologiskt-  
anatomiskt laboratorium därstädes.

Med anmälan att de till lokalhyra för ett till allmänna försörj-  
ningsinrättningen förlagt laboratorium anvisade medlen sålunda kom-  
me att besparas statsverket, har nu lärarkollegiet hemställt dels  
om förslag till riksdagen att medgiva, att det anslag å 4,000 kronor  
för år 1922, som riksdagen redan beviljat för vetenskapliga arbeten  
vid ett patologiskt-anatomiskt laboratorium vid försörjningsinrätt-  
ningen, måtte få användas för vetenskapliga arbeten vid nämnda  
laboratorium vid Sabbatsbergs sjukhus, dels ock att riksdagen måtte  
bevilja ett anslag av 4,000 kronor för vetenskapliga arbeten under  
år 1923 vid laboratoriet vid nämnda sjukhus.

Departement-  
schefen.

Mot det nu framlagda förslaget har jag så mycket mindre  
någon erinran att göra, som det innebär en återgång till en äldre,  
under lång erfarenhet såsom lämplig prövad anordning av ifråga-  
varande undervisning. Härtill kommer vidare, att, då styrelsen för  
försörjningsinrättningen beslutat höja den förut avtalade hyran till  
3,000 kronor för år, den nu åvägabragta lösningen av frågan inne-  
bär en ytterligare besparing för statsverket.

Anslaget till vetenskapliga arbeten vid laboratoriet torde böra utgå med hälften av det belopp, som beräknats för år 1922.

Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*dels* medgiva, att det anslag å 4,000 kronor, som riksdagen å extra stat för år 1922 beviljat till vetenskapliga arbeten vid ett till Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning förlagt patologiskt-anatomiskt laboratorium, måtte få användas till vetenskapliga arbeten vid ett patologiskt-anatomiskt laboratorium vid Sabbatsbergs sjukhus,

*dels ock* till vetenskapliga arbeten vid nämnda laboratorium vid Sabbatsbergs sjukhus anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor.

**24. Pediatrisk klinik vid allmänna barnhuset samt poliklinik för barnsjukdomar.** Riksdagen har, från och med år 1919, anvisat anslag på extra stat till bestridande av dagavgifter för sjuka barn, som till provisorisk vård och för pediatrisk klinisk undervisning intaga så allmänna barnhuset i Stockholm, i den mån dylika avgifter ej åligga Stockholms kommun eller enskilda.

[84.]

Pediatrisk klinik vid allmänna barnhuset samt poliklinik för barnsjukdomar.

Med ifrågavarande anslag avsågs — heter det i statsverkspropositionen till 1920 års riksdag, bilagan åttonde huvudtiteln punkten 132, rörande det av riksdagen år 1919 beviljade första anslaget till omförmälda ändamål — att bereda möjlighet till en förbättrad pediatrisk klinisk undervisning vid karolinska institutet. Den åsyftade förbättrade pediatrika undervisningen ville man söka vinna genom att å allmänna barnhuset intoges ett erforderligt antal sjuka barn, särskilt spädbarn. Frågan härom hade varit föremål för en vidlyftig utredning, som utmynnat däri, att direktionen för barnhuset förklarat, att, under vissa förutsättningar hinder icke mötte att tills vidare å barnhuset till provisorisk vård och för klinisk undervisning mottaga sjuka barn till angivet antal mot en av direktionen bestämd dagavgift. Det beviljade anslaget avsåg närmast bestridande av denna dagavgift.

I statsverkspropositionen till 1921 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för nämnda ändamål för år 1922 anvisa ett anslag av 35,000 kronor. Riksdagen beviljade emellertid endast 30,000 kronor och anförde därom, bland annat, följande:

För år 1921 utgår för ändamålet ett av riksdagen beviljat extra anslag å 20,000 kronor. Vid bestämmandet av storleken av detta anslag hade riksdagen



[84.] haft till utgångspunkt, att dagavgifterna för ifrågavarande barn vore 4 kronor för spädbarn och 3 kronor för barn över ett år. Den av Kungl. Maj:t föreslagna anslagshöjningen är betingad av direktionens för allmänna barnhuset beslut att från och med 1 februari 1920 höja dagavgiften för samtliga ifrågavarande barn till 7 kronor.

Riksdagen har ej kunnat undgå att fästa sig vid den starka höjningen av ifrågavarande dagavgifter, vilken näppeligen synes behöva bibehållas vid nu allmänt fallande konjunkturer. Då sålunda enligt riksdagens mening en sänkning av dagavgifterna bör vara att förvänta, synes statsbidraget ej heller behöva beräknas till så stort belopp som nu ifrågasatts.

Verksamheten vid karolinska institutets pediatrika poliklinik har alltsedan år 1887 upprätthållits genom anslag dels av statsmedel, dels av medel från Stockholms stad. För vart och ett av åren 1887—1909 anvisade riksdagen på extra stat ett belopp av 2,800 kronor, och ett lika stort belopp per år har anslagits av Stockholms stad. År 1910 ökades statsanslaget till 3,500 kronor per år, från och med år 1914 till 4,175 kronor per år samt från och med år 1921 till 6,255 kronor per år. Samtidigt med de av riksdagen beviljade ökningarna i anslaget till polikliniken har också Stockholms stad gjort motsvarande ökringar i sitt anslag till densamma. Anslaget till polikliniken utgår sålunda från och med år 1921 med sammanlagt 12,510 kronor.

I skrivelse till karolinska institutets lärarkollegium har professorn i pediatrik vid institutet I. Jundell gjort framställning rörande följande anslag till den pediatrika undervisningen för nedan angivna ändamål, nämligen,

dels på extra stat för år 1923: för bestridande av dagavgifter för sjuka barn, som till provisorisk vård och för pediatrik klinisk undervisning intagas å allmänna barnhuset i Stockholm 35,000 kronor samt till polikliniken för barnsjukdomar i Stockholm 6,755 kronor,

dels på tilläggsstat för år 1922: till täckande av ökning i hyran för nämnda poliklinik för tiden 1 oktober 1921—31 december 1922 625 kronor samt för flyttning av polikliniken från dess nuvarande lokal, Kungsgatan 70, till allmänna barnhuset 250 kronor.

Samtliga de tre sistnämnda anslagen skulle utgå under förutsättning att Stockholms stad för samma ändamål anvisade enahanda belopp.

Beträffande det första anslaget till dagavgifter vid allmänna barnhuset, förmåler Jundell att barnhusdirektionen så sent som våren 1921 förklarat sig icke vilja nedsätta dagavgiften för barn, som å barnhuset mottoges till tillfällig vård, utan fortfarande krävde en dagavgift av sju kronor, varför Jundell ansett sig böra göra framställning om utverkande av ovannämnda belopp.

Rörande frågan om poliklinikens förflyttning och det i samband därmed stående engångsanslaget framhåller Jundell, att det varit ett sedan länge hyst önskemål att förflytta institutets barnpoliklinik från de nuvarande lokalerna vid Kungsgatan till allmänna barnhuset.

Lokalen vid Kungsgatan (hörnet av Vasagatan) vore alldeles oerhört bullersam. Med den ökning i trafiken, som numera inträtt vid nämnda plats, vore det nästan uteslutet att å barn kunna göra de viktigaste kliniska undersökningarna, nämligen de fysikaliska, allra helst då dessa undersökningar också skulle ske i undervisningsändamål. Vidare vore det för undervisningen synnerligen ofördelaktigt, att kliniken vid barnhuset och polikliniken låge på skilda ställen. Materialet kunde då å ingetdera hållet utnyttjas på det för undervisningen lämpligaste sättet. Itudelningen av dessa båda undervisningsanstalter försvårade också arbetet för de två läkare — klinikchefen och amanuensen — vilka samtidigt skulle tjänstgöra vid barnhuset och polikliniken. Speciellt bleve det svårt att för poliklinikens chef så systematiskt övervaka och leda arbetet vid polikliniken, som önskvärt vore, och hade detta visat sig vara till olägenhet för poliklinikens satta skötsel. När barnhuset år 1885 inflyttade i sina nuvarande lokaler vid Norrtullsgatan 14, avsågs från början, att institutets poliklinik, som varit förenad med det gamla barnhuset, även skulle flytta till det nya och inreddes därför vid det nya barnhuset en lokal, avsedd att vid tillfälle tagas i bruk av polikliniken. Emellertid ansågs barnhusets läge vid den tiden — 1880-talet — vara så avlägset och den kringliggande trakten så obebodd, att allmänheten icke så lätt skulle söka sig dit, och var detta anledningen till, att polikliniken provisoriskt förlades till en mera central del av staden. I sist antydda avseende hade emellertid förhållandena nu helt ändrat sig. Barnhuset låge i en väl bebyggd trakt och med synnerligen goda spårvägsförbindelser. En förflyttning skulle dessutom medföra en betydligt jämnare fördelning av poliklinikerna över stadens område. Därtill komme, att den lokal, som vid allmänna barnhuset nu kunde få förhyras till poliklinik, vore i alla avseenden bättre än polikliniken vid Kungsgatan.

Denna förflyttning komme icke att föranleda några ökade årsutgifter, ity att barnhusdirektionen för hyra och uppvärmning av lokalen betingade sig samma summa, som härför från och med den 1 oktober 1921 måste utgivas för polikliniken vid Kungsgatan (5,000 kronor i hyra och 2,000 kronor för värme.) De enda kostnader, som betingades av flyttningen ifråga, voro dels flyttningskostnader, dels kostnader för reparation och möjligen även nyanskaffning av en del möbler och annan utrustning, som vore så bristfällig, att den icke gärna kunde medtagas till en ny lokal.

Den behövliga summan för själva flyttningen och nämnda reparation, respek-

*Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml.*

[84.] tive nyutrustning kunde uppskattas till 500 kronor. Poliklinikens anslag vore så ytterst knappt tilltagna, att det vore otänkbart att bestrida denna tillfälliga utgift med medel från de ordinarie anslagen.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet har i sitt till universitetskanslern avgivna yttrande över Jundells ovan refererade skrivelse meddelat, att direktionen över allmänna barnhuset erbjudit sig att låta institutet inom barnhuset förhyra lokal för ändamålet, att lärarkollegiet beslutit antaga detta erbjudande, att Stockholms stads hälsovårdsnämnd förklarat sig icke hava något att erinra mot flyttningen, samt att lärarkollegiet uppdragit åt rektor och Jundell att med barnhusdirektionen preliminärt träffa avtal angående berörda hyresupplåtelse. Avskrift av vederbörligt hyreskontrakt har sedermera till ecklesiastikdepartementet överlämnats. Lärarkollegiet anholder om utverkande av proposition till 1922 års riksdag i enlighet med Jundells ovanberörda förslag; och har kanslern i skrivelse den 13 augusti 1921 tillstyrkt samma förslag.

Departement-  
schefen.

Vad först beträffar det till dagavgifter vid allmänna barnhuset erforderliga anslagsbeloppet, står Jundells framställning i överensstämmelse med den ståndpunkt rörande dagavgiften vid barnhuset, som direktionen alltjämt vidhåller. Jag kan ej finna annat, än att den allmänna prisnivåns fallande måste influera på dessa dagavgifter och att barnhusets direktion ej torde kunna underlåta att med aktgivande härå nedsätta dessa som synes rätt höga avgifter. I allt fall synes mig den av 1921 års riksdag vidtagna anslagsminskningen väl grundad, och jag anser mig nu ej kunna tillstyrka för ändamålet högre belopp än av riksdagen för innevarande år beviljats, alltså för första halvåret 1923 15,000 kronor.

Vidkommande därefter de för barnpolikliniken ifrågasatta anslagen synes mig någon erinran mot desamma ej vara att framställa. Såsom Jundell påvisat, är en förflyttning av polikliniken förenad med avsevärda fördelar från såväl sjukvårdens som undervisningens synpunkt. En hyresökning skulle i allt fall förekomma, enär för polikliniklokalen vid Kungsgatan från och med den 1 oktober 1921 betingats en med 1,000 kronor förhöjd hyra (från 4,000 kronor till 5,000 kronor) av vilket belopp hälften eller 500 kronor skulle falla på staten, under villkor att samma belopp beviljades av Stockholms stad. Härtill skulle vidare komma cirka 2,000 kronor för

värme. Enligt det mellan allmänna barnhusets direktion och karolinska institutet nu uppgjorda kontraktet betingar hyreskostnaden för polikliniken i barnhusets lokal ett årligt belopp av 7,000 kronor (härin ingå kostnader för värme och lyse). Enär poliklinikens förflyttning ägt rum redan under hösten 1921, erfordras medel till hyran för sista kvartalet av nämnda år; den såväl härför som för år 1922 erforderliga hyresökningen betingar anslagsmedel på tilläggsstat; likaså böra medel till flyttningskostnaderna beredas å tilläggsstat. Härtill återkommer jag i annat sammanhang. I likhet med vad förut varit fallet, böra samtliga anslag till polikliniken utgå, under förutsättning, att från Stockholms stad motsvarande belopp beviljas.

Jag hemställer alltså för närvarande, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom särskilda förslagsanslag, högst, anvisa *dels* till bestridande av dagavgifter för sjuka barn, som till provisorisk vård och för pediatrik klinisk undervisning intagas å allmänna barnhuset i Stockholm, i den mån dylika avgifter ej åligga Stockholms kommun eller enskilda, 15,000 kronor; *dels ock* till en poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm, under villkor att Stockholms stad till enahanda ändamål för samma tid tillskjuter motsvarande belopp, 3,378 kronor.

**25. Bokinköp och bokbindning för biblioteket.** Å ordinarie stat för karolinska mediko-kirurgiska institutet finnes uppfört ett reservationsanslag till underhåll och förökande av institutets bibliotek. Detta anslag har alltsedan år 1914 utgått med ett belopp av 10,000 kronor.

I skrivelse till kanslern för rikets universitet har institutets lärarkollegium nu hemställt om utverkande av framställning till 1922 års riksdag dels om höjning av detta anslag med 13,000 kronor till 23,000 kronor, dels ock om ett förstärkningsanslag för år 1922 å 13,000 kronor.

Till stöd för sin framställning har lärarkollegiet anfört följande:

Anslaget till underhåll och förökande av karolinska mediko-kirurgiska institutets bibliotek, som av 1913 års riksdag höjdes från 7,000 kronor till 10,000

[85.]

Bokinköp  
och bokbind-  
ning för  
biblioteket.

[85.] kronor, utgår sedan år 1914 med det senare beloppet och har trots de senaste årens ofantliga prisstegringar ej blivit höjt. Dessa prisstegringar, som redan tidigare föranlett framställningar om betydande höjningar av anslagen till bl. a. kungl. biblioteket och till Uppsala universitetsbibliotek, ha under år 1920 blivit särskilt kännbara för karolinska institutets bibliotek.

Det år 1913 beviljade anslaget är enligt en av institutets dåvarande bibliotekarie uppgjord beräkning avsett att användas på följande sätt:

|                                                                           |        |          |
|---------------------------------------------------------------------------|--------|----------|
| För prenumeration å tidskrifter . . . . .                                 | kronor | 5,000: — |
| » inköp av nyutkommen litteratur däri inberäknat fortsättningar . . . . . | »      | 1,500: — |
| » inköp av viktigare äldre litteratur och av defekter . . . . .           | »      | 1,500: — |
| » inbindning . . . . .                                                    | »      | 1,500: — |
| » arbetsbiträde . . . . .                                                 | »      | 500: —   |

Summa kronor 10,000: —

En granskning av de särskilda posternas konto i det senaste årets räkningar ger vid handen, att samtliga kräva ökade anslag, om den standard, som åsyftades med 1913 års riksdagsbeslut, skall kunna upprätthållas, men vid beräklandet av storleken av den erforderliga ökningen visar det sig, att proportionen mellan nu utgående och erforderligt anslag ställer sig något olika för olika poster.

Under år 1920 uppgingo utgifterna för tidskriftsprenumeration till något över 8,000 kronor. Då några tidskriftsserier fortfarande stiga i pris, och då därtill kommer, att några under krigsåren helt eller delvis upphörda serier inom kort väntas utkomma i full utsträckning, kan denna utgiftspost under de närmaste åren beräknas till minst 9,000 kronor, vilket innebär en stegring av 80 procent.

De två följande posterna, »nyutkommen litteratur» och »viktigare äldre litteratur» ha under samma tid dragit en kostnad av något över 4,500 kronor, alltså en ökning av cirka 50 procent. Att stegringen här är något mindre, beror emellertid ej på att priserna äro lägre, utan dels därpå, att några för ett år sedan gjorda beställningar ännu ej effektuerats, dels därpå, att biblioteksnämnden till följd av den ekonomiska ställningen på senaste tiden nödgats avslå så gott som alla inköpsförslag, även då det gällt litteratur, vilkens förvärvande under normala förhållanden varit en bjudande nödvändighet. Även under dessa poster måste man otvivelaktigt räkna med en prisstegring av 80 procent, d. v. s. från 1,500 till 2,700 kronor respektive. Till bevis för riktigheten av denna beräkning förtjänar påpekas, att enbart fortsättningarna — d. v. s. den post, på vilken praktiskt taget inga inskränkningar kunnat företagas — dragit en kostnad av 1,000 kronor, d. v. s.  $\frac{2}{3}$  av hela det för inköp av nyutkommen litteratur beräknade anslaget.

Någon nedgång i bokpriserna är ännu ej skönjbar, tvärtom visa särskilt tyska böcker en benägenhet att fortfarande stiga i pris.

Beträffande kostnaderna för inbindning kan man däremot räkna med en viss minskning i jämförelse med 1920 års priser, ehuru prisläget fortfarande ligger oerhört över 1914 års. Vid beräkningen av det nya anslagsbehovet har man alltså ej någon ledning av 1920 års bokbindarräkningar, då därtill bindningen till följd av de ringa medlen måst inskränkas till det allra nödvändigaste. För denna beräkning synes därför lämpligast att utgå från det antal baud, som år

ligen behöver bindas, och ett visst medelpris för band. Biblioteket håller för närvarande i det närmaste 300 löpande tidskriftsserier, de flesta utkommande med ett band årligen men åtskilliga med två eller flera. Läggas här till de nya förvärven, särskilt hela tidskriftsserier, som tills vidare måste uppställas obundna och vilkas inbindning lämpligen bör fördelas på flera år, måste man tillsvidare räkna med att 500 band årligen måste utföras. Den senaste bindräkningen (den 28 februari 1921) visar en genomsnittskostnad av något över 10 kronor per band, varierande efter storlek och beskaffenhet (det billigaste 4 kronor 75 öre, det dyraste 20 kronor). För att bedöma detta medelpris, som trots den sedan nyåret inträdda sänkningen något överstiger 1920 års medelkostnad för band i kungl. bibliotekets utländska avdelning (9 kronor 51 öre), vilken anlitar samme bokbindare, måste man taga i betraktande, att institutsbibliotekets bindningskostnader i ojämförligt större utsträckning nedläggas på tidskriftsårgångar med många häften och på omfångsrika handböcker. För 500 band behövas alltså omkring 5,000 kronor.

En utgiftspost, som hittills har betäckts genom besparingar på anslagets övriga poster, är expenser, vilka nu emellertid stigit till belopp, som icke rätteligen borde undandragas sitt egentliga ändamål. De bokhyllor, som efter hand måste anskaffas på grund av bibliotekets snabba tillväxt — normalt, d. v. s. fränsett donationer, bortåt 40 meter årligen — torde numera draga en kostnad av minst 200 kronor utöver vad som för detta ändamål kunde beräknas år 1913. Det förtjänar även nämnas, att alla belysningskostnader inom de närmaste åren väntas komma på bibliotekets konto, så snart belysning från stadens elektricitetsverk blir inledd i hela byggnaden, och till stor del redan från och med nästa höst, då expeditionens tyngdpunkt förläggas till den del, som redan har belysning från detta verk. Läggas här till alla i regel tredubblade omkostnader för diverse blankettryck, för telefon, för renhållning m. m., synes ett tillägg av 1,000 kronor för expenser vara synnerligen välbehöfligt för att täcka ökningen i expenskostnader.

Den särskilt genom de senaste stora donationerna och genom den allmänna tillväxten avsevärt ökade arbetsbördan skulle väl försvara en anhållan om anslag till ett extra biträde med 1,200 kronor arvode och däremot svarande dyrtidstillägg, men då en sådan ansökan på grund av det statsfinansiella läget ej torde ha några utsikter att vinna bifall, synes det tills vidare nödvändigt att avstå därifrån och att uppskjuta vissa arbeten i avvaktan på bättre tider. Däremot borde det ej vara ett ouppfyllbart önskemål, att det nuvarande till 500 kronor uppgående anslaget till tillfällig arbetshjälp med hänsyn till penningvärdets fall finge höjas till det dubbla eller 1,000 kronor, vilket synes vara minimum för att det oundgängliga löpande arbetet skall kunna behörigen utföras.

Sammanställas de nämnda posterna. erhålles följande tabell:

|                                                                 |        |          |
|-----------------------------------------------------------------|--------|----------|
| Tidskrifter . . . . .                                           | kronor | 9,000: — |
| Nyutkommen litteratur, däri inberäknad fortsättningar . . . . . | »      | 2,700: — |
| Viktigare äldre litteratur och inköp av defekter . . . . .      | »      | 2,700: — |
| Inbindning . . . . .                                            | »      | 5,000: — |
| Expenser . . . . .                                              | »      | 1,000: — |
| Arbetsbiträde . . . . .                                         | »      | 1,000: — |

Summa kronor 21,400: —

[85.]

Denna summa motsvarar det belopp, till vilket anslaget synes böra höjas för att i verkligheten motsvara det år 1913 beviljade beloppet. Det vore emellertid önskvärt, att ytterligare höjning beviljades med hänsyn till den utvidgning av bibliotekets verksamhetsområde, som ernåtts genom de senaste donationerna. I en till lärarkollegiet av bibliotekarien den 1 december 1920 avlåten skrivelse har framhållits, att för fortsättning av de genom den Retziuska donationen erhållna tidskriftsserierna skulle behövas ett årligt belopp av 400 kronor. För fortsättning av den Nordensonska donationens tidskriftsserier skulle behövas cirka 200 kronor. Vidare förtjänar påpekas, att biblioteket ej längre erhåller samtliga genom nordiskt medicinskt arkivs bytesrörelse förvärvade tidskrifter kostnadsfritt, utan måste betala för det antal, som överstiger 70. På grund av den prisnedsättning (25 procent å bokhandelspriset), som av »Arkivets» redaktion beviljas, är denna accession synnerligen önskvärd och lämnar i särskilt hög grad valuta för däri nedlagda omkostnader. Den sammanlagda utgiften för dessa tidskrifter, inberäknat bindningskostnader, torde från och med 1923 uppgå till omkring 1,000 kronor.

Äberopande förestående utredning hemställer lärarkollegiet om förslag till 1922 års riksdag att höja det å institutets stat uppförda anslaget till underhåll och förökande av biblioteket från dess nuvarande belopp, 10,000 kronor, med 13,000 kronor, till 23,000 kronor.

Då de flesta inköpsbeslut fattats under förutsättning av helt andra priser än dem som sedan debiterats vid dessa böckers levererande, då tidskrifter och fortsättningar faktiskt redan draga en kostnad motsvarande hela årsanslaget, och då bokhandeln ej kan lämna kredit för längre tid än ett år, är bibliotekets ekonomiska ställning redan nu fullkomligt ohållbar, oaktat biblioteksnämnden tills vidare beslutat att alldeles avstå från inköp av nya böcker. Kollegiet finner sig därför nödsakat anhänga, att förhöjt anslag för enahanda ändamål och med samma belopp begäres att utgå på tilläggsstat för år 1922, då i annat fall flera av bibliotekets genom bokhandelsprenumeration förvärvade tidskrifter till stort men för forskningen måste avbeställas från och med ingången av år 1922.

Universitetskanslern har i skrivelse den 13 augusti 1921 hemställt om avlåtande av proposition till 1922 års riksdag om beviljande på tilläggsstat för år 1922 av 13,000 kronor till underhåll och förökande av institutets bibliotek samt därvid anfört följande:

Med ökning av det ordinarie anslaget till biblioteket skulle, med hänsyn till svårigheten att nu erhålla fullt tillfredsställande beräkningar av framtida behövliga anslag till prenumeration å tidskrifter, bokbindning o. s. v., kunna lämpligen anstå till 1923 års riksdag, då ökningen i allt fall skulle inträda från och med senare halvåret 1923. Däremot vill kanslersämbetet på det livligaste understödja framställningen om ett tilläggsanslag för år 1922, vilket tydligen blir i hög grad påkallat, helst enär av detta anslag måste tillgodoses jämväl de ökade utgifterna under förra halvåret 1923.

bibliotek är av väsentlig betydelse för den medicinska forskningen i huvudstaden. [85.]

I likhet med universitetskanslern anser jag emellertid att med ökning av det ordinarie anslaget till biblioteket bör tillsvidare anstå. Då tilläggsstaten på sätt jag i annat sammanhang framhållit och riksdagen vid upprepade tillfällen givit tillkänna — allenast bör tillgripas i särskilda undantagsfall, anser jag mig nu icke kunna tillstyrka förslaget om anslags beredande för ändamålet å 1922 års tilläggsstat. För år 1923 däremot synes mig ett tilläggsanslag böra utgå å extra stat. Jag ställer mig dock tveksam gentemot förslaget, i vad det avser storleken av det belopp, som för närvarande bör anslås till ifrågavarande ändamål.

Uppenbarligen är det ett önskemål, att biblioteket vidmakthålles i sådant skick, att det för närvarande må kunna på ett något så när tillfredsställande sätt tjäna den medicinska forskningen. Frågan om en mera vidgad utökning av biblioteket torde man vara nödsakad att tills vidare undanskjuta till en tid, då det statsfinansiella läget det medgiver och priserna på ifrågavarande område vunnit stadga. Redan nu måste emellertid ökade medel ställas till förfogande för bestridande av vissa utgifter, om biblioteket skall kunna hjälpligt stödja den vetenskapliga forskningen vid institutet. I detta samband framhåller jag särskilt behoven att tidskriftserierna behörigen fullföljas och kompletteras, att nyutkommen litteratur anskaffas och att de utgifter, som av lärarkollegiet betecknas såsom »expenser», vederbörligen täckas.

Jag anser mig emellertid på grund av de nu rådande ekonomiska förhållandena böra inskränka mig att för ändamålet tillstyrka att hos riksdagen äskas ett anslag å extra stat för bokinköp och bokbindning av 8,000 kronor för år räknat, varav alltså på förra halvåret 1923 skulle komma hälften eller alltså 4,000 kronor.

Jag tillåter mig alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till bokinköp och bokbindning för karolinska mediko-kirurgiska institutets bibliotek anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 4,000 kronor.



**Tandläkarinstitutet.**

[86.] 26. **Tandläkarinstitutet.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Tandläkar-  
institutet.

att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget, högst, till institutet, nu 32,850 kronor, med halva beloppet eller 16,425 kronor.

[87.] 27. **Assistenter vid protés- och tandfyllningslaboratorierna samt i tandkirurgi.** För vart och ett av åren 1921 och 1922 har riksdagen på extra stat anvisat dels till arvode åt en assistent å protéslaboratoriet 1,200 kronor, dels ock till arvode åt en assistent å tandfyllningslaboratoriet 900 kronor.

Assistenter  
vid protés-  
och tand-  
fyllnings-  
laboratori-  
erna samt i  
tandkirurgi.

I enlighet med Kungl. Maj:s förslag anvisade 1921 års riksdag till arvode åt en assistent i tandkirurgi med skyldighet att meddela undervisning och praktisk handledning å institutets röntgenlaboratorium på extra stat för år 1922 ett belopp av 900 kronor.

Kanslern för rikets universitet har på därom av vederbörande gjord framställning i skrivelse den 12 augusti 1921 hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen för fortsatt tillgodoseende av nämnda syften.

Jag tillstyrker förslag till riksdagen

att för tandläkarinstitutet på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom särskilda förslagsanslag, högst, anvisa

*dels* till arvode åt en assistent i tandkirurgi med skyldighet att meddela undervisning och praktisk handledning å institutets röntgenlaboratorium 450 kronor;

*dels* till arvode åt en assistent å protéslaboratoriet 600 kronor;

*dels ock* till arvode åt en assistent å tandfyllningslaboratoriet 450 kronor.

[88.]

Inredning  
och utrust-  
ning av tand-  
läkarinstitu-  
tets nya  
lokaler.

28. **Inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler.** Sedan i slutet av år 1917 framställning inkommit till Kungl. Maj:t med yrkande att tandläkarinstitutet med det snaraste måtte så utvidgas, att årligen ett betydligt större antal tandläkare än vad då var fallet där kunde utexamineras, och att därvid bestämd hänsyn toges till den ytterligare utökning av elevantalet, vilken en sakkunnig utredning kunde komma att påvisa såsom i framtiden erforderlig, bemyndigades genom beslut den 20 juni 1918 dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för utredning rörande tandläkarinstitutets utvidgning och omorganisation av tandläkarundervisningen jämte därmed sammanhängande frågor. De sålunda tillkallade sakkunniga avgåvo den 27 december 1920 utlåtande i ämnet, innefattande förslag till omorganisation av tandläkarundervisningen genom upprättande av en tandläkarhögskola. Detta förslag har sedermera utremitterats till olika myndigheter.

Emellertid hava de lokala förhållandena sedan länge lagt en hämsko på undervisningens rationella ordnande. Redan år 1908 uppdrog Kungl. Maj:t åt tandläkarinstitutets lärarråd att i samverkan med dåvarande överintendentsämbetet söka utreda institutets byggnadsfråga. Sedan under de följande åren upprepade försök gjorts att finna plats för en avsedd nybyggnad men planerna på förvärvande av en ny lokal av skilda anledningar måst uppgivas, framställde överintendentsämbetet år 1913 förslag om institutets inrymmande i vetenskapsakademiens förutvarande byggnad i kvarteret Grönlandet norra. I anledning härav och efter granskning av förslaget gjorde lärarrådet det uttalandet, att, då utsikt att snart få möjlighet för nybyggnad ej tycktes förefinnas, men lärarrådet ej kunde påtaga sig ansvaret att längre behålla institutet i de då förhyrda lokalerna, lärarrådet ansåg, att vetenskapsakademiens lokaler borde kunna bringas till en efter omständigheterna försvarlig anordning såsom anstalt för den sjukvård, de laboratorier och den övriga undervisning, för vilka lärarrådet ansåg sig ansvarigt. Efter det ritningar blivit uppgjorda, framlades förslag i ämnet till riksdagen, och har riksdagen för om- och påbyggnadsarbeten å ifrågavarande byggnader beviljat erforderliga medel.

Givet är att den sedan länge önskvärda och nu beslutade förflyttningen av institutet skall medföra vissa kostnader i avseende å nyinredning och utrustning av de nya lokalerna. I anledning här-

av bemyndigades min företrädare i statsrådsämbetet att tillkalla två sakkunniga för att i samråd med tandläkarinstitutets lärarråd *dels* biträda byggnadsstyrelsen vid inredningen av de för tandläkarinstitutet avsedda lokalerna inom kvarteret Grönlandet norra i Stockholm, *dels ock* — med hänsyn tagen jämväl till den ökning i elevantalet vid institutet, som kunde medgivas av ökat lokalutrymme — uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag och kostnadsberäkningar beträffande såväl erforderlig utrustning av institutets nya lokaler som eventuellt behövliga ändrade anordningar för uppehållande av undervisningen vid institutet. För ändamålet tillkallades såsom sakkunniga professorn vid karolinska institutet J. H. Åkerman och laboratorn vid tandläkarinstitutet C. A. B. Engström.

De sakkunnigas arbeten äro ännu ej avslutade, men så pass långt framskridna, att en uppskattning kunnat göras av de för ändamålet erforderliga kostnaderna. Då de nya lokalerna, som beräknas stå färdiga till höstterminen 1923, också böra komma till användning vid nämnda tid, synas medel böra vara för ändamålet tillgängliga redan under förra halvåret 1923. De sakkunniga hava beräknat totalkostnaderna till 300,000 kronor, av vilka halva beloppet skulle behövas redan före den 1 juli 1923. Med hänsyn till nedåtgående konjunktuer och i betraktande av önskvärdheten av statsutgifternas begränsning, anser jag emellertid, att för förra halvåret 1923 bör beräknas ett belopp av allenast 100,000 kronor.

Då frågan ännu ej föreligger fullt utredd men det synes mig ofrånkomligt att åtgärder vidtagas för att bereda tandläkarinstitutet tillfälle att från och med höstterminen 1923 taga i bruk sina nya lokaler, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler, för ändamålet beräkna på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

### **Serafimerlasarettet.**

[89.]  
Serafimer-  
lasarettet.

29. **Serafimerlasarettet.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga

*dels* serafimerlasarettets *ordinarie* anslag till understöd och ersättningar, nu 120,000 kronor, med halva beloppet eller 60,000 kronor;

*dels ock* lasarettets *ordinarie* anslag till inrättningen för sjukas behandling med elektricitet, nu 750 kronor, med halva beloppet eller 375 kronor.

## **Gemensamma universitetsändamål.**

**30. Undervisning i epidemiologi.** För anordnande vid epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala av klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater har för vart och ett av åren 1912—1919 anvisats ett extra anslag av 6,000 kronor. Från och med år 1920 utgår detta anslag med ett till 9,400 kronor höjt belopp, att användas enligt av dåvarande departementschefen vid anmälan inför Kungl. Maj:t av ärendet den 9 januari 1919 angivna grunder samt av Kungl. Maj:t i övrigt meddelade bestämmelser.

[90.]  
Undervisning  
i epidemi-  
ologi.

Då motsvarande anslagsbelopp äro behöfliga jämväl för förra halvåret 1923, hemställer jag om förslag till riksdagen

att till anordnande vid epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala av klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 4,700 kronor, att användas enligt av vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 9 januari 1919 angivna grunder samt av Kungl. Maj:t i övrigt meddelade bestämmelser.

**31. Utgivande av anteckningar efter juridiska föreläsningar.** För utgivande i tryck av vederbörligen granskade anteckningar efter föreläsningar, hållna inom juridiska fakulteterna vid rikets universitet, har riksdagen under en lång följd av år, dock med vissa uppehåll, beviljat anslag på *extra stat* till växlande belopp. För vart och ett av åren 1917—1921 har anslaget utgått med 4,500 kronor. Föreskrifter om ifrågavarande anslags användning finnas

[91.]  
Utgivande av  
anteckningar  
efter  
juridiska  
föreläs-  
ningar.

- [91.] meddelade i kungl. brev den 30 november 1900 och den 10 november 1916.

Vid framläggande av petita till 1920 års riksdag föreslog universitetskanslern en avsevärd förhöjning av förevarande anslag, nämligen till ett belopp av 17,500 kronor. Enär det då var okänt, i vilken omfattning besparingar å tidigare beviljade anslag komme att bli tillgängliga för ifrågavarande ändamål under år 1920, kunde denna kanslerns framställning icke vid nämnda tidpunkt föranleda någon höjning av anslaget, som jämväl för år 1921 bestämdes till 4,500 kronor. Sedermera hemställde kanslern om avlåtande till 1921 års riksdag av proposition rörande beviljande för år 1922 av ett anslag å 20,000 kronor för omförmälda ändamål. Ehuru det ej besannats, att besparingar till mera avsevärt belopp uppkommit å tidigare anslag till ifrågavarande syfte, visade det sig dock med hänsyn till de brydsamma tidsförhållandena nödvändigt att så långt som möjligt söka begränsa anslagskravet i fråga. Det belopp av 13,500 kronor eller tre gånger det före de stora prisstegringarna bestämda, som Kungl. Maj:t i överensstämmelse därmed föreslog 1921 års riksdag att bevilja för år 1922, nedsattes dock av riksdagen, så att ett anslag å 10,000 kronor anvisades för sagda syfte.

Nu har universitetskanslern i skrivelse den 30 augusti 1921 hemställt om avlåtande till 1922 års riksdag av proposition om beviljande på extra stat för förra halvåret 1923 av ett anslag å 10,000 kronor för ifrågavarande ändamål. Till stöd för denna sin framställning anför kanslern följande:

De hittills beviljade anslagen hava visat sig vara av stor nytta. Medelst understöd från desamma hava under årens lopp utgivits ett betydande antal läroböcker inom det juridiska området, vilka varit till gagn vid undervisningen.

Behov av anslag för enahanda ändamål lär med visshet föreligga även för år 1923. Enligt inhämtade upplysningar från vederbörande skulle för år 1923 erfordras för utgivande av juridiska föreläsningar, hållna vid Uppsala universitet, minst 13,000 kronor och för utgivande av juridiska föreläsningar, hållna vid Lunds universitet, omkring 8,000 kronor.

Vid senaste av kanslersämbetet för rikets universitet verkställda fördelning av medel, tillgängliga för ifrågavarande ändamål — nämligen enligt kanslersämbetets beslut den 31 mars 1921 — fanns disponibelt ett belopp av 4,500 kronor. Enär uti då ingivna ansökningar begärts tillhopa nära 15,000 kronor, kunde alltså de framställda önskningarna icke på långt när tillgodoses. Kanslersämbetet får därför, under betonande, att, enligt vad med största sannolikhet kan antagas, några avsevärda besparingar å äldre anslag icke kunna påräknas, framhålla be-

hovedet av det hittills beviljade anslagsbeloppets ökande. Såsom av det ovan sagda framgår, har äskats för år 1922 tillhopa omkring 21,000 kronor. Kanslersämbetet anser sig dock icke böra begära så stort belopp denna gång.

Departementschefen.

1921 års riksdag har höjt anslaget ifråga från förutvarande 4,500 kronor till 10,000 kronor för år 1922. Det torde då näppe-  
ligen böra ifrågasättas att föreslå 1922 års riksdag att skrida till ytterligare höjning av samma anslag, allraminst vid närvarande betryckta ekonomiska läge. Ehuru behovet av anslag för tryckande av juridiska föreläsningar förvisso är starkt kännbart, hemställer jag därför om förslag till riksdagen

att till utgivande i tryck av vederbörligen granskade anteckningar efter föreläsningar, hållna inom juridiska fakulteterna vid rikets universitet anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 5,000 kronor.

**32. Tryckning av doktorsavhandlingar.** Under de senaste åren har i riksstaten varit uppförda två extra anslag såsom bidrag till kostnaderna för tryckning av doktorsavhandlingar nämligen dels ett reservationsanslag å 40,000 kronor för doktorsavhandlingar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska medikokirurgiska institutet, dels ock ett reservationsanslag å 8,000 kronor för dylika avhandlingar vid Stockholms och Göteborgs högskola.

Tryckning  
av doktors-  
avhand-  
lingar.

Då de i riksstaten för år 1922 uppförda anslagen för nu angivna ändamål avse doktorsavhandlingar, som komma att under år 1922 ventileras vid vederbörande högskolor, och anslagen därför icke komma att utdelas förr än i början av år 1923, behöva medel för ändamålet icke beredas å övergångsbudgeten.

**33. Kurser i skyddskoppypning.** För uppehållande av kurser i skyddskoppypning vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet har sedan år 1919 utgått medel å extra stat. För år 1922 utgör anslaget 1,000 kronor.

[92.]  
Kurser i  
skydds-  
koppyp-  
ning.

Vederbörande hava nu gjort framställning om beredande av motsvarande anslag på extra stat för förra halvåret 1923. I enlighet med universitetskanslerns hemställan tillstyrker jag förslag till riksdagen

att till arvoden å 100 kronor åt biträdande läkare samt till kostnader för materiell m. m., 25

kronor, vid en kurs i skyddskoppypmpning vid vartdera av universiteten i Uppsala och Lund samt vid en var av två dylika kurser vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 500 kronor.

[93.]

Ersättning åt  
vissa oppo-  
nenter vid  
disputa-  
tioner.

34. **Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer.** I samband med reglering av docentinstitutionen vid universiteten samt karolinska institutet anvisade riksdagen, på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, på *extra stat* för år 1920 ett belopp av 2,500 kronor till ersättning för opposition å disputationsavhandling åt person, som icke tillhör vederbörande universitets eller karolinska institutets lärarkår. Samma belopp har anvisats för ändamålet jämväl för åren 1921 och 1922.

Då motsvarande anslag för enahanda ändamål är erforderligt jämväl för förra halvåret 1923, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till ersättning för opposition å disputationsavhandling åt person, som icke tillhör vederbörande universitets eller karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkår, på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag, högst 1,250 kronor.

Resestipendier åt  
lärare vid  
universiteten  
och karolinska  
institutet.

35. **Resestipendier åt lärare vid universiteten och karolinska institutet.** Sedan många år tillbaka är i riksstaten uppfört ett anslag å *extra stat* till resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid rikets universitet och karolinska institutet. För år 1922 är anslaget upptaget till ett belopp av 20,000 kronor.

I anslutning till den ståndpunkt, som chefen för finansdepartementet intagit i fråga om utgående av resestipendier under år 1923, anser jag mig icke kunna förorda att något anslag för nu ifrågasvarande ändamål uppföres på riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923.

**Farmaceutiska institutet.**

36. **Farmaceutiska institutet.** Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det *ordinarie* anslaget till farmaceutiska institutet, nu 65,900 kronor, med halva beloppet eller 32,950 kronor.

[94.]

Farmaceutiska institutet.

37. **Beredande av nya lokaler åt farmaceutiska institutet.** Sedan mer än ett tiotal år har farmaceutiska institutets byggnadsfråga hållits svävande, tills den numera kommit i det läge, att ett hänskjutande till riksdagen synes ofrånkomligt.

[95.]

Beredande av nya lokaler åt farmaceutiska institutet.

Farmaceutiska institutet har sedan år 1862 varit inrymt i en apotekarsocieteten tillhörig fastighet med adressnummer 26 Vallgatan i Stockholm. För närvarande erlägges en årlig hyra av 15,000 kronor, vilket belopp är i institutets stat för detta ändamål uppfört.

Redan i skrivelse den 10 september 1907 framhöll institutets styrelse behovet för institutet av ökade och bättre lokaler. I anledning härav erhöll överintendentsämbetet i uppdrag att i samråd med institutets styrelse åstadkomma utredning angående lämplig tomt för en eventuell nybyggnad åt institutet samt att låta uppgöra skisser och approximativt kostnadsförslag till en sådan nybyggnad.

På grund härav lät överintendentsämbetet uppgöra förslag till nybyggnad för institutet, varvid såsom lämplig plats föreslagits det statsverket tillhöriga s. k. Hjortberget, beläget å ägorna till förra hovjägarebostället Söderbrunn i hörnet av Roslags- och Ugglevägarna å norra Djurgården. Nybyggnaderna beräknades draga en kostnad av 1,125,000 kronor. Mot detta förslag hade institutets styrelse intet att erinra.

Riksmarskalksämbetet tillstyrkte bifall till förslaget med vissa villkor i fråga om platsens bebyggande samt beträffande inlösen av förut befintliga, i enskild ägo varande äldre byggnader. Mot de av riksmarskalksämbetet uppställda villkoren hade varken institutets styrelse eller överintendentsämbetet något att invända. Emellertid borde, enligt vad sistnämnda ämbetsverk framhöll, den beräknade kostnadssumman höjas till 1,136,200 kronor.



[95.]

Sedan frågan med hänsyn till de stegrade byggnadskostnaderna fått vila några år, blev densamma åter aktuell och upptogs av institutets styrelse i en skrivelse den 16 december 1916.

Styrelsen erinrade, hurusom det årliga hyresbeloppet, vilket då utgjorde 12,000 kronor, från och med ingången av år 1919 komme att höjas till 15,000 kronor. Behovet av ökade och lämpligare lokaler gjorde sig alltjämt med förnyad styrka gällande. Styrelsen föreslog att på en annan väg söka lösa frågan och hade tänkt sig, att den för den kemiska undervisningen vid tekniska högskolan då använda, i hörnet av Teknolog- och Kungstensgatorna belägna byggnaden skulle, sedan tekniska högskolan tagit sina nyuppförda lokaler i besittning, med fördel kunna tillgodogöras för institutets räkning. För uttrönande härav hade styrelsen uppdragit åt särskilda kommitterade att inkomma med preliminärt förslag till användning av den kemiska fackskolans byggnad. I sagda kommitterades förslag, i vilket ingick någon utökning av lokalerna genom ifrågasvarande byggnads partiella påbyggnad, framhölls, att med föreslagen disposition av byggnaden institutet skulle erhålla tillräckliga och lämpliga lokaler för det dåvarande behovet, under iakttagande av att respektive lokaler i så stor utsträckning som möjligt utnyttjades på samma sätt som förut. Styrelsen fann förslaget i stort sett innebära en tillfredsställande lösning av institutets lokalfråga, ehuru väl institutet givetvis skulle kunna bli ännu bättre tillgodosett genom en nybyggnad. Kemiska fackskolans byggnad skulle, säger styrelsen, särdeles väl lämpa sig för institutets behov, förklarligt nog, då institutets mest framträdande behov i fråga om lokaler vore dispositionen av lämpliga kemiska laboratorier. Ifrågasvarande byggnad, som ej var mer än 18 år gammal, skulle komma att användas i huvudsak för samma ändamål, som det, för vilket den ursprungligen var avsedd och erhållit sin för kemiska laborationer behövliga, speciella utrustning med gas-, vatten- och avloppsledningar, dragkanaler i väggarna, dragkapell, laboratoriebord och skåp m. m. Å ena sidan skulle en högst betydlig besparing kunna ske för statsverket genom att lokalernas speciella utrustning fortfarande tillgodogjordes och å andra sidan torde någon lämpligare användning av byggnaden näppeligen kunna tänkas.

De kostnader, som skulle betingas av ändringar och påbyggnader, kunde beräknas till omkring 100,000 kronor.

Institutets styrelse hemställde därför, *att* tekniska högskolans dåvarande kemiska byggnad måtte vid den tidpunkt, när den för sagda ändamål ej längre disponerades, överlåtas åt farmaceutiska institutet för att efter påbyggnad och omändring i den utsträckning, som kunde anses nödig, användas till undervisnings- och andra för institutets behov nödiga lokaler, *att* för institutet av den då av tekniska högskolan disponerade tomten måtte reserveras ett, delvis för en botanisk-farmakognostisk trädgård avsett område av viss omfattning, *samt att*, intill dess denna fråga blivit avgjord, den tilltänkta

tomten för nybyggnad för institutets räkning å det s. k. Hjortberget icke disponerades för annat ändamål.

Tekniska högskolans styrelse, som sedan anbefalldes yttra sig över senast berörda framställning, avgav den 6 juli 1917 utlåtande i ämnet och avstyrkte därvid förslaget.

De skäl, på vilka högskolans styrelse grundade sitt avstyrkande, voro följande:

1) Ett fastlåsande av en mindre del av högskolans ifrågavarande tomt skulle kunna antagas lägga hinder i vägen för ett ändamålsenligt utnyttjande av hela tomtområdet vid en tidpunkt, då högskolan kunde helt utflytta till nya lokaler å norra Djurgården.

2) Lokalerna i huvudbyggnaden och bergsskolan komme efter högskolans partiella utflyttning till nybyggnaderna att användas i sådan utsträckning, att kemiska fackskolans byggnad ej helt kunde utrymmas.

3) En stor del av det ifrågasatta området tillhörde järnkontoret och finge av staten fritt disponeras endast under förutsättning, att av tomtens värde ett belopp av 200,000 kronor avsattes till en fond för teknisk-vetenskaplig forskning.

Ärendet blev därefter överlämnat till de inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga för uppgörande av plan för statens byggnadsverksamhet i Stockholm.

Emellertid gjorde farmaceutiska institutets styrelse i skrivelse den 4 september 1919 förnyad framställning i ämnet. Styrelsen meddelade bland annat, att apotekarsocieteten, av vilken institutets nuvarande lokaler förhyrdes, ansåge sig böra bebygga sin värdefulla tomt på ett sätt, som gäve större inkomster och därmed även tillfälle för societeten att bättre tillgodose de filantropiska ändamål, den hade att främja. Hyresavtalet utginge med år 1923, dock med rätt för institutet att dessförinnan uppsäga detsamma. Styrelsen framhåller ånyo de fördelar, som skulle vinnas för statsverket genom en förflyttning av institutet till den kemiska fackskolans byggnad, samt bemöter de av tekniska högskolans styrelse häremot anförda skälen.

I sitt på grund av remiss häröver avgivna utlåtande av den 13 november 1919 meddelar byggnadsstyrelsen till en början, att på grund av de stegrade arbets- och materialpriserna kostnaderna för ett nybyggnadsföretag för institutet ej kunde numera beräknas lägre än till 3,375,000 kronor. Med hänsyn bland annat härtill ansåg

- [95.] byggnadsstyrelsen, att uppförande av en nybyggnad för ifrågavarande ändamål för det dåvarande icke gärna kunde ifrågakomma. Vad anginge förslaget att upplåta tekniska högskolans kemibyggnad åt institutet, innebar detta, enligt styrelsens mening, onekligen stora ekonomiska fördelar framför förslaget till nyanläggning. Kostnaderna måste bli ganska obetydliga i förhållande till kostnaderna för en nybyggnad, även om man inberäknade den andel av den av järnkontoret för statens fria disponerande av bergsskolans tomtområde begärda summa, som fölle på den del av nämnda område, som ifrågasattes att upplåtas åt farmaceutiska institutet. Byggnadsstyrelsen ansåg sig emellertid ej kunna tillstyrka en definitiv upplåtelse av omförmälda byggnad till nu ifrågakomna ändamål, då ett fastslående av en mindre del av högskolans gamla tomt kunde komma att lägga hinder i vägen för ett ändamålsenligt utnyttjande av hela tomten vid den tidpunkt, då högskolan kunde helt utflytta till sina nya lokaler å norra Djurgården. De upplåtelser, som intill dess kunde prövas lämpliga, borde därför endast hava karaktär av provisorier.

En dylik provisorisk upplåtelse kunde, förutsatte byggnadsstyrelsen, emellertid komma att omfatta en ganska avsevärd tidrymd, då tekniska högskolan kunde väntas tidigast utrymma byggnaden under senare delen av år 1920, under det att högskolans gamla byggnadskomplex i sin helhet ej kunde väntas bli utrymt tidigare än år 1925.

Med hänsyn till byggnadens speciella inredning ansåg byggnadsstyrelsen det lämpligt, att byggnaden under sistberörda tidrymd provisoriskt upplåtes till institutets begagnande, varvid de ifrågasatta på- och tillbyggnaderna icke borde komma till utförande samt de inre ändringsarbetena inskränkas till det minsta möjliga.

Sedan Kungl. Maj:t den 13 december 1919 anbefallt tekniska högskolans styrelse att avgiva utlåtande i ärendet, i vad det avsåg provisorisk upplåtelse åt institutet av den kemiska fackskolans byggnad, förklarade sig styrelsen i skrivelse den 5 juni 1920 ej hava något att erinra mot det provisoriska upplåtandet på de villkor, som högskolans lärarkollegium föreslagit.

Dessa villkor voro följande:

att samtidigt medel beviljades för fullbordandet av tekniska högskolans nybyggnader vid Valhallavägen;

att högskolans sydvästra flygel och utfartsvägen till Rådmansgatan lämnades orörda, så länge dessa vore för högskolan behövliga;

att bostad bereddes den i högskolans dåvarande kemiska byggnad boende maskinisten;

att den del av den nuvarande inredningen i gamla kemiska byggnaden, som kunde användas av farmaceutiska institutet, inlöstes efter värdering; samt

att erforderliga medel ställdes till förfogande för provisoriskt ordnande av lokaler för undervisningen i allmän geologi.

Genom beslut den 12 november 1920 uppdrog Kungl. Maj:t därefter åt byggnadsstyrelsen att i samråd med ordföranden i styrelsen för farmaceutiska institutet och föreståndaren för institutet till Kungl. Maj:t inkomma med kostnadsförslag i fråga om de i ärendet avsedda ändringarna av ifrågavarande byggnad.

I den av byggnadsstyrelsen gjorda, den 21 december 1920 dagtecknade utredningen i ärendet beräknas kostnaderna för ändringsarbetena till 360,000 kronor; vartill skulle komma 40,000 kronor för nyanskaffning av laboratorieinredning m. m. Skulle emellertid byggnaden endast provisoriskt iordningställas, uppskattades kostnaden härför till 190,000 kronor, vartill ävenledes borde läggas det för laboratorieutrustning erforderliga beloppet av 40,000 kronor.

Efter det Kungl. Maj:t vidare den 13 januari 1921 lämnat fullmäktige i järnkontoret tillfälle att avgiva utlåtande i ärendet, avgåvo bemälda fullmäktige yttrande av den 28 januari 1921, vari framhålls följande:

Vid överlämnandet till Kungl. Maj:t och kronan av den från handlanden W. N. Burmester år 1866 inköpta tomten nr 1 i kvarteret Paris fäste brukssocieteten det förbehåll, att endast byggnader för bergsundervisningen och dess befrämjande finge uppföras på tomten.

Sedan härefter själva bergsskolebyggnaden kommit till stånd å tomtens östra del, förklarade brukssocieteten år 1894 hinder från dess sida icke möta därför, att nybyggnad för tekniska högskolans kemiska och mineralogiska institutioner till en del förlades på omförmälda tomt. Det är denna byggnad med angränsande tomtområde, varom nu är fråga. Slutligen har brukssocieteten år 1915, i anledning av en framställning från tekniska högskolans styrelse förklarat sig medgiva, att tomten nr 1 i kvarteret Paris finge efter nämnda högskolas avflyttning därifrån av staten fritt disponeras under villkor och förbehåll, att av tomtens värde ett belopp av 200,000 kronor avsattes till en av statskontoret eller annan lämplig statsmyndighet förvaltd fond, vilkens avkastning borde enligt de närmare bestämmelser, som kunde fastställas av tekniska högskolans styrelse med

[95.] godkännande av järnkontorets styrelse, användas för främjande, huvudsakligen vid bergsskolan i Stockholm, av tekniskt-vetenskaplig forskning inom de vid nämnda bergsskola företrädde vetenskapsgrenar.

Den förra bergsskolebyggnaden å tomten i fråga har av staten redan disponerats för andra ändamål.

Vid sådant förhållande, och då genom bifall till den nu föreliggande ansöknings disposition skulle träffas rörande den gamla bergsskoletomten i övrigt, anse fullmäktige därmed förutsättningarna för det utav brukssocieteten år 1915 uppställda villkoret för tomtens fria disposition av staten vara uppfyllda. Fullmäktige hemställa alltså, att Kungl. Maj:t under ovan angivna förutsättning måtte föranstalta om, att det ovannämnda beloppet, 200,000 kronor, vid tiden för Kungl. Maj:ts beslut överlämnas till statskontoret eller annan lämplig statsmyndighet att förvaltas i enlighet med de bestämmelser, som för sådant ändamål komma att fastställas.

Sedan byggnadsstyrelsens senast berörda utlåtande av den 21 december 1920 blivit farmaceutiska institutets styrelse bekant, ingick styrelsen återigen med en skrivelse till Kungl. Maj:t, daterad den 7 februari 1921, däri styrelsen i huvudsak gör gällande, att genom en verklig ombyggnad av den kemiska fackskolans byggnad skulle ernås en för institutet tillfredsställande lösning av lokalfrågan. Styrelsen motsätter sig därför tanken på att inflyttningen i denna byggnad endast skulle få en provisorisk karaktär. Vidare understryker styrelsen det trängande behovet av ändamålsenligare och större lokaler.

Såsom jag redan nämnt, blev frågan om nya lokaler för farmaceutiska institutet på sin tid överlämnad åt de inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga för uppgörande av plan för statens byggnadsverksamhet i Stockholm. Dessa sakkunniga avgåvo den 7 mars 1921 utlåtande i ämnet och föreslogo institutets permanenta förläggande till Svea ingenjörkårs nuvarande kasernområde i kvarteret Göken på Kungsholmen, där visst tomtområde med de nuvarande matsals- och kasernbyggnaderna samt eventuellt gymnastikhuset skulle ställas till institutets förfogande.

Nu berörda förslag borde enligt de sakkunnigas mening föredragas framför förslaget om upplåtande för en längre framtid åt institutet av lokaler i tekniska högskolans byggnad för kemisk teknologi. Detta senare förslag avstyrktes av de sakkunniga, som biträdde den av tekniska högskolans styrelse förfäktade meningen, att förslagets genomförande skulle vara hinderligt för ett ändamålsenligt utnyttjande av högskolans tomt. De ansågo tillika, att dess

realiserande skulle medföra alltför betydande ombyggnader samt att anläggandet, såsom föreslagits, av botanisk trädgård å denna tomt vore uteslutet på grund av höga skuggande byggnader, vilka vid tomtområdets utnyttjande i övrigt torde bli uppförda å tomten.

De sakkunniga hemställde, att byggnadsstyrelsen måtte erhålla uppdrag att så snart ske kunde till Kungl. Maj:t inkomma med fullständig utredning rörande möjligheten och sättet för användandet av någon del av Svea ingenjörkårs ovan omförmälda kasernområde till tomt för farmaceutiska institutet samt rörande kostnaderna för iordningställandet därå av erforderliga lokaler åt nämnda institut.

Därjämte föreslogo emellertid de sakkunniga, att förenämnda kemibyggnad måtte provisoriskt upplåtas åt institutet intill dess andra lokaler hunnit anordnas, och att redan under år 1921 nödiga medel måtte ställas till byggnadsstyrelsens förfogande för att iordningställa byggnaden för detta ändamål.

I avseende å tidpunkten för den av de sakkunniga ifrågasatta förflyttningen av institutet till Svea ingenjörkårs kasernområde vill jag allenast erinra om följande av de sakkunniga gjorda uttalande:

De sakkunniga hava från arméförvaltningens fortifikationsdepartement införskaffat upplysningar rörande den tidpunkt, då ingenjörkårens byggnader och område kunde förväntas icke längre vara behöfliga för de militära myndigheterna. I skrivelse den 26 februari 1921 meddelar fortifikationsdepartementet, att »det vid Frösunda å Järvafältet under uppförande varande nya kasernetablissemmentet för Svea ingenjörkår torde, om icke arbetarförhållandena eller annat komma att lägga hinder i vägen, bli fullbordat till hösten år 1922, då utflyttning dit av nämnda kår sålunda skulle kunna äga rum. Därefter kommer samma kårs nuvarande etablissement, sannolikt under åtskilliga år framåt, att bli behöfligt för inkvartering av Norrlands ingenjörkår, som nu är under uppsättning. Rörande den tidpunkt, då sistnämnda ingenjörkår kan komma att förläggas till den för densamma avsedda förläggningssorten, Östersund, blir beroende på, när det kasernetablissemment, som därstädes för kåren planerats, kan vara fullbordat. Enligt chefens för lantförsvarsdepartementet skrivelse av den 11 april 1919 hava arbetena med etablissementet i Östersund tillsvidare uppskjutits, och då det är ovisst om och när de få återupptagas, kan således icke nu något svar givas på frågan, huruvida Svea ingenjörkårs nuvarande fastighet kan inom de närmaste tio åren bli tillgängligt för andra än militära ändamål».

Det är sålunda helt och hållet beroende på tidpunkten för ordnandet av Norrlands ingenjörkårs lokalfråga i Östersund, när Svea ingenjörkårs kasernområde i kvarteret Göken kan bli tillgängligt för annat statens ändamål och för genomförandet av en för området i fråga lämpad stadsplan. Man måste sålunda räkna med att de för farmaceutiska institutet ifrågasatta byggnaderna eventuellt

[95.]

icke få tillträdas förrän omkring år 1930; i alla händelser icke tidigare än år 1926. Apotekarsocieteten lär hava förklarat, att lokalerna i deras hus icke kunna stå till statsverkets förfogande längre än till och med år 1923.

Det blir sålunda nödvändigt att intill dess ingenjörkårens byggnader eller eventuellt andra lokaler hunnit iordningställas för farmaceutiska institutet, anskaffa provisoriska lokaler åt detsamma.

Innan nu senast berörda sakkunnigutlåtande inkommit till Kungl. Maj:t, var, såsom framgår av det ovan sagda, tanken närmast riktad på den gamla kemiska fackskolebyggnaden å tekniska högskolans förutvarande tomt. Kungl. Maj:t hade också i statsverkspropositionen till 1921 års riksdag upptagit frågan och föreslagit riksdagen att i avvidan på proposition i ämnet beräkna för ändamålet erforderliga medel. Genom det av bemälda sakkunniga givna nya uppslaget kom emellertid frågan att för tillfället förfalla, och Kungl. Maj:t anmälde i skrivelse nr 251 till riksdagen, att proposition ej komme att avlåtas, i följd varav medel för ändamålet ej då komme att erfordras.

I samband härmed anförde min företrädare i statsrådsämbetet, på sätt framgår av det vid skrivelsen nr 251 fogade utdraget av statsrådsprotokoll över ecklesiastikärenden, följande:

Givetvis bör det nya uppslag till definitiv förläggning av farmaceutiska institutet, som av de sakkunniga framställts, göras till föremål för utredning och prövning, innan fråga om nya lokaler åt institutet upptages till avgörande. Det är därför nödvändigt att vederbörande myndigheter sättas i tillfälle att taga del av detta förslag och yttra sig över detsamma. Därvid torde jämväl, såsom de sakkunniga hemställt, uppdrag böra lämnas byggnadsstyrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med den av de sakkunniga, enligt vad ovan nämnts, föreslagna utredningen i ämnet. Då därtill kommer att ytterligare utredning torde vara erforderlig för att man skall kunna med säkerhet bedöma, dels vilka åtgärder som böra vidtagas för att sätta kemibyggnaden å tekniska högskolans gamla tomt i det skick, att den kan för en mera provisorisk förläggning inhysa farmaceutiska institutet, dels ock till vilket belopp kostnaderna härför böra beräknas, lära någon framställning i ämnet till den nu samlade riksdagen icke kunna ifrågakomma.

Genom beslut den 22 april 1921 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att efter samråd med ordföranden i styrelsen för farmaceutiska institutet och föreståndaren för institutet till Kungl. Maj:t inkomma med fullständig utredning rörande möjligheten och sättet för användandet av någon del av Svea ingenjörkårs nuvarande kaseronområde i kvarteret Göken på Kungsholmen till tomt för farmaceutiska institutet samt rörande kostnaderna för iordningställandet

därå av erforderliga lokaler åt nämnda institut. Tillika anbefallde Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att, jämväl efter samråd med ovan-nämnda personer, inkomma med ny kostnadsberäkning beträffande de förändrings- m. fl. arbeten ifråga om tekniska högskolans nuvarande byggnad för den kemiska fackskolan, vilka kunde bliva oundgängligen nödvändiga, därest farmaceutiska institutet några år framåt komme att inrymmas i sagda byggnad.

Med skrivelsen den 25 augusti 1921 har nu byggnadsstyrelsen överlämnat de anbefallda utredningarna. Byggnadsstyrelsen anför för egen del följande:

Sedan byggnadsstyrelsen uppdragit åt tjänstgörande arkitekten hos styrelsen G. A. Nilsson att i samråd med ovannämnda representanter för farmaceutiska institutet verkställa de sålunda anbefallda utredningarna, har arkitekten Nilsson till styrelsen inkommit med dels ett å 13 stycken ritningar, beskrivning samt kostnadsberäkning framställt förslag till beredande av lokaler för institutet inom Svea ingenjörkårs nuvarande område i kvarteret Göken, dels ock ett å 6 stycken ritningar, beskrivning samt kostnadsberäkning framställt förslag till förändring av tekniska högskolans nuvarande kemibygnad för ett provisoriskt inrymmande därstädes av farmaceutiska institutet, vilket sistnämnda förslag omfattar två alternativ.

Av den gjorda utredningen framgår att lokal framdeles kan beredas farmaceutiska institutet inom Svea ingenjörkårs nuvarande kasernområde genom om- och tillbyggnad av kasernens huvudbyggnad samt matsalsbyggnaden.

Kostnaderna för genomförandet av det sålunda uppgjorda förslaget hava beräknats uppgå till 1,270,000 kronor. I skrivelse den 7 mars 1920 hava de jämlikt bemyndigande av den 29 juni 1912 av dåvarande chefen för finansdepartementet tillkallade byggnadssakkunniga meddelat, att, enligt av de sakkunniga verkställda approximativa kostnadsberäkningar, för ifrågavarande ändamål erforderliga arbeten skulle draga en kostnad av omkring 900,000 kronor; och hava de sakkunniga därvid utgått från det lokalbehov, som angivits i det av farmaceutiska institutets styrelse i skrivelse den 4 september 1919 framlagda förslag till förändring av tekniska högskolans gamla kemibygnad till lokal åt institutet. Den betydande ökning beträffande kostnaderna, som nu föreliggande förslag sålunda innebär, hänför sig dels till att vid detsamma uppgörande från institutets sida framställts krav på ytterligare lokalutrymme med hänsyn till att detta förslag innebure en definitiv lösning av institutets lokalfråga, och dels till institutets fordran på en rumshöjd inom laboratorielokalerna av 4,2 m., som medfört att det nuvarande vindsbjälklaget i kasernbyggnaden måst höjas samt en hel våning påbyggas. De byggnadssakkunniga hava däremot i sitt förslag endast ifrågasatt en höjning av yttertaket, varigenom en 4 m. hög vindsvåning skulle erhållas, och hava de sakkunniga ansett en våningshöjd av 3,5 m. för de i de undre våningarna lig-gande laboratorielokalerna vara tillräcklig. Slutligen omfattar nu föreliggande förslag en särskild portvaktsbyggnad, vilket icke var fallet beträffande de byggnadssakkunnigas förslag.



[95.]

Beträffande förändringen av tekniska högskolans gamla kemibyggnad till provisoriska lokaler åt farmaceutiska institutet får byggnadsstyrelsen erinra, att, jämlikt av styrelsen med skrivelse den 21 december 1920 avgiven kostnadsberäkning, ett av institutets styrelse med skrivelse den 4 september 1919 framlagt förslag i frågan beräknats att draga en kostnad av 385,000 kronor samt ett av byggnadsstyrelsen med skrivelse den 30 november 1919 framställt förslag en kostnad av 190,000 kronor; i båda fallen skulle för laboratorieinredning beräknas ytterligare 40,000 kronor. Genom vissa av tjänstgörande arkitekten hos styrelsen G. Holmdahl föreslagna jämkningar i farmaceutiska institutets styrelses omförmälda förslag skulle kostnader för detta kunna reduceras till 360,000 kronor, alltjämt dock med tillägg av 40,000 kronor för laboratorieinredningar.

Det av Nilsson uppgjorda förslaget till kemibyggnadens förändring för ifrågakomna ändamål, vilket förslag utarbetats i anslutning till Holmdahls omförmälda förslag, har däremot beräknats draga en kostnad av 229,000 kronor beträffande alternativ 1 samt av 212,000 kronor beträffande alternativ 2, i båda fallen med tillägg av en till 40,000 kronor beräknad kostnad för laboratorieinredning. Alternativ 1 innebär huvudsakligen den avvikelser från Holmdahls förslag, att huvudentrén är anordnad från Kungstensgatan med bibehållande av den nuvarande ingången därstädes, medan Holmdahls förslag avsåg anordnande av ny huvudentré från Teknologgatan. Alternativ 2 avser i huvudsak samma entréanordning som Holmdahls förslag. I övrigt äro de båda alternativen i huvudsak lika och innebära från Holmdahls förslag endast mindre avvikelser, ägnade att i någon mån sänka kostnaderna för förändringsarbetena.

Farmaceutiska institutets ovannämnda representanter hava för sin del förordat alternativ 1, under det att byggnadsstyrelsen, med hänsyn till att kemibyggnaden endast skulle provisoriskt upplåtas till institutet, finner sig böra giva företräde åt alternativ 2, vars genomförande skulle komma att draga något mindre kostnad.

För bedömande av de av Nilsson uppgjorda förslagen till beredande av nya lokaler åt farmaceutiska institutet får byggnadsstyrelsen till slut hänvisa till nedanstående jämförande beräkning beträffande nyttig golvyta och fönsterantal inom institutets nuvarande lokaler vid Vallingatan, de lokaler, som genom nämnda förslag skulle erhållas, samt det i det år 1908 framlagda förslaget till nybyggnad för institutet avsedda lokalutrymmet (här ingår icke bostäder, kapprum, toiletter och kommunikationsleder).

|                                                       | Golvvyta.  | Fönsterantal |
|-------------------------------------------------------|------------|--------------|
| Farmaceutiska institutets nuvarande lokaler . . . . . | 1,046 kvm. | 75 st.       |
| Tekniska högskolans kemibyggnad . . . . .             | 2,359 »    | 157 »        |
| Svea ingenjörkårs byggnader . . . . .                 | 2,521 »    | 209 »        |
| Nybyggnadsförslag av år 1908 . . . . .                | 3,118 »    | 209 »        |

Beträffande bostadsutrymmena inom samma lokaler upptaga desamma en golvyta av respektive 60,4 kvm., 152 kvm., 280 kvm. och 405 kvm.

Vid skrivelsen äro fogade beskrifningar och kostnadsutredningar beträffande båda av byggnadsstyrelsen omnämnda alternativen,

till vilka beskrivningar och utredningar jag tillåter mig att nu allenast hänvisa.

På grund av remiss har vidare farmaceutiska institutets styrelse yttrat sig över byggnadsstyrelsens senast avlätna skrivelse och, efter hörande av lärarrådet vid institutet, i utlåtande den 18 oktober 1921 anfört följande:

Det förslag om förändring av en del av Svea ingenjörkårs nuvarande kaserner till lokaler för farmaceutiska institutet, vilket utarbetats av hos byggnadsstyrelsen tjänstgörande arkitekten G. A. Nilsson, i samråd med av Kungl. Maj:t utsedda delegerade nämligen ordföranden i styrelsen för farmaceutiska institutet, professor W. Palmær, och föreståndaren för institutet, professor T. Ekecrantz, anser styrelsen vara för institutets behov nöjaktigt. I förslaget förutsättes, att rumshöjden i laboratorierna skall vara 4,2 m., och styrelsen anser sig böra betona, att en mindre rumshöjd ej kan givas nämnda lokaler, om de skola bli va nöjaktiga.

Av lärarkollegiet vid institutet uttalas farhåga för, att vid den tidpunkt, då dessa lokaler skulle kunna bli va tillgängliga, institutets lokalbehov vore större än det, som står till buds enligt det uppgjorda förslaget. Styrelsen vill med anledning härav påpeka, att om det också vid den tiden skulle finnas behov av större lokaler än de föreslagna, så finnes å det för institutet förslagsvis reserverade tomtområdet tillräckligt utrymme för uppförande av sådana.

Då emellertid kasernområdet ej på länge torde kunna upplåtas för institutets behov, och de nu av apotekarsocieteten förhyrda lokalerna såsom styrelsen tidigare framhållit dels äro för små och otidsenliga och dels efter år 1923 komma att betinga en hyra av 35,000 kronor per år i stället för nuvarande 15,000 kronor, har det förslag, som föreligger angående användandet av tekniska högskolans gamla kemibyggnad till lokaler för institutet för närvarande största aktualiteten. Denna byggnad står nu, sedan tekniska högskolans kemiska institution år 1921 blivit förflyttad till högskolans nya lokaler, så gott som utan användning. De få lokaler inom byggnaden, vilka högskolan fortfarande använder, torde såsom föregående utredningar visa, utan svårighet kunna ersättas med andra, som stå till högskolans förfogande. Det är givetvis också oekonomiskt att hela byggnaden skall behöva uppvärmas, när endast en ringa del därav användes.

Av arkitekten Nilsson har utarbetats två alternativa förslag till omändring av kemibyggnaden för farmaceutiska instituts behov, vilka huvudsakligen skilja sig från varandra genom att i det ena förutsättes, att nuvarande huvudingången från Kungstensgatan bibehålles, och i det andra förutsättes, att ny huvudingång göres från Teknologgatan. Detta senare förslag har ursprungligen framställts av arkitekten hos byggnadsstyrelsen, G. Holmdahl. Onekligen skulle byggnadens yttre därigenom bli va mera tilltalande, varjämte korridoren bleve ljusare, men då lokalutrymmet ej bleve större och kostnaden ej oväsentligt ökad, nämligen från 212,000 kronor till 229,000 kronor vartill dock i bägge fallen kommer kostnad för laboratorieinredning med 40,000 kronor, anser styrelsen sig böra förorda, att huvudingången förbli va oförändrad från Kungstensgatan.

De utrymmen, som finnas till förfogande inom byggnaden, äro ej större än

[95.]

att det varit förenat med ganska stora svårigheter att tillgodose de olika institutionernas behov, och den minskning av lokalerna, som uppstått därigenom att, tvärt emot vad styrelsen från början förutsatt, bostäder inom byggnaden skola beredas för portvakt och tillsvidare för tekniska högskolans maskinist, medför måhända att en och annan jämkning angående de olika lokalernas användning bliver behöfvlig. Styrelsen förutsätter att sådana eventuella mindre ändringar i planen få företagas, under förutsättning att den beräknade totalkostnaden ej överskrides.

I förslaget är ifrågasatt, att elektrisk belysning skall anordnas endast i de nya lokalerna inom byggnaden, men även i en del andra lokaler speciellt föreläsningssalarna är installering av elektricitet nödvändig. Vid föreläsning i kemi och fysik behöves nämligen sådan vid vissa demonstrationer, och vid begagnandet av skioptikonapparat är det nödvändigt att kunna hastigt ändra belysning till mörker och tvärtom. Då merkostnaden för installering av elektrisk belysning i hela byggnaden går till en jämförelsevis liten summa, och besparing i institutets årliga utgifter därigenom torde ernås samt sådan inledning, såsom Nilsson framhåller, vid en annan användning av byggnaden i framtiden blir nyttig, får styrelsen yrka på att elektrisk belysning för en beräknad kostnad av 10,000 kronor nu anordnas i hela byggnaden.

Styrelsen anser även att anordnande av vattenklosettsystemet ej bör uppskjutas utan att härför enligt beräkning 15,000 kronor böra anslås. Oavsett att vattenklosetter numera i en storstad torde kunna räknas till i hygieniskt avseende nödvändiga anordningar, vore det enligt styrelsens uppfattning en misshushållning att ej nu utföra detta arbete, då ändå vatten- och avloppsledning skola underkastas en grundlig reparation.

Styrelsen vill till slut påpeka, att i byggnadsstyrelsens skrivelse å fjärde sidan insmugit sig ett skrivfel. Det är nämligen alternativ 1 (ingång från Kungstensgatan) som är beräknat till 212,000 kronor och alternativ 2 (ingång från Teknologgatan) som beräknas till 229,000 kronor.

Departementschefen.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, har farmaceutiska institutets byggnadsfråga varit ett av de många nybyggnadsspörsmål, som länge varit föremål för utredningar och omprövning, utan att något mera definitivt beslut kunnat fattas i ärendet. Frågan har emellertid nu kommit i det läget, att det synes mig ofrånkomligt, att åtgärder vidtagas för att undanröja eller åtminstone minska de svårigheter, varmed institutet i förevarande avseende har att kämpa och vilka verka i viss mån förlamande på dess verksamhet och framtida utveckling. En institution, som alltsedan år 1862 d. v. s. i jämt femtio år varit inrymd i en och samma byggnad, vilken icke längre kan tillfredsställa även de mest befogade kraven på ökat utrymme, kan hava berättigade anspråk på att få de yttre betingelserna för sin verksamhet på ett bättre och mera till-

fredsställande sätt tillgodosedda. Varför denna fråga just nu trän-  
ger till sin lösning och enligt min mening måste trots den ekono-  
miskt ogynnsamma tidpunkten bringas till avgörande beror på det  
av mig förut omnämnda förhållandet, att nu gällande hyresavtal  
mellan institutet och dess hyresvärd, apotekarsocieteten, utlöper med  
år 1923, och att, därest institutet fortfarande får kvarstanna i fas-  
tigheten — vilket torde vara ganska ovisst — det därefter av apo-  
tekarsocieteten begärda hyresbeloppet med cirka 133 procent över-  
stiger den hyressumma, som nu erlägges. Det måste enligt min  
mening betecknas som en för staten i ekonomiskt avseende gynn-  
sammare anordning, därest institutet kunde med befrielse från varje  
för det allmänna tyngande hyresavtal få disponera en staten till-  
hörig byggnad.

I avseende å nya lokaler för farmaceutiska institutet hava, så-  
som min förut lämnade redogörelse giver vid handen, flera förslag  
framlagts. Utredningen har dock till slut pekat på tekniska hög-  
skolans kemiska fackskolas förutvarande byggnad å högskolans gamla  
tomt vid Drottninggatan såsom den i allo lämpligaste. Det av de  
s. k. byggnadssakkunniga framlagda förslaget beträffande eventuell  
disposition för ändamålet av en del av Svea ingenjörkårs nuvarande  
område synes mig, ehuru i och för sig beaktansvärt, dock ej  
vara av den beskaffenhet, att man nu kan allvarligt reflektera därpå.  
Såsom de sakkunniga själva påpeka, kan ifrågavarande tomtområde  
först år 1930 väntas bliva disponibelt, och det gäller nu i främsta  
rummet att bringa institutet omedelbar hjälp i dess trångmål. Den  
alternativt anvisade utvägen att för ändamålet taga i anspråk den  
kemiska fackskolans byggnad synes mig vara en god lösning av  
frågan. Jag vill allenast erinra därom, att detsamma möjliggör  
användandet av en redan befintlig kemisk laboratoriebyggnad med  
dess dyrbara anordningar av ventilations-, gas-, vatten- och avlopps-  
ledningar m. m. Med hänsyn till de speciella, för institutets arbeten  
erforderliga anordningarna synes det vara uteslutet att under så  
goda ekonomiska villkor, som nu ifrågasättas, kunna för institutets  
behov aptera någon annan disponibel, staten tillhörig byggnad i  
Stockholm.

Såsom framgår av min redogörelse, hava vissa gensagor riktats  
mot nu ifrågavarande förslag samt, sedan dessa gensagor vederlagts  
eller återtagits, medgivanden givits under vissa villkor. Jag syftar

[95.]

närmast på de uttalanden, som gjorts från tekniska högskolans sida, och de intressen högskolan tilläventyrs allt fortfarande kan hava i avseende å denna byggnad. De villkor, som högskolans styrelse uppställt för ett överlåtande av byggnaden, synas i allo vara av den beskaffenhet, att därest de ej redan äro uppfyllda, de dock ej skäligen kunna anses lägga hinder i vägen för det uppenbara behov, som här föreligger. Jag vill först erinra, att den kemiska fackskolan har genom statsmakternas tillmötesgående erhållit en ny lokal på högskolans nya område vid Valhallavägen och allaredan tagit densamma i besittning. Något intresse för den kemiska undervisningen vid högskolan kan ej förefinnas i att fortfarande behålla den gamla fackskolebyggnaden. Det av högskolans styrelse uppställda villkoret att högskolans sydvästra flygel och utfartsvägen till Rådmansgatan lämnas orörda, så länge de äro för högskolan behövliga, saknar i förevarande sak betydelse, då ifrågavarande flygel och utfartsväg ej beröras av det nu framlagda förslaget. I frågan om bostad i den kemiska byggnaden åt den där boende maskinisten är i förslaget hänsyn härtill tagen. Vad beträffar inlösen av inredningen i den gamla kemiska byggnaden må allenast erinras, att den kemiska fackskolan i sin nya byggnad erhållit en ny och modern inredning och att något behov av inlösen ej kan anses föreligga. Kan i något fall den staten tillhöriga inredningen disponeras av statens farmaceutiska institut, är detta endast för statsverket förmånligt. Beträffande till sist frågan om ordnande av lokaler för undervisningen i allmän geologi synes utan allt för stora svårigheter detta behov kunna tillgodoses, då högskolans gamla byggnad såväl som dess stora nybyggnader väl torde kunna bereda möjligheter att inrymma denna undervisning. Jag kan följaktligen på intet sätt finna, att de av tekniska högskolan uppställda villkoren lägga hinder i vägen för en disposition på sätt föreslagits av kemiska fackskolans gamla byggnad.

Kommer så frågan om de krav, som av järnkontoret framställts på ersättning för den tomt, å vilken kemibyggnaden delvis ligger. Angående den ersättning, som må bära utgå, och formen därför hava förhandlingar upptagits med järnkontoret, vilka ännu icke äro avslutade. Då brukssocieteten icke sammanträder förr än i maj 1922, kan givetvis något definitivt besked rörande dess ståndpunkt i ämnet ännu icke vinnas. Jag anser mig därför icke nu bära när-

mare ingå på detta spörsmål utan inskränker mig till att peka på den eventualiteten, att det inom en nära framtid kan bli nödigt att hos riksdagen äska särskilt anslag för att bereda bruks societeten ersättning för ifrågavarande tomt, maximalt uppgående till ett kapitalutlägg av 200,000 kronor. Det finnes enligt min uppfattning så mycket större anledning att intaga denna avvaktande ståndpunkt, som jag anser mig kunna antaga, att någon gottgörelse till bruks societeten i varje fall icke behöver utgå under förra halvåret 1923. Jag önskar emellertid betona, att den ersättning, som må komma att utgå, är oberoende av om den kemiska fackskolans gamla byggnad användes för farmaceutiska institutets behov eller för något annat statens ändamål. Befinnes det väckta ersättningskravet böra tillmötesgå, måste staten under alla förhållanden utgiva ersättningen, såvida staten skall kunna fritt och utan alla förbehåll disponera över det tomtområde, som på sin tid av bruks societeten överlämnades till statsverket.

Vad beträffar de två alternativa förslag, som föreligga till omändring av kemibyggnaden för farmaceutiska institutets behov, tillstyrker jag det av institutets styrelse förordade alternativet, som innebär, att huvudingången förblir oförändrad från Kungstengsgatan. Detta alternativ (betecknat som alt. I) som är det billigare av de två, skulle betinga en summa av 212,000 kronor. Att samtidigt med omändringsarbetena såväl elektrisk belysning införes som ett vattenklosettsystem anbringas, finner jag ekonomiskt välbetänkt. Kostadssumman skulle härigenom ökas med sammanlagt 25,000 kronor till 237,000 kronor.

Vidkommande kostnaderna för laboratorieinredning ställa sig de i december 1920 härutinnan gjorda beräkningarna på följande sätt:

Kostnadsberäkning över nedtagning av all inredning i farmaceutiska institutets nuvarande lokaler samt återuppsättning av densamma i nya lokaler i samma skick som inredningen för närvarande befinner sig.

#### Kemiska institutionen.

|                                                                      |     |          |
|----------------------------------------------------------------------|-----|----------|
| Vinden: hyllfack för glas- och utensilieförråd, preparatförråd m. m. | kr. | 1,450: — |
| Våningen 1 tr. upp: Glasförrådet . . . . .                           | »   | 170: —   |
| Laboratorns arbetsrum . . . . .                                      | »   | 270: —   |
| Laboratorium nr 3 . . . . .                                          | »   | 900: —   |
| Våg- och apparatrum . . . . .                                        | »   | 230: —   |
| Professorns arbetsrum . . . . .                                      | »   | 450: —   |
| Laboratorium för fortsättningsarbeten . . . . .                      | »   | 720: —   |

|       |                                                                                           |                                            |              |
|-------|-------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|--------------|
| [95.] | Bottenvåningen:                                                                           | Laboratorium nr 1 . . . . .                | kr. 1,370: — |
|       |                                                                                           | Laboratorium nr 2 . . . . .                | » 1,460: —   |
|       |                                                                                           | Tamburerna . . . . .                       | » 250: —     |
|       |                                                                                           | Vaktmästarrum . . . . .                    | » 360: —     |
|       |                                                                                           | Preparatrum . . . . .                      | » 460: —     |
|       |                                                                                           | Svavelväterum . . . . .                    | » 275: —     |
|       | Botaniska institutionen:                                                                  | Professorns arbetsrum . . . . .            | » 450: —     |
|       |                                                                                           | Laboratorns arbetsrum m. mörkrum . . . . . | » 340: —     |
|       |                                                                                           | Mikroskoperingssalen m. museet . . . . .   | » 3,370: —   |
|       | Tekniskt-farmaceutiska institutionen:                                                     | Lärarens arbetsrum . . . . .               | » 475: —     |
|       |                                                                                           | Rum för samlingar (1 tr. upp) . . . . .    | » 235: —     |
|       | Fysiska institutionen:                                                                    | Övningslaboratorium m. mörkrum . . . . .   | » 460: —     |
|       | Bakteriologiska institutionen:                                                            | Lärarens arbetsrum . . . . .               | » 450: —     |
|       |                                                                                           | Övningslaboratoriet . . . . .              | » 630: —     |
|       | Hörsalen . . . . .                                                                        | »                                          | 945: —       |
|       | Biblioteket . . . . .                                                                     | »                                          | 880: —       |
|       |                                                                                           | Summa kronor                               | 16,600: —    |
|       | Nödvändig ändring och anpassning av inredning i tekniska högskolans kemibyggnad . . . . . | kr.                                        | 16,600: —    |
|       | Renoverings- och målningsarbeten å inventarierna efter flyttningen                        | »                                          | 5,300: —     |
|       | Transportkostnader för inventarier, samlingar, bibliotek, arkiv m. m.                     | »                                          | 1,500: —     |
|       |                                                                                           | Summa kronor                               | 40,000: —    |

Givetvis böra medel göras tillgängliga för nu senast omförmälda ändamål; emellertid synes man kunna här liksom annorstädes taga i betraktande det sedan år 1920 inträdda priset, och synes summan kunna begränsas till 30,000 kronor.

I avseende å tidpunkten för arbetenas igångsättande utgår jag från, att några medel för ifrågavarande ändamål ej böra belasta 1922 års tilläggsstat. Först från och med ingången av år 1923 böra medel göras tillgängliga för byggnadsarbetenas påbörjande, och torde arbetena utan svårighet kunna fullbordas under loppet av nämnda år i så god tid att institutet kan före årets utgång inflytta i de nya lokalerna. De till de huvudsakliga byggnadskostnaderna erforderliga medlen böra vara tillgängliga redan förra halvåret 1923, varför jag på extra stat för detta halvår beräknar ett belopp av 150,000 kronor. Återstoden, 87,000 kronor, skulle komma att erfordras först under budgetåret 1923—1924. Det för laboratorieinredning ifrågasatta beloppet, 30,000 kronor, torde jämväl kunna anstå till detta senare skede.

I detta sammanhang vill jag till sist anmäla en av byggnadsstyrelsen till Kungl. Maj:t den 4 oktober 1921 ingiven framställning, däri styrelsen under erinran om ovan omförmälda åt styrelsen av Kungl. Maj:t den 25 april 1921 lämnade uppdrag anför följande:

Tjänstgörande arkitekten hos byggnadsstyrelsen G. A. Nilsson, som utfört ifrågavarande utredningsarbete, har nu till byggnadsstyrelsen inkommit med räkningar å ersättning för sitt arbete nämligen en räkning å 7,590 kronor för »skissritningar till lokaler för farmaceutiska institutet å Svea ingenjörkårs område i kv. Göken i Stockholm», 6,750 kronor, samt »kostnadsberäkning till dito», 840 kronor, ävensom en räkning å 1,025 kronor för »skissritningar till förändring av tekniska högskolans gamla kemibyggnad för inrymmande av farmaceutiska institutet», 770 kronor, samt »kostnadsberäkning till dito», 255 kronor. Härjämte har nya asfalt aktiebolaget tillställt byggnadsstyrelsen en av Nilsson attesterad räkning å 228 kronor 87 öre för till utredningen erforderlig jordborrning samt grävning av en pumpgrop å Svea ingenjörkårs område.

Sedan byggnadsstyrelsen granskat berörda räkningar och befunnit därå angivna ersättningsbelopp skäliga, har styrelsen av under händer varande medel förskottsvis likviderat desamma.

Med anmälan härom får nu byggnadsstyrelsen i hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes ställa medel, tillhopa 8,843 kronor 87 öre, till styrelsens förfogande till ersättande av vad styrelsen sålunda förskjutit.

Då hänsyn till ifrågavarande utredningskostnader tagits vid uppgörande av de till ovanberörda, till Kungl. Maj:t överlämnade förslag hörande kostnadsberäkningar, lär, i händelse anslag kommer att beviljas för beredande av nya lokaler för farmaceutiska institutet, ifrågavarande utgifter böra ersättas av dessa anslagsmedel.

Den sålunda till ersättande anmälda summan torde, såsom byggnadsstyrelsen föreslagit, böra utgå av det anslag, som må komma att beviljas för ordnande av farmaceutiska institutets byggnadsfråga.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att

till ändrings- med flera arbeten vid tekniska högskolans gamla byggnad för den kemiska fackskolan vid Teknologgatan i Stockholm för att i denna byggnad bereda lokaler åt farmaceutiska institutet, allt i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Georg A. Nilsson med beteckning alternativ I upprättade ritningar och kostnadsförslag, bevilja ett belopp av 237,000 kronor samt därav anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 150,000 kronor.



**Allmänna barnbördshuset.****[96.]**

Uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset.

**38. Uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset.** För allmänna barnbördshuset i Stockholm är å ordinarie stat uppfört ett bestämt anslag å 24,853 kronor.

Under punkt 144 i bilagan åttonde huvudtiteln till 1920 års statsverksproposition omförmäles, hurusom alltsedan år 1913, utöver det ordinarie anslaget, å extra stat utgått medel till uppehållande av verksamheten vid barnbördshuset. Under de senare åren hava för ändamålet måst anvisas ytterligare medel, dels utgående ur vederbörande anslag till oförutsedda utgifter, dels uppförda å tilläggsstat.

Frågan om statens ställning till uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset har sedan ett par år varit föremål för statsmakternas prövning.

Jag vill till en början erinra, hurusom i samband med beviljande av ett på grund av kristiden ökat anslag till barnbördshuset 1918 års riksdag framhöll, hurusom det syntes riksdagen både önskvärt och billigt, att Stockholms stad, med hänsyn till den stora fördel staden hade av denna inrättning därigenom att dess medellösa barnaföderskor därstädes finge åtnjuta fri vård, lämnade något bidrag till uppehållande av barnbördshusets verksamhet.

I anledning av detta riksdagens uttalande uppdrog Kungl. Maj:t den 22 juli 1918 åt barnbördshusets direktion att verkställa utredning i den av riksdagen väckta frågan om bidragsskyldighet för Stockholms stad. I skrivelse den 29 april 1919 avgav direktionen yttrande och förslag i ämnet samt ifrågasatte därvid, huruvida icke ifrågavarande bidragsskyldighet borde utsträckas även till andra kommuner, från vilka patienter vårdades å barnbördshuset. Jag anser mig böra i huvudsakliga delar redogöra för detta direktionens yttrande. Direktionen anför:

Av de kvinnor, som för vård intagas å allmänna barnbördshuset, äro de ojämförligt flesta bosatta i Stockholm. Vilka bland dem hava hemortsrätt i huvudstaden låter sig ur journalerna och diarierna å barnbördshuset icke efteråt fullt exakt bestämmas; dock bokföras patienterna så, att man kan angiva, vilka bland de till Stockholms kommun hörande patienterna varit bosatta därstädes mer än 9 månader eller vistats därstädes kortare tid samt vilka patienter tillhöra andra kommuner. Av dem, som varit bosatta i Stockholm mer än 9 månader, torde de allra flesta därstädes hava ägt hemortsrätt. Nedanstående tabell utvisar, huru

barnbördshusets patienter fördela sig på nyss nämnda grupper från och med 1913, d. v. s. det år, då den nya anstalten å Djurgården togs i bruk. [96.]

|                               | Bosatta i<br>Stockholm<br>mer än 9<br>månader. | Bosatta i<br>Stockholm<br>kortare tid<br>än 9 måna-<br>der. | Bosatta i<br>andra<br>kommuner. | Summa. |
|-------------------------------|------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|---------------------------------|--------|
| År 1913 . . . . .             | 1,844                                          | 272                                                         | 590                             | 2,706  |
| » 1914 . . . . .              | 1,944                                          | 265                                                         | 643                             | 2,852  |
| » 1915 . . . . .              | 2,037                                          | 282                                                         | 683                             | 3,002  |
| » 1916 . . . . .              | 2,103                                          | 371                                                         | 656                             | 3,130  |
| » 1917 . . . . .              | 2,159                                          | 344                                                         | 636                             | 3,139  |
| » 1918 t. o. m. sept. . . . . | 1,412                                          | 189                                                         | 388                             | 1,989  |
| Summa                         | 11,499                                         | 1,723                                                       | 3,596                           | 16,818 |

Att exakt bestämma huru många underhållsdagar belöpa sig på var och en av tabellens olika grupper låter sig icke göra utan ett synnerligen tidsödande arbete. Då emellertid helt naturligt underhållsdagarna i stort sett fördela sig på de olika grupperna efter samma procenttal som gälla för patienterna, kan man utan att begå något nämnvärt fel efter sådan beräkningsgrund uttaga underhållsdagarna för varje grupp ur de absoluta talen för underhållsdagar per år. Antalet underhållsdagar utgjorde:

|                |        |                                   |        |
|----------------|--------|-----------------------------------|--------|
| 1913 . . . . . | 21,014 | 1916 . . . . .                    | 25,495 |
| 1914 . . . . . | 24,744 | 1917 . . . . .                    | 25,177 |
| 1915 . . . . . | 27,240 | 1918 t. o. m. september . . . . . | 18,203 |

Av dessa nu anförda tal framgår alltså, att 69 procent av de å allmänna barnbördshuset under angivna tid vårdade patienter vid förlossningen varit bosatta i Stockholm mer än 9 månader. Ett mycket stort antal av dessa voro fattiga och skulle, om icke kostnadsfri vård sålunda beretts dem, hava måst omhändertagas av staden. Uppenbarligen har Stockholms stad således en mycket stor ekonomisk fördel av allmänna barnbördshusets verksamhet och den tanke, som väcktes av riksdagen, att staden under sådana omständigheter också borde lämna barnbördshuset ekonomiskt stöd, är otvivelaktigt i och för sig mycket rimlig.

Emellertid föreligga särskilda omständigheter, som vid en eventuell framställning i sådant syfte till stadens myndigheter äro av betydelse. Sålunda kan ej förbises, att allmänna barnbördshuset från början grundats genom gåvor av enskilda personer i ändamål att bereda kostnadsfri vård åt fattiga barnaföderskor.

Det var länge hänvisat att bestrida utgifterna för sin verksamhet nästan uteslutande av egna medel. Oaktat anstaltens fonder småningom ökades, blev avkastningen av dessa fonder dock otillräcklig, och barnbördshuset hade nästan ständigt att kämpa med stora ekonomiska svårigheter.

Man har vidare att uppmärksamma, att redan det kungl. reglementet av år 1775 tilldelade barnbördshuset även en annan uppgift, nämligen att vara statens

[96.]

undervisningsanstalt för blivande läkare och barnmorskor; denna uppgift har bibehållits i senare reglementen endast med den skillnaden, att undervisningen av barnmorskeelever sedan år 1865 icke längre är dit förlagd. Denna barnbördshusets egenskap av karolinska institutets obstetriska klinik har, då anstaltens egna medel visade sig otillräckliga, föranlett, att staten måst lämna barnbördshuset ett med tiden allt större ekonomiskt understöd. Före inflyttandet i den nya kliniken utgjorde årsanslaget från staten 24,853 kronor; för åren 1913 och 1914, d. v. s. efter inflyttandet men före krisåren, hade statsanslaget höjts till respektive 89,103 och 91,074 kronor; år 1918 bidrog staten med 215,853 kronor men det oaktat uppstod en ej obetydlig brist.

Med den utveckling, som sålunda ägt rum, är det påtagligt, att barnbördshuset icke längre kan betraktas såsom en donationsanstalt, utan har detsamma övergått till att bli en statens universitetsklinik, om ock med ganska avsevärda egna fonder. Den gamla bestämmelsen, att all vård å barnbördshuset skall vara kostnadsfri, finnes emellertid fortfarande kvar.

Om nu skulle anses önskvärt att minska statsverkets utgifter för barnbördshusets drift och för sådant ändamål, såsom av riksdagen angivits, förskaffa bidrag av Stockholms stad, vore det ju tänkbart att med bibehållande av reglementets bestämmelse om kostnadsfri vård göra framställning till staden om lämnande av sådant bidrag. Direktionen kan naturligtvis icke yttra sig om, huru en sådan framställning skulle av stadens myndigheter upptagas; direktionen vågar emellertid ej emotse, att den skulle vinna framgång. Tvivelsutan skulle den invändningen möta, att staden icke borde avstå från en förmån, som tillkomme andra kommuner; härför skulle förefinnas desto större fog, som barnbördshusets fonder nästan uteslutande äro skänkta av stadens borgare. Det bleve för den skull helt visst av nöden att utsträcka framställningen till övriga kommuner, i främsta rummet till Stockholms län, dit de ojämförligt flesta utom Stockholm bosatta patienterna höra. Såväl staden som Stockholms läns landsting följa i sin verksamhet för sjukvårdens understödjande eljest den principen, att endast medellösa böra erhålla helt kostnadsfri vård. Från denna princip torde myndigheterna ej heller nu vilja avvika, och endast för de medellösa kunde i bästa fall någon betalning vara att förvänta. Det oegentliga skulle, om bidrag erhöles, sålunda inträffa, att statsverket vunne bidrag för de fattigaste patienterna men helt finge bestrida utgifterna för de patienter, som kunde bekosta sin vård.

Det synes fördenskill direktionen näppeligen möjligt att vinna någon avsevärd minskning i statsverkets utgifter för barnbördshusets drift med mindre bestämmelsen om kostnadsfri vård upphäves och legosängsavgift införes, därvid fondernas avkastning finge användning för inrättandet av ett visst antal frisängar. På sådant sätt skulle förhållandena vid barnbördshuset bli likartade med dem vid andra sjukhus, exempelvis serafimerlasarettet. Till detta sistnämnda sjukhus lämnar såväl staden som landstinget mycket avsevärda bidrag. Det synes direktionen sannolikt att enahanda förmåner skulle kunna beredas barnbördshuset, då detsamma otvivelaktigt är av stor betydelse såväl för stadens som för länets sjukvård. På sådant sätt skulle säkerligen för statsverket vinnas vida större fördelar än en eventuell framställning utan reglementsändring av först antydd art kunde medföra.

En dylik anordning skulle enligt direktionens mening icke komma att verka avsevärt betungande under förutsättning, att legosängsavgiften icke sattes högre än vid Stockholms stads sjukhus och att tillräckligt antal frisängar funnes att tillgå. De allra flesta patienterna ligga å barnbördshuset endast 8 å 10 dagar och skulle således med den nu för Stockholm gällande legosängsavgiften få betala en avgift av högst 20 kronor. För särskilt ömmande fall, i synnerhet vid långvarigt sjukläge, skulle frisängsmedlen komma till användning.

I detta sammanhang vill direktionen omförmåla, att inom direktionen väckts fråga, att till barnbördshuset söka få förlagd en avdelning för gynekologi till båtad ej mindre för vården av barnsängskvinnorna än för undervisningen. Skulle en eventuell framställning härom vinna statsmyndigheternas bifall, synes uppenbart, att å en dylik avdelning vården ej bör göras kostnadsfri. Häruti synes en omständighet vara för handen, som måhända ej helt bör förbises vid överbäggande av nu föreliggande fråga. Olika betalningsprinciper vid olika avdelningar å samma sjukhus torde nämligen medföra påtagliga olägenheter, i synnerhet då avdelningarna som här skulle komma att samarbeta så intimt, att patienterna synnerligen ofta komme att flyttas från den ena avdelningen till den andra.

Till sist vill direktionen framhålla, att i donationsbrevet angående till barnbördshuset lämnade gåvor och i övriga tillgängliga handlingar icke finnas några bestämmelser, som synas lägga hinder i vägen för ett upphävande av föreskriften att *all* vård å barnbördshuset skall vara kostnadsfri, således även den, som bekostas av andra medel än fondernas. Under det utredningsarbete, som föregick utfärdandet av 1916 års reglemente, avhandlades ingående, ehuru visserligen ur en annan synpunkt, den paragraf, i vilken stadgandet ifråga återfinnes.

På de närmare detaljerna av det ekonomiska avtal, som skulle föreslås Stockholms stad och eventuellt andra kommuner har direktionen i sakens nuvarande skede icke ansett sig böra ingå.

Med anledning av vad direktionen sålunda anført och föreslagit anbefallde Kungl. Maj:t den 6 februari 1920 direktionen att till Kungl. Maj:t inkomma med detaljerat förslag till de ekonomiska avtal, som, under förutsättning att vården vid barnbördshuset skall upphöra att vara kostnadsfri, kunde böra med Stockholms stad och eventuellt andra kommuner träffas i avseende å rätt till beläggning av platser å barnbördshuset.

Till åtlydnad härav avgav direktionen den 22 april 1920 utlåtande i ämnet och föreslog därvid, att Kungl. Maj:t måtte

*dels* upphäva bestämmelsen i gällande reglemente, § 2, att vården å barnbördshuset skall lämnas kostnadsfritt,

*dels* bestämma, att avkastningen av barnbördshusets fonder skall användas till bekostande av frisängar,

*dels* meddela direktionen rätt att besluta en skälig legosängsavgift,

[96.]

*dels ock* bemyndiga direktionen att med Stockholms stad respektive Stockholms län träffa avtal av det innehåll,

att barnbördshusets direktion åtog sig att i mån av utrymme å barnbördshuset mottaga patienter, som hade hemortsrätt i Stockholms stad (respektive Stockholms län) mot en legosängsavgift, icke överstigande den ifråga om Stockholms stads sjukhusinrättningar fastställda, mot det att Stockholms stad (respektive Stockholms län) å sin sida förbunde sig att beträffande dylika patienter betala ej mindre hälften av kostnaderna utöver legosängsavgifterna än även för de medellösa legosängsavgifterna.

Till stöd härför anförde direktionen följande:

Om den kostnadsfria vården vid barnbördshuset skall upphöra och därstädes införas s. k. legosängsavgift, torde av lätt insedda skäl en sådan icke böra sättas högre än vid Stockholms stads sjukvårdsinrättningar, d. v. s. för närvarande till 3 kronor om dagen. Följaktligen skulle vid barnbördshuset såsom vid alla andra sjukhus genom upptagande av legosängsavgifter icke på långt när hela kostnaden för driften bliva täckt, utan en högst avsevärd brist, utgörande skillnaden mellan de verkliga kostnaderna och inkomsterna av legosängsavgifterna, skulle återstå att på annat sätt täckas.

Det synes direktionen uppenbart, att då inom riksdagen väckts fråga att undfå bidrag till barnbördshusets utgifter, därmed icke kunnat avses allenast upptagande av legosängsavgifter, utan att det fastmer just torde vara den sist avhandlade bristen riksdagen förmenat borde delvis bäras av Stockholms stad och eventuellt av andra intresserade kommuner.

Det torde egentligen vara tre parter, som äro intresserade av barnbördshusets verksamhet: staten såsom målsman för den medicinska undervisningen och Stockholms stad och Stockholms län såsom målsmän för det ojämförligt största flertalet av de vårdade barnaföderskorna.

Att staten alltid haft och alltjämt har ett synnerligen stort gagn av barnbördshusets verksamhet läser icke av någon kunna förnekas. Under snart halftannat sekel har barnbördshuset varit statens obstetriska klinik, tills för helt få år sedan dess enda och alltjämt dess ojämförligt största, vid vilken för närvarande icke långt ifrån tre fjärdedelar av rikets blivande läkare få sin utbildning i förlossningskonsten. De ekonomiska uppoffringar staten härför måst göra hava varit ganska blygsamma. Till barnbördshusets fastighet har staten endast en gång givit ett direkt anslag — år 1854 — av 50,000 riksdaler banko. För övrigt har staten kunnat inskränka sig till att bevilja direktionen län delvis med och delvis utan ränta. De till barnbördshuset vid olika tillfällen donerade medlen hava icke desto mindre visat sig så tillräckliga, att staten för närvarande i allmänna barnbördshuset förfogar över en stor nyuppförd obstetrisk klinik, vilken skulle hava dragit avsevärda utgifter från statskassan, om den för statens medel hade blivit uppförd. Oaktat vården vid barnbördshuset varit och ännu är alldeles kostnadsfri, har staten därför behövt ikläda sig mera betydande anslag först efter kris-

tidens inträdande. Under sådana förhållanden synes det direktionen billigt, att staten betalar hälften av den ovan omtalade brist, som uppkommer, sedan kostnaderna minskats med legosängsavgifterna.

Den andra hälften torde enligt direktionens mening böra täckas av de kommuner, vilkas patienter under året vårdats å barnbördshuset.

Ibland dessa är givetvis Stockholms stad mest intresserad. En undersökning av de senaste årens beläggning å barnbördshuset visar, att i runt tal 70 procent utgöras av kvinnor, som varit bosatta minst nio månader i Stockholm och sålunda i det stora flertalet fall därstädes haft hemortsrätt. Cirka 5 procent hava varit bosatta i Stockholm men kortare tid än nio månader. Därefter kommer Stockholms län med i runt tal 20 procent av beläggningen. Det lider sålunda intet tvivel, att såväl staden som länet äro i största behov av barnbördshuset och att de detta förutan måste underkasta sig säkerligen synnerligen avsevärda kostnader för att bereda vårdmöjligheter för sina barnaföderskor. Det torde därför vara fullt rimligt, att staden och länet betala ifråga om patienter, som där hava hemortsrätt, i lika mån som staten eller hälften av skillnaden mellan totalkostnaden per underhållsdag och legosängsavgiften.

Beträffande åter övriga län torde avtal i syfte att åvägabringa dylik betalningsprincip näppeligen böra ifrågasättas på grund av att antalet patienter från dessa län är så litet. Skrivna i övriga län äro bland barnbördshusets patienter icke mer än i runt tal 5 procent vartill kommer ett obestämbar antal bland de 5 procent som vid forlossningstillfället ännu icke varit bosatta i Stockholm i nio månader. Sammanlagt kan det sålunda vara fråga om allra högst 10 procent, fördelade på ett stort antal olika län, vadan varje avtal skulle komma att omfatta endast ett litet fåtal patienter. Direktionen kan under sådant förhållande icke finna någon annan praktiskt framkomlig väg, än att staten för patienterna från dessa län ikläder sig hela restkostnaden, sedan legosängsavgiften blivit på vanligt sätt betald. Denna utgift kan icke bliva särdeles betungande, på grund av patienternas ringa antal.

Skulle dessa nu föreslagna nya principer för barnbördshusets ekonomi vinna tillämpning, synes det direktionen klart, att avkastningen av barnbördshusets fonder måste reserveras för bekostande av frisängar, då donationerna på så sätt komme att alltjämt tjäna barnbördshusets gamla ändamål: kostnadsfri vård åt fattiga barnaföderskor.

De nu ifrågavarande fonderna kunna icke beräknas inbringa mer än i runt tal 10,000 kronor årligen, vilket med nuvarande högt uppdrivna kostnader skulle motsvara cirka 800 underhållsdagar om året. För att kunna besvara frågan, om detta är tillräckligt, måste man söka bilda sig en uppfattning angående behovets storlek, något som givetvis icke kan ske exakt, då av lätt insedda skäl ingen erfarenhet härom kunnat vinnas vid en anstalt med hittills helt kostnadsfri vård. Vissa synpunkter torde dock förtjäna ett beaktande.

I rent ekonomiskt avseende torde mellan ett barnbördshus och andra sjukvårdsinrättningar ingen annan skillnad finnas, än att vårdtiden för flertalet patienter är kortare å ett barnbördshus. En följd härav är — åtminstone å stadens sjukvårdsinrättningar — att ett avsevärt större antal patienter själva betala legosängs-

[96.]

avgifterna på barnbördshuset än på övriga sjukhus. Härav skulle sålunda framgå att ur rent ekonomisk synpunkt barnbördshuset snarare har mindre än större behov av frisängar än andra sjukhus. För dem, som äro fullständigt medellösa, möter för intagning å barnbördshuset lika litet svårighet att erhålla befrielse från legosängsavgiften som för intagning å andra sjukhus. Skulle slutligen förslaget till allmän sjukförsäkring bliva lag och såsom nu avses däri inbegripas moderskapsförsäkring, skulle alla legosängsavgifter komma att övertagas av sjukkassorna.

Att på barnbördshuset från början vården gjordes fullständigt fri har påtagligen icke berott av rent ekonomiska skäl, utan har en sådan anordning tvivelsutan uppburits av den humana tanken, att en ogift fattig barnaföderska skulle därstädes erhålla all nödig vård, utan att någon som helst kommunal myndighet hade att därmed befatta sig. För många, kanske de flesta av barnbördshusets ogifta patienter spelar emellertid denna synpunkt numera säkerligen en mycket liten roll. De hava ingen önskan att dölja sitt moderskap. Det torde icke vara överdrivet att påstå, att åtminstone bland stadens och länets ogifta patienter ett synnerligen litet antal skulle av obenägenhet att erkänna arten av sitt sjukvårdsbehov låta avskräcka sig att begära medellöshetsintyg, eventuellt i framtiden av sjukkassa begära remiss till barnbördshuset. Endast vid tidiga missfall — där det verkliga förhållandet sålunda äger möjlighet att fullkomligt döljas, ser man av och till något sådant. Erhåller emellertid barnbördshuset den begärda gynekologiska avdelningen, bortfaller även för dem denna synpunkt.

Om sålunda en dylik synpunkt numera icke torde äga tillämpning på flertalet av barnbördshusets patienter, finnas dock utan tvivel kvinnor av mera fin känslig natur, vilka det skulle vara synnerligen önskvärt att kunna hjälpa enligt nyss omtalade humana tanke. Detta kan emellertid numera icke såsom förr ske så enkelt som genom att betala kostnaden för vården å barnbördshuset, eventuellt för en tids uppehåll å asylen. Hänsynen till barnen har förmått statsmakterna att genom lag sörja för att ett utom äktenskapet fött barn aldrig skall bliva utan kända föräldrar, och på grund av denna lag åligger det barnbördshuset — tvärt emot vad förut var föreskrivet — att angående sådana barns födelse lämna under rättelse, som framkommer till kommunal myndighet i hemorten.

Det synes därför direktionen sannolikt, att de fall, i vilka den föreslagna låga legosängsavgiften icke kan betalas av kvinnan själv och hon icke kan förmå sig till att begära kommunens ansvarsförbindelse härför, hädanefter komma att bliva ganska fåtaliga, och att därför 800 underhållsdagar å frisäng skola visa sig vara för behovet tillräckligt. Skulle erfarenheten komma att visa motsatsen, torde direktionen få härom göra anmälan vid begäran om statsanslag, då en ringa förhöjning av detta torde vara i stånd att väsentligt utöka frisängsmöjligheterna.

Ungefär samtidigt med att direktionen avgav sitt nu senast berörda yttrande och förslag, voro samma frågor föremål för behandling inom riksdagen. Jag anser mig böra erinra om de uttalanden, som i dessa hänseenden gjordes av 1920 års riksdag i samband med beviljande av fortsatta anslag till uppehållande av barnbördshusets verksamhet. Riksdagen anförde:

Riksdagen vill betona önskvärdheten av en utredning i det av 1918 års riksdag angivna syfte. Då, enligt vad riksdagen inhämtat, de å allmänna barnbördshuset intagna patienterna nästan uteslutande tillhöra Stockholms stad och Stockholms län, synas anspråk på bidrag från staden och länet så mycket mer befogade, och förmenar riksdagen, att det torde böra tillses, i vad mån man här skulle kunna träffa överenskommelser av det slag, som är gällande till exempel beträffande serafimerlasarettet. En dylik utredning anser riksdagen med det snaraste böra ävägbringas.

Skulle de bidrag, som eventuellt kunna komma att lämnas av Stockholms stad eller Stockholms län, visa sig alltför otillräckliga i förhållande till de kostnader, som betingas av uppehållande av barnbördshusets verksamhet, torde böra övervägas, i vad mån andra åtgärder kunna anses påkallade.

Riksdagen vill i detta hänseende erinra, hurusom allmänna barnbördshuset alltsedan sitt instiftande varit att betrakta såsom en välgörenhetsinrättning, vilket jämväl kommit till uttryck i de för sjukhuset tid efter annan av Kungl. Maj:t fastställda reglementena. Det torde emellertid kunna ifrågasättas, huruvida denna sjukhusets karaktär bör under nuvarande tider bibehållas eller någon ändring härutinnan kan anses vara på grund av rådande ekonomiska förhållanden påkallad. Denna fråga, som uppenbarligen är av en för barnbördshusets ställning grundläggande betydelse, anser riksdagen vara förtjänt av en närmare utredning, varvid företrädesvis torde böra tagas i övervägande, huruvida icke — fränsett det antal frisängar, som på grund av donationsbestämmelser tilläventyrs böra bibehållas — gällande föreskrifter om den kostnadsfria vården böra begränsas och legosängsavgifter i viss mån införas.

Bleve anordningar av angiven art träffade, vare sig förmedelst överenskommelser om bidrag från Stockholms stad och Stockholms län eller därjämte genom införande i viss utsträckning av avgiftsbelagd vård, torde man kunna förvänta, att kraven på statens understödjande av barnbördshusets verksamhet skola kunna avsevärt minskas och att statsbidraget må komma att inskränkas till att avse företrädesvis den del av verksamheten, som är inriktad på läkarutbildningen.

Över direktionens senast omförmälda förslag av den 22 april 1920 hava på grund av remisser utlåtanden avgivits dels av kanslersämbetet för rikets universitet efter hörande av karolinska institutets lärarkollegium, dels av medicinalstyrelsen, dels ock av justitiekanslersämbetet. Samtliga myndigheter hava förklarat sig ej hava något att erinra mot förslaget och tillstyrkte detsamma.

Den 22 juni 1921 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse angående ändrad lydelse av § 2 i barnbördshusets reglemente, vilken innebar, att den förut i reglementet intagna föreskriften om kostnadsfri vård nu uteslöts. Denna kungörelse skulle lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1922. (Svensk förf.-saml. 1921: 436.)

Enligt beslut samma dag förordnade Kungl. Maj:t vidare, att



[96.] avkastningen av barnbördshusets fonder skulle användas till bekostande av frisängar därstädes, varjämte Kungl. Maj:t anbefallde överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholm att från stadsfullmäktige i Stockholm, respektive Stockholms läns landsting infordra och till Kungl. Maj:t överlämna yttranden, huruvida stadsfullmäktige och landstinget godkände de av direktionen föreslagna grunderna till avtal mellan direktionen samt Stockholms stad och Stockholms län i avseende å rätt till beläggning av platser å barnbördshuset.

Med skrivelse den 21 oktober 1921 har länsstyrelsen i Stockholm överlämnat protokollsutdrag från Stockholms läns landsting, utvisande, att landstinget den 21 september 1921 i förevarande fråga såsom eget yttrande åberopat ett av dess hälsovårdsutskott avgivet utlåtande i ämnet, där det ifrågavarande förslaget avvisas.

Hälsovårdsutskottets yttrande och förslag är av följande lydelse:

Barnbördshusets direktion har vid framläggande av sitt förslag utgått därifrån, att staten samt Stockholms stad och Stockholms län vore de egentliga intressenterna uti nu föreliggande fråga. Att staten och Stockholms stad hava ett synnerligen stort intresse av barnbördshuset, är utom allt tvivel. Vad landstinget vidkommer ställer sig saken emellertid något annorlunda. Det torde visserligen vara riktigt, att en mindre del av länet, nämligen de närmast Stockholm belägna kommunerna, har intresse och behov av barnbördshusets verksamhet, men för länet i övrigt synes ett sådant intresse och behov knappast kunna föreligga. Frågan om tillgång till vårdplatser å barnbördshuset torde följaktligen icke böra vara någon länets angelägenhet i egentlig mening. Redan av denna grund anser utskottet mindre lämpligt, att landstinget genom att träffa avtal om länsackord, liknande det med serafimerlasarettet ingångna, ställer sig i första hand betalningsskyldigt för den vård, som å barnbördshuset meddelas patienter från länet. Härtill kommer, att vården å barnbördshuset i fattigvårdshänseende icke är likställd med vården å serafimerlasarettet. För lasarettsvård är nämligen landstinget på grund av bestämmelser i gällande fattigvårdslag ersättningsskyldigt gent emot sådant hemortssamhälle, som är beläget inom landstingsområdet. I fråga om barnbördsvård däremot förefinnes ingen sådan ersättningsskyldighet. Erfarenheten har givit vid handen, att trots landstingets ersättningsskyldighet vid lasarettsvården svårigheter ofta mött att erhålla ansvarsförbindelse från vederbörande vistelsekommun. Det kan alltså på goda skäl antagas, att sådana svårigheter i mycket större utsträckning skulle yppa sig i fråga om barnbördsvården, som landstinget ej är skyldigt att ersätta. Härav skulle antagligen följa, att landstinget invecklades i ett avsevärt antal fattigvårdsprocesser, vilket ingalunda torde kunna anses önskligt. Till nu antydd olägenhet skulle komma svårigheten, om icke rent utav omöjligheten att erhålla gottgörelse för hela den vårdkostnad, landstinget skulle bliva nödsakat förskottera. Förslaget innebär nämligen, att lands-

tinget skulle till barnbördshuset utgiva ersättning *dels* för legosängsavgiften för obemedlad patient från länet, *dels* ock för halva skillnaden mellan denna legosängsavgift och den överstigande vårdkostnaden per patient och dag. Legosängsavgiften, som är till beloppet på förhand bestämd, skulle alltså komma att utkrävas av vederbörande vistelse- eller hemortskommun på en ganska tidig tidpunkt, då ju ifrågavarande slags vård, såsom direktionen framhållit, mestadels är tämligen kortvarig. Den andra delen av ersättningen åter, som icke kan till beloppet bestämmas förrän barnbördshusets direktion efter avslutande av årets räkenskaper konstaterat beloppet av uppkommen brist, skulle icke kunna utkrävas förrän på en långt senare tidpunkt. I de fall, där fattigvårdsprocess måste anlitas, vore det, såvitt utskottet förstår, mer än ovisst, huruvida den senare delen av ersättningen kunde med utsikt till framgång utkrävas, enär, då sådant krav anhängiggjordes, detsamma antagligen skulle få karaktären av tilläggskrav, i många fall kanske väckt först sedan beslut meddelats rörande det tidigare kravet. Om landstinget skulle godtaga direktionens förslag, skulle landstinget alltså troligen hava att räkna med att självt nödgas bekosta en del av ifrågavarande vård. Detta kan utskottet, med hänsyn till vad ovan anförts angående landstingets intresse därav, icke tillstyrka. Utskottet anser, att frågan i stället bör ordnas sålunda, att barnbördshuset självt utkräver skälig vårdersättning av den betalningsskyldiga kommunen d. v. s. av den kommun, som må hava lämnat ansvarsförbindelse, eller, om ansvarsförbindelse ej lämnats, av vistelsekommunen. Såsom skälig vårdersättning bör i så fall kunna utfås ungefär samma ersättning, som utgår till södra barnbördshuset i Stockholm. Den brist, som härefter må uppkomma, synes utskottet böra ersättas av staten. Utskottet anser det nämligen uppenbart, att staten, som under långa tider utan nämnvärd kostnad utnyttjat barnbördshuset för den medicinska undervisningen och allfort begagnar sig av detsamma för sådant ändamål, bör hava såväl det största intresse som den största skyldighet att här träda hjälpende emellan på ett fullt effektivt sätt. Den av utskottet nu föreslagna lösningen skulle dessutom medföra, att den undantagsställning, som enligt direktionens förslag skulle gälla för patienter från andra län, helt skulle bortfalla.

Vidare har med remissresolution av den 26 november 1921 överståthållarämbetet överlämnat det från Stockholms stad infortrade yttrandet i ärendet.

I sitt yttrande hade stadens hälsovårdsnämnd framhållit, att det föreslagna avtalet syntes vara rimligt avvägt och, så vitt en preliminär beräkning givit vid handen, vid tillämpningen torde kunna ställa sig ekonomiskt fördelaktigare för staden än nuvarande anordning med en för Stockholm reserverad, av staden helt och hållet bekostad avdelning å barnbördshuset. Nämnden tillstyrkte därför avtalets godkännande, under förutsättning *dels* att likartad överenskommelse komme till stånd mellan barnbördshuset och länet, *dels* att medinflytande å barnbördshusets förvaltning bereddes staden genom rätt

[96.] för hälsovårdsnämnden att i barnbördshusets direktion insätta en ledamot, *dels ock* att, därest ny sjukhustaxa eller ändrade grunder för erhållande av fri sjukvård för stadens vidkommande fastställdes, tillämpning härav finge äga rum även gentemot barnbördshuset.

I likhet med hälsovårdsnämnden tillstyrkte stadskollegiet, att stadens nuvarande avtal med barnbördshuset ersattes med en överenskommelse enligt de av sjukhusets direktion föreslagna grunderna. Kollegiet förutsatte emellertid härvid, att stadens åtagande att svara för medellösa legosängsavgifter gäves en sådan avfattning, att patienter med hemortsrätt i Stockholm även framgent bibehölle den möjlighet att erhålla helt kostnadsfri vård, som inrättningens inkomster av donationsmedel vore avsedda att bereda.

För egen del hava stadsfullmäktige i skrivelse den 21 november 1921 åberopat vad hälsovårdsnämnden och stadskollegiet anfört.

Departementschefen.

Såsom framgår av den utav mig lämnade redogörelsen ifråga om överenskommelser mellan barnbördshusets direktion å ena sidan och Stockholms läns landsting samt Stockholms stad å den andra, innebär det av direktionen framlagda förslaget till uppgörelse i korthet, att på statens del skulle komma hälften av restkostnaderna, d. v. s. skillnaden mellan de verkliga kostnaderna och legosängsavgifterna, samt beträffande patienter från orter utom Stockholms stad och län hela restkostnaderna, samt att på de intresserade kommunernas, d. v. s. Stockholms läns och stads del skulle falla andra hälften av restkostnaderna samt beträffande medellösa patienter jämväl legosängsavgifter. Stockholms läns landsting har emellertid ställt sig avvisande mot förslaget, och, då stadens tillstyrkande av detsamma är gjort under förutsättning av en likartad överenskommelse med länet, torde frågan även för stadens vidkommande för närvarande få anses hava fallit. Direktionens förslag synes mig emellertid erbjuda en lycklig lösning av spörsmålet, och jag är för min del icke benägen att betrakta den utgång frågan nu erhållit såsom ett slutligt avgörande. De av landstinget åberopade omständigheterna förefalla mig icke i och för sig behöva innebära ett definitivt avvisande av tanken på en överenskommelse i angiven riktning, och det synes mig lämpligt, att frågan upptages till förnyat övervägande av de utav densamma intresserade parter. Barnbördshusets direktion bör enligt min mening erhålla i uppdrag att träda i förhandlingar med lands-

tinget och söka träffa ett avtal av den beskaffenhet, som redan förelagts och av staden godtagits, och har jag anledning förmoda, att landstinget vid kännedomen om stadens beslut ej skall vidhålla sin förut intagna ställning. Samtidigt bör direktionen beredas tillfälle att yttra sig över de övriga från Stockholms stads sida uppställda villkoren. Dessa frågor anhåller jag att sedermera få anmäla för Kungl. Maj:t, sedan det blivit känt vad riksdagen tilläventyrs kan hava att erinra i avseende å vad som förekommit i detta, med föranledande av riksdagens uttalanden uppkomna ärende.

Det är icke tänkbart att en överenskommelse i den av direktionen angivna riktningen kan träffas förr än hösten 1922. Från och med detta år skulle emellertid enligt Kungl. Maj:ts beslut den kostnadsfria vården å barnbördshuset upphöra. Det har då gällt att tillse, huru förhållandena skulle kunna ordnas under år 1922.

I anledning av vad i ärendet förekommit anmodades direktionen att till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, vartill de föreliggande omständigheterna kunde giva anledning.

Direktionen har nu, med föranledande härav, i skrivelse den 8 december 1921 hemställt om bemyndigande för direktionen att utan hinder av ovanberörda kungörelse den 22 juni 1921 under år 1922 lämna kostnadsfri vård åt vid allmänna barnbördshuset intagna kvinnor.

Till stöd för denna sin uppfattning att under förhandenvarande omständigheter legosängsavgifter icke böra ifrågakomma under år 1922 anför direktionen i huvudsak följande:

Något absolut hinder för direktionen att upptaga legosängsavgift torde icke hava uppkommit genom de kommunala myndigheternas ovan anförda beslut. Direktionen förmenar emellertid, att en sådan åtgärd skulle stöta på synnerligen stora praktiska svårigheter. Barnbördshusets patienter äro i så stor utsträckning medellösa, att införandet av en legosängsavgift vore utan allt värde, om icke vederbörande kommuner förbundit sig att i fall av medellöshet utgöra avgiften. Då kommun icke enligt lagen om fattigvården är skyldig bekosta vård å barnbördshus och fört ej heller äger rätt att av landsting återfå tilläventyrs erlagd kostnad för sådan vård, måste, om man ville söka i förevarande fall utverka bidrag från kommunerna, underhandlingar föras med länets för frågan intresserade kommuner var för sig. Det torde vara mer än sannolikt, att dessa icke skulle befinnas villiga att tillmötesgå ytterligare anslagskrav, i all synnerhet sedan landstinget ställt sig avvisande till frågan. Under alla omständigheter måste sådana underhandlingar taga en mycket avsevärd tid i anspråk, då antalet i saken intresserade kommuner uppgår till minst 15, Stockholms stad ej inberäknad. Att sistnämnda kommun skulle medgiva

[96.] upptagande av legosängsavgift för till Stockholm hörande barnaföderskor och befinnas villig härför ikläda sig ekonomiskt ansvar, kan efter stadsfullmäktiges beslut helt visst ej förutsättas, förrän länets kommuner påtagit sig enahanda skyldighet, desto mindre som staden genom gällande avtal av den 22 april 1920 redan nu lämnar avsevärt bidrag till uppehållande av driften vid barnbördshuset.

Direktionens nu senast gjorda förslag innebär alltså ett bibehållande av hittillsvarande anordning med kostnadsfri vård under år 1922. Sådan som frågan i dess helhet för närvarande ligger, har det synts mig vara den ändamålsenligaste utvägen att för år 1922 bibehålla den kostnadsfria vården, helst som ett införande av legosängsavgifter skulle stöta på avsevärda praktiska svårigheter. Kungl. Maj:t har ock enligt beslut den 22 december 1921 lämnat det av direktionen begärda bemyndigandet.

Det är mot bakgrunden av nu anförda förhållanden, man bör betrakta de anslagsäskanden, som från sjukhusets direktion framlagts och som äro av den beskaffenhet, att deras föreläggande för riksdagen torde vara ofrånkomligt.

Vad då först beträffar sjukhusets ekonomi för år 1922, vill jag till en början erinra, hurusom direktionen i slutet av år 1920 vid beräkning av medel för driften under år 1922 äskade ett förstärkningsanslag av 290,000 kronor. Min företrädare i statsrådsämberet räknade emellertid på att den ovanberörda frågan om avtal med Stockholms stad och län skulle till 1922 års ingång hava vunnit sin lösning, och i anslutning härtill föreslog Kungl. Maj:t för ändamålet ett belopp av allenast 150,000 kronor, vilket jämväl av riksdagen beviljades.

Under erinran härom har nu direktionen i sin förenämnda skrivelse den 8 december 1921 anfört följande:

Barnbördshuset skulle alltså, då det förutsatta avtalet uteblivit, hava att för år 1922 räkna med en brist å inkomstsidan av 140,000 kronor.

Emellertid hava prisen å åtskilliga förnödenheter, framför allt bränsle och födoämnen, sedan september 1920 sjunkit mycket avsevärt, och direktionen har därför lagt till grund för nya beräkningar ett sammandrag av barnbördshusets utgifter och inkomster under de tre första kvartalen av år 1921.

Enligt detta hava utgifterna undet de tre första kvartalen belöpt sig till 236,867 kronor 46 öre. Under förutsättning, att fjärde kvartalets kostnader gå till en tredjedel av denna summa, skulle alltså utgifterna för år 1921 uppgå till sammanlagt 315,823 kronor 28 öre. Direktionen vågar icke antaga, att utgiftsposterna skola under år 1922 i avsevärd mån ytterligare sjunka och anser sig

därför böra beräkna barnbördshusets utgifter för år 1922 till nämnda belopp 315,823 kronor 28 öre. [96.]

Till bestridande av dessa utgifter kunna, förutom beviljade statsanslag å tillsammans 174,853 kronor, följande inkomster beräknas bliva för handen:

|                                                                 |                          |
|-----------------------------------------------------------------|--------------------------|
| Från hälsovårdsnämnden enligt avtalet den 22 april 1920 . . . . | kronor 80,000:—          |
| Intrassemedel . . . . .                                         | » 12,000:—               |
| Diverse inkomster . . . . .                                     | » 1,000:—                |
| Ränta å Lieberts fond . . . . .                                 | » 120:—                  |
|                                                                 | eller tillhoppa 93,120:— |

Samtliga barnbördshusets inkomster för år 1922 kunna alltså beräknas till 267,973 kronor.

Härvid vill direktionen anmärka, att en del inkomstposter i 1921 års räkenskaper i beräkningen för år 1922 måst upptagas till lägre belopp eller alldeles uteslutas. Skälen härtill äro följande.

Intrassemedlen bliva år 1922 lägre, på grund därav att räntorna fallit och statsanslagen äro mindre. Inkomsterna från tomten i kvarteret Murmästaren och från brandkontoret bortfalla i anledning av beslut om statens förvärfvande av tomten. Ersättningsmedlen från hälsovårdsnämnden bliva lägre, emedan kostnaden per underhållsdag avsevärt sjunkit; av de till den 30 september 1921 inbetalade medlen, 80,190 kronor, torde ungefär 20 procent komma att återbetalas, sedan årets bokslut blivit färdigt. Anslag till spädbarnsavdelningen beviljades av riksdagen blott för sista halvåret 1921 och förutsattes att denna avdelning sedermera skulle uppgå i barnbördshuset såsom en av dess avdelningar.

Då direktionen således måste upptaga utgifterna för år 1922 till 315,823 kronor 28 öre och för att täcka dessa utgifter större inkomster än 267,973 kronor icke kunna beräknas vara för handen, uppstår en brist av 47,850 kronor 28 öre.

Direktionen hemställer alltså om förslag till riksdagen om anslag å 47,850 kronor till uppehållande av driften vid barnbördshuset under år 1922, att utgå på tilläggsstat för samma år.

I fråga om sjukhusets ekonomiska förhållanden för år 1923 anholder jag få anmäla följande av direktionen gjorda framställning.

I skrivelse den 29 september 1921 har barnbördshusets direktion gjort framställning om anvisande av medel för uppehållande av driften vid sjukhuset under förra hälften av år 1923.

Direktionen anför beträffande utgifterna följande:

Till grund för sina beräkningar har direktionen lagt erfarenheten om barnbördshusets utgifter och inkomster under förra halvåret 1921; och åberopar direktionen härutinnan bifogade sammandrag av barnbördshusets räkenskaper för samma tid.

Beträffande i detta sammandrag upptagna olika huvudposter vill direktionen framhålla, att utgifterna för avlöningar under förra halvåret 1923 komma att

[96.]

ställa sig avsevärt högre än under motsvarande halvår 1921. Direktionen, vilken beträffande personalens löneförmåner följer för Stockholms stad gällande lönestat, har den 29 september 1921 beslutat vidtaga samma löneförhöjningar för den å ordinarie stat anställda personalen, som stadsfullmäktige den 22 juni 1921 beslöt för motsvarande personal vid stadens sjukhus. För Stockholms stads å extra stat anställda personal är lönefrågan ännu ej definitivt avgjord. Det föreligger emellertid ett av hälsovårdsnämnden för sjukvårdspersonalen efter direktiv av tjänstnämnden uppgjort förslag, som med säkerhet kan väntas bli antaget. Direktionen har lagt sistnämnda förslag angående den extra personalen och stadens gällande lönestat för den ordinarie personalen till grund för sina beräkningar av ifrågakarande utgiftspost och därvid funnit, att posten måste för förra halvåret 1923 ökas med i runt tal 10,000 kronor och således upptagas till 48,000 kronor.

Utgifterna för uppvärmning och belysning hava i verkligheten varit större än angivna beloppet 24,491 kronor 57 öre. I slutet av år 1920 gjorde nämligen direktionen ett fördelaktigt inköp av ett parti stenkolk, som förbrukades först under år 1921. Utgiftsposten ifråga bör därför rätteligen ökas med inköpspriset för detta parti eller 15,000 kronor och således vid beräkningarna upptagas till cirka 40,000 kronor. Då bränslepriset emellertid under året ytterligare sjunkit, vågar direktionen antaga, att ett belopp av 24,000 kronor skall visa sig tillräckligt för förra halvåret 1923.

Såsom en särskild utgiftspost har direktionen ansett sig böra nu upptaga kostnaderna för spädbarnsavdelningen. Kungl. Maj:t avlät med anledning av en direktionens skrivelse i ämnet proposition (nr 250) till 1921 års riksdag med hemställan i överensstämmelse med direktionens begäran; propositionen blev av riksdagen i så måtto bifallen, att till direktionens förfogande för sista halvåret 1921 ställdes 8,000 kronor. Riksdagen lämnade därvid framställt förslag att spädbarnsavdelningen efter den 1 januari 1922 skulle upptagas såsom en av barnbördshusets avdelningar utan erinran.

Angående övriga utgiftsposter har direktionen intet att särskilt erinra, utan anser att de för förra halvåret 1923 böra upptagas till följande belopp:

|                                                  |        |          |
|--------------------------------------------------|--------|----------|
| Fastighetens underhåll och omkostnader . . . . . | kronor | 8,700:—  |
| Inventarier . . . . .                            | »      | 8,100:—  |
| Avlöningar . . . . .                             | »      | 48,000:— |
| Livräntor . . . . .                              | »      | 100:—    |
| Utspisning . . . . .                             | »      | 45,000:— |
| Tvätt och renhållning . . . . .                  | »      | 6,000:—  |
| Uppvärmning och belysning . . . . .              | »      | 24,000:— |
| Läkemedel m. m. . . . .                          | »      | 8,000:—  |
| Instrumenter och undervisningsmaterial . . . . . | »      | 3,000:—  |
| Näringspreparat m. m. . . . .                    | »      | 100:—    |
| Skrivmaterial, tryckningskostnader m. m. . . . . | »      | 1,600:—  |
| Oförutsedda utgifter . . . . .                   | »      | 2,600:—  |
| Spädbarnsavdelningen . . . . .                   | »      | 9,000:—  |

tillhopa således kronor 164,200:—

Det av direktionen åberopade räkenskapsammandraget för förra halvåret 1921 anser jag mig även böra meddela för frågans belysande: [96.]

*Utgifter.*

|                                                         |        |            |             |
|---------------------------------------------------------|--------|------------|-------------|
| Fastighetens underhåll och omkostnader . . . . .        | kronor | 8,718: 62  |             |
| Inventarier . . . . .                                   | »      | 8,186: 77  |             |
| Avlöningar . . . . .                                    | »      | 38,052: 82 |             |
| Livräntor . . . . .                                     | »      | 100: —     |             |
| Utspisning . . . . .                                    | »      | 45,005: 59 |             |
| Tvätt och renhållning . . . . .                         | »      | 5,978: 86  |             |
| Uppvärmning och belysning . . . . .                     | »      | 24,491: 57 |             |
| Läkemedel, gas, bomull m. m. . . . .                    | »      | 8,331: 45  |             |
| Instrumenter och undervisningsmaterial . . . . .        | »      | 2,890: 85  |             |
| Näringspreparat m. m. . . . .                           | »      | 163: 80    |             |
| Skrivmaterial, tryckningskostnader och dylikt . . . . . | »      | 1,600: 57  |             |
| Oförutsedda utgifter . . . . .                          | »      | 2,671: 35  |             |
| Spädbarnsavdelningen . . . . .                          | »      | 9,103: 26  | 155,295: 51 |

*Inkomster.*

(utom statsanslag)

|                                                  |        |            |            |
|--------------------------------------------------|--------|------------|------------|
| Intressemedel . . . . .                          | kronor | 12,106: 44 |            |
| Diverse inkomster . . . . .                      | »      | 724: 74    |            |
| Stockholms stads brandkontor . . . . .           | »      | 119: 95    |            |
| I. F. Lieberts fond, ränta . . . . .             | »      | 60: —      |            |
| Fastigheten nr 3 kvarteret Murmästaren . . . . . | »      | 4,818: 66  |            |
| Stockholms stads hälsovårdsnämnd . . . . .       | »      | 60,366: —  | 78,195: 79 |

Därefter övergår direktionen att behandla inkomsterna och ytt-  
rar härom:

Beträffande inkomsterna vill direktionen framhålla, att posten intressemedel, som under förra halvåret 1921 uppgått till 12,106 kronor 44 öre, måste för förra halvåret 1923 betydligt minskas. Dels hava nämligen räntorna redan avsevärt fallit, dels är det statsanslag, som den 1 januari 1923 ställes till direktionens förfogande, vida mindre än det direktionen erhöi den 1 januari 1921. Direktionen vågar ej upptaga denna post till mer än 6,000 kronor. Inkomsterna från brandkontoret och fastigheten i kvarteret Murmästaren bortfalla, då i enlighet med beslut vid 1921 års riksdag denna fastighet förvärvats av statsverket.

Vad angår inbetalningen från Stockholms stads hälsovårdsnämnd härflyter denna inkomst från ett avtal av den 22 april 1920 mellan direktionen och hälsovårdsnämnden, vari direktionen på hälsovårdsnämndens begäran åtagit sig att till vård mottaga 25 patienter per dag utöver förutvarande antalet 75 på i huvudsak det villkor, att hälsovårdsnämnden ställde nödiga inventarier till förfogande och betalade full dagskostnad för det antal patienter, som översteg antalet 70 per dag vårdade. Övriga inkomstposter äro så små, att de sakna betydelse.



[96.]

Beräkningen av barnbördshusets inkomster för år 1923 är emellertid beroende av hur frågan om den kostnadsfria vården vid anstalten löses.

Direktionen anser sig böra utgå från att barnbördshusets utgifter för förra halvåret 1923, beräknade till 164,200 kronor, skola täckas enligt de principer, som lågo till grund för direktionens förslag till uppgörelse med Stockholms stad och län.

Vid barnbördshuset uppgingo under förra halvåret 1921 underhållsdagarna till i runt tal 19.000. Hela restkostnaden per underhållsdag eller 4 kronor 60 öre skulle staten betala för 950 underhållsdagar med tillhopa 4,370 kronor och halva restkostnaden för 18,050 underhållsdagar med 41,515 kronor, sammanlagt således 45,885 kronor, vilket belopp alltså utgör det erforderliga anslaget.

Skulle däremot frågan angående vårdens betalande efter ty nu anförts icke vara slutgiltigt ordnad före år 1923, utan därunder vården såsom hittills skall meddelas kostnadsfritt, erfordras för driftens uppehållande ett statsanslag av 97,415 kronor.

Direktionen hemställer alltså om framställning till rikslagen, att för uppehållande av barnbördshusets drift under förra halvåret 1923 måtte beviljas ett anslag å 45,885 kronor eller, därest vården vid barnbördshuset fortfarande skall vara kostnadsfri, å 97,415 kronor.

I fråga om de av direktionen nu framlagda kostnadsalternativen torde framgå av vad jag nyss anført, att jag anser mig kunna räkna med att frågan om vårdens betalande varder slutligt ordnad före ingången av år 1923, i följd varav jag ansluter mig till det första alternativet eller alltså en kostnadsberäkning för förra halvåret 1923 av 45,885 kronor. Mot det på 1922 års tilläggsstat ifrågasatta anslaget har jag ingen erinran att framställa.

I detta sammanhang tillåter jag mig även beröra en annan fråga. Under erinran om nu gällande bestämmelser, enligt vilka Kungl. Maj:t skall bestämma avlöningsförmånerna för barnbördshusets syssloman och präst och den person, som förrättar sekreterargöromålen, har direktionen i skrivelse den 29 september 1921 hemställt, att bestämmanderätten i berörda hänseenden måtte få överflyttas på direktionen, vilket skulle föranleda en mindre ändring i sjukhusets reglemente. Mot ett bifall till denna framställning, vilken dessutom blivit tillstyrkt av statskontoret, synas mig inga befogade erinringar kunna göras.

Det ordinarie årsanslaget till sjukhuset utgör 24,853 kronor. Detta bör i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 uppföras med hälften eller sålunda avrundat 12,427 kronor. På extra stat för samma tid skulle alltså behöva anvisas ett belopp av 33,458 kronor.

I annat sammanhang återkommande till anslaget å tilläggsstat hemställer jag alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att [96.]

*dels* i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 uppföra det ordinarie anslaget till allmänna barnbördshuset i Stockholm, nu 24,853 kronor med halva beloppet eller avrundat 12,427 kronor;

*dels ock* till uppehållande av verksamheten vid barnbördshuset på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag, högst 33,458 kronor.

## F. Tekniska högskolan m. m.

### Tekniska högskolan.

[97.]

Speciallärare  
i materiallära  
m. m.

1. **Speciallärare i materiallära m. m.** I skrivelse den 3 september 1921 har tekniska högskolans styrelse tillstyrkt, att vissa av högskolans lärarkollegium gjorda framställningar om ändringar i högskolans ordinarie stat måtte föreläggas 1922 års riksdag. Av de ifrågasatta ändringarna har jag funnit de flesta icke böra föranleda proposition till riksdagen antingen, för vissa fall, på grund av den bristfälliga utredning, som från högskolans sida förebragts rörande behovet av ändringar, eller, för andra fall, med hänsyn till den stränga sparsamhet, som för närvarande bör iakttagas i fråga om statsutgifterna. Jag vill i det följande anmäla de två ändringsförslag i staten, vilka jag anser böra av Kungl. Maj:t framläggas för riksdagen, varjämte jag skall angiva, huru enligt min mening högskolans ordinarie anslag böra för år 1923 uppdelas på årets två hälfter.

Speciallärare  
i maskinlära.

I högskolans ordinarie stat är uppförd en speciallärare i materiallära och materialprovning med ett arvode av 3,000 kronor. I och med inrättande av den utav 1921 års riksdag beslutade professuren i hållfasthetslära, skulle en del av den undervisning, som hittills ålegat ifrågavarande speciallärare, övergå till professorn i hållfasthetslära. Av vissa skäl kunde emellertid förslag om speciallärarbefattningens förändring icke föreläggas 1921 års riksdag.

Tekniska högskolans lärarkollegium har nu hemställt om speciallärarbefattningens förändring till en speciallärarbefattning endast i materiallära. En viss del av undervisningen i hållfasthetslära bör dock, enligt kollegiets mening fortfarande åligga specialläraren i materiallära, varjämte en fördjupning av undervisningen i sistnämnda

ämne anses behövlig. På grund härav föreslår kollegiet, att arvodet till den föreslagna specialläraren i materiallära bestämmes till 2,700 kronor.

[97.]

Ett utbyte av speciallärarbefattning i materiallära och materialprovning mot en dylik befattning i materiallära, är, som nämnt, en given följd av inrättandet av professuren i hållfasthetslära. Det föreslagna arvodesbeloppet synes mig emellertid väl högt. Enligt min uppfattning bör ett arvode för honom av 2,000 kronor vara tillfyllest.

Departementschefen.

I den ordinarie staten är från och med år 1916 uppförd en speciallärare i varvsanläggningar med ett arvode av 1,800 kronor. Högskolans myndigheter föreslå nu en förhöjning av denne speciallärares arvode till 3,000 kronor, och åberopa härutinnan en av föreståndaren för fackavdelningen för skeppsbyggnad, professorn F. Lilliehöök till lärarkollegiet ställd skrivelse i ämnet. Lilliehöök anför huvudsakligen följande:

Förhöjning av arvodet till specialläraren i varvsanläggningar.

Ifrågavarande speciallärares undervisningsskyldighet utgjorde alltsedan år 1917, för år räknat, 60 föredragstimmar och 119 övningstimmar. Även om den tillfälliga löneförbättringen toges i beräkning, uppginge hans avlöning till endast 18 kronor 80 öre för föreläsningstimme och 9 kronor 40 öre för övningstimme. I allmänhet kunde arvoden till övriga speciallärare vid högskolan, förutom den tillfälliga löneförbättringen, beräknas utgå efter 25 kronor för föredragstimme och 12 kronor 50 öre för övningstimme. Enligt denna beräkningsgrund skulle avlöningen till specialläraren i varvsanläggningar uppgå till lägst 2,987 kronor eller i avrundat tal 3,000 kronor för läsår. Ämnets vikt och betydelse för skeppsbyggnadsingenjörerna samt de krav, som ställdes på denne lärare, vore ytterligare skäl för en förhöjning av hans arvode till sistnämnda belopp.

Den beräkningsgrund för arvoden till speciallärarna vid tekniska högskolan, som från högskolans sida åberopats, är sedan åtskilliga år vedertagen, om än i vissa fall på grund av särskilda omständigheter (svårigheter att erhålla kompetenta lärarkrafter m. m.) avvikelse härifrån skett. Jag finner emellertid intet skäl föreligga, varför i fråga om specialläraren i varvsanläggningar berörda norm icke skulle äga tillämpning. I detta sammanhang bör påpekas, att, enligt vad handlingarna i ärendet utvisa, speciallärarens undervisningsskyldighet sedan år 1916 blivit utsträckt. I likhet med högskolemyndigheterna anser jag därför skäligt, att arvodet numera bestämmes till 3,000 kronor.

Departementschefen.

[97].  
Övergångs-  
staten för  
tiden 1  
januari—30  
juni 1923.

Jag torde i detta sammanhang vidare hava att angiva, med vilka belopp högskolans ordinarie anslag böra upptagas i övergångsstaten för förra halvåret 1923.

I riksstaten för år 1922 äro för högskolan uppförda dels såsom bestämt anslag ett belopp av 363,150 kronor, dels ock såsom reservationsanslag ett belopp av 64,000 kronor. Av nämnda båda belopp innefattar det förra högskolans avlöningsstat. Vid bifall till vad jag förut föreslagit beträffande speciallärarymbefattningarna i materiallära och materialprovning samt i varvsanläggningar, skulle sist-sagda stat behöva ökas med ett belopp av 200 kronor för helår räknat och således komma att upptaga en slutsumma av 363,350 kronor. Hälften av detta belopp eller 181,675 kronor torde böra såsom ordinarie bestämt anslag upptagas i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Vad beträffar förenämnda belopp å 64,000 kronor utgöres det-samma av följande anslag:

|                                                                        |               |
|------------------------------------------------------------------------|---------------|
| till biblioteket . . . . .                                             | kr. 12,000: — |
| » samlingar och laborationer . . . . .                                 | » 17,500: —   |
| » diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. . . . .              | » 25,000: —   |
| » elevstipendier . . . . .                                             | » 5,000: —    |
| » stipendier åt lärare vid högskolan för utrikes studieresor . . . . . | » 4,500: —    |
| <hr/>                                                                  |               |
| Summa konor 64,000: —                                                  |               |

Av berörda anslag torde de till biblioteket, till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. samt till elevstipendier böra med halva beloppet upptagas i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923. Av anslaget till samlingar och laborationer, 17,500 kronor, torde, i överensstämmelse med vad jag kommer att i fråga om det extra anslaget till samma ändamål föreslå under punkten 101, för nämnda tid beräknas såsom erforderligt 55 % eller 9,625 kronor. Vad angår anslaget till stipendier åt lärare vid högskoanl för utrikes studieresor bör enligt min mening något äskande härom icke göras hos 1922 års riksdag. Summan av omförmälda reservationsanslag skulle alltså för tiden 1 januari—30 juni 1923 komma att utgöra 6,000 kronor + 9,625 kronor + 12,500 kronor + 2,500 kronor = 30,625 kronor.

Vidkommande slutligen det i riksstaten för år 1922 såsom sär-

skilt ordinarie anslag uppförda beloppet av 3,000 kronor till arvoden åt professorsvikarier vid högskolan torde härav hälften eller 1,500 kronor böra beräknas för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Under åberopande av vad jag under denna punkt anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

*dels* — med uteslutande ur tekniska högskolans ordinarie stat av speciallärarbefattningen i materiellära och materialprovning med ett arvode av 3,000 kronor — å samma stat från och med år 1923 uppföra en speciallärare i materiellära med ett arvode av 2,000 kronor för år;

*dels* höja arvodet till den å högskolans stat uppförda specialläraren i varvsanläggningar från dess nuvarande belopp, 1,800 kronor, med 1,200 kronor till 3,000 kronor;

*dels* för genomförande av omförmälda förändringar i högskolans ordinarie stat höja det *ordinarie* bestämda anslaget för tekniska högskolan, nu 363,150 kronor, med 200 kronor till 363,350 kronor;

*dels* i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 uppföra för tekniska högskolan såsom *ordinarie* bestämt anslag hälften av förenämnda belopp å 363,350 kronor eller 181,675 kronor samt såsom *ordinarie* reservationsanslag ett belopp av 30,625 kronor;

*dels ock* för samma tid upptaga det under rubrik: Tekniska högskolan uppförda *ordinarie* förslagsanslaget till arvoden åt professorsvikarier, nu 3,000 kronor, med halva beloppet eller 1,500 kronor.

[98.]

Arvoden åt  
vissa special-  
lärare.

2. **Arvoden åt vissa speciallärare.** Till arvoden åt vissa speciallärare vid tekniska högskolan har sedan åtskilliga år anvisats medel å extra stat. För år 1922 utgår för ändamålet ett belopp av 27,450 kronor. Förslag föreligger nu från tekniska högskolans styrelse om utverkande av anslag å extra stat till arvoden åt speciallärare jämväl för förra halvåret 1923.

Framställning torde böra göras hos riksdagen om beviljande av arvoden till samma befattningar, som finnas uppförda å extra stat

för år 1922, varvid hälften av respektive årsarvoden torde erfordras för förra halvåret 1923. I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 13,725 kronor, att för härefter angivna ändamål utgå med högst följande belopp:

|                                                                          |        |          |
|--------------------------------------------------------------------------|--------|----------|
| till arvode åt en speciallärare i teknisk kemi .....                     | kronor | 600: —   |
| » arvode åt en speciallärare i bokföring .....                           | »      | 375: —   |
| » arvode åt en speciallärare i elektroteknik .....                       | »      | 2,000: — |
| » arvode åt en speciallärare i skogsskötsel .....                        | »      | 500: —   |
| » arvode åt en speciallärare i fotografi .....                           | »      | 500: —   |
| » höjning av arvodet åt specialläraren i geologi .....                   | »      | 250: —   |
| » arvode åt en speciallärare i läran om verktygsmaskiner .....           | »      | 2,500: — |
| » arvode åt en speciallärare i läran om kemiskt-tekniska apparater ..... | »      | 1,250: — |
| » ersättning åt specialläraren i gruvmätning för sommarövningar .....    | »      | 450: —   |
| » arvode åt en speciallärare i läran om maskinelement .....              | »      | 2,000: — |
| » arvode åt en speciallärare i flygteknik .....                          | »      | 1,500: — |
| » arvode åt en speciallärare i läran om värmemotorer .....               | »      | 1,800: — |

Summa kronor 13,725: —

[99.]

Tillfälliga  
lärarbiträden  
och assisten-  
ter.

3. **Tillfälliga lärarbiträden och assistenter.** Å tekniska högskolans ordinarie stat finnes uppförd en anslagspost: Anslag till tillfälliga lärarbiträden och assistenter, å 14,300 kronor. I enlighet

med Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag beviljade 1920 års riksdag till förstärkning av nämnda anslagspost på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst 25,000 kronor.

[99.]

Utredningen i ämnet återfinnes i bilagan åttonde huvudtiteln till 1920 års statsverksproposition, sid. 353—355. Av utredningen framgår, att sammanlagda beloppet av arvoden till assistenter och tillfälliga lärarkrafter för år 1921 av lärarkollegiet uppskattades till 131,400 kronor, att till täckande härav genom elevavgifter och förberörda ordinarie anslag stod till buds en summa av 92,600 kronor, samt att således en brist förelåg till belopp av 38,800 kronor. Emellertid ansåg lärarkollegiet möjligt, att assistentarvodena år 1921 skulle kunna något sänkas till följd av en börjande återgång till normala förhållanden, varför såsom anslag för ifrågavarande ändamål begärdes ett belopp av 35,000 kronor. På sätt av det förut sagda framgår blev emellertid, i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, anslaget av riksdagen bestämt till 25,000 kronor.

I statsverkspropositionen till 1921 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för ifrågavarande ändamål bevilja ett belopp av 35,000 kronor. Riksdagen, som i sin skrivelse nr 8 A, punkten 112, anmälde sitt beslut i ämnet, beviljade på extra stat för år 1922 såsom särskilda förslagsanslag, högst, dels till förstärkning av berörda anslagspost ett belopp av 25,000 kronor, dels ock till tillfällig förstärkning för år 1922 av samma anslagspost ett belopp av 10,000 kronor.

Riksdagen, som ansåge, att den av lärarkollegiet redan förut uttalade meningen om arvodenas sänkning med hänsyn till en börjande återgång till normala förhållanden med större fog nu kunde göras gällande, hade ej velat bevilja ett förstärkningsanslag av den storlek, Kungl. Maj:t ifrågasatt, då givetvis svårigheter torde komma att yppa sig att ett följande år få nedsatt ett en gång beviljat anslag av den karaktär som det förevarande. Det syntes riksdagen därför mest ändamålsenligt, att nu för ändamålet bevilja ett belopp lika med vad för år 1921 utginge eller alltså 25,000 kronor och därutöver ett belopp av 10,000 kronor såsom ett engångsanslag till tillfällig förstärkning för år 1922 av arvoden till lärarbiträden och assistenter.

Från högskolans sida föreligger nu framställning om extra anslag för ändamålet för år 1923. Lärarkollegiet beräknar anslagsbehovet för hela året till ett belopp av 40,000 kronor. Lärarkollegiet anför bland annat:

Visserligen torde under år 1921 och kanske även för år 1922 ökningen



av övningsavgifterna kunna antagas bliva något större än som beräknats, men de av Kungl. Maj:t och riksdagen vidtagna minskningarna av de begärda anslagen måste dock huvudsakligen resultera i att assistenternas antal och avlöningsförhållanden och i sammanhang med de senare deras kvalifikationer hölles lägre än som kunde anses vara lämpligt med hänsyn till ett nöjaktigt tillgodoseende av undervisningens behov.

Tekniska högskolans kollegienämnd anser, att av det begärda beloppet 22,000 kronor eller 55 procent erfordras för förra halvåret 1923 och högskolans styrelse hemställer om utverkande av ett anslag i enlighet med det från högskolan framlagda förslaget.

Departement-  
schefen.

Otvivelaktigt erfordras ett extra anslag för ifrågavarande ändamål jämväl för år 1923. Jag anser dock, att utgifterna för år 1923 böra kunna inskränkas till samma belopp, som av riksdagen för ändamålet anvisats å extra stat för år 1922 eller 35,000 kronor. En uppdelning av anslagssumman i enlighet med 1921 års riksdags beslut torde icke vara nödvändig under de exceptionella förhållanden, som äro rådande med avseende å anslagsberäkningen å övergångsbudgeten. Av anslagsbeloppet, 35,000 kronor, synes mig, i enlighet med kollegienämndens förslag, 55 procent eller alltså 19,250 kronor böra anvisas för förra halvåret 1923.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till tillfälliga lärarbiträden och assistenter vid tekniska högskolan anvisa på *extra stat* för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 19,250 kronor.

[100.]

Vissa fyllnadsarvoden och avlöning åt viss vaktbetjäning m. m.

**4. Vissa fyllnadsarvoden och avlöning åt viss vaktbetjäning m. m.** För år 1922 har riksdagen för tekniska högskolan anvisat:

|                                                                              |        |          |
|------------------------------------------------------------------------------|--------|----------|
| till fyllnadsarvode åt rektors biträde vid tillsyn av byggnaderna m. m. .... | kronor | 1,000: — |
| » förhöjning av sekreterarens arvode .....                                   | »      | 2,000: — |
| » » » kamrerarens » .....                                                    | »      | 2,700: — |
| » arvode åt en vaktmästare .....                                             | »      | 1,570: — |
| » » » en maskinist .....                                                     | »      | 1,865: — |
| » » » två portvakter .....                                                   | »      | 300: —   |
| » » » en vaktmästare, tillika preparator ...                                 | »      | 2,160: — |

|                                                        |                 |
|--------------------------------------------------------|-----------------|
| till arvoden åt extra laboratorievaktmästare . . . . . | kronor 5,595: — |
| » en extra vaktmästare vid biblioteket . . . . .       | » 1,500: —      |
| » ökade bindningskostnader vid biblioteket . . . . .   | » 4,000: —      |

För förra halvåret 1923 torde till omförmälda ändamål böra utverkas anslag, uppgående till hälften av de för år 1922 beviljade anslagsposterna.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att för tekniska högskolan anvisa på *extra stat* för tiden den 1 januari—den 30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst 11,345 kronor, att för nedan angivna ändamål utgå med högst följande belopp:

|                                                                                 |               |
|---------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| till fyllnadsarvode åt rektors biträde vid tillsyn av byggnaderna m. m. . . . . | kronor 500: — |
| » förhöjning av sekreterarens arvode . . . . .                                  | » 1,000: —    |
| » förhöjning av kamrerarens arvode . . . . .                                    | » 1,350: —    |
| » arvode åt en vaktmästare . . . . .                                            | » 785: —      |
| » » » en maskinist . . . . .                                                    | » 932: 50     |
| » » » två portvakter . . . . .                                                  | » 150: —      |
| » » » en vaktmästare, tillika preparator . . . . .                              | » 1,080: —    |
| » arvoden åt extra laboratorievaktmästare . . . . .                             | » 2,797: 50   |
| » arvode åt en extra vaktmästare vid biblioteket . . . . .                      | » 750: —      |
| » ökade bokbindningskostnader vid biblioteket . . . . .                         | » 2,000: —    |

Tillhopa kronor 11,345: —

5. **Samlingar och laborationer.** Å tekniska högskolans stat finnes under rubriken: Anslag till samlingar och laborationer uppfört ett belopp av 17,500 kronor. Till förstärkning av denna anslagspost har riksdagen beviljat på extra stat för åren 1920, 1921

[101.]

Samlingar  
och labora-  
tioner.

[101.] och 1922 såsom förslagsanslag, högst, respektive 75,000 kronor, 110,000 kronor och 130,000 kronor.

Enligt 1921 års riksdags beslut i ärendet skulle sist omförmälda belopp, 130,000 kronor, fördela sig på de olika avdelningarna vid högskolan på följande sätt:

|                                           |        |           |
|-------------------------------------------|--------|-----------|
| Avdelningen för allmänna vetenskaper..... | kronor | 4,000: —  |
| Mekaniska avdelningen .....               | »      | 30,000: — |
| Skeppsbyggnadsavdelningen.....            | »      | 4,500: —  |
| Elektrotekniska avdelningen .....         | »      | 11,000: — |
| Kemiska avdelningen .....                 | »      | 24,000: — |
| Bergsvetenskapliga avdelningen .....      | »      | 28,500: — |
| Väg- och vattenbyggnadsavdelningen .....  | »      | 18,000: — |
| Arkitekturavdelningen .....               | »      | 10,000: — |

Summa kronor 130,000: —

Genom beslut den 22 juni 1921 ställde Kungl. Maj:t berörda anslag å tillhopa 130,000 kronor till högskolestyrelsens förfogande. Därvid föreskrevs tillika, att vederbörande avdelningar vid högskolan skulle från och med år 1922 hava del i förenämnda ordinarie anslagspost å 17,500 kronor med följande belopp, vart för sig betecknat såsom särskilt reservationsanslag:

|                                           |        |          |
|-------------------------------------------|--------|----------|
| Avdelningen för allmänna vetenskaper..... | kronor | 500: —   |
| Mekaniska avdelningen .....               | »      | 4,375: — |
| Skeppbyggnadsavdelningen .....            | »      | 575: —   |
| Elektrotekniska avdelningen .....         | »      | 1,300: — |
| Kemiska avdelningen .....                 | »      | 3,100: — |
| Bergsvetenskapliga avdelningen .....      | »      | 4,000: — |
| Väg- och vattenbyggnadsavdelningen .....  | »      | 2,350: — |
| Arkitekturavdelningen .....               | »      | 1,300: — |

Summa kronor 17,500: —

Framställning föreligger nu från högskolan om anslag å extra stat för ifrågavarande ändamål för förra halvåret 1923.

I särskilda till lärarkollegiet ingivna skrivelser från de olika fackavdelningarnas lärare samt från den lärargrupp, som företräder de allmänna vetenskaperna, hava detaljerade förslag med åtföljande motiveringar lämnats för de olika avdelningarnas behov av anslag till samlingar och laborationer för år 1923.

I likhet med vad som ägt rum i föregående års statsverksproposition lämnar jag här nedan en kortfattad redogörelse för de anslagskrav, som framställts för de olika avdelningarna och de därinom representerade ämnena.

*Avdelningen för allmänna vetenskaper.*

För bedrivande av den experimentella undervisningen i *fysik* samt för komplettering av de fysikaliska samlingarna begär t. f. professorn E. A. Holm ett belopp av 2,000 kronor.

Till löpande utgifter för undervisningen i *mekanik* föreslår professorn i ämnet C. A. Heuman ett belopp av 500 kronor, avsett för inköp av böcker, föreläsningssplancher, modeller m. m.

För läran om *maskinelement* har anslagsäskande framlagts av professorn i läran om förbränningsmotorer C. E. L. Hubendick och professorn i ångteknik T. G. E. Lindmark. Till inköp av en del apparater och material för den nytillträdande professors laborationsundervisning beräknas ett belopp av 2,500 kronor vara erforderligt.

Specialläraren i *allmän geologi* B. E. son Halden äskar för undervisningen i nämnda ämne ett belopp av 700 kronor, varav 500 kronor avses för nyanskaffning av plancher, jordarts- och bergartsprov samt skioptikonbilder och 200 kronor till underhåll och reparationer.

För undervisningen i ämnet *ritteknik* begäres ett belopp av 500 kronor.

Specialläraren i ämnet *fotografi* docenten J. Herzberg begär till utgifter för laborationer sammanlagt 900 kronor, därav 350 kronor till fotografiska plåtar, 250 kronor till fotografiska papper, 150 kronor till kemikalier, 100 kronor till kemiska glas, skålar m. m. och 50 kronor till diverse utgifter.

Professorerna Hubendick och Lindmark äska för undervisningen i *hållfasthetslära* 2,500 kronor, vilket belopp framhålles vara nödvändigt för att den med år 1922 nytillträdande professorn i ämnet skall kunna anskaffa apparater och materiell för sin laborationsundervisning.

För avdelningen för allmänna vetenskaper skulle alltså erfordras tillhoppa 9,600 kronor.

*Mekaniska avdelningen.*

För tillfällig hjälp vid det *ångtekniska laboratoriet* beräknar professorn Lindmark en summa av 2,000 kronor. Anslagsäskandet motiveras med det stora antalet examensarbeten i ångteknik och mängden av kurslaborationer. Vidare begär Lindmark, under åberopande av i huvudsak samma skäl, 17,500 kronor att användas till utrustning och underhåll av samlingar och särskilt för examensarbeten nödvändiga apparater vid institutionen ävensom till diverse driftkostnader för laboratoriet.

Professorn i läran om *förbränningsmotorer* Hubendick upptager för sin institution dels ett belopp av 23,550 kronor, avsett till utökning, underhåll och

[101.]

reparationer, examensarbeten, materialier m. m. samt till laboratoriedrift, dels ock 2,000 kronor till tillfällig arbetshjälp vid det nyinrättade kyltekniska laboratoriet, vilket senare på grund av otillräckliga anslagsmedel hittills ej kunnat tagas i bruk.

Föreståndaren för den *hydrauliska institutionen*, professorn i läran om vattenmotorer H. O. Dahl beräknar kostnaden för underhåll och utökning av samlingar samt för driften vid institutionen till 8,800 kronor, därav, bland annat, 2,000 kronor till examensarbeten, 1,500 kronor till reparationer och ändringar å maskiner samt 1,500 kronor till underhåll och reparationer av instrument.

Förutvarande professorn i *mekanisk teknologi* G. SELLERGREN upptager för samlingar och laborationer i ämnet ett belopp av 2,000 kronor.

Specialläraren i läran om *verktygsmaskiner* P. HEDIN hemställer om anslag dels till viss för föreläsningarna i ämnet erforderlig utrustning och instrumentering med ett belopp av 2,125 kronor, dels ock till inköp av böcker och tidskrifter samt för laboratoriet nödvändiga apparater, verktyg och materialier med ett belopp av 3,375 kronor.

För undervisningen i *pappersteknik* begäres 3,000 kronor till nyanskaffningar (inköp av mikroskop) samt 1,000 kronor till samlingar och laborationer.

För undervisningen i *teknisk hygien* anhåller professorn K. SONDÉN om upptagande bland riksdagspetita av ett belopp av 750 kronor.

För undervisningen i läran om *hiss- och transportanordningar* beräknar specialläraren i detta ämne W. DAVIDSSON såsom erforderligt anslag ett belopp av 1,875 kronor, avsett till anskaffande av diverse driftförnödenheter, skioptikonbilder m. m.

Undervisningen i läran om *uppvärmnings- och ventilationsanordningar* beräknas av specialläraren i ämnet O. SANDHOLM kräva ett anslag av 300 kronor till anskaffande av byggnadsritningar till elevernas konstruktionsuppgifter ävensom erforderlig litteratur.

Sammanlagt skulle alltså för den mekaniska avdelningen erfordras ett belopp av 68,275 kronor.

#### *Skeppsbyggnadsavdelningen.*

Av professorn i *skeppsbyggnadslära* F. LILLIEHÖÖK föreslås för skeppsbyggnadsinstitutionen ett belopp av 7,500 kronor, därav 3,000 kronor till fartygsmodeller och ritningar, 2,500 till anskaffande av en intergrator och återstoden till diverse materiel m. m.

Specialläraren i *hydromekanik*, docenten H. F. NORDSTRÖM äskar 12,600 kronor, därav 6,000 kronor till modeller, avseende att åskådliggöra propellrarnas ställning å fartyg och 3,500 kronor till apparater och övriga kostnader för examensarbeten.

Specialläraren i *varvsanläggning* N. J. LJUNGZELL anmäler ett anslagsbehov av 500 kronor till samlingar, materiell o. d.

Sammanlagda anslagsbehovet för skeppsbyggnadsavdelningen utgör alltså 20,600 kronor.

*Elektrotekniska avdelningen.*

[101.]

För laborationer och samlingar i *teoretisk elektroteknik* (radiotelegrafi, telegrafi och telefoni samt elektrisk mätteknik) begär professorn i ämnet H. Pleijel ett belopp av 6,500 kronor, avsett huvudsakligen till underhåll och reparation av mätinstrument och apparater samt till examensarbeten.

För laboratoriet i *elektrisk anläggningsteknik* och *elektroteknik* beräknar professorn i elektrisk anläggningsteknik K. G. Wallin, att ett belopp av 5,000 kronor erfordras.

*Elektromaskinläran* kräver enligt beräkning av professorn i ämnet J. E. Alm ett anslagsbelopp av 6,400 kronor, avsett till förbrukningsartiklar, försöksanordningar och kompletteringar m. m.

För undervisningen i *läran om värmemotorer* för den elektrotekniska fackavdelningen framlägges anslagskravet av professorn Pleijel, som för ändamålet beräknar ett belopp av 500 kronor.

Sammanlagt skulle alltså för den elektrotekniska avdelningen erfordras ett belopp av 18,400 kronor.

*Kemiska avdelningen.*

Till samlingar och laborationer vid institutionen för *oorganisk kemi* begär professorn i ämnet S. Odén 13,000 kronor, därav 5,000 kronor till komplettering och nyanskaffning av kemikalieförrådet, som, enligt vad Odén anför, under senare åren till följd av otillräckligheten av de beviljade anslagen så gott som uttömts.

Professorn i *organisk kemi* B. Holmberg äskar till löpande utgifter för sin institution ett belopp av 5,000 kronor.

För den *kemiskt tekniska* institutionen upptager professorn i kemisk teknologi C. Kullgren ett belopp av 14,000 kronor. Anslagsäskandet motiveras med den sedan flera år tillbaka alltmer ökade bristen i institutionens utrustning.

Det *elektrokemiska* laboratoriet kräver enligt framställning av professorn i teoretisk och elektrokemi W. Palmär ett anslag till belopp av 4,000 kronor.

Till förbrukningsartiklar m. m. för den *zymotekniska* avdelningen föreslår specialläraren i jäsningslära professorn C. Barthel ett belopp av 300 kronor.

T. f. professorn i *maskinlära* A. Rosborg beräknar anslagsbehovet för detta ämne till 2,850 kronor, avsett att användas till anskaffande av sektionmodeller av armatur, undervisningsplanscher och ritningar m. m.

Till löpande utgifter för övningarna i *förbränningslära* begär specialläraren i ämnet K. Söndén ett belopp av 1,500 kronor.

Under återopande av en skrivelse från specialläraren i läran om *kemiskt tekniska apparater* E. Öman äskar professorn Kullgren till samlingar och laborationer i ämnet ett belopp av 4,000 kronor.

Anslagskraven för den kemiska avdelningen uppgå alltså till 44,650 kronor.

*Bergsvetenskapliga avdelningen.*

Professorn i *gruvvetenskap* W. Petersson beräknar för sitt ämne ett belopp av 14,000 kronor, därav 4,000 kronor till komplettering av det gruvvetenskapliga museet och inköp av undervisningsmaterieel samt 10,000 kronor till anrikningslaborationer för den löpande undervisningen och för examensarbeten.

[101.]

Specialläraren i *gruvmätning* F. W. Berger upptager för inköp av förbrukningsmateriell och för reparationer ett belopp av 500 kronor.

Professorn i *allmän bergsmekanik* och *gruvmekanik* B. G. Markman föreslår för sin institution till samlingar 1,500 kronor, till laborationer i allmän bergsmekanik 3,500 kronor samt till laborationer i gruvteknik 5,000 kronor; alltså tillhoppa 10,000 kronor.

Till fortsatt ordnande av den *metallurgiska* institutionens samlingar av malm-, järn- och slaggprov, ritningar m. m., till utförande av kemiska analyser å nämnda prov, till komplettering av undervisningsmateriell samt till täckande av kostnader för examensarbeten föreslår professorn i järnets metallurgi J. A. Leffler ett belopp av 8,000 kronor.

Professorn i *hyttmekanik samt järnets bearbetning och behandling* A. Johansson beräknar för sin institution sammanlagt 8,000 kronor, sålunda fördelade: till komplettering av ritningssamlingen m. m. 2,000 kronor, till anskaffande av modeller 2,000 kronor samt till laborationer (inklusive examensarbeten) 4,000 kronor.

Föreståndaren för den *bergskemiska* institutionen professorn i bergskemi och metallurgi J. Petrén beräknar omkostnaderna för år 1923 till 6,000 kronor.

Specialläraren i *metallografi- och metallurgi* A. Grube upptager för samlingar och laborationer ett belopp av 1,000 kronor.

Den *mineralogiska* institutionens föreståndare professorn i mineralogi och geologi P. J. Holmqvist beräknar för nämnda institution ett anslag av 2,000 kronor till bestridande av, bland annat, motsedda utgifter för samlingarnas överflyttning till den nya kemiska byggnaden.

Kostnaderna för den bergsvetenskapliga avdelningen utgöra alltså sammanlagt 49,500 kronor.

#### *Väg- och vattenbyggnadsavdelningen.*

Professorn i *byggnadsteknik* C. Forssell beräknar för undervisningen i ämnet ett belopp av 13,225 kronor, avseende, bland annat, material till konstruktioner, formar, cement m. m., material till jordtryckslaborationer, hantlangning m. fl. ändamål.

För *geodetiska* institutionen föreslår professorn i geodesi P. E. Fagerholm ett belopp av 3,500 kronor.

Beträffande samlingar och laborationer för *väg- och brobyggnadsinstitutionen* beräknar professorn i väg- och vattenbyggnadslära C. J. Magnell ett belopp av 1,200 kronor vara erforderligt.

Professorn i *vattenbyggnadslära* W. Fellenius begär för sin institution ett anslag av 12,000 kronor, avsett huvudsakligen till driftkostnader.

Till laborationer och experimentella undersökningar vid institutionen för *järnbyggnadslära* samt till utvidgning och underhåll av institutionens samlingar erfordras enligt beräkning av professorn i ämnet O. Linton ett belopp av 7,500 kronor.

Specialläraren i *arkitektonisk formlära* G. Holmdahl beräknar ett belopp av 2,000 kronor för nyanskaffning av undervisningsmateriell.

För väg- och vattenbyggnadsavdelningen skulle alltså enligt vederbörande institutionsföreståndares äskanden erfordras sammanlagt 39,425 kronor. [101]

*Arkitekturavdelningen.*

Till samlingar och laborationer i *ornamentik* föreslår specialläraren i ämnet H. Ahlberg 400 kronor.

Professorn i *byggnadslära* L. J. Wahlman beräknar för sitt ämne tillhoppa 1,500 kronor, därav 700 kronor till samlingar, böcker m. m. samt 800 kronor till undervisningen.

För läroämnet *modellering* bör enligt förslag av specialläraren i ämnet O. Strandman anslås 500 kronor.

Professorn i *byggnadsteknik* H. Kreüger föreslår beträffande sitt ämne ett belopp av 21,000 kronor. Härav beräknas 8,000 kronor till samlingarnas försättande i bättre skick, 8,000 kronor till laborationer samt 5,000 kronor för anskaffande av ett antal filmer, vilket vore av stor nytta för undervisningen.

För undervisning i *arkitektur* föreslår professorn i ämnet E. Lallerstedt ett belopp av 4,400 kronor för tillgodoseende av bibliotek, inköp av skioptikonbilder, elevernas examensarbeten, komplettering av museet m. m.

Till undervisning i *arkitekturens historia* beräknar vederbörande speciallärare G. Lindgren 500 kronor. För ämnet *svenska arkitekturens historia* begär specialläraren i ämnet professorn M. Olsson 200 kronor.

Specialläraren i *stadsbyggnadslära* P. Hallman föreslår för sitt ämne ett belopp av 400 kronor.

Specialläraren i *frihandsteckning* C. Kjellin anhåller om ett belopp av 400 kronor för inköp av materiell och modeller.

Det för arkitekturavdelningen erforderliga anslagsbeloppet uppgår således till sammanlagt 29,300 kronor.

Vidare framlägga professorerna Lilliehöök och Lindmark anslagsäskande för läroämnet *flygteknik*, vari speciallärarbefattningen ännu icke tillsatts, och vilket läroämne ännu icke placerats i någon viss avdelning. Ett belopp av 1,000 kronor anses vara behöfligt till samlingar och laborationer i detta ämne.

Å de kommitterades för högskolans verkstad vägnar anhåller slutligen professorn Hubendick om ett anslag å 4,000 kronor för underhåll och reparationer vid verkstaden.

Lärarkollegiet vitsordar behövligheten av de äskade anslagsbeloppen dock med undantag för några fall, där kollegiet föreslår nedsättningar, huvudsakligen innebärande ett fränskiljande av sådana äskanden, som avsåge mera avsevärda inköp av maskiner m. m. för utrustning av laboratorier. Efter avdrag av pro rata parte beräknade andelar i det ordinarie anslaget å 17,500 kronor hemställer kollegiet att framställning måtte göras till riksdagen om beviljande